สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

รายงานการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

The Non-Formal Education Programme Development for Enhancing Knowledge, Attitude and Practice on the Sufficiency Economy for Releasing Poverty

นายไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์

RCH
HIC
A45
.29E5
พ978ก

สขหมู่.....
เลขทะเบียน 115633
วัน,เดือน,ปี 24 มี.ค. 2554

b.1018391
i.....

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2552
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร ที่ได้ช่วยสนับสนุนงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานวิจัย จากเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2552 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาขันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม อาจารย์สมเชาว์ กาญจนจรัส ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร และ อาจารย์สุรัตนา น้อยศรี ครูประจำศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร ที่สละเวลาอันมีค่ายิ่ง มาช่วยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไข ปรับปรุง

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ทิวากร แก้วมณี อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้ให้คำแนะนำและคำปรึกษาทางด้านระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์

ขอขอบคุณ กลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เสียสละเวลามาเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการทดลองใช้เครื่องมือ ณ หมู่บ้านหาดใน อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ขอขอบคุณ ส.อบต. กนกวรรณ สุริโย (พี่ อบต.อ้วน) ที่ช่วยประสานงานในพื้นที่หมู่บ้านพันวาล 4 เป็นอย่างดียิ่ง รวมทั้งขอขอบคุณ กลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่เสียสละเวลามาเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ณ หมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ขอขอบคุณ ท่าน ผอ.สมเชาว์ กาญจนจรัส ผอ.ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ที่ให้ความอนุเคราะห์และประสานงานอาจารย์สุรัตนา น้อยศรี อาจารย์ศิริวัน เขียวอุดม และอาจารย์พิกุล พรรณ โลภาศ มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนให้กับโปรแกรมฯ รวมทั้งการให้ความอนุเคราะห์ทางด้านพาหนะขับเคลื่อน 4 ล้อ รวมทั้งพนักงานขับรถ (คุณสุรสิงห์ เมฆนิติ) เพื่อใช้ในการเดินทางจากศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ไปยังหมู่บ้านพันวาล 4 บนเส้นทางที่แสนจะทุรกันดาร

ขอขอบคุณ คุณธนาภรณ์ ภู่มั่ง นอกจากการทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนักวิจัยอย่างเป็นทางการของโครงการวิจัยนี้แล้ว ยังได้มาทำหน้าที่เพิ่มเติม คือ การพิสูจน์อักษรในขั้นตอนของการจัดพิมพ์รูปเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ให้อีกด้วย

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ ทุกๆ ท่านที่มิได้เอ่ยนามมาข้างต้นนี้ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือ ให้ความอนุเคราะห์กับผู้วิจัยและโครงการวิจัยนี้ ในรูปแบบต่างๆ จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

The Non-Formal Education Programme Development for Enhancing Knowledge, Attitude and Practice on the Sufficiency Economy for Releasing Poverty

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร
ประจำปีงบประมาณ 2552 **จำนวนเงิน** 100,000.- บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)
ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี **ตั้งแต่** 1 ตุลาคม พ.ศ. 2551 **ถึง** 30 กันยายน พ.ศ. 2552

หน่วยงานและผู้ดำเนินการวิจัยพร้อมหน่วยงานที่สังกัดและเลขหมายโทรศัพท์

นายไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ หมวดวิชาสังคมศาสตร์ สำนักวิชาพื้นฐาน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร 86160 โทร.077-506434

E-mail : kpphaibo@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ส่งผลให้ประชาชนชาวไทยได้รับผลกระทบนี้ จนทำให้ต้องหันมาตระหนักถึงการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานแนวทางนี้ให้กับประชาชนชาวไทยทุกคน เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สมดุล มั่นคง และยั่งยืน ดังนั้น การเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กลุ่มเป้าหมาย อาจทำได้ด้วยวิธีการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับบริการได้เพิ่มระดับความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ มีความคาดหวังว่าหากกลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองในทั้ง 3 ปริเขตของการเรียนรู้ดังกล่าวนี้แล้ว จะสามารถทำให้แก้ไขปัญหาความยากจน ลงไปได้

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน 2) เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้น และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้

การศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ กล่าวคือ ในระยะการเตรียมการก่อนลงภาคสนาม ประกอบไปด้วย การศึกษาเอกสาร และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขึ้น จำนวน 6 ฉบับ ขณะที่ในระยะการศึกษาภาคสนาม ประกอบไปด้วย การกำหนดระเบียบวิธีวิจัยชนิดวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) พื้นที่ศึกษา คือ หมู่บ้านพันวาล 4 ระยะเวลาที่ศึกษา คือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2552 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสนทนากลุ่ม การทดสอบ การจัดการฝึกอบรมแล้วจึงสังเกตและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยการหาค่าทางสถิติ คือ ค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 14.0 ส่วนข้อมูลในเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย ไกลไปกว่านั้น ข้อมูลในเชิงคุณภาพได้ถูกตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และในประการสุดท้าย ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดทำเป็นรูปเล่มรายงานการวิจัยนี้

ผลการศึกษาพบว่า 1) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน มี 8 ขั้นตอน 2) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เรียนมีระดับความรู้ ($t = 10.449$) ทัศนคติ ($t=3.198$) และการปฏิบัติตน (จากการสังเกต) ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพิ่มขึ้น และ 3) มีปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 15 ประการ อาทิเช่น มีการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของโปรแกรมฯ ในทางตรงข้าม มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมฯ 6 ประการ อาทิเช่น การประชาสัมพันธ์ของโปรแกรมฯ ไปยังสมาชิกในหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึงและล่าช้าจนเกินไป

The economic crisis since 1997 impacted on Thais' ways of life. Hence, they had to aware and adjusted to survive with the sufficiency economic philosophy, which had originated from King Bhumibol as to solve the economic problems. The goals of these ways are living with happiness, equilibrium, security and sustainability. Therefore, options of the sufficiency economic philosophy for the target groups are likely functioned by the way of using a non-formal education programme. These objectives enhance more level of knowledge, attitude and practice on the sufficiency economy among the target groups. There is a crucial expectation that the target groups own their capacity to solve problems if they could learn and could develop in these 3 domains of learning.

The objectives of this research are following; 1) to develop the non-formal education programme for enhancing knowledge, attitude and practice on the sufficiency economy for releasing poverty, 2) to use the non-formal education programme for enhancing knowledge, attitude and practice on the sufficiency economy for releasing poverty with the selective target group, 3) to study the supportive and the obstructive factors on this non-formal education programme for enhancing knowledge, attitude and practice on the sufficiency economy for releasing poverty.

This research conducted in 2 phases; which were 1) the phase of preparing, which had the steps of documentary studying and 6 research instruments developing, and 2) the phase of studying in the research field, which had the first step of designing with mixed methodology, the second step of locating the study field in the village of Pan Wal 4, the third step of setting the study time on May to July, 2009, the forth step of setting for the samples or the key persons which were the learners, the community leaders, and the state's officers, the fifth step of collecting the data by focus group discussions, giving tests and giving a training course then observed and analyzed the phenomenon, the sixth step of analyzing the quantitative data by the statistics of percentage, mean, standard deviation and t-test by using the SPSS 14.0 while the qualitative data by the ways of content analysis and analytical induction, furthermore, this qualitative data had to check with the triangulation method, and the last step of presenting the research's findings in this paper.

The major findings were following; 1) a non-formal education programme for enhancing knowledge, attitude and practice on the sufficiency economy for releasing poverty had 8 steps, 2) this non-formal education programme made the learners having a higher level of knowledge ($t = 10.449$), attitude ($t = 3.198$) and practice (by observation) on the sufficiency economy, 3) There were 15 supportive factors such as offering the opportunity for people's participation in the programme. On the other hands, there were 6 obstructive factors such as the limitation of the programme's announcement which was not cover and too late.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ ..... ข
บทคัดย่อ ..... ค
สารบัญ ..... จ
สารบัญตาราง ..... ช
สารบัญแผนภาพ ..... ฎ

บทที่

1 บทนำ 1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย 3
สมมติฐานของการวิจัย 3
ขอบเขตของการวิจัย 4
ข้อตกลงเบื้องต้น 5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย 6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 8

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 10
เอกสารที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 11
เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 22
ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ
จังหวัดชุมพร 30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 32
สรุปกรอบความคิดในการวิจัย 39

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย	42
	ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนลงภาคสนาม	43
	การศึกษาเอกสาร	43
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
	ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม	57
	ระเบียบวิธีวิจัย	57
	พื้นที่ศึกษา	58
	ระยะเวลาที่ศึกษา	58
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ	59
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	61
	การวิเคราะห์ข้อมูล	63
	การตรวจสอบข้อมูล	66
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
	ตอนที่ 1 ผลของการศึกษาในขั้นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	68
	ตอนที่ 2 ผลของการศึกษาในขั้นการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น	69
	ตอนที่ 3 ผลของการศึกษาในขั้นการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้	191
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	206
	สรุปผลการวิจัย	208
	อภิปรายผลการวิจัย	214
	ข้อเสนอแนะ	243
บรรณานุกรม		246
ภาคผนวก		250

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลำดับขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลและกิจกรรมที่ปฏิบัติ	62
2	ภาพรวมของแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ (เครื่องมือชุดที่ 3)	88
3	เพศ	90
4	อายุ	91
5	ระดับการศึกษา	91
6	อาชีพ	92
7	สถานภาพทางครอบครัว	92
8	ศาสนา	92
9	รายได้ คิดรวมทั้งหมดใน 1 เดือน	93
10	สถานภาพในชุมชน	93
11	ความรู้ ข้อที่ 1 (สอบก่อน)	93
12	ความรู้ ข้อที่ 2 (สอบก่อน)	94
13	ความรู้ ข้อที่ 3 (สอบก่อน)	94
14	ความรู้ ข้อที่ 4 (สอบก่อน)	95
15	ความรู้ ข้อที่ 5 (สอบก่อน)	95
16	ความรู้ ข้อที่ 6 (สอบก่อน)	95
17	ความรู้ ข้อที่ 7 (สอบก่อน)	96
18	ความรู้ ข้อที่ 8 (สอบก่อน)	96
19	ความรู้ ข้อที่ 9 (สอบก่อน)	97
20	ความรู้ ข้อที่ 10 (สอบก่อน)	97
21	ความรู้ ข้อที่ 11 (สอบก่อน)	97
22	ความรู้ ข้อที่ 12 (สอบก่อน)	98
23	ความรู้ ข้อที่ 13 (สอบก่อน)	98
24	ความรู้ ข้อที่ 14 (สอบก่อน)	99
25	ความรู้ ข้อที่ 15 (สอบก่อน)	99
26	ทัศนคติ ข้อที่ 1 (สอบก่อน)	100
27	ทัศนคติ ข้อที่ 2 (สอบก่อน)	100
28	ทัศนคติ ข้อที่ 3 (สอบก่อน)	101

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่		หน้า
29	ทัศนคติ ข้อที่ 4 (สอบก่อน)	101
30	ทัศนคติ ข้อที่ 5 (สอบก่อน)	102
31	ทัศนคติ ข้อที่ 6 (สอบก่อน)	102
32	ทัศนคติ ข้อที่ 7 (สอบก่อน)	103
33	ทัศนคติ ข้อที่ 8 (สอบก่อน)	103
34	ทัศนคติ ข้อที่ 9 (สอบก่อน)	104
35	ทัศนคติ ข้อที่ 10 (สอบก่อน)	104
36	ทัศนคติ ข้อที่ 11 (สอบก่อน)	105
37	ทัศนคติ ข้อที่ 12 (สอบก่อน)	105
38	ทัศนคติ ข้อที่ 13 (สอบก่อน)	106
39	ทัศนคติ ข้อที่ 14 (สอบก่อน)	106
40	ทัศนคติ ข้อที่ 15 (สอบก่อน)	107
41	คะแนนรวม ระดับความรู้ (สอบก่อน)	107
42	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ (สอบก่อน)	108
43	คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบก่อน)	108
44	คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบก่อน)	109
45	คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบก่อน)	109
46	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบก่อน)	110
47	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบก่อน)	111
48	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบก่อน)	112
49	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้และทัศนคติของผู้เรียน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน)	112
50	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนในเนื้อหา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน)	113
51	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนในเนื้อหา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน)	114
52	ข้อมูลการวางแผนชีวิตในอนาคตของผู้เรียน	126

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ หน้า

53 ความรู้ ข้อที่ 1 (สอบหลัง) 139
54 ความรู้ ข้อที่ 2 (สอบหลัง) 139
55 ความรู้ ข้อที่ 3 (สอบหลัง) 140
56 ความรู้ ข้อที่ 4 (สอบหลัง) 140
57 ความรู้ ข้อที่ 5 (สอบหลัง) 141
58 ความรู้ ข้อที่ 6 (สอบหลัง) 141
59 ความรู้ ข้อที่ 7 (สอบหลัง) 142
60 ความรู้ ข้อที่ 8 (สอบหลัง) 142
61 ความรู้ ข้อที่ 9 (สอบหลัง) 143
62 ความรู้ ข้อที่ 10 (สอบหลัง) 143
63 ความรู้ ข้อที่ 11 (สอบหลัง) 144
64 ความรู้ ข้อที่ 12 (สอบหลัง) 144
65 ความรู้ ข้อที่ 13 (สอบหลัง) 145
66 ความรู้ ข้อที่ 14 (สอบหลัง) 145
67 ความรู้ ข้อที่ 15 (สอบหลัง) 146
68 ทัศนคติ ข้อที่ 1 (สอบหลัง) 146
69 ทัศนคติ ข้อที่ 2 (สอบหลัง) 147
70 ทัศนคติ ข้อที่ 3 (สอบหลัง) 147
71 ทัศนคติ ข้อที่ 4 (สอบหลัง) 148
72 ทัศนคติ ข้อที่ 5 (สอบหลัง) 148
73 ทัศนคติ ข้อที่ 6 (สอบหลัง) 149
74 ทัศนคติ ข้อที่ 7 (สอบหลัง) 149
75 ทัศนคติ ข้อที่ 8 (สอบหลัง) 150
76 ทัศนคติ ข้อที่ 9 (สอบหลัง) 150
77 ทัศนคติ ข้อที่ 10 (สอบหลัง) 151
78 ทัศนคติ ข้อที่ 11 (สอบหลัง) 151
79 ทัศนคติ ข้อที่ 12 (สอบหลัง) 152
80 ทัศนคติ ข้อที่ 13 (สอบหลัง) 152
81 ทัศนคติ ข้อที่ 14 (สอบหลัง) 153
82 ทัศนคติ ข้อที่ 15 (สอบหลัง) 153
83 คะแนนรวม ระดับความรู้ (สอบหลัง) 154

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่		หน้า
84	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ (สอบหลัง)	154
85	คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบหลัง)	155
86	คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบหลัง)	155
87	คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบหลัง)	156
88	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบหลัง)	157
89	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบหลัง)	157
90	คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบหลัง)	158
91	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้และทัศนคติของผู้เรียน ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน)	159
92	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนในเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน)	159
93	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนในเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน)	160
94	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที	161
95	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที	161
96	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกเป็นรายหน่วยการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนและค่าที	162
97	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกเป็นรายหน่วยการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนและค่าที	163
98	การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลังในหลักการความพอประมาณ	164
99	การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลังในหลักการความมีเหตุผล	165

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ หน้า

100 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 167

101 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในเงื่อนไขความรู้ 168

102 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในเงื่อนไขคุณธรรม 169

103 พัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง..... 171

104 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล 203

105 Descriptive Statistics 253

106 Paired Samples Statistics 255

107 Paired Samples Correlations 257

108 Paired Samples Test 258

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	12
2	กรอบแนวคิดในการวิจัย	41
3	แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้	82
4	ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ (เชิงลบ)	83
5	ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ (เชิงบวก)	83
6	บัตรกิจกรรม	84
7	แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์	86
8	รูปถ่ายวันทดลองใช้เครื่องมือ ณ หมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	259
9	รูปถ่ายวันสำรวจสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	259
10	รูปถ่ายวันฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	260
11	รูปถ่ายวันประเมินผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	260
12	รูปถ่ายวันเยี่ยมเยียนบ้านเรือนของผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	261

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ส่งผลให้ประชาชนชาวไทยในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องหันมาตระหนักถึงความอ่อนแอของพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศไทย อันเป็นปัญหาของการพึ่งพาทุน เทคโนโลยี และตลาดภายนอกประเทศ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงทำให้ต้องหันมาศึกษาวิเคราะห์พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม ก็คือ การกำหนดให้เป็นปรัชญาหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน (มูลนิธิชัยพัฒนา, www. chaipat.or.th/chaipat/journal/aug99/thai/self.html)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อาจจะกล่าวโดยสรุปได้ ดังต่อไปนี้ คือ 1) เกิดภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง จนทำให้การลงทุนหยุดชะงัก เกิดสภาวะการว่างงานอย่างรุนแรง ซึ่งคาดว่า มีคนตกงานจำนวนเป็นแสนเป็นล้านคน 2) แผนพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นแต่เพียงความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Growth) เป็นหลัก ทำให้ต้องทุ่มเทขยายการผลิตในด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการผลิตที่เป็นไปตามวัฒนธรรมประจำชาติ จึงส่งผลให้วิถีทางการผลิตขาดความสมดุลขึ้นในที่สุด 3) การตกอยู่ภายใต้กระแสโลกในยุคโลกาภิวัฒน์ (Globalization) ทำให้คนไทยต้องติดอยู่ในกับดักของความเป็นชาติตะวันตก ทั้ง ๆ ที่ยังมิได้มีความเข้าใจอย่างแท้จริง รวมทั้งการเปิดประเทศอย่างเสรี ซึ่งก็ทำให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เข้ามาครอบงำในชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของคนไทยแทนที่วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย และ 4) ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น มีลักษณะที่รุนแรงและรวดเร็ว ในขณะที่ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน มิได้มีแผนการที่จะใช้รองรับกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ทัน จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ของการล้มอย่างระเนระนาดในทางเศรษฐกิจอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (คลังปัญญาไทย, www.panyathai.or.th)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า วิถีทางของการดำรงอยู่ให้ได้ในท่ามกลางวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ ก็คือ การประคองตัวไว้ เพื่อที่จะลุกขึ้นยืนหยัดอยู่ให้ได้ตนเอง ด้วยวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเรียกว่า "เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง" (Relative Self-Sufficient Economy) ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถรอดพ้นจากวิกฤตการณ์นี้ไปให้ได้ ดังนั้น ทุกคนจึงควรจะมุ่งสู่มาตรฐานของการดำรงชีพในลักษณะ "พออยู่ พอกิน" เพราะด้วยแนวทางนี้ จะทำให้สามารถพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ในระดับที่เพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต แนวทางการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงหมายถึง 1) การยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ไม่จำเป็น ออกไปจากชีวิต 2) การยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต แม้ว่าจะต้องตกอยู่ในภาวะความขาดแคลนในการดำรงชีพ ก็ตาม 3) พยายาม ลด ละ เลิก การแก่งแย่งผลประโยชน์ และการแข่งขันกันในทางการค้าขายหรือการประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง 4) ต้องไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตได้หลุดพ้นไปจากความทุกข์ยาก โดยจะต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ เพื่อทำให้เกิดมีรายได้ที่เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงให้ได้ และ 5) ต้องปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด ละ สิ่งชั่วในรูปแบบต่างๆ ให้หมดสิ้นไปให้ได้

ด้วยแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะสามารถช่วยให้ประชาชนซึ่งอยู่ในภาคการเกษตรแต่เดิม ได้กลับคืนสู่ภาคเกษตรกรรม มีงานทำ มีรายได้ แต่ก็จะต้องพยายามสร้างรากฐานของชนบทให้แข็งแรงอย่างเพียงพอ เพื่อที่จะสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว อันจะนำมาซึ่งสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน อย่างไรก็ดี ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ก็คือ จะทำอย่างไรให้ประชาชนชาวไทย สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยตัวเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเรียนรู้ของประชาชน ซึ่งคำตอบที่มีความเป็นไปได้ในที่นี้ ก็คือ ด้วยวิธีการเรียนรู้และพัฒนาโดยผ่านทางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต (Life-long Learning) ของประชาชนทุกคน

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงจะทำการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นว่าโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นมา สามารถเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้หรือไม่ รวมทั้ง การศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมฯ ดังกล่าวไปใช้ อีกประการหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน อันจะนำไปสู่ความสมดุล พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัฒน์ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้ว่า การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเป้าหมายสูงสุด (End) ในขณะที่ สิ่งที่งานวิจัยนี้ต้องการนำเสนอ ก็คือโปรแกรมฯ เพื่อการถ่ายทอดและการเรียนรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นวิถีทาง (Mean) ของการนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด นั้น อย่างไรก็ดี ในงานวิจัยนี้ จะได้เลือกทดลองใช้โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้น ในพื้นที่ของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ก็ด้วยเหตุที่ว่า ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาขึ้นเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ 1) ผู้วิจัยจะต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน 2) พื้นที่ในการศึกษาจะต้องมีระยะทางไม่ไกลจากที่ทำงานประจำของผู้วิจัยเกินกว่า 100 กิโลเมตร ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในขั้นตอนของการเก็บรวมรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปคลุกคลีกับหน่วยที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกันกับที่ผู้วิจัยจะต้องปฏิบัติงานประจำอยู่ด้วย 3) ต้องมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประชาชนในหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 40 คน ที่มีความเต็มใจในการเสียสละเวลาเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ นี้ โดยจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ 4) ต้องเป็นหมู่บ้านที่ปลอดจากปัญหายาเสพติด อาชญากรรม และการก่อการร้าย ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของผู้วิจัยและคณะในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ และ 5) ต้องเป็นหมู่บ้านที่ประชาชนโดยส่วนใหญ่ มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับยากจน จนถึงระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะโปรแกรมฯ ที่ออกแบบมานี้ จัดทำขึ้นเพื่อมีวัตถุประสงค์สูงสุด คือ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

ด้วยเหตุผล ดังที่ได้กล่าวถึงมาทั้งหมดข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงจะได้ทำการศึกษาในเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน" กับพื้นที่ของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน
2. เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล 4

งานวิจัยของ ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548) ศึกษาเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของเปาโล แฟร และแพทริค จี บอยเออล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และมโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกะเหรี่ยง" พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมี 15 ขั้นตอน และผลจากการนำโปรแกรมไปทดลองใช้ ปรากฏว่าสามารเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และมโนธรรมสำนึกของกลุ่มผู้เรียนได้จริง และพบปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จของโปรแกรมฯ อาทิเช่น วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เรียน เป็นต้น ในขณะที่ปัจจัยที่เป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุปสรรค มีอาทิเช่น ครูผู้สอนไม่คุ้นเคยกับเทคนิคการสอนแบบการเข้ารหัสและการถอดรหัสที่โปรแกรมฯ นี้เลือกนำมาใช้

ศิริมา กิติบัณฑูร (2544) ศึกษาเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของบอยเออล์ในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง บ้านปรานี" พบว่า จากการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โปรแกรมการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาระดับความรู้ในเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ได้

สุริน คล้ายรามัญ (2543) ศึกษาเรื่อง "การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี" พบว่า จากการทดลองใช้กระบวนการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าก่อนการอบรม แต่ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

อารี แก้วสถิตวงศ์ (2539) ศึกษาเรื่อง "การนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มให้แก่ประชาชนระดับหมู่บ้าน" พบว่า หลังจากเข้าร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นแล้ว ประชาชนในระดับหมู่บ้าน ได้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มด้านต่างๆ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐาน ดังนี้

หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจนแล้ว ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ จะมีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าเรียนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของหน่วยที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ หมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ อันประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัดศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร จำนวน 3 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ คือ ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 จำนวน 40 คน ซึ่งทั้งหมดนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น จากนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงเชิญให้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม หรือการทดลองเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น แล้วแต่กรณีตามลำดับ

ขอบเขตของเนื้อหาการศึกษาวิจัย คือ การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยแบ่งออกเป็น 3 หน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งการศึกษาผลของการทดลองที่เกิดขึ้นหลังจากการนำโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ รวมทั้งการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการทดลองใช้โปรแกรมฯ ประกอบเพิ่มเติมอีกด้วย

ขอบเขตของการวัดความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้ คือ จะวัดความสำเร็จโดยการประเมินผลการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นด้านความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการปฏิบัติตน (Practice) ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ที่ใช้ในการศึกษา เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญและกลุ่มตัวอย่างผู้เรียน ที่ได้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงออกทางพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ด้วยความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างจริงใจ

2. การวิจัยครั้งนี้ จะวัดความสำเร็จโดยการประเมินผลการทดลองใช้โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นในด้านความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการปฏิบัติตน (Practice) ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ โดยพิจารณาเปรียบเทียบผลของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่ม (กลุ่มเดิม สอบก่อน สอบหลัง) จากแบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน ประกอบกับเนื้อหาของคำตอบในสมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน

3. บทบาทของผู้วิจัยในระยะการศึกษาภาคสนาม มีดังต่อไปนี้คือ

3.1 ในขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายในด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากเนื้อหาที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

3.2 ในขั้นตอนที่ 3 ร่วมสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการและผลที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 ในขั้นตอนที่ 4 ร่วมสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อร่วมกันกำหนดแหล่งทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในโปรแกรมฯ และความสนับสนุนต่างๆ ที่จะมีให้กับโปรแกรมฯ

3.4 ในขั้นตอนที่ 5 ทำหน้าที่วางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างสื่อการสอน พร้อมทั้งให้คำแนะนำครูผู้สอนในเรื่องแผนการสอนและสื่อการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น

3.5 ในขั้นตอนที่ 6 ระหว่างที่ครูผู้สอนทำหน้าที่ในการสอน ผู้วิจัยจะช่วยอำนวยความสะดวกตามขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ตามแผนการสอน

3.6 ในขั้นตอนที่ 7 ผู้วิจัยจะร่วมสนทนากลุ่มกับตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อการประเมินผลโปรแกรมฯ

3.7 ในขั้นตอนที่ 8 ผู้วิจัยจะร่วมกับผู้นำชุมชน เพื่อนำผลลัพธ์ของการฝึกอบรมรายงานให้กับสมาชิกทั้งหมดในหมู่บ้านได้ทราบโดยผ่านทางหอกระจายข่าว พร้อมทั้งการรายงานเป็นหนังสือไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบพื้นที่ ได้รับทราบอีกทางหนึ่งด้วย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมฯ หมายถึง โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพัฒนาขึ้นตามแนวความคิดของแพทริค จี บอย เออล์ จำนวน 8 ขั้นตอน
3. การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ หมายถึง การเลือกใช้พื้นฐานของปรัชญาและแนวความคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนชนิดพิพัฒนาการและปฏิรูปนิยม ประกอบกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางของโปรแกรมฯ
4. การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย (เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง) หมายถึง การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้ ในเรื่องความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4
5. การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด หมายถึง การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ และผลที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้น เมื่อจัดโปรแกรมฯ ในหมู่บ้านแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน หมายถึง การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อร่วมกันกำหนดแหล่งทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในโปรแกรมฯ และความสนับสนุนต่างๆ ที่จะมีให้กับโปรแกรมฯ

7. การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ผู้วิจัยทำหน้าที่พัฒนาแผนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอนขึ้น พร้อมทั้งให้คำแนะนำครูผู้สอนในเรื่องแผนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอน ที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น

8. แผนปฏิบัติการ หมายถึง ครูผู้สอนทำหน้าที่ฝึกอบรมในเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 หน่วยการเรียนให้กับกลุ่มผู้เรียน ซึ่งดำเนินการเรียนการสอนไปตามแผนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอนที่ได้กำหนดขึ้นไว้แล้ว

9. ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ หมายถึง การประเมินผลโปรแกรมฯ โดยตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ มาร่วมสนทนากลุ่มกัน เพื่ออภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพ ความเหมาะสม ประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และความสำคัญของโปรแกรมฯ

10. การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ หมายถึง การนำเสนอผลของการจัดโปรแกรมฯ ให้กับประชาชนทุกคนในหมู่บ้านพันวาล 4 และหน่วยงานของทางราชการที่รับผิดชอบทางด้านการจัดบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในพื้นที่ คือ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน ได้รับทราบ

11. ความรู้ หมายถึง การรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 เรื่อง คือ (1) เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (2) องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้

12. ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความเชื่อ รสนิยม สภาพจิตใจ ที่คิดว่าอะไรถูก อะไรผิด ชอบหรือไม่ชอบ และการยอมรับหรือไม่ยอมรับ สำคัญหรือไม่สำคัญ การยินดีที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

13. การปฏิบัติตน หมายถึง การเลือกแสดงออกทางพฤติกรรม ตามการตัดสินใจของตนเองว่าสิ่งที่ได้เลือกนั้นถูกต้องและเหมาะสมอย่างดีแล้ว

14. สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง บริบททางด้านความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

15. ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

16. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานให้กับประชาชนชาวไทยทุกคน ได้นำไปใช้สำหรับเป็นแนวทางของการดำเนินชีวิต คือ ให้ยึดถือความเป็นอยู่ อย่างพออยู่ พอกิน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แต่ให้เดินไปในทางสายกลาง ปรัชญานี้จึงเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติตนของประชาชนได้ในทุก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยเน้นถึงการพึ่งตนเองใน 5 ประการ คือ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ

17. ปัญหาความยากจน หมายถึง สภาพเงื่อนไขในทางเศรษฐกิจ ที่บุคคลต้องมีสภาพความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น อดอยาก ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้ต้องดำเนินชีวิตอยู่อย่างไม่ปกติสุขและไม่มีความสุข

18. ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ทั้งที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ และอย่างไม่เป็นทางการ อันประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้าน และผู้นำกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

19. ผู้เรียน หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านพันวาล 4 ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น และสมัครใจเข้ามารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่พัฒนาขึ้น

20. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่ในการสอนตามแผนการสอนที่ได้กำหนดขึ้นในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และได้รับการมอบหมายจากผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร ให้เป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ หมู่บ้านพันวาล 4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2. เป็นแนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในเรื่องอื่นๆ

3. ผลการศึกษาในครั้งนี้ อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้เรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่สูงขึ้น

4. เป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ต่อไป

5. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษา หรือทำวิจัยต่อไปในเรื่องการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ข้อมูลที่ได้จากผลของการศึกษา จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาได้

7. ประโยชน์อันสูงสุดของงานวิจัยนี้ อยู่ที่การนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาของประชาชนชาวไทย อันจะนำมาซึ่งแนวทางการดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกิน สามารถแก้ไขความเดือดร้อนและความทุกข์ยากของประชาชน อันจะนำมาซึ่งสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่ 1 ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การกำหนดพื้นฐานทางปรัชญาและแนวคิดสำหรับการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยขอนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เอกสารที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดังมีรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละเรื่องต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีเนื้อหาสาระกล่าวโดยสรุปได้เป็น 3 หัวข้อที่สำคัญ คือ แนวความคิดและความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ ดังมีเนื้อหาที่จะได้นำมาอธิบาย ต่อไปนี้ คือ

1.1 ความหมายและแนวความคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดเกินกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นเวลาก่อนการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ.2540 และเมื่อหลังจากวิกฤตการณ์นั้น พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้ประเทศชาติ และประชาชนชาวไทยได้รอดพ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัฒน์ ดังเห็นตัวอย่างได้จากการที่ทรงเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนและความทุกข์ยากของประชาชน ผ่านทางโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 3,000 โครงการ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2550: 17-24)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะถึงแนวทางการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงประดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาประเทศและการบริหารประเทศให้เป็นไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อให้ก้าว

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทันต่อโลกไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัฒน์ (มูลนิธิชัยพัฒนา, www.chaipat.or.th/chaipat/journal/aug99 /thai/self.html; รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550: 32) การชี้แนะดังกล่าวนี้ จึงเป็นเสมือนดั่งการแนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2549: 10)

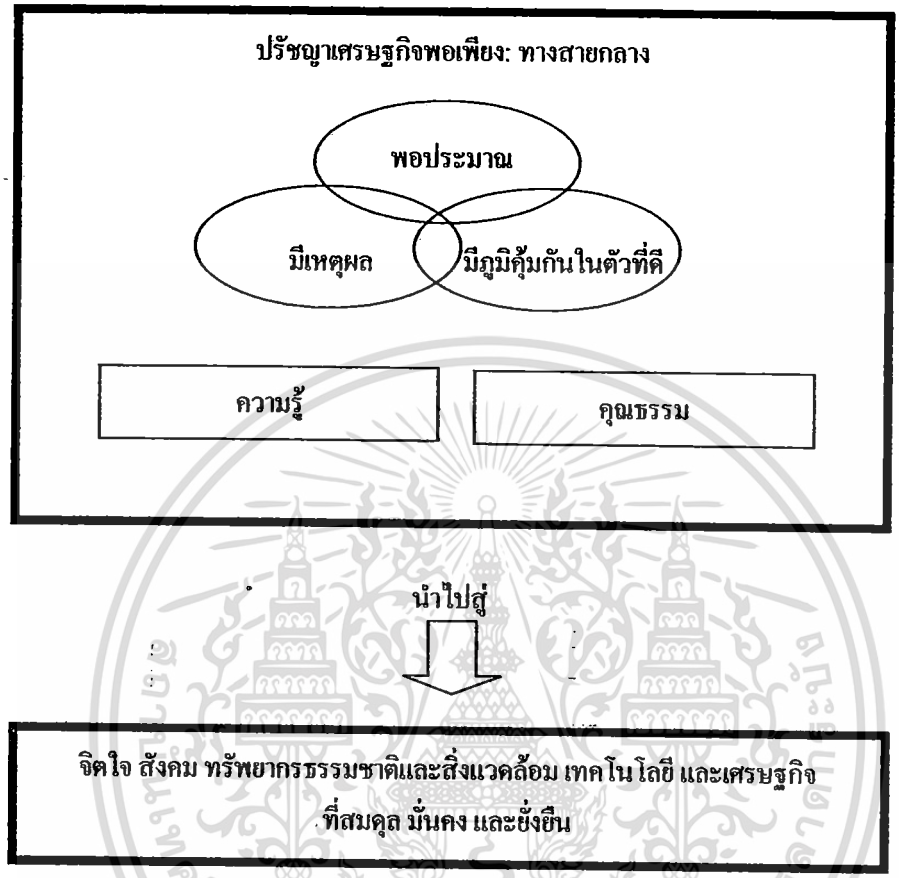
เป้าหมายของการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การก้าวทันต่อโลกไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัฒน์ เป็นการพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นในทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก และการทำให้เกิดความสมดุล คือ สมดุลทั้งในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ก็เช่นเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสมดุล พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง การการก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์ กล่าวคือ ความพอเพียง หมายถึง หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และรวมถึงหลักความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันอาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและจากภายใน โดยจะต้องอาศัยเงื่อนไข คือ ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการในทุกขั้นตอน แต่ในขณะเดียวกัน ก็จะต้องประกอบกับเงื่อนไขการเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนในชาติทุกฝ่ายให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม คือ จะต้องดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดีด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อ้างถึงใน สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง, 2550: 10-11) ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้นำพาประเทศให้รอดพ้นจากปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของโลกในอนาคตได้

การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการสร้างความพออยู่ พอกิน ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงความพอมีพอใช้ของประชาชน อันเป็นรากฐานที่สำคัญของปรัชญานี้ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะทำเพียงแค่หนึ่งในสี่ หรือ ครึ่งหนึ่งของกิจกรรมการดำเนินชีวิตก็ถือว่าเพียงพอแล้ว คือ สามารถอยู่ได้ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งการอยู่ได้ในที่นี้ มีความหมายที่กว้างขวางกว่าการพึ่งตนเองได้ คือ การผลิตอะไรที่มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง แต่คำว่าพอเพียง คือ พอในความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้องการ มีความโลภน้อย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น จะทำอะไรก็ต้องพอเพียง พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ก็จะสามารถมีชีวิตที่มีความสุขได้ ดังนั้น จึงหมายถึง ความพอประมาณตามอัตภาพ นั่นเอง

แผนภาพที่ 1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบเศรษฐกิจแบบความพอเพียง จึงหมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ (คลังปัญญาไทย, www.panyathai.or.th; รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550: 38) ซึ่งเป็นการพึ่งตนเองในลักษณะที่สำคัญ คือ

1) ด้านจิตใจ คือ การทำตนให้เป็นที่พึ่งแห่งตน มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเอง และประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง

2) ด้านสังคม คือ แต่ละชุมชนจะต้องช่วยเหลือกัน และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นอิสระ

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ จะต้องใช้อย่างฉลาด รวมทั้งการเพิ่มมูลค่า แต่ทั้งหมดต้องยึดอยู่บนหลักการของการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

4) ด้านเทคโนโลยี คือ ต้องแยกแยะ การเลือกรับเทคโนโลยีจากภายนอกโดยเฉพาะในส่วนที่ดีในขณะที่ต้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เลือกใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาวะแวดล้อม และควรจะริเริ่มพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาภายในของสังคมไทยเอง

5) ด้านเศรษฐกิจ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ โดยยึดหลักพออยู่ พอกิน และพอใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หากกล่าวในทางปฏิบัติแล้ว การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาจจะทำได้โดยการยึดหลักที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ (ปียบุตร หล่อไกรเลิศ, 2547: 28-30; พิศิษฐ์ โจทย์กิ่ง, 2551: 255-256; รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550: 44-45 อ้างอิงจาก การบรรยายของ สุเมธ ตันติเวชกุล เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2549)

1) ยึดความประหยัด โดยการตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน พร้อมทั้งลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง..."

2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะความขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ..."

3) ต้องละเลิก การแก่งแย่งในผลประโยชน์และการแข่งขันกัน ในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังในอดีต ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น..."

4) ต้องไม่หยุดนิ่งที่จะแสวงหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากในครั้งนี้ โดยจะต้องขวนขวาย แสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดมีรายได้ที่เพิ่มพูนมากขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง..."

5) ต้องปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด ละ สิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น..."

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้กับประชาชนชาวไทยทุกคน เพื่อใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิต โดยยึดทางสายกลางหรือความพอประมาณในทุกๆ เรื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อโลกไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัฒน์ ได้อย่างมีความสุข

แนวความคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตอย่างพออยู่ พอกิน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แต่ให้เดินไปทางสายกลาง ปรัชญานี้จึงเป็นการชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นถึงการพึ่งตนเองใน 5 ประการ คือ การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ หลักการ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ ดังที่จะได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

1.2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนหลักของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้และคุณธรรมในการวางแผน และการดำเนินการในทุกขั้นตอนของบุคคลในทุกระดับชั้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

หลักการข้อที่ 1 คือ ความพอประมาณ

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 28-34) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงาน ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของขนาดจะต้องไม่เล็กเกินไป หรือใหญ่จนเกินตัว แต่ต้องเป็นไปตามอัตภาพกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นจะต้องอยู่ในจังหวะของเวลาที่ไม่เร็วจนเกินไปหรือไม่ช้าจนเกินไป แต่จะต้องทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้า และต้องไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนด้วย

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550: 34) ; ลีลาภรณ์ บัวสาย (2549: 10) และ ไพเราะ เลิศวิราม (2550: 58) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อาทิเช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ เป็นต้น

หลักการข้อที่ 2 คือ ความมีเหตุผล

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 38-48) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่เมื่อจะดำเนินการใด ๆ จะต้องทำด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไม่มีอคติ แต่จะต้องคำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างถูกต้อง ดีงาม ทำให้เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์ และความสุข ที่ต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วย

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550: 34); ลีลาภรณ์ บัวสาย (2549: 10) และ ไพเราะ เลิศวิราม (2550: 58) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น ว่าจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการข้อที่ 3 คือ การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 52-58) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดองค์ประกอบในการดำเนินงาน ให้มีสภาพที่พร้อมต่อการรองรับผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดี

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550: 34) ; ลีลาภรณ์ บัวสาย (2549: 10) และ ไพเราะ เลิศวิราม (2550: 58) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไขข้อที่ 1 คือ ความรู้

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 62-68) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เงื่อนไขความรู้ หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นความรู้ที่เหมาะสมในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการในทุกขั้นตอน อันประกอบไปด้วย

1) ความรอบรู้ คือ ความรู้ในเชิงลึกในงานที่จะทำและความรู้ในเชิงกว้างต่อสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวพันกับงานที่ทำอยู่ กล่าวคือ เป็นความรู้ ความเข้าใจในพื้นฐานและหลักการของวิชาการต่างๆ และ เป็นความรู้ในแนวกว้าง ที่จะทำให้สามารถใช้ส่งเสริมในงานที่ทำให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ได้

2) ความระลึกรู้ คือ การมีสติ หมายถึง ความสามารถในการยั้งคิดพิจารณาและรู้ทันต่อสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำการใด ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องบังคับตนเองในการกระทำ การพูด และการคิดในเรื่องราวต่าง ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นจะนำมาซึ่งประโยชน์ หรือเป็นผลเสียหายหรือไม่

3) ความรู้ชัด คือ ปัญญา หมายถึง การเห็นและเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้องตามเหตุผล และตามความเป็นจริง เป็นการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องแยบคายด้วยหลักเหตุผล ซึ่งจะทำให้เห็นและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างกระจ่างชัด จึงถือว่าเป็นความรู้แจ้งในงานและวิธีการที่จะปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550: 34) ; ลีลาภรณ์ บัวสาย (2549: 11) และ ไพเราะ เลิศวิราม (2550: 58) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เงื่อนไขข้อที่ 2 คือ คุณธรรม

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 72-78) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง เครื่องมือที่ใช้บังคับให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างดีงาม อันประกอบไปด้วย

1) ความซื่อสัตย์สุจริต คือ ความประพฤติชอบ เป็นการพูดและกระทำที่ซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อตนเองและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง รวมทั้งไม่เอารัดเอาเปรียบด้วย ดังนั้น ความซื่อสัตย์สุจริต จึงเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางของการใช้วิชาความรู้ เพื่อนำทางไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

2) ความอดทนหรือความเพียร คือ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ท้อถอย ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานก้าวหน้าไปเรื่อยจนประสบความสำเร็จ ดังนั้น ความอดทน มีความเพียร ที่มีลักษณะหนักแน่ ไม่ท้อถอย ทำงานด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง กล้าแข็งไม่ขาดสาย ก็จะทำให้การดำเนินงานรุดหน้าได้เรื่อยไป

3) ความรอบคอบระมัดระวัง คือ การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่มุมก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความพลั้งผลอหรือผิดพลาดไป ดังนั้น ความรอบคอบ ระมัดระวัง จึงเป็นการพิจารณาเรื่องต่างๆ อย่างกระจ่างแจ้งในทุกแง่มุมก่อนที่จะดำเนินการให้ถูกจุด ถูกขั้นตอน และถูกเหตุผลไปด้วยพร้อมๆ กัน

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550: 34) ; ลีลาภรณ์ บัวสาย (2549: 11) และ ไพเราะ เลิศวิราม (2550: 58) ตีความจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง สิ่งที่จะต้องได้รับการเสริมสร้างในเกิดขึ้น อันประกอบไปด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทนมีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ อันประกอบไปด้วย 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข กล่าวคือ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

จากองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกภาคส่วนได้ ดังที่จะได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

1.3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเป็นแนวความคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น อันประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ให้เกษตรกรดำเนินการในที่ดินของตนเองตามสูตร 30-30-30-10 ขั้นที่ 2 ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ และขั้นที่ 3 ให้กลุ่มเกษตรกรติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงินและแหล่งพลังงาน จัดตั้งและบริหารด้านการตลาด อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คลังปัญญาไทย, www.panyathai.or.th) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น ถือเป็นภาพสะท้อนอย่างเป็นรูปธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นเอง

เนื้อหาของเกษตรทฤษฎีใหม่ ก็คือ การบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ โดยให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากที่ดินซึ่งโดยเฉลี่ยในแต่ละครอบครัวควรจะมีที่ดินที่ถือครองประมาณ 15 ไร่ โดยสามารถใช้ประโยชน์ให้ได้สูงสุดและมีน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี โดยจัดแบ่งที่ดินออกตามสูตร 30-30-30-10 ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ (ทฤษฎีใหม่: มูลนิธิชัยพัฒนา, 2537 อ้างถึงใน ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, 2547: 40-45; รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550: 54-55)

ส่วนที่ 1 ร้อยละ 30 หรือประมาณ 3 ไร่ ให้ขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำจำนวน 10,000 ลูกบาศก์เมตร โดยคำนวณจากเกณฑ์เฉลี่ยความต้องการน้ำในช่วงฤดูแล้งประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ของพื้นที่ดินตามสูตร 30-30-30-10 ซึ่งสระน้ำนี้ ยังสามารถใช้เลี้ยงปลาไว้เพื่อเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย

ส่วนที่ 2 ร้อยละ 30 หรือประมาณ 5 ไร่ ให้ใช้สำหรับการทำนาปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภค โดยคำนวณจากครอบครัวหนึ่ง หากทำนา 5 ไร่ ก็จะมีข้าวไว้กินได้ตลอดทั้งปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักสำคัญของการพึ่งตนเองได้ในทฤษฎีใหม่นี้

ส่วนที่ 3 ร้อยละ 30 หรือประมาณ 5 ไร่ ให้ใช้สำหรับการทำแปลงพืชไร่นาสวนผสม คือ ปลูกผักสวนครัว ผลไม้ และพืชไร่ไว้เพื่อบริโภค และส่วนที่เหลือก็สามารถนำไปขายเป็นรายได้เสริมทางหนึ่งด้วย

ส่วนที่ 4 ร้อยละ 10 หรือประมาณ 2 ไร่ ให้ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ อันอาจจะประกอบได้ด้วย บ้าน เลี้ยงสัตว์ ถนน คันดิน โรงเรือน เรือนเพาะชำ ฯลฯ

การจัดแบ่งสัดส่วนการใช้ประโยชน์ในที่ดินนี้ อาจจะปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ดี เศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นนี้ สามารถขยายประยุกต์ให้ครอบคลุมทั้งในระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานและระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เรียกกันว่า ทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น กล่าวคือ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, www.sufficiencyeconomy.org. show.php) คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
115633

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 1 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นฐาน ที่เน้นถึงความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือ มีความเป็นอยู่ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคี มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป จนสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งกายและใจ

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 2 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร การรวมพลังกันในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานต่างๆ ทั้งการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 3 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เช่นเดียวกัน เป็นการเน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย การร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย ทั้งทางด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจัดจำหน่าย การบริหารการจัดจำหน่าย การขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมนี้ร่วมกัน

ทฤษฎีใหม่ทั้ง 3 ระดับ ข้างต้นนี้ ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ (2547: 38-47 อ้างอิงจาก ทฤษฎีใหม่: มูลนิธิชัยพัฒนา, 2538) ได้ขยายความเพิ่มเติมไว้ว่า

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 การผลิต ในขั้นนี้ เกษตรกรหรือเจ้าของที่ดินจะต้องมีพื้นที่เพื่อการทำมาหากินเป็นแปลงเล็ก คือ มีประมาณไม่เกิน 15 ไร่ ซึ่งในระยะเริ่มแรก เกษตรกรจะต้องมีความเป็นอยู่อย่างประหยัด มีความพอเพียง และสามารถเลี้ยงตัวได้ก่อน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความขยัน มานะ อดทน รวมถึงจะต้องรู้รักสามัคคีในท้องถิ่นของตน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...เมื่อเป็นทฤษฎีใหม่แล้ว ก็เข้ามาเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง คนที่ทำนี้ต้องไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ได้เขียนไว้ในทฤษฎีนั้นว่าลำบาก เพราะผู้ที่ปฏิบัติต้องมีความเพียรและอดทน ไม่ใช่ว่าทำง่ายๆ..."

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 การรวมพลังกัน ในขั้นนี้ เกษตรกรจะต้องรวมพลังกันในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมแรงร่วมใจกัน ดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ กล่าวคือ

ด้านการผลิต เช่น พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ โดยจะต้องร่วมมือกันในด้านการผลิตเพื่อเตรียมพันธุ์พืช เตรียมดิน ปุ๋ย การจัดหาน้ำ ฯลฯ เพื่อใช้ในการเพาะปลูก

ด้านการตลาด เช่น ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต กล่าวคือ เมื่อมีผลผลิต ก็จะต้องร่วมมือกันผลิตและจัดจำหน่ายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด

ด้านสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตและการเป็นอยู่ เช่น กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ เกษตรกรจะต้องมีความเป็นอยู่ที่พอดี มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ

ด้านสวัสดิการ เช่น สาธารณสุข เงินกู้ กล่าวคือ ในแต่ละชุมชนควรจะจัดตั้งสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น สถานีอนามัย หรือมีกองทุนหมู่บ้านไว้ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านการศึกษา เช่น โรงเรียน ทุนการศึกษา กล่าวคือ ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาไว้สำหรับเยาวชนที่เรียนดี แต่ยากจนในชุมชน เป็นต้น

ด้านสังคมและศาสนา กล่าวคือ ชุมชนจะต้องเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของทุกๆ คนร่วมกัน

โดยที่กิจกรรมในด้านต่างๆ ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายๆ ฝ่าย ทั้งหน่วยงานของทางราชการ องค์กรเอกชน มูลนิธิต่างๆ และที่สำคัญคือคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนั้นด้วย

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 การร่วมมือกับแหล่งทุน ในขั้นนี้ คือ การติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงินทุน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทเอกชนต่างๆ หรือกับแหล่งพลังงาน อาทิเช่น ทางด้านการตั้งและบริหารโรงสี การตั้งและบริหารร้านค้าสหกรณ์ ความช่วยเหลือในการลงทุน และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยที่ทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารกับบริษัทเอกชนที่ร่วมมือกัน ก็จะได้รับผลประโยชน์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย กล่าวคือ

ในด้านการตลาด เกษตรกรจะขายข้าวได้ในราคาที่สูง ไม่ถูกกดราคา ส่วนธนาคารกับบริษัทก็จะซื้อข้าวบริโภคได้ในราคาที่ต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสามารถซื้อข้าวเปลือกได้โดยตรงจากเกษตรกรและนำมาสีเอง โดยที่ไม่ต้องมีพ่อค้าคนกลางเข้ามามีส่วนอยู่ในกระบวนการนี้

ในด้านการผลิตและความเป็นอยู่ เกษตรกรจะสามารถหาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาที่ต่ำ เพราะได้ตั้งเป็นร้านค้าสหกรณ์และขายของให้กับเกษตรกรในราคาขายส่ง

ในขณะที่ ลีลาภรณ์ บัวสาย (2549: 11-12) อธิบายในเรื่องระดับของทฤษฎีใหม่นี้ ไว้ว่า มีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐานและแบบก้าวหน้า ดังมีรายละเอียด คือ

1) ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่สามารถเทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่จะมุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำ ต้องพึ่งพาน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง โดยมีข้อสมมุติฐานไว้ว่า เมื่อมีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาความเสี่ยงในเรื่องน้ำ ก็จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคเลี้ยงชีพได้ และยังใช้ที่ดินในส่วนอื่น เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งยังสามารถขยายที่ดินในส่วนที่เหลืออยู่เพื่อไปก่อให้เกิดเป็นรายได้ ใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตขึ้นเองได้ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองได้ในระดับครอบครัว

2) ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร ถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า อันครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ที่สนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม สหกรณ์ หรือเครือข่ายวิสาหกิจที่มีความพอเพียงในขั้นพื้นฐานเป็นต้นแล้ว แล้วมาร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มและส่วนรวม ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสามารถของตนเอง ซึ่งจะทำให้ชุมชนโดยรวม เครือข่าย และวิสาหกิจนั้นเกิดความพอเพียงในการปฏิบัติอย่างแท้จริง

3) ความพอเพียงในระดับประเทศ ถือว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า อันครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ที่สนับสนุนให้ชุมชน เครือข่าย หรือวิสาหกิจ ได้สร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ อาทิเช่น บริษัท ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น ทั้งนี้ ความร่วมมือเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศประกอบไปด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจของบริษัท ที่ดำเนินไปอย่างพอเพียง เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันไปด้วยหลักการไม่เบียดเบียน แต่แบ่งปันและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

ส่วนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป มีตัวอย่างดังต่อไปนี้ คือ (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, www.sufficiencyeconomy.org.show.php)

1) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว พิจารณาได้จากตัวอย่างของการใช้จ่ายอย่างพอเพียง ดังต่อไปนี้ คือ

หลักการพอประมาณ คือ การมีรายจ่ายสมดุลกับรายรับ

หลักการมีเหตุผล คือ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะ และใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าและประหยัด

หลักการมีภูมิคุ้มกัน คือ มีเงินออม การแบ่งปันผู้อื่น และการทำบุญ

เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม คือประกอบอาชีพที่สุจริตทำด้วยความขยันหมั่นเพียรใช้สติปัญญาในการตัดสินใจต่างๆ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน พิจารณาได้จากตัวอย่างของกิจกรรมในชุมชน ดังต่อไปนี้ คือ

กิจกรรมการผลิตในภาคเกษตร เป็นการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า มีอาทิเช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและข้าวที่ปลอดสารพิษ การทำสวนสมุนไพรของชุมชน การคิดค้นสารไล่แมลงสมุนไพร การทำถ่านชีวภาพ การรวมกลุ่มขยายพันธุ์ปลา การแปรรูปผลผลิต การทำเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกันของสมาชิกภายในชุมชน มีอาทิเช่น การต่อต้านยาเสพติด การรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ หรือโรงเรียนเกษตรกรในหมู่บ้าน การร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด การจัดตั้งร้านค้าที่เป็นของชุมชนเอง การจัดทำแผนแม่บทของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนสวัสดิการ การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการผลิตของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกของท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีอาทิเช่น กิจกรรมการสอนจริยธรรมและศีลธรรมกับเยาวชน โดย พระ ครู และผู้นำชุมชนหรือผู้ปกครอง การปลูกฝังสมาชิกในชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าการคำนึงถึงตัวเงินหรือวัตถุ การส่งเสริมให้สมาชิกทำบัญชีอย่างโปร่งใสและสุจริต การพัฒนาครูในชุมชนให้มีคุณภาพและมีจิตใจผูกพันกับท้องถิ่น การส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองก่อนที่จะร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนที่สำคัญอย่างยิ่ง ก็คือ กิจกรรมสหกรณ์ของชุมชน เป็นต้น

เมื่อได้ปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือทฤษฎีใหม่แล้ว จะมีประโยชน์อย่างน้อยใน 4 ประการ คือ (ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, 2547: 47-48 อ้างอิงจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2537; รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550: 61 อ้างอิงจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2537)

1) สามารถทำให้ประชาชนมีพออยู่พอกินตามอัตภาพ คือ มีความเป็นอยู่อย่างพออยู่พอกิน ไม่อดอยาก ลำบาก และยังสามารถเลี้ยงตนเองได้ ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ทฤษฎีใหม่นี้ จะขยายขึ้นไปได้อาจจะทั่วประเทศ แต่ต้องช้าๆ เพราะว่าต้องสิ้นเปลือง สิ้นค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อย แต่ว่าค่อยๆ ทำ และเมื่อทำแล้วก็นึกว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ประชาชนมีกินตามอัตภาพ คือ อาจไม่รวยมากแต่ก็พอกินไม่อดอยาก..."

2) หากเป็นปีที่ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล มีน้ำดีตลอดทั้งปี ทฤษฎีใหม่จะสามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ถ้าน้ำมีพอดีในปีไหน ก็สามารถที่จะทำการเกษตรหรือปลูกข้าวที่เรียกว่านาปีทำได้..."

3) ในทางตรงกันข้าม ทฤษฎีใหม่อาจมีไว้ป้องกันการขาดแคลนน้ำได้ กล่าวคือ ถ้าในหน้าแล้งที่มีน้ำน้อย ก็สามารถนำเอาน้ำที่กักเก็บไว้มาใช้ได้โดยไม่ต้องอาศัยชลประทานระบบใหญ่ ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ถ้าต่อไปในหน้าแล้งน้ำมีน้อย ก็สามารถที่จะใช้น้ำที่กักเอาไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาปลูก แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ ไม่ต้องไปเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ของตัวเองก็มี และก็อาจจะปลูกผัก หรือเลี้ยงปลา หรือทำอะไรก็ทำได้..."

4) แต่หากเป็นกรณีที่เกิดอุทกภัยก็ยังสามารถที่จะฟื้นตัวได้ หรือสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยที่หน่วยงานของทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมาก อันจะเป็นการประหยัดงบประมาณได้ด้วย ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...ถ้าในโอกาสที่มีอุทกภัย ก็สามารถที่จะฟื้นตัวได้ โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้อย่างดี.."

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง มี 3 ระดับ คือ เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร และเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ มีดังตัวอย่างของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน 15 ไร่ ตามสัดส่วน คือ ขุดสระน้ำ ปลูกข้าวไว้บริโภคเอง แปลงพืชไร่นาสวนผสม และที่อยู่อาศัย เป็น 30-30-30-10 ตามลำดับ โดยเกษตรกรเจ้าของที่ดิน ควรจะถือปฏิบัติตามขั้นตอนของทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการผลิต ขั้นที่ 2 ขั้นการรวมพลังกัน และขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกับแหล่งทุน การปฏิบัติตามหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ มีคุณประโยชน์ คือ ทำให้ประชาชนมีความพออยู่พอกินตามอัตภาพ และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นตามเป้าหมาย คือ มีความสมดุล พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์ ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

ในการนำเนื้อหาของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติของกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนชาวไทยโดยทั่วไป สามารถใช้วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในรูปแบบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งจะได้นำเนื้อหาของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มานำเสนอในลำดับถัดไป

2. เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่ามีนักวิชาการได้นำเสนอไว้ ดังต่อไปนี้ คือ

Beal and Others (อ้างถึงใน Langenbach, 1988: 135-145; Boone, 1992: 21) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ Social Action and Interaction in Program Planning ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนทั้งหมด 34 ขั้นตอน โดยที่ขั้นตอนที่มิได้ระบุตัวเลขไว้ คือ การประเมินผลย่อย ซึ่งจะมีกระจายกันอยู่ตลอดทั้งกระบวนการของขั้นตอน ดังมีรายละเอียดของขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ระบบสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
ขั้นที่ 2 การบรรจบความสนใจของโปรแกรมและกลุ่มเป้าหมายเข้าด้วยกัน
ขั้นที่ 4 ศึกษาสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นก่อนหน้า
ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ระบบสังคมบางประการที่มีนัยสำคัญ
ขั้นที่ 8 การติดต่อกับชุดนำร่องในชุมชน
ขั้นที่ 10 การสร้างความชอบธรรมกับผู้นำคนสำคัญของชุมชน เพื่อการยอมรับ
ขั้นที่ 12 การติดต่อกับชุดบุคคลที่จะทำหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
ขั้นที่14 การกำหนดความหมายของความต้องการ โดยภาพรวมทั้งระบบสังคม
ขั้นที่ 16 การทำข้อตกลงระหว่างโปรแกรมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อการลงมือปฏิบัติในขั้นต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นที่ 18 การวางเป้าหมายร่วมกัน

ขั้นที่ 20 การตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการที่จะถูกนำมาใช้ในการปฏิบัติ

ขั้นที่ 22 วางแผนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 24 การระดมทรัพยากรต่างๆ

ขั้นที่ 26-28 เป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติการ

ขั้นที่ 3-31 การประเมินระหว่างการปฏิบัติว่าได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และในขั้นตอนต่อไป จะต้องทำอะไรบ้าง

ขั้นที่ 33 การประเมินผลโปรแกรมโดยรวมทั้งหมด

ขั้นที่ 34 ความต่อเนื่องสำหรับโปรแกรมอื่นที่จะตามมา

Boone (1992) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ Developing Programs in Adult Education ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการออกแบบและการปฏิบัติ และขั้นการประเมินผลและการตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส โดยแยกออกเป็น 20 ขั้นตอน/กิจกรรมย่อยๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. ในขั้นการวางแผน มีขั้นตอน/กิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติ คือ

1.1 ประเด็นด้านองค์การผู้ให้บริการ และกระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อการดำเนินการ ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 1) การทำความเข้าใจ และการยอมรับกับหน้าที่ขององค์การในฐานะผู้ให้บริการในเรื่องพันธกิจ ปรัชญา และเป้าหมายขององค์การ

ขั้นที่ 2) การทำความเข้าใจ และการยอมรับกับโครงสร้างขององค์การทางด้านบทบาทและความสัมพันธ์ต่างๆ

ขั้นที่ 3) การจัดการด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานขององค์การในด้านการอำนวยการ การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผล รวมทั้งการตรวจสอบได้

ขั้นที่ 4) การทำความเข้าใจ และการยอมรับกับการทดสอบได้ของกรอบแนวคิดสำหรับการวางโปรแกรมในครั้งนี้

ขั้นที่ 5) การทำความเข้าใจ และการยอมรับกับความต่อเนื่องของการปรับปรุงองค์การเพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้

1.2 ประเด็นด้านการเชื่อมต่อองค์การของผู้ให้บริการกับผู้รับบริการที่อยู่ภายนอก ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 6) การศึกษา และวิเคราะห์ภาพรวมของผู้รับบริการภายนอก

ขั้นที่ 7) การระบุกลุ่มเป้าหมายเฉพาะขององค์การ

ขั้นที่ 8) การระบุและการพบกับผู้นำของกลุ่มเป้าหมายที่จะมารับบริการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นที่ 9) การร่วมกันระบุ ประเมิน และวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. ในขั้นการออกแบบและการนำไปใช้ มีขั้นตอน/กิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติ คือ

2.1 ประเด็นด้านการออกแบบโปรแกรม ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 10) การแปลงความต้องการอย่างเร่งด่วนที่พบ ให้เป็นความต้องการด้านการฝึกอบรมในภาพรวม

ขั้นที่ 11) การแปลงความต้องการด้านการฝึกอบรมในภาพรวมให้เป็นวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ขั้นที่ 12) การกำหนดกลยุทธ์/วิธีการของการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 13) การระบุผลที่จะตามมาในภาพรวมของโปรแกรมการฝึกอบรม

2.2 ประเด็นด้านการนำโปรแกรมการฝึกอบรมไปสู่การปฏิบัติ ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 14) การพัฒนาแผนปฏิบัติการ การกำหนดประสบการณ์หรือวิธีการชนิดต่างๆ เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในแต่ละข้อ การพัฒนาแผนการสำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นที่ 15) การพัฒนากลยุทธ์และเทคนิคที่จะนำมาใช้สำหรับการฝึกอบรมตามแผนปฏิบัติการ

ขั้นที่ 16) การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของการฝึกอบรม

ขั้นที่ 17) การติดตามผล รวมทั้งการเสริมแรงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

3. ในขั้นการประเมินผลและการตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส มีขั้นตอน/กิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติ คือ

ขั้นที่ 18) การกำหนดผลลัพธ์ของโปรแกรมและวิธีการประเมินในแต่ละประเด็น

ขั้นที่ 19) การประเมินผลลัพธ์ของโปรแกรม

ขั้นที่ 20) การใช้ข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงโปรแกรมการฝึกอบรมต่อไป หรือการเปลี่ยนแปลงองค์การของผู้ให้บริการ และสำหรับการตรวจสอบได้จากภายนอกหน่วยงานที่อยู่เหนือขึ้นไป ผู้ให้เงินทุน องค์กรวิชาชีพ รวมทั้งหน่วยงานของทางราชการหรือรัฐบาล

Boyle (1981) ได้นำเสนอรูปแบบของการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ Planning Better Programs ซึ่งกล่าวว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมี 3 ประเภท คือ โปรแกรมเชิงพัฒนา (Development Programs) โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Programs) และโปรแกรมเชิงสารสนเทศ (Informational Programs) ซึ่งโปรแกรมแต่ละประเภทมีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป สำหรับโปรแกรมเชิงพัฒนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ มีขั้นตอนของการจัดโปรแกรม 8 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1) การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นที่ 2) การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 3) พิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

ขั้นที่ 4) กำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

ขั้นที่ 5) วางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 6) แผนปฏิบัติการ

ขั้นที่ 7) ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ

ขั้นที่ 8) การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

Caffarella (2002) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ Planning Programs for Adult Learners ซึ่งประกอบไปด้วย 11 ขั้นตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1) การสร้างข้อมูลพื้นฐานสำหรับกระบวนการวางแผน

ขั้นที่ 2) การระบุแนวความคิดของโปรแกรม

ขั้นที่ 3) การจัดลำดับแนวความคิดของโปรแกรม

ขั้นที่ 4) การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

ขั้นที่ 5) การเตรียมการสำหรับการถ่ายโอนการเรียนรู้

ขั้นที่ 6) การสร้างแผนการประเมินผล การกำหนดรูปแบบ ตารางเวลา และความต้องการทางด้านเจ้าหน้าที่

ขั้นที่ 7) การเตรียมการทางด้านงบประมาณและแผนทางการตลาด

ขั้นที่ 8) การออกแบบแผนการสอน

ขั้นที่ 9) การประสานงานกับผู้ให้การสนับสนุน

ขั้นที่ 10) การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ขั้นที่ 11) การสื่อสารคุณค่าของโปรแกรม

Freire (1970) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้ในหนังสือ Pedagogy of the Oppressed มีรายละเอียดตามที่ Boone (1992: 22-23, 27-28) ได้วิเคราะห์ไว้ ว่ามี 13 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1) ศึกษาและวิจัยชุมชนอย่างสมบูรณ์แบบ

ขั้นที่ 2) เข้าพบกลุ่มผู้นำคนสำคัญและสนทนาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

ขั้นที่ 3) แสวงหาอาสาสมัครเพื่อช่วยในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชน

ขั้นที่ 4) คณะเจ้าหน้าที่และประชาชนในชุมชนร่วมกันเสนอรหัส (Code) หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาความขัดแย้งและร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นที่ 5) สังเกตวิถีชีวิตในชุมชนในช่วงเวลาที่ต่างกัน และรวบรวมเป็นข้อมูลประกอบรายงาน

ขั้นที่ 6) คณะเจ้าหน้าที่ประเมินข้อมูลที่ได้รับมา

ขั้นที่ 7) คัดเลือกสถานการณ์ความขัดแย้งในชุมชน

ขั้นที่ 8) นำสถานการณ์ที่ได้คัดเลือกมา ไปสร้างสื่อการเรียนการสอนที่แสดงถึงสถานการณ์นั้น ๆ

ขั้นที่ 9) เริ่มการถอดรหัส (Decoding) หรือการให้ประชาชนพิจารณาสถานการณ์ที่ขัดแย้งและแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์โดยการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 10) คณะทำงานศึกษาผลจากการสนทนาเพื่อกำหนดประเด็น

ขั้นที่ 11) จำแนกประเด็นที่ได้จากการสนทนาออกเป็นประเด็นย่อย และนำไปเข้ารหัสอีกครั้ง

ขั้นที่ 12) เตรียมเอกสารจากผลของการถอดรหัส

ขั้นที่ 13) เสนอรายงานให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบ

Houle (1996) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ The Design of Education ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1) การระบุกิจกรรมทางการศึกษาที่เป็นไปได้

ขั้นที่ 2) การตัดสินใจทางด้านกระบวนการที่จะเลือกนำมาใช้

ขั้นที่ 3) การระบุวัตถุประสงค์และการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม

ขั้นที่ 4) การออกแบบรูปแบบที่เหมาะสมทางด้านทรัพยากร ผู้นำ วิธีการ ตารางกำหนดการ ลำดับเรื่อง วิธีการเสริมแรงทางสังคม การทำให้อยู่ในรูปของปัจเจกบุคคล บทบาทและความสัมพันธ์ต่างๆ เกณฑ์ทางด้านการประเมินผล และความชัดเจนของการออกแบบ

ขั้นที่ 5) รูปแบบที่ใช้มีความเหมาะสมกับแบบแผน ทั้งทางด้านการแนะนำผู้เรียน รูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้เรียน งบประมาณ การเงินที่สนับสนุน และการตีความหมาย

ขั้นที่ 6) นำแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลกระทบ คือ เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น

ขั้นที่ 7) การวัดผลลัพธ์และการประเมิน

Knowles (1980) ได้นำเสนอการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหนังสือ The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1) การจัดบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 2) การจัดตั้งโครงสร้างองค์การสำหรับการวางแผน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นที่ 3) การวินิจฉัยความต้องการสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 4) การจัดสร้างทิศทางเป้าหมายสำหรับการเรียนรู้

ขั้นที่ 5) การปฏิบัติตามโปรแกรม (การสรรหาและการฝึกอบรม การจัดการเกี่ยวกับผู้สนับสนุนการเรียนรู้และกระบวนการ การปรึกษาทางด้านการศึกษา และการงบประมาณ)

ขั้นที่ 6) การออกแบบด้านประสบการณ์ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 7) การประเมินผล และการวินิจฉัยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

จากการสำรวจแนวความคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีขั้นตอนของการดำเนินการที่เป็นลำดับต่อเนื่องกันไป ทั้งนี้โดยมีเป้าหมาย คือ การนำไปใช้ในการเรียนรู้และพัฒนาของกลุ่มผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา ในเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนคาดหวังให้เพิ่มระดับความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติขึ้นในกลุ่มของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น

นอกจากนั้น ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมของ Beal and Others (1966); Boone (1992); Boyle (1981); Caffarella (2002); Freire (1970); Houle (1996); หรือ Knowles (1980) ก็ตาม ล้วนแล้วแต่มีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งหมด กล่าวสรุปได้ว่ามีเพียง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินการ และขั้นตอนการประเมินผล มากไปกว่านั้น ยังสามารถกล่าวได้อีกว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในทุกๆ แนวความคิดเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สนับสนุนในเรื่องระดับของการเข้ามีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด ซึ่งในประเด็นนี้เอง ที่เป็นเอกลักษณ์อันเด่นชัดของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อันทำให้มีความแตกต่างไปจากหลักสูตร (Curriculum) ของการศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ

อย่างไรก็ดี การวิจัยในครั้งนี้ ได้เลือกพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นตามแนวทางของของแพทริค บอยเออล์ (1981) ชนิดโปรแกรมเชิงพัฒนา (Developmental Programme) ก็ด้วยเหตุที่ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของเนื้อหาที่ต้องการนำมาสอน กลุ่มเป้าหมายของการจัดให้บริการ และพื้นที่ของการศึกษา ตลอดจนเหตุผลที่ว่าแนวทางของการพัฒนาโปรแกรมฯ นี้ สอดคล้องกับสำนักปรัชญาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงพิพัฒนาการ (Progressive) และเชิงปฏิรูปนิยม (Radical) ซึ่งทั้งสองสำนักนี้ ต่างก็มีแนวทางของการพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับบริบทของเนื้อหาของเรื่องที่นำมาสอน กลุ่มเป้าหมายของการจัดให้บริการ และพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กับวัตถุประสงค์ในภาพรวมของการวิจัยในครั้งนี้ ด้วยเช่นเดียวกัน ดังมีรายละเอียดของแนวความคิด ความเชื่อ ของสำนักปรัชญาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 2 สำนักที่กล่าวถึงนี้ ดังต่อไปนี้ คือ

ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักพิพัฒนาการ (Progressive)

ปรัชญาสำนักนี้มีความเชื่อพื้นฐานอยู่ที่การให้ความสำคัญเรื่องความแตกต่างในตัวผู้เรียน ฉะนั้นในการจัดการศึกษาจึงควรให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) การเรียนรู้และการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและปัญหาของตัวผู้เรียน นอกจากนั้น ปรัชญาสำนักนี้ยังมองวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงควรจะนำระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น การศึกษาจึงไม่ใช่การศึกษา เพื่อการพัฒนาตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ทั้งการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมด้วย (อุ่นตา นพคุณ, 2546: 62 อ้างถึงใน ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2548: 28) ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ว่าบุคคลไม่สามารถจะแยกออกอย่างเด็ดขาดจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่นั้น สังคมจึงเป็นผู้กำหนดผ่านทางใดทางหนึ่งให้บุคคลสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องใด ในขณะที่ความรู้และประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาก็จะหลอมรวมเป็นสิ่งเดียวกันจนแยกจากกันไม่ได้ ประสบการณ์จึงเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ต่อไป ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสภาพแวดล้อม การศึกษาจึงควรมุ่งพัฒนาบุคคลและต้องรับผิดชอบต่อสังคม ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ในทุกด้าน นอกจากนั้น ปรัชญาสำนักนี้ ยังมีความเชื่ออีกว่า ธรรมชาติของมนุษย์มิได้เกิดมาดีหรือชั่วร้าย แต่เกิดมาพร้อมกับศักยภาพที่ไม่มีที่สิ้นสุดที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป ความเจริญก้าวหน้าจึงเป็นจุดหมายหลากหลายระดับที่เคลื่อนที่เข้าไปสู่เป้าหมายสูงสุดที่ไม่มีวันถึง หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเป็นกระบวนการตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่ใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง (Problem-Centered) ใช้สถานการณ์เป็นศูนย์กลาง (Situation-Centered) หรือใช้ประสบการณ์เป็นศูนย์กลาง (Experience-Centered) ดังนั้น ปรัชญาสำนักนี้จึงเป็นการพัฒนาตนเองและสังคมไปพร้อมๆ กัน (Personal and Social Development) (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2543: 13-14 อ้างถึงใน ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2548: 28-29)

ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักปฏิรูปนิยม (Radical)

ปรัชญาสำนักนี้ มีความเชื่อพื้นฐาน คือ การศึกษาควรถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนจะใช้วิธีการสอนแบบยกมโนธรรมสำนึก (Conscientization) ของผู้เรียนเพื่อให้หลุดพ้นจากวัฒนธรรมเงียบ (Culture of Silence) และวิธีการเรียนการสอนที่ใช้การท่องจำโดยไม่มีการคิดไตร่ตรอง หรือที่เรียกว่าระบบธนาคาร (Banking System) (อุ่นตา นพคุณ, 2546: 64-65 อ้างถึงใน ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2548: 30) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่ถูกต้องตามกฎหมายในการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เปลี่ยนแปลงระเบียบของสังคม (Social Order) ปรัชญาสำนักนี้ค่อนข้างเกี่ยวข้องไปในทางการเมืองและการปกครอง ซึ่งนักปฏิรูปจะมองว่าทุกด้านย่อมมีความสัมพันธ์กระทบถึงกันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ขณะที่การศึกษาที่จัดโดยรัฐย่อมจะต้องตอบสนองต่อความต้องการของชนชั้นปกครองเท่านั้น แต่ในทางที่ถูกต้อง ประชาชนควรจะมีเสรีภาพ มีความเท่าเทียมในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องสมัครใจที่จะเรียนและมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง การเรียนรู้จะต้องไม่ใช่ผลจากการสอน แต่เป็นผลจากการสะสมโดยบังเอิญในช่วงของชีวิต ดังนั้น การเรียนรู้บางส่วนเท่านั้นที่จะได้จากโรงเรียน แต่การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะต้องได้จากภายนอกโรงเรียน สำหรับทางเลือกเพื่อใช้ทดแทนการศึกษาที่กดขี่นั้น นักการศึกษานอกระบบโรงเรียนคนสำคัญอย่าง Freire เสนอให้ใช้รูปแบบการศึกษาแบบสนทนาและการตั้งประเด็นปัญหา (Dialogic and Problem-Posing Education) ซึ่งเป็นปฏิบัติการทางวัฒนธรรมเพื่อเสรีภาพ (Cultural Action for Freedom) ที่ใช้การสนทนา (Dialogue) ในสภาพของกลุ่มเพื่อให้เกิดความตระหนักในสถานการณ์ปัจจุบันของเขา สาเหตุที่ทำให้เกิดสถานการณ์นั้น และทางแก้ไขที่เป็นไปได้ นอกจากนั้น เพื่อให้ได้สถานการณ์จริง ผู้เรียนสามารถจะร่วมคัดเลือกสถานการณ์และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นอิสระ ผลที่ได้จากการสนทนาจะกลายเป็นประเด็นสำหรับสร้างสรรค์ (Generative Themes) ด้วยวิธีการสนทนานี้ จะทำให้ทราบความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อความจริงรอบๆ ตัวเขา และสิ่งที่จะต้องกระทำตามสภาพความเป็นจริงนั้นๆ ต่อจากนั้นจึงนำประเด็นสร้างสรรค์ข้างต้นมาสร้างวัสดุการเรียนเพื่อประกอบการสนทนาให้กับผู้เรียนในรูปแบบของประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข ในการสนทนาทุกคนจะต้องเคารพซึ่งกันและกัน มีการให้เกียรติ ศรัทธา ผู้เรียนและผู้สอนต้องอยู่ในระดับความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน (Horizon Relationship) และเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกันที่จะร่วมแก้ไขสถานการณ์ของปัญหานั้นๆ ดังนั้น ปรัชญาสำนักนี้จึงเป็นการปฏิรูปสังคม (Social Transformation) นั่นเอง (ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2543: 14-15 อ้างถึงใน ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2548: 30-31)

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงจะได้นำพื้นฐานของปรัชญาสำนักพิพัฒนาการนิยมและสำนักปฏิรูปนิยม ดังที่นำเสนอข้างต้นนี้ มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่ 1 ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ทั้ง 8 ขั้นตอน ตามแนวทางการพัฒนาโปรแกรมของแพทริค บอยเออล์ (1981) อย่างไรก็ดี สำหรับวิธีการเผยแพร่เนื้อหาในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้และพัฒนาด้วยวิธีการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นนั้น ในงานวิจัยฉบับนี้ จะได้จัดการทดลองการใช้โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้น ในพื้นที่ของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ดังมีรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านแห่งนี้ ดังที่จะได้นำมาเสนอไว้ในลำดับถัดไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

จากการสำรวจข้อมูลในเบื้องต้นด้วยการสอบถามและการสังเกตของผู้วิจัยเอง ประกอบกับการศึกษาจากเอกสารแผนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัดชุมพร ของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ และเอกสารแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร สามารถสรุปเป็นข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล 4 ได้ ดังมีรายละเอียดที่จะกล่าวถึง ต่อไปนี้

หมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ได้แยกเขตการปกครองท้องที่ในลักษณะของหมู่บ้านมาจากหมู่บ้านพันวาล หมู่ที่ 11 เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2547 สมาชิกโดยส่วนใหญ่ของหมู่บ้านแห่งนี้เป็นผู้ที่อพยพมาจากภาคอีสาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 เพื่อมาประกอบอาชีพเกษตรกรสวนกาแฟ ซึ่งในสมัยนั้นกาแฟมีราคาสูงมาก ชื่อของหมู่บ้านพันวาลได้ตั้งขึ้นตามชื่อคลองที่ไหลผ่านหมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและป่าต้นน้ำชั้นหนึ่ง จึงถือได้ว่ายังคงมีสภาพโดยทั่วไปที่เป็นป่าต้นน้ำอันมีความอุดมสมบูรณ์

หมู่บ้านพันวาล 4 มีอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ ดังนี้ คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ 15 ตำบลรับร่อ และประเทศสหภาพพม่า ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลทุ่งมะพร้าว อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 11 ตำบลรับร่อ และทิศตะวันตก ติดต่อกับ เทือกเขาตะนาวศรีและประเทศสหภาพพม่า ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของหมู่บ้านพันวาล 4 มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา มีคลองพันวาลไหลผ่านตลอดทั้งปี มีอากาศร้อนชื้น และฝนตกชุก จึงมีความเหมาะสมกับการปลูกพืชเกือบจะทุกชนิด

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านพันวาล 4 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าแซะประมาณ 50 กิโลเมตร สามารถใช้รถยนต์เป็นพาหนะ แม้ว่าในช่วงที่มีฝนตกชุกบางเวลาอาจจะไม่สะดวกกับเส้นทางที่เป็นถนนลูกรังและหินคลุกที่เลียบไปตามร่องเขาและไหล่เขา จนถึงอาจจะเดินทางด้วยรถยนต์ไม่ได้และต้องใช้จักรยานยนต์แทนก็มี อย่างไรก็ดี พบว่าถนนหลักภายในหมู่บ้านพันวาล 4 เป็นถนนลูกรังและหินคลุกมี 3 สาย รวมระยะทาง 12 กิโลเมตร มีสะพาน 8 แห่ง

แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านพันวาล 4 คือ คลองพันวาล ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านแห่งนี้ ทำให้มีน้ำเพื่อใช้ผลิตเป็นน้ำประปาหมู่บ้านสำหรับการอุปโภคและบริโภค และอีกส่วนหนึ่งยังใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตรได้อย่างเพียงพอตลอดทั้งปี ประกอบกับยังสามารถใช้แหล่งน้ำนี้ เป็นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการทำประมงน้ำจืดได้อีกด้วย

ประชากรในหมู่บ้านพันวาล 4 มีครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงทั้งสิ้น 177 ครัวเรือน ประกอบไปด้วยประชากรเพศชาย 600 คน เพศหญิง 440 คน รวมทั้งสิ้น 1,040 คน คุณลักษณะของประชากรในหมู่บ้านแห่งนี้ พบว่า มีปัญหาที่สำคัญ คือ วัยแรงงานจะไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน เนื่องจากได้รับค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าการจ้างแรงงานในหมู่บ้าน ประกอบกับปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน ดังนั้น จึงมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพียงประชากรที่เป็นวัยเด็กและวัยผู้สูงอายุเท่านั้น ที่อยู่ภายในหมู่บ้านในเวลากลางวัน ทำให้หมู่บ้านแห่งนี้ขาดแคลนวัยแรงงาน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาของหมู่บ้าน ประกอบกับปัญหาการศึกษาของประชากรโดยส่วนใหญ่จะอยู่ต่ำกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเนื่องจากปัญหานี้จึงส่งผลให้มีรายได้น้อยไปด้วย และประกอบกับการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับได้

ในหมู่บ้านพันวาล 4 ประชากรเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ จึงมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาทุกๆ วัน โดยมีสำนักสงฆ์พันวาล 4 เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกทุกคนในหมู่บ้าน ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ประชากรมีความเป็นอยู่ตามสภาพสังคมชนบทในลักษณะเครือญาติ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนั้น สมาชิกของหมู่บ้านยังเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการร่วมแสดงความคิดเห็นในงานที่เป็นประโยชน์โดยส่วนรวมของชุมชน ในด้านศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี นอกจากหมู่บ้านแห่งนี้จะมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาแล้ว ยังมีการจัดกิจกรรมที่สำคัญอื่นๆ อาทิเช่น งานบุญบั้งไฟ การจัดกิจกรรมวันกตัญญูเนื่องในโอกาสวันสงกรานต์ การแข่งขันกีฬาประจำปี ฯลฯ

ข้อมูลสำคัญทางเศรษฐกิจ พบว่า ประชากรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เป็นเกษตรกร สวนกาแฟ สวนปาล์มน้ำมัน สวนยางพารา และสวนผลไม้ และมีอาชีพเสริม คือ การรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยโดยประมาณ 23,500.- บาท ต่อคนต่อปี มีแหล่งทุนที่สำคัญภายในหมู่บ้านเอง ทำให้สามารถลดปัญหาหนี้สินนอกระบบลงได้ และยังเป็นแหล่งทุนที่สมาชิกในหมู่บ้านได้ร่วมกันบริหารจัดการเอง คือ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มสหกรณ์บ้านพันวาล

สถานที่สำคัญของหมู่บ้านพันวาล 4 ประกอบไปด้วย แหล่งน้ำสาธารณะ 3 แห่ง วัด 1 แห่ง หอกระจายข่าว 1 แห่ง ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ศาลาประชาคม 1 แห่ง ร้านค้าชุมชน 1 แห่ง และร้านค้าทั่วไป 7 แห่ง

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล 4 ที่นำเสนอมาข้างต้นนี้ สรุปได้ว่าหมู่บ้านแห่งนี้ มีลักษณะเป็นหมู่บ้านที่เป็นชุมชนชนบทแห่งหนึ่งของประเทศไทย ดังนั้น ด้วยคุณสมบัติในข้อนี้ จึงมีความเหมาะสมที่จะคัดเลือกมาเป็นหมู่บ้านสำหรับใช้เป็นหน่วยของการศึกษาในงานวิจัยนี้ ด้วยเหตุผลในข้อหนึ่งที่ว่าชุมชนโดยส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นชุมชนชนบท ส่วนเหตุผลในด้านอื่นๆ ของการเลือกหมู่บ้านพันวาล 4 เป็นหน่วยในการศึกษาของการวิจัยนี้ จะได้กล่าวถึงในบทที่ 3 ต่อไป

ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโปแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน” นอกจากการค้นคว้าเอกสารดังที่นำเสนอมาตามลำดับข้างต้นนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นพื้นฐานของการศึกษาในครั้งนี้ประกอบเพิ่มเติมด้วย ดังมีรายละเอียดที่จะได้นำมาเสนอในหัวข้อถัดไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาโดย**ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**เพื่อสร้างสังคมพออยู่ พอกิน หรือสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ด้วยวิธีการต่างๆ อาทิเช่น

ชวลิต จันทร์ศรี (2551) ได้ทำการสำรวจสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน จากความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 353 คน ผลการศึกษาพบว่า สาระการเรียนรู้ทั่วไปที่ใช้สอนอยู่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่มีสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมเงื่อนไขคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยัน การแบ่งปัน และความอดทน สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด

กังสดาล อยู่เย็น (2544) ได้ทำการศึกษาพลวัตรชุมชนบ้านเปร็ดใน ภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 ครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านเปร็ดใน เป็นหมู่บ้านที่ประสบปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระแสของการพัฒนาแบบทันสมัย และมีความพยายามในการหาหนทางที่จะนำมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวัน แม้ว่าจะเป็นความพยายามของสมาชิกในชุมชนเพียงส่วนหนึ่งก็ตาม และนอกจากนั้น ยังเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป อีกด้วย

ทรงชัย ติยานนท์ (2542) ได้ทำการศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรที่กู้ยืมเงินในวงเงินไม่เกิน 40,000 บาท จากธนาคารกสิกรไทย สาขาหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ในด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรจะต้องซื้ออาหารมาบริโภค ทั้งนี้เนื่องจากผลิตเองได้น้อย ในด้านความรู้เกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีความรู้อยู่ในระดับสูง ซึ่งตรงกันข้ามกับการปฏิบัติที่ พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ ทัศนะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการมีแหล่งน้ำเพียงพอจะทำให้มีผลผลิตตลอดปี การทำการเกษตรตามแนวคิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้ครอบครัวมีรายได้เพียงพอในการชำระหนี้ และสามารถทำให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมี สุขภาพแข็งแรงขึ้นได้ นอกจากนั้น การเพิ่มพูนผลผลิตทางการเกษตรที่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี จะทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในชีวิตส่วนในด้านการรวมกลุ่ม เกษตรกรมีความเห็นว่า การสร้างความสามัคคีในชุมชนจะก่อให้เกิดความสุขในครอบครัวขึ้นได้

สมศรี จินะวงษ์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านในชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ และกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านในชุมชนพอเพียง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการของการเรียนรู้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนทั้ง 2 แห่งนี้ ต่างก็ใช้แนวความคิดเรื่องศรัทธา เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ แต่ก็มีข้อแตกต่าง คือ ในกลุ่มชาวบ้านชุมชนบ้านสุขใจ สามารถพัฒนาไปสู่การใช้ปัญญา เป็นฐานในการเรียนรู้ต่อไปได้ อย่างไรก็ดี สิ่งที่มีความคล้ายคลึงกันของทั้ง 2 ชุมชน ก็คือ ต่างก็มีสถาบันทางศาสนาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงสามารถทำให้ชาวบ้านพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ ในทั้ง 2 ชุมชน ถึงแม้ว่าต่างก็มีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงในระดับรากหญ้า แต่ก็ไม่ได้อยู่อย่างเป็นอิสระหรือเป็นเอกเทศ เพราะมีเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามกระแสหลักครอบอยู่อีกขั้นหนึ่ง

ปนัดดา พงษ์นภาพิไล (2543) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนากับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ บุตรเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 40 คน และประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ แบ่งออกเป็นด้านหลักสูตร จำนวน 5 คน ด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน 10 คน และด้านการฝึกอบรม จำวน 5 คน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรม ร้อยละ 92.5 และสนใจการฝึกอบรมในเรื่องโรคแมลงศัตรูพืชและการป้องกันกำจัดศัตรูพืช มากที่สุด ส่วนผลของการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม พบว่าประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ

ด้านหลักการ ในหลักสูตรนี้มุ่งเน้นให้บุตรเกษตรกรได้พัฒนาความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในลักษณะที่เป็นการพึ่งตนเองได้

ด้านจุดประสงค์ คือ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตธุรกิจการเกษตร รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด จนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านโครงสร้างและเนื้อหา ได้ให้ความสำคัญต่อเนื้อหาในภาคความรู้ การทัศนศึกษา การวิเคราะห์และการวางแผน เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้

ด้านเทคนิควิธีการ ได้ใช้รูปแบบการสอน โดยมีสื่อประกอบ อาทิเช่น วีดีทัศน์ สไลด์ กิจกรรมการระดมสมอง การสาธิต การจำลองสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน

ด้านระยะเวลา ได้ใช้ระยะเวลาในภาคทฤษฎี 37 ชั่วโมง ภาคฝึกปฏิบัติ 12 ชั่วโมง กิจกรรมเสริมหลักสูตร 13 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งหมด 62 ชั่วโมง

ด้านการประเมินผล ด้วยการทดสอบก่อนการฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม พร้อมทั้ง มีการติดตามผลหลังจากการฝึกอบรมไปแล้ว เพื่อสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สุรางค์อักษณ์ โรจน์พานิช (2545) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานสงเคราะห์ กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนบ้านเบธาเนีย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยศึกษากับเจ้าหน้าที่ภายในสถานสงเคราะห์ดังกล่าวนี้ในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนะของเจ้าหน้าที่ในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ สามารถใช้ได้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย และระดับการศึกษา แม้ว่าจะมีข้อจำกัดอยู่บ้างก็ตาม อาทิเช่น ในส่วนของการจัดวิธีการในการนำไปใช้ กล่าวคือ กิจกรรมหรือโครงการบางอย่าง ก็มิใช่ว่าทุกคนจะเข้าร่วมได้เหมือนกัน ดังนั้น การยึดกิจกรรมหรือโครงการเป็นตัวชี้วัดการนำแนวคิดนี้ไปสู่การประยุกต์ใช้ ก็ควรจะคำนึงถึงอุปสรรคด้านเวลาและความเหมาะสมของช่วงวัยด้วย ส่วนผลของการทดลองปฏิบัติในสถานสงเคราะห์แห่งนี้ พบว่า เริ่มต้นจากการชี้นำโดยผู้บริหารสถานสงเคราะห์ คือได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับกิจกรรมในองค์กร และทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในองค์กร อันเป็นการสอน การสร้างนิสัย การปลูกฝังค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้

ศศิพร ปาณิกบุตร (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่นี้ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรระดับการศึกษา ขนาดครัวเรือน การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม รายได้รายจ่าย การถือครองที่ดิน การได้รับข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ มีความสัมพันธ์หรือมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ในทางตรงกันข้าม ตัวแปรจำนวนหนี้สิน ไม่มีความสัมพันธ์หรือไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประการใด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากการศึกษางานวิจัยในระดับหน่วยย่อยของงานวิจัย ดังตัวอย่างข้างต้นนี้ ยังมีภาพรวมของการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับภาพรวม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

จุรี วิจิตรวาทการ (2551) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรณีศึกษา โดยแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทด้วยกัน คือ 1) เป็นการนำมิติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทาง และทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แล้วจึงนำเสนอออกมาเป็นประเด็นใหม่เพื่อการเผยแพร่สู่วงวิชาการและสังคมในวงกว้าง 2) เป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จริงในภาคประชาชน 3) เป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้โดยหน่วยงานของรัฐ 4) เป็นการแสดงผลการทดลองปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของทุกฝ่าย และ 5) เป็นการศึกษาการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ โดยพิจารณาในมิติที่หลากหลายแตกต่างกันไป

ธันวา จิตต์สงวน (2551) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร มีข้อจำกัดคือ เทคนิคที่นำมาใช้เน้นในประเด็นของการเติบโต (Growth) ของรายได้ ผลผลิต เป็นตัวชี้วัด นอกจากนั้นยังขาดการส่งเสริมการวิจัยอย่างเป็นระบบ รวมทั้งทิศทางของงานวิจัยยังไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่อง ขาดกระบวนการจัดการองค์ความรู้สู่การประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงในไร่นา มิติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังมีการกระจายในงานวิจัยอย่างไม่เป็นระบบ ซึ่งงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรโดยส่วนมากจะจำกัดการศึกษาอยู่ในระดับเกษตรรายบุคคล ยังมิได้พัฒนาสู่กลุ่มธุรกิจเกษตรซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับก้าวหน้า

อภิชัย พันธเสน (2551) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในภาคชนบท ผลการศึกษาพบว่า ยังมีประเด็นที่สำคัญต้องการการศึกษาเพิ่มเติมอีกมาก อาทิ การสร้างความรู้ในระดับมหภาคที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐทั้งในระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่น กล่าวคือ นโยบายภาครัฐที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของชาวชนบทในฐานะที่เป็นสาเหตุของความจน รัฐบาลมีบทบาทในการสร้างหนี้สินอย่างไร การสร้างความรู้ให้ชุมชน เกี่ยวกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างความรู้เกี่ยวกับการจัดการตลาดภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นส่งเสริมการสร้างตลาดในท้องถิ่น ระบบการแลกเปลี่ยนของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง การพัฒนาฐานข้อมูลให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการดำเนินการตามเศรษฐกิจ การสร้างองค์ความรู้ในลักษณะงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) และการพัฒนา เพื่อปรับเปลี่ยน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระบวนทัศน์แบบมีส่วนร่วม โดยให้มีการทดลองปฏิบัติกันทุกฝ่าย ทั้งในภาครัฐบาล เอกชน และประชาชน

ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์ (2551) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ผลการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งแยกกลุ่มของงานวิจัยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกได้เป็น 7 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1) เป็นเรื่องความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปร่วมกันได้ว่า เศรษฐศาสตร์กระแสหลักสามารถนำมาอธิบายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ แต่ในขณะที่แนวคิดตามเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกลับมีข้อบกพร่อง คือ ไม่มีการพิจารณาในเรื่องความเสี่ยงและปัญหาการรับรู้ข้อมูลที่ไม่เท่ากันอย่างถี่ถ้วน กลุ่มที่ 2) เป็นเรื่องความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในทัศนคติของสังคม สรุปร่วมกันได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสังคมที่เน้นการพึ่งตนเอง และสามารถเชื่อมโยงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายนอกได้อย่างมีเหตุผล กลุ่มที่ 3) เป็นเรื่องความสมเหตุสมผลของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล สรุปร่วมกันได้ว่า ในระดับของการดำเนินกิจกรรมและในระดับของภาครัฐควรจัดสรรระบบการดำเนินงานภายใต้นโยบายสร้างความมั่นคงและเท่าเทียมกันในทุก ๆ ระดับ กลุ่มที่ 4) เป็นเรื่องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ในภาคการเกษตรเชิงพาณิชย์ สรุปร่วมกันได้ว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องไม่ขัดกับการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แต่ก็ควรจะมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและพื้นที่ต่าง ๆ ให้เหมาะสม กลุ่มที่ 5) เป็นเรื่องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในภาคอุตสาหกรรมและบริการ สรุปร่วมกันได้ว่า จะต้องเปิดให้พอดีในการรับกับกระแสจากโลกภายนอก อีกทั้งควรส่งเสริมธรรมาภิบาลในบริษัทและภาคธุรกิจให้มากขึ้น พร้อม ๆ กับการพัฒนาคนให้มากขึ้นด้วย กลุ่มที่ 6) เป็นเรื่องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในโครงสร้างการผลิตและภาคการค้าระหว่างประเทศ สรุปร่วมกันได้ว่า ในภาคการค้าระหว่างประเทศ ควรเน้นที่ความหลากหลายทางโครงสร้างเศรษฐกิจและควรพัฒนา ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยี ควบคู่ไปกับการพิจารณาเรื่องสวัสดิการของประเทศให้มีการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง และ กลุ่มที่ 7) เป็นเรื่องการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในภาคของตลาดเงินและตลาดทุน สรุปร่วมกันได้ว่า ควรจะมีการส่งเสริมการออมของประเทศให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้พึ่งพาตลาดเงินและตลาดทุนจากภายนอกลดลง

กอบศักดิ์ ภูตระกูล (2551) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับเศรษฐศาสตร์มหภาค ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับการประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนและระดับบุคคล ยังถือว่าอยู่ในช่วงเริ่มต้น จึงทำให้มีประเด็นที่ควรจะศึกษาในระดับเศรษฐศาสตร์มหภาคอีกมาก โดยอาจแยกออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ 1) การบริหารเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาค ในหัวข้อการสร้างวินัยทางการเงินและการคลังให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำมาตรการต่างๆ ของภาครัฐที่เสนอมาพิจารณาบนพื้นฐานที่เป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอยู่บนหลักการเรื่องความมีเหตุมีผล จะต้องไม่พิจารณาแต่เพียงประโยชน์ที่จะได้รับ แต่จะต้องพิจารณาที่ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย และการรู้จักความพอประมาณไม่ทำในสิ่งที่เกินตัว และมีภูมิคุ้มกัน อีกด้วย และ 2) แนวทางในการพัฒนาประเทศที่เป็นไปตามลำดับขั้น ในประเด็นที่ควรจะปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะต้องพัฒนาในลักษณะที่เป็นล่างพร้อมบน หรือ ชนบทพร้อมเมือง และเน้นการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน การกำหนดกรอบการพัฒนาประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีแผนปฏิบัติการในการพัฒนาระดับท้องถิ่นตามความเหมาะสมของทรัพยากรแต่ละแห่งด้วย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่ามีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน อาทิเช่น

ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของเปาโล แฟร และแพทริค จี บอยเออล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และมโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกะเหรี่ยง ผลการศึกษาพบว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมี 15 ขั้นตอน และผลจากการนำโปรแกรมไปทดลองใช้ ปรากฏว่าสามารถเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และมโนธรรมสำนึกของกลุ่มผู้เรียนได้จริง และพบปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จของโปรแกรมฯ อาทิเช่น วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เรียน ในขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค อาทิเช่น ครูผู้สอนไม่คุ้นเคยกับเทคนิคการสอนแบบการเข้ารหัสและการถอดรหัสที่โปรแกรมนี้เลือกนำมาใช้

ศิริมา กิตติบัณฑูร (2544) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อใช้สอนเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ กับสมาชิกในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี ผลการศึกษาพบว่า จากการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลัง การเข้าร่วมโปรแกรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โปรแกรมการสอนที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาระดับความรู้ในเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ได้

สุริน คล้ายรามัญ (2543) ได้พัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ผลการศึกษาพบว่า จากการทดลองใช้กระบวนการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าก่อนการอบรม แต่ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

อารี แก้วสถิตวงศ์ (2539) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มให้แก่ประชาชนในระดับหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่าหลังจากเข้าร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นแล้ว ประชาชนในระดับหมู่บ้าน ได้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มด้านต่างๆ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องของ **ชวลิต จันทร์ศรี (2551); กังสดาล อยู่เย็น (2544); ทรงชัย ติยานนท์ (2542); สมศรี จินะวงษ์ (2544); ปนัดดา พงษ์นภาพิไล (2543); สุรางค์ อักษณ์ โรจน์พานิช (2545); ศศิพร ปาณิกบุตร (2544); จุรี วิจิตรวาทการ (2551); ธันวา จิตต์สงวน (2551); อภิชัย พันธเสน (2551); ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์ (2551); กอบศักดิ์ ภูตระกูล (2551); ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548); ศิริมา กิตติบัณฑูร (2544); สุริน คล้ายรามัญ (2543)** และ **อารี แก้วสถิตวงศ์ (2539)** ในเบื้องต้น พบว่า ยังไม่เคยมีผู้ใดได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอรูปแบบหรือการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน มาก่อนหน้านี้เลย มีเพียง **ปนัดดา พงษ์นภาพิไล (2543)** ที่ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ขึ้นมาเท่านั้น ซึ่งหลักสูตรของการฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้นมานี้ ถือได้ว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือองค์ประกอบย่อยหนึ่ง ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเท่านั้น มิได้เป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่ประการใด ในขณะที่ **ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548)** ที่ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของเปาโล แฟร และแพทริค จี บอยเออล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และมโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกะเหรี่ยง ก็เป็นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น เพื่อใช้กับการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในด้านการเลือกตั้ง อบต. เท่านั้น มิได้ใช้กับเนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงแต่ประการใด ประกอบกับ **ศิริมา กิตติบัณฑูร (2544)** ที่ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อใช้สอนเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ ก็เป็นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น เพื่อใช้กับการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์เท่านั้น เช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงไม่สามารถยืนยันหรือสรุปได้ว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังกล่าวถึงนี้ จะมีความเหมาะสมหรือไม่ ที่จะนำมาใช้กับการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเหตุที่ได้อธิบายมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยในประเด็นดังกล่าว คือ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ตามที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นนี้

สรุปกรอบความคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย จึงขอนำเสนอเป็นกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ของการวิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยนี้ มีพื้นฐานอ้างอิงจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และนำมาถ่ายทอดให้กับประชาชน โดยผ่านกระบวนการของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยการพัฒนารูปแบบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อใช้ในการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเป็นเครื่องชี้ทางสว่างในการดำเนินชีวิตให้กับปวงชนชาวไทย เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนและความทุกข์ยาก เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งระบบเศรษฐกิจ และวิถีแห่งการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลและครอบครัว ระดับกลุ่มหรือองค์กร และระดับเครือข่าย ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคไร้พรมแดนได้

เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหลักการของการสร้างความพออยู่ พอกิน พอมี และพอใช้ ของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำว่า ไม่ต้องทำทั้งหมดก็ได้ เพียงแค่ครึ่งหนึ่ง หรือหนึ่งส่วนสี่ ของกิจกรรมในวิถีชีวิต ก็จะสามารถแก้ไขความเดือดร้อนได้ นอกจากนั้น คำว่าพอเพียง ยังหมายถึง การไม่ต้องไปเบียดเบียนคนอื่น คือ พอประมาณตามอัตภาพ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก และสามารถพึ่งตนเองได้

องค์ประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วยหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ กล่าวคือ 1) หลักความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ 2) หลักความมีเหตุผล และ 3) หลักความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ส่วนเงื่อนไข ประกอบไปด้วย เงื่อนไขความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต การดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

เมื่อนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในรูปของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะทำให้ได้รูปแบบของโปรแกรมฯ อันประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ในโปรแกรมที่จะใช้ในการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตน นอกจากนั้นในโปรแกรมจะประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญอื่นๆ อีกคือ หลักสูตร ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ วิธีการสอน สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน เนื้อหากิจกรรม และการประเมินผล

ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฯ ผู้วิจัยจะเป็นผู้พัฒนาขึ้นตามกระบวนการของการวิจัย จากนั้นจึงจะถ่ายทอดเนื้อหาสำคัญต่าง ๆ ตามแผนการสอนให้กับครูผู้สอน

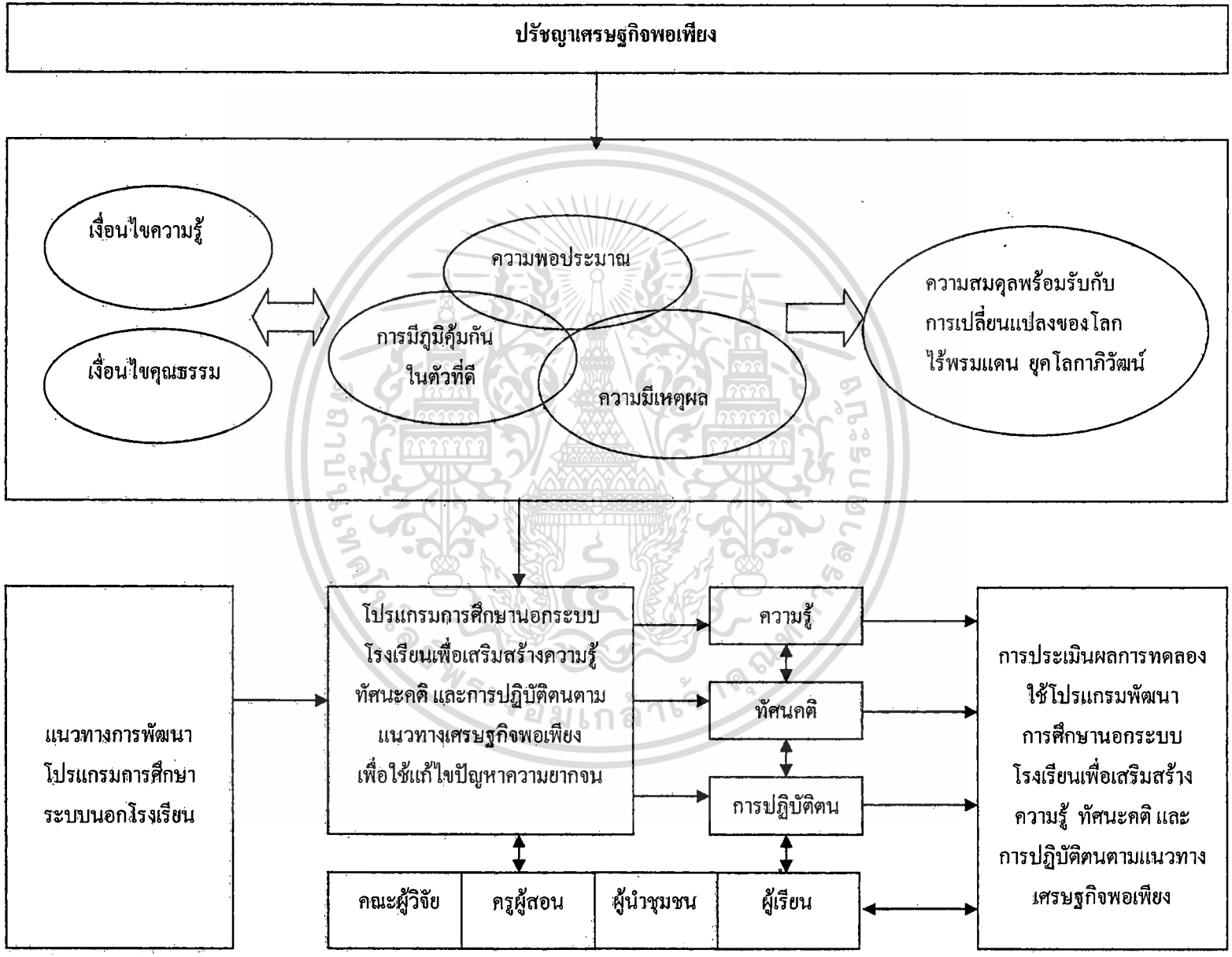
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อทำหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมทางการเรียนรู้และพัฒนากับผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในโปรแกรมฯ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นในผู้เรียน และในขั้นตอนสุดท้าย คือ การประเมินผลการทดลองใช้โปรแกรม เพื่อพิสูจน์ว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัจจัยใดที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมฯ บ้าง

เมื่อได้รูปแบบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้ในการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว นักพัฒนาอื่น ๆ ในสังคมสามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศ อันจะนำมาซึ่งสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขสืบไป ดังมีรายละเอียดตามแผนภาพกรอบความคิดในการวิจัยในหน้าถัดไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน 2) เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้น และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้นนี้ ประกอบกับให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) กล่าวคือ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) คือ การศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามที่ผู้วิจัยต้องเข้าไปสัมผัสปรากฏการณ์ (Phenomenon) นั้นๆ ศึกษาสังเกตตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น ประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) ชนิดกลุ่มเดียวสอบก่อนสอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งแบบแผนของการทดลองชนิดนี้ จัดเป็นการทดลองแบบเทียม (Pre Experimental Design) ดังนั้น จึงไม่สามารถใช้ Max Min Con Principle ในการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้ ประกอบกับยังเป็นการทดลองในสภาพที่เป็นจริงตามธรรมชาติ อีกด้วย อย่างไรก็ดี ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนลงภาคสนาม และระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม ดังจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ระยะที่ 1 การเตรียมการก่อนลงภาคสนาม

การศึกษาเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ โดยมีเหตุผลเพื่อสำรวจว่ามีนักวิชาการท่านใด ได้นำเสนอแนวความคิดที่เกี่ยวข้องหรือเคยทำงานวิจัยในเรื่องการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเพื่อใช้แก้ไขปัญหาของชุมชนในเรื่องต่างๆ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้วบ้าง จากนั้นจึงนำเอกสารและงานวิจัยที่รวบรวมมาได้ มาศึกษา ตีความ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อรวบรวมความรู้ที่ได้รับในขั้นตอนนี้ มานำเสนอในบทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนอกจากนั้นยังได้นำมาสร้างเป็นกรอบความคิดในการวิจัยในครั้งนี้อีกด้วย ดังมีรายละเอียดของแต่ละเรื่องที่ได้ศึกษา คือ

1. เอกสารที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นนี้ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่ 1 ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น คือ การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ และทำให้ได้กรอบแนวคิดในการศึกษา ดังที่ได้นำเสนอไว้แล้ว ในบทที่ 2

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยขึ้นทั้งสิ้นจำนวน 6 ฉบับ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามาแล้ว และนำมาสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 6 ฉบับ
3. นำเครื่องมือทั้ง 6 ฉบับ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (กรุณาดูรายชื่อที่ภาคผนวกด้านหลัง) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักปฏิบัติงานทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (ครูผู้สอน) โดยที่ทั้ง 3 ท่านนี้จะต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity) โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้ คือ

3.1 มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อของการวิจัย คือ การศึกษานอกระบบโรงเรียนและเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 มีประสบการณ์ในเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้น ไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.3 เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่นักวิชาการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้บริหารของหน่วยงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือนักปฏิบัติงานทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน อย่างใดอย่างหนึ่ง

4. นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย อีกครั้งหนึ่ง

5. นำเครื่องมือทั้ง 6 ฉบับ ไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) และความเข้าใจทางด้านภาษาของเครื่องมือ ณ หมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

เครื่องมือทั้ง 6 ฉบับ ที่ผู้วิจัย ได้นำไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงและความเข้าใจทางด้านภาษาข้างต้น ประกอบไปด้วย

1) เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และนักวิจัย ด้านสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ผลที่ปรารถนาให้เกิด และแหล่งทรัพยากรหรือความสนับสนุน

2) เครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3) เครื่องมือชุดที่ 3 แผนการสอนและสื่อการสอน

4) เครื่องมือชุดที่ 4 แบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน

5) เครื่องมือชุดที่ 5 สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

6) เครื่องมือชุดที่ 6 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

มีรายละเอียดของการพัฒนาเนื้อหาของเครื่องมือ การตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และการทดสอบความเที่ยง (Reliability) และความเข้าใจทางด้านเนื้อหาของภาษาที่นำมาใช้ ด้วยการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และนักวิจัย ด้านสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ผลที่ปรารถนาให้เกิด และแหล่งทรัพยากรหรือความสนับสนุน เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 7-10 คน ซึ่งเป็นไปตามคำแนะนำของ Goss and Leinbach (1966 อ้างถึงใน Litosseliti, 2003: 3) ที่อ้างว่ากลุ่มคนที่ร่วมอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 6-10 คน และ Greenbaum (2000: 3) ที่อ้างว่ากลุ่มคนที่ร่วมอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 7-10 คน และ Fern (2001: 205) ที่อ้างว่ากลุ่มคนที่ร่วมอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 4-10 คน จึงจะเป็นจำนวนที่ดีที่สุด

เนื้อหาของเครื่องมือชุดที่ 1 ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม ขั้นการสนทนากลุ่ม และขั้นปิดการสนทนากลุ่ม เนื้อหาของขั้นการสนทนากลุ่มประกอบไปด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 ประเด็น คือ

1. ท่านคิดว่าชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่
2. ท่านคิดว่าชาวบ้านในชุมชนมีความรู้สึกว่า เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญต่อเขาหรือไม่
3. ท่านคิดว่าชาวบ้านในชุมชนมีการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่
4. ท่านมีความเห็นด้วยหรือไม่ และมากหรือน้อยแค่ไหน หากโปรแกรมฯ ที่จะจัดขึ้น จะมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ท่านมีความคิดเห็นว่าโปรแกรมฯ ควรจะมีวัตถุประสงค์ในประเด็นอื่นใดประกอบด้วยอีกบ้าง
5. ท่านคิดว่าโปรแกรมฯ ที่ท่านได้เข้าร่วมโดยการให้ข้อมูลอยู่นี้ จะมีแหล่งทรัพยากรและ/หรือ ความสนับสนุน จากทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานอย่างไรบ้าง

เมื่อนำเครื่องมือนี้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง คือ

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อาจจะไม่เข้าใจความหมายของคำว่า "โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน" ทั้งนี้ เพราะเป็นคำศัพท์เฉพาะในทางวิชาการ ดังนั้น จึงน่าจะเปลี่ยนใช้คำว่า "โครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน" แทน เมื่อต้องการสื่อสารคำนี้กับกลุ่มเป้าหมาย

หลังจากที่ได้แก้ไขตามคำแนะนำดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว เมื่อนำเครื่องมือชุดที่ 1 ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในหมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9 คน พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจในภาษาของประเด็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่มเป็นอย่างดี

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 40 คน

เป็นแบบทดสอบ ซึ่งมีข้อคำถามหลักแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ 1) คำถามแบบมีตัวเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ 2) คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 15 ข้อ และ 3) คำถามแบบมีตัวเลือกตอบ 2 ตัวเลือกและให้อธิบายเหตุผลประกอบ จำนวน 5 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งหมด 35 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียน โดยผู้วิจัยจะได้ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ตามกิจกรรมในแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3 แผนการสอนและสื่อการสอน) เนื้อหาในแบบทดสอบนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบทดสอบ มี 8 ข้อคำถาม คือ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) สถานภาพทางครอบครัว 6) ศาสนา 7) รายได้รวมทั้งหมดต่อเดือน และ 8) สถานภาพในชุมชน

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่ใช้วัดระดับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมีตัวเลือก 4 ตัวเลือก ให้เลือกตอบ หากตอบถูกจะได้ 1 คะแนน แต่หากตอบผิดหรือไม่ตอบ จะได้ 0 คะแนน เนื้อหาที่เป็นข้อคำถามประกอบไปด้วย 1) เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร จำนวน 5 ข้อ 2) เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 ข้อ และ 3) เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามที่ใช้วัดระดับทัศนคติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีตัวเลือก 5 ระดับ ให้เลือกตอบ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยมากที่สุด ในการให้คะแนนหากเป็นข้อคำถามเชิงบวกจะได้ 5, 4, 3, 2 และ 1 คะแนน ตามลำดับ ในทางตรงกันข้าม หากเป็นข้อคำถามเชิงลบ จะได้คะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งในจำนวนข้อคำถามทั้ง 15 ข้อนี้ ได้แบ่งออกเป็นข้อคำถามเชิงบวก 7 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 8 ข้อ กล่าวคือ ข้อคำถามเชิงบวก ประกอบไปด้วยคำถามข้อที่ 2 ข้อที่ 3 ข้อที่ 5 ข้อที่ 9 ข้อที่ 10 ข้อที่ 13 และข้อที่ 14 ในขณะที่ ข้อคำถามเชิงสบ ประกอบไปด้วยคำถามข้อที่ 1 ข้อที่ 4 ข้อที่ 6 ข้อที่ 7 ข้อที่ 8 ข้อที่ 11 ข้อที่ 12 และข้อที่ 15 เนื้อหาที่เป็นข้อคำถามประกอบไปด้วย 1) เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร จำนวน 5 ข้อ 2) เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 ข้อ และ 3) เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ จำนวน 5 ข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 4 เป็นข้อคำถามที่ใช้ทดสอบการปฏิบัติตนทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามแบบสถานการณ์จำลองแล้วให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าจะเลือกทางแก้ไขปัญหาในสถานการณ์นั้นๆ อย่างไร โดยมีตัวเลือกให้ 2 ตัวเลือก ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกัน พร้อมทั้งให้ผู้ตอบอธิบายเหตุผลประกอบคำตอบที่ตนเองได้ตัดสินใจเลือกใช้เป็นหนทางเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ คำถามแต่ละข้อไม่มีถูก ไม่มีผิด ดังนั้นจึงไม่มีการให้คะแนน แต่จะพิจารณาที่ความเหมาะสมของเนื้อหาคำตอบและเหตุผลที่ใช้อธิบายประกอบ (Content Analysis) ซึ่งจะยึดตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก เนื้อหาที่ใช้เป็นข้อคำถามประกอบไปด้วย 1) หลักการความพอประมาณ 2) หลักการความมีเหตุผล 3) หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) เงื่อนไขความรู้ และ 5) เงื่อนไขคุณธรรม

เมื่อนำเครื่องมือนี้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง คือ

ในส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบทดสอบ คำถามข้อที่ 8 ตัวเลือกที่ 1 ควรเปลี่ยนจากคำว่า "ชาวบ้าน" เป็น "ประชาชนทั่วไป" เพราะจะแสดงถึงระดับของชนชั้นในทางสังคม ที่เป็นการให้เกียรติกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่า

หลังจากที่ได้แก้ไขตามคำแนะนำดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว ได้นำเครื่องมือชุดที่ 2 ไปทดลองใช้กับชาวบ้านในหมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 22 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มาคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับด้วยการวิเคราะห์ค่า KR21 (Kuder – Richardson Formular 21) และ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ตามลำดับ ส่วนข้อมูลในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 4 เป็นการตรวจสอบความเข้าใจทางด้านภาษาของผู้ตอบแบบทดสอบ ดังมีรายละเอียด คือ

1) ค่า KR21 (Kuder – Richardson Formular 21) ของคำถามข้อ 1 ถึงข้อ15 (ข้อคำถามแบบตัวเลือก 4 ตัวเลือก ในส่วนที่ 2 การทดสอบความรู้) ที่ได้จากการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับ คือ **0.68** ดังนั้น จึงแปลความหมายได้ว่า ข้อคำถามทั้ง 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น**อยู่ในระดับปานกลาง** ($0.30 < r_{tt} < 0.70$) ดังมีสูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$r_{tt} = \frac{K}{k-1}\left[1 - \frac{\bar{X}(K - \bar{X})}{KS^2}\right]$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

K แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งฉบับ

2) ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ของคำถามข้อ 1 ถึงข้อ 15 (ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale ในส่วนที่ 3 การทดสอบทัศนคติ) ที่ได้จากการคำนวณคือ **0.44** ดังนั้น จึงแปลความหมายได้ว่า ข้อคำถามทั้ง 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น **อยู่ในระดับปานกลาง** ($0.30 < \alpha < 0.70$) ดังมีสูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\alpha = \frac{K}{k-1}\left[1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

K แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

$\sum s_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

3) ข้อคำถามในส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบทดสอบ จำนวน 8 ข้อ พบว่า กลุ่มผู้ตอบทั้งหมด มีความเข้าใจทางด้านภาษาของประเด็นในข้อคำถามเป็นอย่างดี

4) นอกจากนั้น ข้อคำถามในส่วนที่ 4 การทดสอบการปฏิบัติตน ซึ่งเป็นคำถามแบบสถานการณ์จำลอง แล้วให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าจะเลือกทางแก้ไขปัญหาในสถานการณ์นั้นๆ อย่างไร ซึ่งพบว่า ผู้ตอบทั้งหมดมีความเข้าใจทางด้านภาษาของประเด็นในข้อคำถามทั้ง 5 ข้อ เป็นอย่างดี

เครื่องมือชุดที่ 3 แผนการสอนและสื่อการสอน เพื่อใช้เป็นแผนการสอนและสื่อการสอนในกระบวนการเรียนการสอนของการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ โดยมีผู้เรียนจำนวน 40 คน เนื้อหาของแผนการสอนประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียน ใช้ระยะเวลารวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง และมีสื่อการสอนประกอบ โดยทั้งแผนการสอนและสื่อการสอนได้รับการพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มีระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีระยะเวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

หน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ มีระยะเวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที

องค์ประกอบในแต่ละหน่วยการเรียน ประกอบไปด้วย 1) ความคิดรวบยอด 2) วัตถุประสงค์ 3) สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน 4) เนื้อหา 5) วิธีการสอน และ 6) การประเมินผล

สื่อการสอนที่สำคัญ ที่ได้พัฒนาขึ้นและนำมาใช้ประกอบกับแผนการสอน มีดังต่อไปนี้ คือ

หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ประกอบไปด้วย แผ่นพลิกแสดงเนื้อหาความรู้ จำนวน 8 แผ่น ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ จำนวน 2 ภาพ และบัตรกิจกรรม จำนวน 17 แผ่น

หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย แผ่นพลิกแสดงเนื้อหาความรู้ จำนวน 11 แผ่น ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ จำนวน 10 แผ่น และแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ จำนวน 10 แผ่น

หน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ ประกอบไปด้วย แผ่นพลิกแสดงเนื้อหาความรู้ จำนวน 17 แผ่น ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ จำนวน 2 ภาพ (และภาพวาดของหน่วยที่ 1 อีก จำนวน 2 ภาพ) และบัตรกิจกรรม จำนวน 6 แผ่น

นอกจากนั้น ผู้เรียนแต่ละคนจะได้รับเอกสารประกอบการเรียนรู้ โครงการการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจนระหว่างที่ได้ร่วมเรียนรู้อยู่ในการฝึกอบรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื้อหาสำคัญของเอกสารนี้ จะนำเอาภาพของสื่อการสอนข้างต้น คือ แผ่นพลิกแสดงเนื้อหาความรู้ ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ และบัตรกิจกรรม รวมทั้ง ยังมีบริเวณที่เป็นช่องสี่เหลี่ยมพื้นที่ว่างไว้ให้สำหรับผู้เรียนได้เขียนคำตอบของตนเองอย่างคร่าวๆ เพื่อตอบคำถามของบัตรกิจกรรมต่างๆ ไว้ประกอบด้วย

เอกสารประกอบการเรียนรู้ฉบับนี้ พัฒนาขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาที่กลุ่มผู้เรียนซึ่งมีจำนวนมากถึง 40 คน อาจจะมองไม่เห็นแผ่นพลิกซึ่งมีขนาดความยาว 79 เซนติเมตร X ขนาดความสูง 55 เซนติเมตร ได้อย่างทั่วถึงครบทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมชาติของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ก็อาจจะมีปัญหาในทางสายตาได้ อย่างไรก็ดี สาเหตุที่งานวิจัยนี้ไม่เลือกใช้อุปกรณ์ทางโสตทัศน์ศึกษาสมัยใหม่ คือ เครื่องฉายภาพชนิดต่างๆ ก็ด้วยเหตุที่ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายนอกโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลจากความเป็นเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมายหลัก ดังนั้น ในชนบทบางพื้นที่ ก็อาจจะไม่มีกระแสไฟฟ้าให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุปกรณ์สมัยใหม่เหล่านี้ทำงานได้ รวมทั้งเหตุผลของราคาอุปกรณ์เครื่องฉายภาพที่มีราคาแพง ซึ่งหน่วยงานหรือโปรแกรมฯ ที่จัดให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก็อาจจะไม่มีงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะสามารถจัดหามาใช้ได้ ประกอบกับเหตุผลที่สำคัญที่สุด คือ คำว่า "พอเพียง" ซึ่งเป็นคำสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ ดังนั้น การดำเนินการใดๆ ก็ตาม คงจะต้องยึดหลักคำว่า "พอเพียง" นี้เป็นประการสำคัญ

เมื่อนำเครื่องมือนี้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง คือ

1. ภาพวาด ที่ใช้เป็นสื่อการสอนของหน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร ควรจะเป็นรูปของบุคคลที่มีเพศเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อมิให้กลุ่มผู้เรียนเกิดความสับสนระหว่างเพศที่แตกต่างกันไปของทั้ง 2 รูปภาพ และควรจะเป็นภาพของบุคคลคนเดียวกัน แต่เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ที่แตกต่างกันอย่างตรงกันข้าม ก็จะทำให้สามารถใช้สื่อสารได้ดีกว่า นอกจากนั้น การแสดงอารมณ์ออกมาทางสีหน้าของทั้ง 2 รูปภาพ ควรจะเป็นหน้าตาที่แสดงอารมณ์เคร่งเครียดและอารมณ์ยิ้มแย้มแจ่มใสที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ภาพวาด ที่ใช้เป็นสื่อการสอนของหน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รูปภาพควรจะแสดงความแตกต่างของผลไม้ที่ปลูกไว้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยทำให้ผลของชมพู่ มะม่วง และเงาะ มีขนาดใหญ่มากขึ้น เพื่อให้กลุ่มผู้เรียนสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างนี้ได้ง่ายขึ้น

3. แผ่นพลิกแสดงเนื้อหาความรู้ ควรจะมีการจัดเป็นรูปกลุ่มก้อน เพื่อความสบายสายตาของผู้เรียน รวมทั้งควรจะมีการขีดเส้นใต้หรือการให้สีสันกับคำสำคัญที่ต้องการเน้น ประกอบไว้ด้วย

หลังจากที่ได้แก้ไขตามคำแนะนำดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว เมื่อนำเครื่องมือชุดที่ 3 ไปทดลองใช้กับชาวบ้านในหมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 22 คน พบว่ากลุ่มผู้เรียนมีความเข้าใจในคำสอนของครูผู้สอนตามแผนการสอน และมีการรับรู้และเข้าใจในสื่อการสอนที่นำมาใช้ประกอบได้ รวมทั้งสามารถแสดงพฤติกรรมโต้ตอบตามกิจกรรมต่างๆ ที่นำเสนออยู่ในแผนการสอนได้เป็นอย่างดี

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนและผู้เรียนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีครูผู้สอน จำนวน 3 คน และมีผู้เรียน จำนวน 40 คน โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยลายมือประกอบกับการถอดเทปบันทึกเสียงเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอนนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื้อหาของแบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน ประกอบไปด้วย

1. วันเดือนปี เวลา และสถานที่ ที่จัดการเรียนการสอน

2. ชื่อ-สกุล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน เชื้อชาติ-สัญชาติ และศาสนาของผู้เรียน จำนวน 40 คน

3. ชื่อ-สกุล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน เชื้อชาติ-สัญชาติ และศาสนาของครูผู้สอน จำนวน 3 คน

4. การบันทึกการเรียนการสอนและการถอดเทป

5. ข้อมูลประกอบเพิ่มเติม อาทิ

5.1 ทัศนคติของผู้เรียนต่อผู้วิจัยและต่อการเรียนการสอน

5.2 คุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียน (เช่น ลักษณะผิดปกติ ที่อยู่อาศัย องค์ประกอบอื่นๆ ในชีวิตของผู้เรียน ฯลฯ)

5.3 องค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน (เช่น เหตุการณ์ขัดจังหวะ ความยุ่งยากเกี่ยวกับภาษา ผู้เรียนไม่ชอบประเด็นการเรียนการสอนบางประเด็น ฯลฯ)

5.4 ปฏิกิริยาและความรู้สึกของนักวิจัยต่อผู้เรียนและต่อการเรียนการสอน

เมื่อนำเครื่องมือนี้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณา ผู้ทรงคุณวุฒิ มิได้มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเพิ่มเติม แต่ประการใด

เมื่อนำเครื่องมือชุดที่ 4 ไปทดลองใช้บันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอนที่จัดขึ้นให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 22 คน พบว่าสามารถบันทึกรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

เครื่องมือชุดที่ 5 สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลพัฒนาการของผู้เรียน จำนวน 40 คน โดยผู้เรียนจะนำกลับไปบันทึกพัฒนาการของตนเองต่อที่บ้าน หลังจากที่ได้รับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ ไปแล้วในระยะเวลา 2 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน เนื้อหาของสมุดบันทึกพัฒนาการประกอบไปด้วยข้อคำถาม จำนวน 11 ข้อ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ท่านมีเสื้อ ทั้งหมดกี่ตัว (ให้นับเฉพาะของตัวท่านเองเท่านั้น และไม่นับรวมชุดชั้นใน)

2. ท่านมีกางเกง (และ/ หรือกระโปรง กรณีเป็นเพศหญิง) ทั้งหมดกี่ตัว (ให้นับเฉพาะของตัวท่านเองเท่านั้น และไม่นับรวมชุดชั้นใน)

3. ท่านมีรองเท้า ทั้งหมดกี่คู่ (ให้นับเฉพาะของตัวท่านเองเท่านั้น)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ในจำนวนเสื้อทั้งหมดที่ท่านมีตามข้อ 1) ข้างต้น ท่านมีเสื้อตัวที่ท่านใช้ใส่บ่อยๆ (คือ ต้องใช้ใส่จริงอย่างน้อย อาทิตย์ละ 1 ครั้งขึ้นไป) กี่ตัว

5. ในจำนวนกางเกง (และ/ หรือกระโปรง กรณีเป็นเพศหญิง) ทั้งหมดที่ท่านมีตามข้อ 2) ข้างต้น ท่านมีกางเกง (หรือกระโปรง) ตัวที่ท่านใช้ใส่บ่อยๆ (คือ ต้องใช้ใส่จริงอย่างน้อย อาทิตย์ละ 1 ครั้งขึ้นไป) กี่ตัว

6. ในจำนวนรองเท้าทั้งหมดที่ท่านมีตามข้อ 3) ข้างต้น ท่านมีรองเท้าคู่ที่ท่านใช้ใส่จริงทุกวัน กี่คู่

7. ในรอบ 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา ท่านได้ซื้อเสื้อ กางเกง (หรือกระโปรง) หรือรองเท้า มาใช้ใหม่ เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่แล้ว อีกหรือไม่ ถ้าซื้อ ท่านซื้ออะไรมาบ้าง (เสื้อ กางเกง/กระโปรง รองเท้า กี่ตัว/ กี่คู่)

8. จากคำถามข้อ 1 ถึง ข้อ 7 ข้างต้น ให้ท่านสรุปว่า จำนวนเสื้อ กางเกง (หรือกระโปรง) และรองเท้า ที่ท่านมีอยู่ในครอบครอง มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการใช้จริงๆ ของท่านแล้วหรือไม่ และท่านมีความคิดเห็นว่าควรจะเลือกทำอย่างไร ต่อไป

9. หลังจากที่ท่านได้เข้ารับการฝึกอบรมไปแล้ว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ อย่างชัดเจนในการใช้ชีวิตของท่านบ้าง

10. นับจากนี้ต่อไป ท่านเลือกที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ และเพราะเหตุใด

11. ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไร เกี่ยวกับการฝึกอบรมที่ผ่านมาบ้าง

เมื่อนำเครื่องมือนี้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง คือ

ควรเพิ่มประเด็นคำถามที่สำคัญ อีก 3 ประเด็น คือ 1) เรื่องเกี่ยวกับการเก็บออมเงินไว้ใช้สอยในเวลาที่จำเป็น 2) เรื่องการอ่านฉลากยาฆ่าแมลงและสารเคมีก่อนที่จะนำมาใช้ และ 3) เรื่องการเปรียบเทียบการใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีกับพืชผลที่ปลูกไว้เพื่อรับประทานเองกับพืชผลที่ปลูกไว้เพื่อจำหน่าย เพราะถือได้ว่าเป็นประเด็นการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เห็นได้อย่างชัดเจน และเป็นเรื่องใกล้ตัวกับผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร อีกด้วย

ผู้วิจัย จึงได้เพิ่มข้อคำถามขึ้นอีก 3 ข้อตามคำแนะนำ ดังต่อไปนี้ คือ

ลำดับที่ 9) ในทุกๆ วัน ท่านได้แบ่งเงินส่วนหนึ่ง เพื่อเก็บไว้ใช้ในเรื่องที่จำเป็นวันหน้าหรือไม่ และเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำ หรือไม่ทำเช่นนั้น

ลำดับที่ 10) การใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลงกับพืชผลทางการเกษตรที่ปลูกไว้ หรือใช้ภายในบ้านเรือนของท่านเองก็ตาม ท่านได้อ่านวิธีใช้อย่างละเอียดจากฉลากยาข้างขวด/กระป๋อง หรือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอบถามจากเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร/อนามัย ของทางราชการ ก่อนนำไปใช้หรือไม่ และเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำ/ หรือไม่ทำเช่นนั้น

ลำดับที่ 11) พืชผลทางการเกษตรที่ท่านปลูกไว้ขาย กับพืชผลทางการเกษตรที่ท่านปลูกไว้รับประทานเองภายในครอบครัว ท่านได้ใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลง เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน มากน้อย อย่างไรบ้าง และเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำเช่นนั้น

จากนั้นจึงเปลี่ยนลำดับหมายเลขของข้อคำถามเดิมจากลำดับที่ 9), 10) และ 11) ให้เป็นลำดับใหม่ คือ ข้อคำถามลำดับที่ 12), 13) และ 14) ต่อจากข้อคำถามที่ได้เพิ่มเติมขึ้นมา รวมมีข้อคำถามในเครื่องมือชุดที่ 5 นี้ ทั้งสิ้น 14 ข้อคำถาม

เมื่อนำเครื่องมือชุดที่ 5 ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 22 คน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีความเข้าใจในภาษาของประเด็นคำถามทั้ง 14 ข้อ เป็นอย่างดี

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรม จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการจัดสนทนากลุ่ม ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในเครื่องมือชุดที่ 1 ข้างต้น

การสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ ประกอบไปด้วย ตัวแทนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน 1 คน ผู้นำชุมชน 4 คน ตัวแทนผู้เรียน 4 คน และนักวิจัย 1 คน ประเด็นที่ใช้ในการสนทนามีทั้งหมด 7 ประเด็น โดยผู้วิจัยทำหน้าที่นำเสนอในประเด็นที่เป็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม และเมื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยทำหน้าที่บันทึกข้อมูล ซึ่งในแต่ละประเด็นของการสนทนากลุ่มทั้ง 7 ประเด็นข้างต้น จะประกอบไปด้วยเรื่องย่อยๆ ในแต่ละประเด็น

เนื้อหาของแบบบันทึกการสนทนากลุ่มแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ขั้นเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม ขั้นการสนทนากลุ่ม และขั้นปิดการสนทนากลุ่ม

เนื้อหาของข้อคำถาม ที่ถูกนำมาใช้เป็นประเด็นการสนทนาในขั้นการสนทนากลุ่ม ได้ประยุกต์มาจากแนวคิดของ Steele (1970 อ้างถึงใน Boyle, 1981: 225-227) ในหนังสือ Planning Better Programs ซึ่งบอยเออล์ ได้นำมากล่าวอ้างอิงไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ประเด็นการสนทนาข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 5 เป็นข้อแนะนำของ Steele ในการประเมินลักษณะของโปรแกรม (Program Characteristics to Evaluate) ที่ควรประกอบไปด้วย คุณภาพ (Quality) ความเหมาะสม (Suitability) ประสิทธิผล (Effectiveness) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และความสำคัญ (Importance)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยที่ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนที่ 7 ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ คือ "ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ" และนอกจากนั้นยังถูกใช้ประกอบเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนที่ 8 คือ "การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ" อีกด้วย

ในอีกด้านหนึ่ง ประเด็นการสนทนาข้อที่ 6 และข้อที่ 7 เป็นการสำรวจข้อมูลปัจจัยที่สนับสนุน และอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3

ดังมีรายละเอียดของประเด็นการสนทนาในขั้นการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ

1. คุณภาพ (Quality) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

1.1 โครงการฝึกอบรมฯ ที่จัดขึ้นนี้ ดีแล้วหรือไม่ ในเรื่องอะไรบ้าง และจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไรบ้าง

1.2 เรื่องที่สอน วิธีสอน หรือครู เป็นอย่างไรบ้าง

1.3 นอกจากเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่สอนแล้ว อยากจะเรียนในเรื่องอะไรเพิ่มเติมบ้าง

1.4 คนที่เข้ามาร่วมในโครงการฝึกอบรมฯ รู้สึกอย่างไรบ้าง

2. ความเหมาะสม (Suitability) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

2.1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.2 วิธีการสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.3 กิจกรรมต่างๆในการสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.4 สิ่งที่ได้รับกลับไปจากการเข้าร่วมในโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.5 ครูที่มาสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.6 การให้ท่านเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.7 การให้ท่านแสดงความคิดเห็นในโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.8 สภาพโดยทั่วไปของการจัดการสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.9 สิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้ช่วยสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.10 สิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้ช่วยสอนทำให้คนเรียนได้เรียนรู้ มากน้อยแค่ไหน

2.11 เป้าหมายของโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.12 วันและเวลา ที่จัดโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.13 สถานที่ ที่ใช้จัดโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.14 โครงการฝึกอบรมฯ ตอบสนองต่อความต้องการของคนที่เข้าร่วมได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มากน้อยแค่ไหน และอย่างไรบ้าง

2.15 โครงการฝึกอบรมฯ ตอบสนองต่อความต้องการของหมู่บ้านได้มากน้อยแค่ไหน และอย่างไรบ้าง

2.16 ความยาก-ง่าย ของการเรียนเป็นอย่างไรบ้าง

2.17 สิ่งต่างๆ ที่โครงการฝึกอบรมฯ ได้ทำไป ถือว่าอยู่ในหน้าที่ ที่ควรจะต้องทำ หรือไม่

3. ประสิทธิผล (Effectiveness) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

3.1 ท่านคิดว่าจะได้อะไรจากการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมฯ ในครั้งนี้บ้าง

3.2 ท่านได้เรียนรู้อะไรไปบ้าง และจะนำเอาไปใช้ประโยชน์ในเรื่องอะไรได้บ้าง และมากน้อยแค่ไหน

3.3 โครงการฝึกอบรมฯ ได้ทำอะไรสำเร็จลงไปบ้าง และตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างไรบ้าง

4. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

4.1 ความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมฯ เหมาะสมกับสิ่งที่ทุกๆ คนต้องเสียไป หรือจ่ายไป เช่น เวลาในทำงาน การให้ยืมของใช้ ฯลฯ หรือไม่

4.2 โครงการฝึกอบรมฯ ได้ใช้สิ่งต่างๆ เช่น เวลาในการทำงานของผู้เข้าร่วม หรือสิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่

5. ความสำคัญ (Importance) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

5.1 โครงการฝึกอบรมฯ ที่จัดขึ้นนี้ ถือว่าเป็นเรื่องที่มีคุณค่าสำหรับคนที่เข้าร่วม และมีคุณค่าต่อหมู่บ้านของท่านหรือไม่ และอย่างไรบ้าง

5.2 สิ่งที่ผู้เข้าร่วมได้รับหลังจากการจัดโครงการฝึกอบรมฯ เหมาะสมกับเวลา หรือสิ่งของต่างๆ ที่ถูกใช้ไปหรือไม่

5.3 หากเปรียบเทียบระหว่าง มีการจัดโครงการฝึกอบรมฯ นี้ขึ้นในหมู่บ้าน กับไม่ได้จัดโครงการฝึกอบรมฯ จะแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

6. ท่านคิดว่ามีอะไรบ้าง ที่ช่วยทำให้การจัดโครงการฝึกอบรมฯ นี้ สำเร็จลงไปได้ และเพราะอะไร

6.1 สิ่งที่ช่วยทำให้โครงการฝึกอบรมฯ สำเร็จลงไปได้ ที่เกิดจากภายในโครงการฝึกอบรมฯ

6.2 สิ่งที่ช่วยทำให้โครงการฝึกอบรมฯ สำเร็จลงไปได้ ที่เกิดจากภายนอกโครงการฝึกอบรมฯ

7. ท่านคิดว่ามีอะไรบ้าง ที่เป็นสิ่งกีดขวาง หรือปัญหาของโครงการฝึกอบรมฯ ที่จัดขึ้นนี้ และเพราะอะไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7.1 สิ่งกีดขวาง หรือปัญหาของโครงการฝึกอบรมฯ ที่เกิดจากภายในโครงการฝึกอบรมฯ

7.2 สิ่งกีดขวาง หรือปัญหาของโครงการฝึกอบรมฯ ที่เกิดจากภายนอกโครงการฝึกอบรมฯ

เมื่อนำเครื่องมือนี้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง คือ

1. ควรเปลี่ยนคำว่า "โปรแกรมฯ" ให้เป็นคำว่า "โครงการฯ" แทน ดังเหตุผลที่ได้นำเสนอไว้แล้วในเครื่องมือชุดที่ 1 ข้างต้น

2. ในการสื่อสารกับกลุ่มตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปหรือเป็นผู้นำชุมชนก็ตาม อาจจะไม่เข้าใจความหมายของคำบางคำในประเด็นการสนทนาเหล่านี้ ดังนั้น ในระหว่างการสนทนากลุ่ม หากผู้เข้าร่วมไม่เข้าใจในประเด็นของการสนทนาใด ผู้วิจัย จะต้องเปลี่ยนรูปประโยคของข้อคำถามต่างๆ ข้างต้นนี้ ให้เป็นภาษาพูดที่ง่ายๆ ให้มากที่สุด

ดังนั้น จากคำแนะนำข้างต้นนี้ ผู้วิจัย จึงได้จัดเตรียมประโยคข้อคำถามง่ายๆ เพื่อสำรองไว้ในกรณีที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เกิดความไม่เข้าใจในประเด็นของการสนทนากลุ่มข้างต้น ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้ คือ

1) โครงการอบรมนี้ดีไหม และจะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไรบ้าง
2) เรื่องที่สอนนี้ ดีไหม
3) วิธีที่ใช้สอน ดีไหม
4) ครูที่มาสอน สอนดีไหม
5) อยากเรียนอะไรเพิ่มเติมบ้าง
3) สมาชิก 40 คน ที่มาเข้าอบรม มีความรู้สึกอย่างไรบ้าง
4) เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาสอนนี้ เหมาะสมไหม
5) วิธีการสอน เหมาะสมไหม
6) กิจกรรมต่างๆ เหมาะสมไหม
10) ความรู้ ที่ได้รับกับไป เหมาะสมไหม
11) ครูที่มาสอน เหมาะสมไหม
12) การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามีส่วนร่วมในการฝึกอบรม เหมาะสมไหม
13) การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการฝึกอบรม เหมาะสมไหม
14) การจัดการเรียนการสอน เหมาะสมไหม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

15) อุปกรณ์การสอนที่ใช้ เหมาะสมไหม

16) อุปกรณ์การสอนที่ใช้ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากหรือน้อยแค่ไหน

17) เป้าหมายของการอบรม เหมาะสมไหม

18) วันและเวลาที่จัด เหมาะสมไหม

19) สถานที่ เหมาะสมไหม

20) การอบรมตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมได้ มากหรือน้อย แค่ไหน

21) การอบรมตอบสนองต่อความต้องการของหมู่บ้านพันวาล4 ได้ มากหรือน้อย แค่ไหน

22) ความยาก-ง่าย ของการอบรม เป็นอย่างไรบ้าง เหมาะสม มากหรือน้อยแค่ไหน

23) สิ่งที่โครงการอบรมได้ทำไป ถือว่าอยู่ในหน้าที่ หรือไม่ เหมาะสมแล้ว หรือไม่

24) ท่านได้รับประโยชน์อะไรกลับไป จากการเข้าร่วมอบรมในครั้งนี้บ้าง

25) ท่านจะเอาสิ่งที่ได้เรียนไป ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง และใช้ได้มาก-น้อยแค่ไหน

26) โครงการอบรมทำได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์แล้วหรือไม่

27) ความสำเร็จของโครงการอบรมนี้ คุ้มกับสิ่งที่ต้องเสียไป เช่น เวลา ค่าใช้จ่ายต่างๆ หรือไม่

28) โครงการอบรมได้ใช้ เวลา อุปกรณ์ สิ่งของต่างๆ ได้คุ้มค่า หรือไม่

29) โครงการอบรมนี้ ถือว่าให้ผลดีกับ 40 ท่านที่เข้าร่วมอบรม และหมู่บ้าน หรือไม่

30) ความรู้ ที่ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับกลับไป คุ้มค่ากันกับ เวลา ค่าใช้จ่าย ที่ต้องเสียไป หรือไม่

31) ระหว่างมีการจัดฝึกอบรม กับไม่มีการจัดฝึกอบรม จะแตกต่างกันอย่างไร

32) โครงการอบรมนี้ สำเร็จลงไปได้ด้วยดี เพราะอะไรบ้าง

33) มีอะไรที่เป็นอุปสรรค/ ปัญหา ของการจัดฝึกอบรมในครั้งนี้บ้าง

หลังจากที่ได้แก้ไขตามคำแนะนำดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว เมื่อนำเครื่องมือชุดที่ 6 ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในหมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 9 คน พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ มีความเข้าใจในภาษาของประเด็นคำถามเป็นอย่างดี

ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ระเบียบวิธีวิจัย ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยร่วมกันระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Mixed Method) กล่าวคือ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ใช้การสังเกต (Observation) การวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร (Content Analysis) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้ใช้การทดลอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(Experimental Design) ในรูปแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนสอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Design)

พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การเลือกพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน

2. พื้นที่ในการศึกษาต้องมีระยะทางไม่ไกลจากที่ทำงานประจำของผู้วิจัยเกินกว่า 100 กิโลเมตร ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปคลุกคลีกับหน่วยที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกันกับที่ผู้วิจัยจะต้องปฏิบัติงานประจำอยู่ด้วย

3. ต้องมีประชาชนในหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 40 คน ที่มีความเต็มใจในการเสียสละเวลาเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ โดยจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ

4. ต้องเป็นหมู่บ้านที่ปลอดจากปัญหายาเสพติด อาชญากรรม และการก่อการร้าย ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของผู้วิจัยและคณะในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

5. ต้องเป็นหมู่บ้านที่ประชาชนโดยส่วนใหญ่ มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับยากจนจนถึงระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ออกแบบมานี้ จัดทำขึ้นเพื่อมีวัตถุประสงค์สูงสุด คือ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาซึ่งถือว่าเป็นหน่วยของการศึกษาในครั้งนี้ คือ หมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ระยะเวลาที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงได้เข้าไปศึกษาข้อมูลในหมู่บ้านพันวาล 4 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2552 รวมระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ด้วยวิธีการที่ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบด้านการให้บริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในพื้นที่บริเวณหมู่บ้านแห่งนี้ จากนั้นทางศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ จึงได้มอบหมายให้ครูการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสังกัดศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ นี้ จำนวน 3 คน มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ และประสานงานให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับบุคคลสำคัญต่างๆ ในหมู่บ้านพันวาล 4 แห่งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 2) ผู้นำชุมชน และ 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4

ในจำนวนประชากร ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ทั้งหมด จำนวน 1,040 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของประชาชนทั่วไป เพื่อเข้ามาเป็นผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้เรียนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ จะต้องมีคุณสมบัติอยู่ในเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ดังต่อไปนี้ คือ

1.1 ต้องเป็นสมาชิกในหมู่บ้านพันวาล 4 คือ มีชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านของหมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

1.2 ต้องมีอายุมากกว่า 10 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เพราะหากอายุต่ำกว่านี้ อาจจะมีปัญหาในการสื่อสารกับผู้เรียนคนอื่นๆ ในโปรแกรมฯ และครูผู้สอน รวมทั้งอาจจะอยู่ในกลุ่มของผู้ไม่รู้หนังสือ หรือรู้หนังสือ แต่ก็น้อยมากได้

1.3 ต้องยินดีที่จะร่วมเป็นผู้เรียนในโปรแกรมฯ ด้วยความสมัครใจ โดยยอมเสียสละเวลามาเข้าร่วมในกระบวนและกิจกรรมการเรียนรู้ และไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น

1.4 ต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับยากจนจนถึงระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ออกแบบมานี้ จัดทำขึ้นเพื่อมีวัตถุประสงค์สูงสุด คือ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

จากเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ทำให้สามารถคัดเลือกกลุ่มผู้เรียนที่สมัครใจมาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ และมีคุณสมบัติในข้ออื่นๆ ข้างต้น ประกอบด้วยอย่างครบถ้วน จำนวน 40 คน ผู้เรียนกลุ่มนี้ มีคุณลักษณะที่สำคัญต่อการวิจัย ดังต่อไปนี้ คือ 1) ทุกคนเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโปรแกรมฯ โดยไม่กระทบกับบรรยากาศของการดำรงชีวิตประจำวันและการหาเลี้ยงชีพโดยปกติมากนัก 2) มีความเหมาะสมในการรับเงื่อนไขของกระบวนการเรียนการสอนที่โปรแกรมฯ ได้จัดขึ้น ซึ่งทุกคนจะต้องถูกให้เงื่อนไขต่างๆ อาทิเช่น การฟังบรรยาย การอภิปรายภาพสื่อ การอภิปรายข่าวในหนังสือพิมพ์ การทำแบบฝึกหัดเพื่อสรุปความคิดรวบยอด ฯลฯ อย่างครบถ้วนและเท่าเทียมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

อนึ่ง ผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 จำนวน 40 คนนี้ มีจำนวน 4 คน ที่จะต้องมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญของการสนทนากลุ่ม ตามเครื่องมือชุดที่ 1 และชุดที่ 6 ของการวิจัยนี้

2. ผู้นำชุมชน

ประชากรผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านพันวาล 4 โดยตำแหน่ง ทั้งที่เป็นตำแหน่งตามธรรมชาติและตำแหน่งของทางราชการ ซึ่งประกอบไปด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ผู้นำกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน ฯลฯ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ผู้นำกลุ่มเกษตรกร 2 คน และผู้นำกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน 1 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 4 คน สาเหตุที่เลือกใช้ขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญประเภทผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน เพื่อเป็นผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม เป็นไปตามเหตุผลของจำนวนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่เหมาะสม ตามที่ Goss and Leinbach (1966 อ้างถึงใน Litosseliti, 2003: 3); Greenbaum (2000: 3); และ Fern (2001: 205) ได้ให้คำแนะนำไว้ ดังที่นำเสนอเหตุผลในข้อนี้ไปแล้วข้างต้น ซึ่งในการสนทนากลุ่มนี้ จะต้องประกอบไปด้วย ตัวแทนชาวบ้านอีก 4 คน ตัวแทนของครูผู้สอนอีก 1 คน และผู้วิจัยอีก 1 คน ประกอบการสนทนากลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้นเป็น 10 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความเหมาะสม ดังที่ได้อธิบายไปข้างต้นแล้วนี้

โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือก ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ต้องเป็นผู้นำชุมชนในหมู่บ้านพันวาล 4 ทั้งที่เป็นโดยตำแหน่งตามธรรมชาติและตำแหน่งของทางราชการ

2.2 ต้องยินดีที่จะเข้าร่วมให้ข้อมูลในโปรแกรมฯ ด้วยความสมัครใจ โดยยอมเสียสละเวลามาเข้าร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมฯ และไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น

3. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียน

ประชากร เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียน มีจำนวน 3 คน โดยผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร เพื่อขอความอนุเคราะห์เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ให้มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposing Sampling) ซึ่งจะได้มาทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในงานวิจัยนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือก คือ

3.1 เป็นหรือเคยเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านพันวาล 4 หรือพื้นที่ใกล้เคียง

3.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเป็นครูการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งต้องทำหน้าที่ในการสอนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มาไม่น้อยกว่า 3 ปี

3.3 เป็นผู้ที่ยินดีทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ ด้วยความสมัครใจและเต็มใจ

3.4 เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติงานนอกเวลาราชการตลอดระยะเวลาของการให้คำแนะนำวิธีการสอนจากผู้วิจัย ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การร่วมสนทนากลุ่ม และการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ในพื้นที่ของการศึกษาวิจัยได้

จากเกณฑ์ข้างต้น การวิจัยนี้ จึงเลือกศึกษากับกลุ่มประชากร โดยกำหนดให้เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ จำนวน 3 คน ส่วนการเข้าร่วมในการสนทนากลุ่มในเครื่องมือชุดที่ 1 และชุดที่ 6 ของการวิจัยนี้ จะใช้ตัวแทนของครูผู้สอนในกลุ่มนี้ เพียงแค่ 1 คน เท่านั้น

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร

2. ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อนำไปใช้กับประชาชนทั่วไป ที่สมัครใจมาเข้าร่วมในโปรแกรมฯ ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

3. ผู้วิจัยไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นทั้ง 6 ฉบับ กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในขั้นตอนต่างๆ ทั้ง 8 ขั้นตอน ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ดังมีรายละเอียดของขั้นตอนและกิจกรรม ต่อไปนี้ คือ (ตารางที่ 1)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 1 ลำดับขั้นตอนของการเก็บรวมรวมข้อมูลและกิจกรรมที่ปฏิบัติ

ลำดับขั้นตอน ของการเก็บรวบรวมข้อมูล	กิจกรรมที่ปฏิบัติ
1) ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย *	ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน ตัวแทนครูผู้สอน จำนวน 1 คน และผู้วิจัยอีก 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยใช้เครื่องมือชุดที่ 1 (แนวคำถามข้อที่ 1-3) เก็บรวบรวมข้อมูล
2) ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด *	ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน ตัวแทนครูผู้สอน จำนวน 1 คน และผู้วิจัยอีก 1 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน โดยใช้เครื่องมือชุดที่ 1 (แนวคำถามข้อที่ 4) เก็บรวบรวมข้อมูล
3) ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน *	ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน ตัวแทนครูผู้สอน จำนวน 1 คน และผู้วิจัยอีก 1 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน โดยใช้เครื่องมือชุดที่ 1 (แนวคำถามข้อที่ 5) เก็บรวบรวมข้อมูล
4) ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้	ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแผนการสอนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบ รวมทั้งการพัฒนาสื่อการสอนที่ใช้ประกอบในแต่ละหน่วยการเรียนตามแผนการสอน เพื่อนำไปใช้กับผู้เรียนในโปรแกรมฯ (เครื่องมือชุดที่ 3)
5) ขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ *	ผู้วิจัยและครูผู้สอน นำเครื่องมือชุดที่ 2 มาสอบก่อน (Pretest) กับผู้เรียน จำนวน 40 คน จากนั้นครูผู้สอนจึงนำเสนอหน่วยการเรียนทั้ง 3 หน่วยตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ให้กับผู้เรียน โดยที่ผู้วิจัยทำหน้าที่จดบันทึกและบันทึกเทปเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือชุดที่ 4 และเทปบันทึกเสียงประกอบกัน ต่อมา เมื่อกิจกรรมการเรียนการสอนสิ้นสุดลงโดยใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง ผู้วิจัยและครูผู้สอน นำเครื่องมือชุดที่ 2 มาสอบหลัง (Posttest) กับผู้เรียนอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงมอบสมุดบันทึกพัฒนาการฯ (เครื่องมือชุดที่ 5) ให้กับผู้เรียน เพื่อนำไปบันทึกพัฒนาการฯ ต่อที่บ้าน พร้อมทั้งขอความร่วมมือให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน ได้นำความรู้และทักษะที่ได้รับ กลับไปขยายผลให้กับบุคคลใกล้ตัวต่อไป หลังจากนั้นอีก 2 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน ผู้วิจัยและครูผู้สอนจึงไปเก็บรวบรวมสมุดบันทึกพัฒนาการฯ คืนจากผู้เรียนทุกคน
6) ขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ *	ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มกับตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 10 คน อันประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนประชาชนทั่วไปที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ จำนวน 4 คน ตัวแทนครูผู้สอน จำนวน 1 คน และผู้วิจัยอีก 1 คนโดยใช้เครื่องมือชุดที่ 6 (แนวคำถามข้อที่ 1-5) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ลำดับขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล	กิจกรรมที่ปฏิบัติ
7) ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ *	ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชนโดยทำเป็นหนังสือ พร้อมทั้งแจ้งผลของการฝึกอบรมที่ผ่านมาให้ทราบ และให้ช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลของการจัดกิจกรรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ให้กับประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบโดยทั่วกันโดยผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน พร้อมทั้งผู้วิจัยได้ทำหนังสือตอบขอบคุณและรายงานผลลัพธ์ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร ให้ทราบอีกทางหนึ่งด้วย
8) การศึกษาปัจจัยที่สนับสนุน และอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน *	ในขั้นตอนของการประเมินผลของโปรแกรมฯ (ขั้นตอนที่ 7) โดยการจัดการสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุน และอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ โดยใช้เครื่องมือชุดที่ 6 (แนวคำถามข้อที่ 6-7) ประกอบเพิ่มเติมด้วย

หมายเหตุ * คือกิจกรรมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytical Induction) ระหว่างที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลและตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไปด้วยพร้อมๆ กัน กล่าวคือ

เครื่องมือชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ถามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และครูการศึกษานอกระบบโรงเรียน เกี่ยวกับสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผลที่ปรารถนาให้เกิด และแหล่งทรัพยากรหรือความสนับสนุน เมื่อผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ได้แสดงความคิดเห็นในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ตีความคำตอบที่ได้รับมาจากผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน รวมทั้งตัวแทนครูการศึกษานอกระบบโรงเรียน เมื่อได้ให้ข้อมูลครบทุกคนแล้ว ผู้วิจัยจะกล่าวสรุปความเข้าใจจากการตีความนั้น ทวนให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญนั้น ฟังอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ยืนยันคำตอบ หรือปรับปรุงแก้ไข หากผู้วิจัยเข้าใจคลาดเคลื่อนไปแล้วแต่กรณี

เครื่องมือชุดที่ 2 เฉพาะส่วนที่ 4 การทดสอบการปฏิบัติตน ผู้วิจัยจะทำหน้าที่วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลคำตอบ คือ ร่องรอยของการแสดงความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจเลือกปฏิบัติของผู้ตอบแบบทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน เมื่อผู้วิจัยสังเกตเห็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ร่องรอยของการแสดงเหตุผลดังกล่าว ก็จะทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลและตีความร่องรอยนั้นๆ ไปด้วยพร้อมกัน

เครื่องมือชุดที่ 4 ผู้วิจัยทำหน้าที่บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตกระบวนการฝึกอบรมตาม **เครื่องมือชุดที่ 3** แผนการสอนและสื่อการสอน กล่าวคือ เมื่อผู้วิจัยสังเกตเห็นปรากฏการณ์ใดๆ เกิดขึ้นระหว่างการฝึกอบรม 6 ชั่วโมง ก็จะทำหน้าที่บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยการตีความปรากฏการณ์นั้นๆ ไปด้วยพร้อมกัน อนึ่ง เพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้บันทึกเทปการสนทนาระหว่างการเรียนการสอนไว้ด้วย จากนั้น จึงนำมาถอดเทป และนำข้อมูลที่ได้รับมาประกอบและยืนยันการตีความตามที่สรุปได้ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามข้างต้นนั้นด้วย

เครื่องมือชุดที่ 5 ผู้วิจัยจะทำหน้าที่วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลคำตอบ คือ ร่องรอยของข้อมูลและการแสดงความคิดเห็นที่ผู้เรียนได้บันทึกไว้ในสมุดบันทึกพัฒนาการฯ เมื่อผู้วิจัยสังเกตเห็นร่องรอยของข้อมูลและการแสดงความคิดเห็นดังกล่าว ก็จะทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลและตีความร่องรอยนั้นๆ ไปด้วยพร้อมกัน

เครื่องมือชุดที่ 6 ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ถามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มกับตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวแทนครูผู้สอน 1 คน ผู้นำชุมชน 4 คน ตัวแทนชาวบ้านซึ่งเป็นผู้เรียน 4 คน และผู้วิจัยอีก 1 คน รวมจำนวน 10 คน เมื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลตามประเด็นคำถามของการสนทนา คือ ด้านคุณภาพ ด้านความเหมาะสม ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความสำคัญของโปรแกรมฯ ประกอบกับปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมฯ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของโปรแกรมฯ ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ตีความคำตอบของการแสดงความคิดเห็นที่ได้รับมา และกล่าวสรุปความเข้าใจโดยการตีความนั้น ทวนให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญนั้น ฟังอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ยืนยันคำตอบ หรือปรับปรุงแก้ไข หากผู้วิจัยเข้าใจคลาดเคลื่อนไปแล้วแต่กรณี

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและหาค่าทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 14.0 (Statistical Package for the Social Science Version 14.0) ดังมีรายละเอียด คือ

เครื่องมือชุดที่ 2 เฉพาะส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบทดสอบ ส่วนที่ 2 การทดสอบความรู้ และส่วนที่ 3 การทดสอบทัศนคติ จะหาค่าสถิติชนิดต่างๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่และร้อยละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ส่วนที่ 2 การทดสอบความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม (Paired Samples Test) คือ คะแนนสอบก่อนเรียน (Pretest) และคะแนนสอบหลังเรียน (Posttest) จะทดสอบด้วยค่าที (t-Test)

ส่วนที่ 3 การทดสอบทัศนคติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม (Paired Samples Test) คือ คะแนนสอบก่อนเรียน (Pretest) และคะแนนสอบหลังเรียน (Posttest) จะทดสอบด้วยค่าที (t-Test)

ส่วนที่ 4 การปฏิบัติตน (เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

โดยมีสูตรทางสถิติที่ใช้ในการคำนวณข้อมูลในเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้ คือ

ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ใช้สูตร

$$\overline{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนคำตอบทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้ตอบทั้งหมด

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนที่กำหนดตามสเกล

n แทน จำนวนผู้ตอบทั้งหมด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

การทดสอบค่าที (t-test) (กรณีกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระแก่กัน) ใช้สูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N\sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ df แทน $N-1$

t แทน อัตราส่วนวิกฤต

$\sum D$ แทน ผลรวมของผลต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการเข้าเรียนในโปรแกรม

$\sum D^2$ แทน ผลรวมกำลังสองของผลต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการเข้าเรียนในโปรแกรม

N แทน จำนวนผู้เข้าเรียนในโปรแกรมที่นำมาคำนวณ

การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามการนำเสนอของ Denzin (1970 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2546: 129-130) กล่าวคือ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่ต่างกัน ต้องได้ข้อมูลตรงกัน 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในภาคสนาม ที่มีทั้งผู้วิจัยและผู้ช่วยหลังจากเก็บข้อมูลแล้ว จึงมาบันทึกข้อมูลด้วยกันและเห็นตรงกัน และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต

ตามหลักการข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าตลอดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล อาทิ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล เช่น ในการจัดการสนทนากลุ่ม ตามเครื่องมือชุดที่ 1 และเครื่องมือชุดที่ 6 ผู้วิจัยได้ใช้คำถามเดียวกันให้ตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ที่เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็น และได้ข้อมูลที่ตรงกัน 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละเครื่องมือวิจัย (เฉพาะในเชิงคุณภาพ) มาแล้ว จะมาบันทึกข้อมูลด้วยกันและตีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ปรากฏการณ์นั้นๆ ร่วมกัน และได้ข้อสรุปความคิดเห็นที่ตรงกัน 3) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ในการวิเคราะห์การเพิ่มขึ้นของระดับแนวทางการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะใช้วิธีการวิเคราะห์จากทั้งการเปรียบเทียบร่องรอยของการแสดงความคิดเห็นในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนตามเครื่องมือชุดที่ 2 ส่วนที่ 4 ประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหาของร่องรอยที่ผู้เรียนได้บันทึกไว้ในสมุดบันทึกพัฒนาการฯ ตามเครื่องมือชุดที่ 5 เป็นต้น

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นการบรรยาย อธิบาย พรรณนา โดยอาศัยการวิเคราะห์แบบอุปนัย และในส่วนของข้อมูลในเชิงปริมาณจะเป็นการนำเสนอในรูปของตารางและมีการอธิบายใต้ตารางประกอบ และจัดทำเป็นรูปเล่มรายงานการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน" ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร ร่วมกันกับการวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านพันวาล4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยค่าทางสถิติ คือ ค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลของการศึกษาในขั้นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 ผลของการศึกษาในขั้นการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น

ตอนที่ 3 ผลของการศึกษาในขั้นการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้

ตอนที่ 1 ผลของการศึกษาในขั้นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

ในขั้นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีผลของการศึกษา ดังต่อไปนี้ คือ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน มี 8 ขั้นตอน ซึ่งผลการศึกษานี้ได้ปรากฏอย่างละเอียดแล้วในบทที่ 2 แต่ในที่นี้จะขอยกมากล่าวโดยสรุปว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วย 8 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ

ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ

นอกจากพื้นฐานทางด้านขั้นตอนของโปรแกรมที่ยึดถือปฏิบัติเป็น 8 ขั้นตอนแล้ว ยังมีพื้นฐานทางด้านเนื้อหาของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำมาใช้ในการเสริมสร้างความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และทักษะในการปฏิบัติ (Practice) ให้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบอีกด้วย ซึ่งผลของการศึกษานี้ ได้ปรากฏอย่างละเอียดแล้วในบทที่ 2 เช่นเดียวกัน แต่ในที่นี้จะขอยกมากล่าวโดยสรุปว่าพื้นฐานของเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน (หน่วยการเรียน) คือ เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้

ตอนที่ 2 ผลของการศึกษาในขั้นการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้น

ในขั้นการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น จะเริ่มตั้งแต่ผู้วิจัยได้เข้าสู่ชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลในภาคสนามเป็นต้นไป คือ เริ่มจากขั้นตอนที่ 2 ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นเป็นต้นไป จนถึงขั้นตอนที่ 8 ดังมีรายละเอียดผลของการศึกษาที่จะได้นำมาเสนอตามลำดับ ต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย (เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

ดังจะได้กล่าวถึงผลของการศึกษาในรายละเอียด ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษากับผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่ของหมู่บ้านแห่งนี้ จำนวน 1 คน จากนั้นจึงนำผลที่ได้รับมาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปเป็นสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 ว่ามีระดับที่มากหรือน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ผลการศึกษากับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ (โดยใช้เครื่องมือชุดที่ 1)

ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มขึ้นในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2552 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ศาลากลางบ้าน หมู่บ้านพันวาล4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าผู้ร่วมการสนทนากลุ่มมีความกระตือรือร้นและเต็มใจในการให้ข้อมูลต่างๆ ตามเครื่องมือชุดที่ 1 อย่างดียิ่ง เพราะแม้จะติดภารกิจในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ อาทิเช่น ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งอยู่ระหว่างการขับรถจักรยานยนต์เพื่อขายเห็ดอยู่ภายในหมู่บ้าน แต่ก็ยอมจอดรถเพื่อมาร่วมสนทนากลุ่มกับสมาชิกท่านอื่นๆ ที่นั่งรออยู่ก่อน เป็นต้น

นอกเหนือไปจากผู้วิจัยและครูผู้สอน ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ คือ สมาชิกในหมู่บ้าน จำนวน 8 ท่าน การสนทนาและเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นไปอย่างปกติ เพราะทั้งผู้วิจัยและครูผู้สอน ได้รู้จักคุ้นเคยกับผู้ร่วมสนทนาที่เป็นผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ทั้ง 8 ท่านนี้ เป็นอย่างดีแล้ว ทั้งนี้ เพราะครูผู้สอน เป็นผู้ที่รับผิดชอบพื้นที่ของหมู่บ้านแห่งนี้ และได้เคยแนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับผู้ร่วมสนทนากลุ่มมาก่อนแล้วครั้งหนึ่ง ดังนั้น ในกระบวนการของการสนทนากลุ่มจึงเป็นไปอย่างเป็นกันเอง ผู้ร่วมสนทนาทุกคนมีความไว้เนื้อเชื่อใจ และสนิทสนมคุ้นเคยกันมาก่อน

ในการสนทนากลุ่มใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง มีเหตุการณ์ขัดจังหวัดเพียง 1 ครั้ง คือ สมาชิกคนหนึ่งในหมู่บ้านได้เข้ามาทักทายผู้ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มอยู่ ดังนั้น จึงมีการหยุดทักทายปราศัย ประมาณ 1 นาที ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมีความเข้าใจทางด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นอย่างดี และทุกๆ คนยินดีที่จะแสดงความคิดเห็นในทุกๆ ประเด็นของแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัยมีความรู้สึกว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลต่างๆ ตามประเด็นของการสนทนากลุ่ม อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง และอย่างจริงใจตามความรู้สึก ค่านิยม และความคิดเห็นของตนเอง ดังมีรายละเอียดของผลการสนทนากลุ่ม ต่อไปนี้

ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ประชาชนทั่วไปภายในหมู่บ้าน มีระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับน้อย คือ ประมาณร้อยละ 45 ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนา ต่อไปนี้

ครูผู้สอน	"...แล้วเรื่องวิธีการที่จะทำ ลุงมีความรู้ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงบ้างมั้ย"
ผู้ร่วมสนทนา	"ก็ไม่ค่อยรู้ ที่รู้ก็มี ได้จากพวกสื่อโทรทัศน์บ้างนิดๆ หน่อยๆ ถ้าเรื่องอบรมนี่ยังไม่เคยได้ไปอบรมเลย"
ผู้วิจัย	"ถ้าสัก 100 เปอร์เซ็นต์ ลุงคิดว่าคนในหมู่บ้านนี้จะมีความรู้ประมาณกี่เปอร์เซ็นต์ได้"
ผู้ร่วมสนทนา	"ประมาณ 45 เปอร์เซ็นต์ได้ ยังไม่ได้ครึ่งนึงเลย ในเรื่องชุมชน ถ้าทำกันเองยาก เค้าก็ไม่ได้ทำกันเอง"

เมื่อสอบถามถึงเรื่องประสบการณ์ทางด้านการเรียนรู้และรับรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านภายในชุมชน พบว่า บางส่วนเคยมีโอกาสได้รับทราบความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งต่างๆ มาบ้างแล้ว ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนา ต่อไปนี้

ครูผู้สอน	"ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เรารู้ข่าวมาจากไหน ที่เคยได้ยิน"
ผู้ร่วมสนทนา	"ดูจากทีวีบ้าง แล้วก็ที่เคยได้ไปอบรมมาบ้าง"
ครูผู้สอน	"ไปอบรมที่ไหนมาบ้าง"
ผู้ร่วมสนทนา	"ก็เคยไปอบรมที่ศูนย์ฯ ปฐมอโศก แหล่งเรียนรู้ที่ครูศูนย์ฝึกเคยพาไปอบรม"

เมื่อสอบถามถึงเรื่องความคาดหวังของการเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยงานที่ควรจะเป็นผู้จัดอบรม รวมถึงเนื้อหาของเรื่องที่ต้องการจะเรียนรู้เพิ่มเติม พบว่า ผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม มีความคาดหวังว่า หน่วยงานที่สมควรจะมาจัดฝึกอบรมมากที่สุดก็คือ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะจัดขึ้นนี้ หรือทางคณะครูจากศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ และนอกจากเนื้อหาทฤษฎีแนวความคิดทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ก็อยากจะได้รับการฝึกอบรมความรู้และทักษะทางด้านการเกษตรที่จำเป็นกับอาชีพเกษตรกรสวนกาแฟและสวนผลไม้ อาทิเช่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำยาปราบศัตรูพืชจากขบวนการชีวภาพ เป็นต้น รวมทั้งการสอนทำล้อยางเพื่อไว้ปลูกพืชผักสวนครัวและใช้ทำเป็นอุปกรณ์ประดับรั้วบ้านไปพร้อมๆ กัน ซึ่งความต้องการในประเด็นหลังนี้ ชาวบ้านได้ทราบข่าวของการฝึกอบรมการทำล้อยางเพื่อปลูกพืชผักสวนครัวของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ มาก่อนหน้านี้แล้ว ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนาใน 2 ช่วงต่อไปนี้

ครูผู้สอน	"แล้วคิดว่าในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คิดว่าหน่วยงานไหนน่าจะมาอบรมเรื่องนี้"
ผู้ร่วมสนทนา	"ผมก็มองอยู่นี่ อาจารย์ทุกท่านนั่นแหละ"
ครูผู้สอน	"เท่าที่อยากรู้นี่ อยากรู้เรื่องอะไรเป็นพิเศษคะ"
ผู้ร่วมสนทนา	"เรื่องการทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดต้นทุนอาชีพที่ทำอยู่ คือสวนกาแฟนี่"

ผู้ร่วมสนทนา	"ดิฉันในฐานะที่เป็นผู้นำ หลังจากที่ได้รับการอบรมนะคะ ก็อยากจะให้ตรงจุดนี้ บันเป็นจริงขึ้นมา อยากจะให้พี่น้องของเราทุกครัวเรือนมาร่วมกันทำ มาร่วมกันปลูก มาร่วมกันทำให้เป็นรูปธรรมจริงๆ อยากจะให้เกิดจริงๆ อย่างยางรถนี่นะคะ เรามีรถไปเอามาได้ เพื่อจะให้หมู่บ้านของเราเป็นหมู่บ้านนำร่องของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง นี่คือความฝันของดิฉัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปุ๋ย ก็อยากจะให้มีกลุ่ม กลุ่มปุ๋ย ปุ๋ยนี่สำคัญมากในการดำรงชีพของชาวเกษตรกรของเรา หรือว่าปลูกผัก ก็อยากจะให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของเรามากมาก ในจุดนี้"
ครูผู้สอน	สรุปความฝันของพี่ก็คือ พี่อยากจะจัดภูมิทัศน์ของหมู่บ้านให้สวยงาม โดยใช้ล้อยางปลูกผัก ปลูกผักไว้ในล้อยาง สะระแหน่ บริเวณหน้าบ้าน โดยทำเป็นผักไปด้วย แล้วก็เพิ่มความสวยงามไปด้วยให้กับหมู่บ้านเรา แล้วก็อยากจะให้หมู่บ้านเราได้เกิดกลุ่มอาชีพต่างๆ เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นมา แล้วได้ความรู้ไปทำ เช่น กลุ่มปุ๋ยบ้าง กลุ่มปลูกผัก นี่คือความฝันของผู้นำ"
ผู้ร่วมสนทนา	"ถ้าเราทำได้นะคะ หน่วยงานราชการต่างๆ ก็จะแห่กันมา มาดู หวังว่าจะเอาสิ่งที่ยังขาดอยู่มาเติมเต็มให้กับหมู่บ้านของเรา ในส่วนความคิดของผู้นำ ถ้ามีความพร้อม ถ้าพวกเรามีความพร้อม มีความสามัคคี ร่วมมือกัน หน่วยงานต่างๆ ก็จะมุ่ง มุ่งมาเลย มุ่งมาที่หมู่บ้านของเรา เหมือนที่ศูนย์ฝึกฯ นี่หละค่ะ ที่เรามาได้ในจุดนี้ ก็เพราะว่าพวกเรามีความพร้อม ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านของเรา"

ทัศนคติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ประชาชนทั่วไปภายในหมู่บ้าน มีระดับทัศนคติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีความรู้สึกว่าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญกับตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง คือ ประมาณ ร้อยละ 60 นอกจากนั้น ยังคาดหวังว่าวิธีการเผยแพร่ความรู้และความสำคัญของเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน สามารถทำได้ด้วยวิธีการที่มีสมาชิกกลุ่มหนึ่งของหมู่บ้านเป็นผู้ที่ได้รับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การฝึกอบรมก่อน จากนั้นจึงจะนำผลของการเรียนรู้และพัฒนาที่ได้รับ ไปขยายผลกับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้านต่อไป ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนาใน 2 ช่วง ต่อไปนี้

ผู้วิจัย	**"ตามความคิดเห็นของพี่ คิดว่าคนในหมู่บ้านแห่งนี้ เค้ารู้สึกว่าเศรษฐกิจพอเพียงสำคัญกับชีวิตเค้าร้อยละสักกี่เปอร์เซ็นต์ได้ ที่มีความรู้สึกว่าเศรษฐกิจพอเพียงสำคัญกับชีวิตของเค้าทุกๆ แง่มุมเลย"**
ผู้ร่วมสนทนา	**"ประมาณร้อยละ 60 ได้"**
ผู้วิจัย	**"แค่อีก 40 นี่ คิดว่าไม่สำคัญหรือ**
ผู้ร่วมสนทนา	**"เพราะอย่างนี้แหละค่ะ เป็นค่านิยมนะคะ ยืนยันเลยคะ ว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถ้าทำกว่าจะได้ผลนะคะ อย่างปุ๋ยนี่ไปซื้อมาหว่าน ไม่เหมือนที่เราต้องมาหมักนี่ ใช้เวลา แล้วก็ใช้แรงงาน"**
ครูผู้สอน	**"ในกรณีเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าผู้นำรู้ แต่รู้ไม่เยอะ พวกครูก็ไม่ได้มากระตุ้นอยู่ทุกวัน เพราะว่าครูนี่ นานนานมาครั้ง แต่ว่าในหมู่บ้านที่เป็นตัวพลักจริงๆ น่าจะให้ใครเป็นผู้กระตุ้นในเรื่องการทำเศรษฐกิจพอเพียงนี่**
ผู้ร่วมสนทนา	**"ก็ต้องมีวิทยากรนะคะ อย่างถ้าจะสรรหาคนในหมู่บ้านของเราไปอบรมเพื่อกลับมาเป็นวิทยากรก็จะดีมากเลย**
ผู้วิจัย	**"แล้วมาขยายผลหรือ"**
ผู้ร่วมสนทนา	**"ค่ะ อย่างสมาชิกที่มาร่วมคุยกันอยู่นี้ อย่างพวกนี้ก็โอเคเลยนะคะ ส่วนดิฉันก็พร้อมค่ะ พร้อมที่จะไปอบรมแล้วมาเป็นวิทยากรในหมู่บ้าน จะได้นำพี่น้องของเราได้ทำ ทำในสิ่งที่ เช่น ทำปุ๋ย หรือทำยาฆ่าแมลง ก็ขอฝากเรื่องนี้ไว้ด้วยนะคะ"**

ครูผู้สอน	**"แล้วในความคิดของที่ พี่คิดว่าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี่สำคัญหรือเปล่า"**
ผู้ร่วมสนทนา	**"กับตัวเอง กับครอบครัว กับชุมชนของเรา สำคัญมากเลยค่ะ ในสภาวะเศรษฐกิจในสภาพเช่นนี้สำคัญมาก เราบอกว่า ในเวลาที่ดิฉันประชาสัมพันธ์ ดิฉันจะต้องเน้นเลยว่า คำว่าพอเพียง พอเพียงบางคน กับเพื่อนนี่ ดิฉันก็จะตามเลยนะคะ ติดหนี้ติดสิน ดิฉันต้องยอม ดิฉันต้องบอกเลยค่ะว่าไม่มีหรอกคำว่าพอเพียง เพราะว่าพอเพียงนี่เวลาดิฉันนำชาวบ้านเข้ามาร่วมอบรม ให้ข้อคิด คำว่าพอเพียงด้วย ยังไงก็ขอฝากด้วยท่านเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็มาให้ความรู้ในคำว่าพอเพียง มาให้กับพี่น้องชาวบ้านเราได้รับรู้บ้าง ให้มากขึ้นกว่านี้หน่อย"**
ครูผู้สอน	**"ถ้าจะกระตุ้นให้เค้าได้รู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะกระตุ้น ตรงจุดไหน"**
ผู้ร่วมสนทนา	**"ก็อยากจะให้ทางเจ้าหน้าที่ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุน การลดต้นทุนก่อน เกี่ยวกับพืชผลของเราก่อน เพราะสูง แต่สารเคมีก็ยังจะต้องใช้อยู่ เราจะปรับเลยก็คงยาก อย่างน้อยก็ต้องฉีดยา ปีหนึ่งสักครั้งก็ยังดี เพราะว่าถ้าไม่ฉีดยาเลยสักครั้ง ใส่ปุ๋ยไป กาแฟจะไม่ได้รับเลย ถ้าตัดไปเลย กาแฟจะกินไม่ได้เลย กาแฟจะลีบเลย ก็อยากให้ทางนี้ช่วยเน้นเกี่ยวกับปุ๋ยด้วยค่ะ"**
ครูผู้สอน	**"สรุปว่าในความคิดของที่ ถ้าจะให้เลิกการใช้สารเคมี เราคงเลิกไม่ได้ แต่ถ้าเราเปลี่ยนทัศนคติว่าถ้าเลิกไม่ได้แต่ให้เรามาใช้ลดลงนี่ เราพอจะทำได้ใช่ไหม แต่ถ้าเราได้รับความรู้ในเรื่องทำอย่างไรให้สารที่ฆ่าแมลง ฆ่าหญ้าเอง เราใช้กันมาทดแทนได้ เราก็พร้อมที่จะรับรู้มั้ย"**
ผู้ร่วมสนทนา	**"ตรงนี้ต้องประชาสัมพันธ์ให้กับพี่น้องของเราอีกครั้ง ให้รับรู้ ฆ่าแมลง ตรงนี้สำคัญ ก็พร้อมที่จะอยากรับ รับรู้"**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ประชาชนทั่วไปภายในหมู่บ้าน มีระดับการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับน้อย ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าการปฏิบัติตนตามแนวทางนี้ จะต้องใช้ความอดทนและความเพียรอย่างมาก รวมทั้งยังได้ผลช้า ดังนั้น หากชาวบ้านไม่เห็นตัวอย่างผู้ที่ประสบความสำเร็จก่อนแล้ว โอกาสที่จะปฏิบัติตามก็มีน้อย ซึ่งในหมู่บ้านแห่งนี้ พบว่า มีสมาชิกอยู่ 2 ท่านที่ได้เริ่มปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีปฏิบัติของชีวิตอย่างจริงจัง ด้วยการลงมือปฏิบัติ คือ การเพาะเห็ดเพื่อไว้รับประทานเองและที่เหลือไว้สำหรับจำหน่าย และการทำปุ๋ยหมักไว้ใช้ใส่ในต้นกาแฟแทนปุ๋ยเคมี ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนาใน 3 ช่วง ต่อไปนี้

ครูผู้สอน	"ด้านราชจ่าธรู้สึกว่าลดลงมั้ย ถ้าเราหันมาใช้เศรษฐกิจพอเพียง"
ผู้ร่วมสนทนา	"เศรษฐกิจพอเพียงลดราชจ่ายมาก ปลูกผักกินเองบ้าง ก็ไม่ได้ซื้ออะไร"
ครูผู้สอน	"สรุปว่าหลังจากที่ได้ไปรับความรู้มาแล้วก็ได้นำมาใช้กันในชีวิต ในครอบครัวของตนเองนะ แล้วความรู้ที่ได้รับนี้ได้นำไปแจกให้กับชุมชนบ้างมั้ย"
ผู้ร่วมสนทนา	"ผมว่าเค้าไม่ค่อยเชื่อกัน เพราะว่าคนไทยส่วนมากมันต้องได้ผลก่อน"
ครูผู้สอน	"ทำให้ได้ผลก่อนแล้วค่อยทำตามกันอย่างนั้นหรือ"
ผู้ร่วมสนทนา	"ครับครับ"

ผู้วิจัย	"ตามความเห็นของพี่ คิดว่าคนในหมู่บ้านได้ปฏิบัติตัวตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงสักแค่ไหน คนในหมู่บ้านนี้"
ผู้ร่วมสนทนา	"เรื่องรู้นี่ผมว่ารู้ แต่การปฏิบัตินี่ เค้าชอบแบบว่าง่าย ไม่ยุ่งยาก เศรษฐกิจพอเพียงนี่เค้าต้องใช้ความเพียรมาก ใช้ความพยายามมาก แล้วก็ได้ผลช้า ชาวบ้านก็ไม่ชอบ ไม่ทันใจ..."

ผู้วิจัย	"ถามที่นึดหนึ่งว่าโดยเฉลี่ยแล้ว คนในหมู่บ้านนี้ เค้าเอาความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จริงในชีวิต ได้สักร้อยละกี่เปอร์เซ็นต์"
ผู้ร่วมสนทนา	"ผมว่าน้อยมาก"
ผู้วิจัย	"ไม่มีเลยหรือครับ"
ผู้ร่วมสนทนา	"มี แต่น้อย"
ผู้วิจัย	"คือมีความรู้ แต่ไม่ได้เอามาใช้จริงเลยหรือครับ"
ครูศูนย์ฝึกฯ	"ที่นี่สักกี่ครัวได้คะ"
ผู้วิจัย	"ผมเห็นมีปลูกเห็ด เห็นเอามาทำปุ๋ยนี่"
ผู้ร่วมสนทนา	"ก็มีเพียงแค่ 2 คนนี่แหละ"
ผู้ร่วมสนทนา	"ผมก็เพิ่งเริ่มทำ เริ่มทำปีนี้เอง แต่ผมไม่บอกใครอะ ทำเงียบๆ ไม่โฆษณา"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ในหมู่บ้านพันวาล 4 สามารถสรุปได้ว่า สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือ ในภาพรวมประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง **อยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง**

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการศึกษากับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัดศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ซึ่งจะได้มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ นี้ด้วย จำนวน 1 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์และตีความเป็นสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ร่วมกันสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ **ประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง ในทางตรงกันข้าม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความคาดหวังที่จะให้ตนเองและประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ได้มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้นจนถึงระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อจะใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนต่อไปในอนาคต**

ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

ในการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ตามเครื่องมือชุดที่ 1 นอกจากการสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยยังได้สอบถามความคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของโปรแกรมฯ และได้ขอให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด ได้ช่วยกันพิจารณากำหนดผลที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านพันวาล 4 ภายหลังจากที่ได้ดำเนินงานตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้แล้ว ดังมีรายละเอียดผลของการศึกษา ดังต่อไปนี้ คือ

1. วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของโปรแกรมฯ ในเบื้องต้นไว้อย่างคร่าว ๆ จำนวน 3 ประการ คือ 1) เพื่อเสริมสร้างระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อเสริมสร้างระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) เพื่อเสริมสร้างระดับการปฏิบัติตนตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านในหมู่บ้านพันวาล 4 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับตัวแทนของชาวบ้านที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ จำนวน 40 ท่าน จากนั้นจึงนำเสนอวัตถุประสงค์ในเบื้องต้นอย่างคร่าวๆ นี้ ให้กับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และครูการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งร่วมในการสนทนากลุ่ม รวมทั้งหมด 9 ท่าน ผู้ร่วมสนทนากลุ่มดังกล่าวได้แสดงความเห็นด้วยกับวัตถุประสงค์ข้างต้นทั้ง 3 ประการนี้ ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนา ต่อไปนี้

ครูผู้สอน	"อยากจะเรียนถามท่านว่าในการฝึกอบรมนี้ ที่จะจัดในหมู่บ้านนี่ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วยมากหรือน้อย"
ผู้ร่วมสนทนา	"เห็นด้วย มากมากเลย"
ครูผู้สอน	"สมควรที่จะมีการจัดโครงการอบรม และก็ฝึกปฏิบัติภายในชุมชน แล้วก็เราก็จะเปลี่ยนทัศนคติ แล้วก็มีความเชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี่ อยู่คู่กับเราได้"
ครูผู้สอน	"ทางอาจารย์ (ผู้วิจัย) เค้ามีจุดประสงค์หลักในเรื่องของการจะมาฝึกอบรมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี่ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนะคะ นอกจากนั้นท่านคิดว่าน่าจะมีวัตถุประสงค์อื่นมั้ยคะ..."
ผู้ร่วมสนทนา	"เห็นด้วยมากเลย"

จากการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มีความเห็นด้วยว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะจัดขึ้นนี้ ควรมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามที่ผู้วิจัยนำเสนอไว้ ทั้ง 3 ประการ

2. การพิจารณากำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด มีความเห็นด้วยกับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 3 ประการ และมีความต้องการให้เกิดผลลัพธ์ของโปรแกรมฯ ซึ่งจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 3 ประการข้างต้น คือ

1) วัตถุประสงค์ด้านการเสริมสร้างระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีผลที่ปรารถนาให้เกิด คือ ผู้เรียนและประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มมากขึ้น

2) วัตถุประสงค์ด้านการเสริมสร้างระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีผลที่ปรารถนาให้เกิด คือ ผู้เรียนและประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) วัตถุประสงค์ด้านการเสริมสร้างระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีผลที่ปรารถนาให้เกิด คือ ผู้เรียนและประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้น ยังมีความคิดเห็นอื่นๆ ประกอบไว้ด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้คงจะเรียกได้ว่าเป็นผลที่ตามมา (Outcomes) หลังจากที่ได้เกิดผลลัพธ์ (Outputs) ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการข้างต้น จากการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้แล้วในโอกาสข้างหน้าต่อไป ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนา ต่อไปนี้

ผู้วิจัย	"น่าจะแปลว่าหลังจากที่คณะครูได้ฝึกอบรมไปแล้ว ที่น้องอยากให้เกิดอะไรขึ้นในหมู่บ้านนี้บ้าง พอเราฝึกอบรมไปแล้ว อยากให้หมู่บ้านของเราเป็นอย่างไร อยากจะให้เกิดอะไรขึ้นในหมู่บ้านของเราบ้าง"
ผู้ร่วมสนทนา	"ทำเอง ใช้เอง ไปเรื่อยๆ ดีกว่า..."
ผู้ร่วมสนทนา	"อยากให้ที่ช่วย ที่ช่วยขึ้นมาได้รับผลสำเร็จมากมากค่ะ"
ผู้ร่วมสนทนา	"ตอนนี้ก็ยังไม่เต็มร้อย ยังไม่สำเร็จเต็มร้อยเท่าไร"
ผู้ร่วมสนทนา	"อยากให้เป็นหมู่บ้านปลอดสารพิษ อยากให้ผลิต (สารชีวภาพเพื่อใช้กำจัดแมลง) เพราะทุกคนจะได้ไม่ซื้อยาฆ่าแมลงเลย จะได้ฉีดเงาะ ฉีดทุเรียน อะไรได้ทุกอย่าง ตรงนี้มันจะดีที่สุดละ"
ผู้ร่วมสนทนา	"ความฝันของผมนะ ผมอยากจะให้ตามริมถนนนี่ มีการปลูกหอม ปลูกอะไรในกระถางนะ ปลูกสะระแหน่ ปลูกหอมในกระถาง หมู่บ้านเราก็สวยงาม กินก็ได้"
ผู้ร่วมสนทนา	"ผมอยากฝันว่าให้ชาวบ้านสามัคคีกัน ช่วยกันทำเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าชาวบ้านช่วยกันได้ ผมว่าดีในส่วนนี้"

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

จากการสนทนากับกลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูผู้สอนของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ในหมู่บ้านพันวาล 4 รวมจำนวนทั้งหมด 9 ท่าน พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ หรือผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการตามโปรแกรมฯ นี้ ควรจะเป็นการเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 และเมื่อสามารถบรรลุถึงผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นในเบื้องต้นนี้แล้ว ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคาดหวังต่อไปอีกระดับหนึ่งว่า อยากที่จะให้เกิดผลที่ตามมาด้วย อาทิเช่น การเป็นหมู่บ้านที่ปลอดจากการใช้สารพิษ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

ในขั้นตอนการกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลจากผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ทั้ง 9 ท่าน อันประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูผู้สอน จำนวน 1 คน ในประเด็นสุดท้ายของเครื่องมือชุดที่ 1 ทั้งนี้ เพื่อขอรับความอนุเคราะห์ทางด้านทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในโปรแกรมฯ และความสนับสนุนในด้านต่างๆ ของบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ยินดีที่จะทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ พร้อมทั้ง ยังยินดีที่จะสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการฝึกอบรมบางประการ อาทิเช่น กระดาษลอกลายขนาดใหญ่ ปากกาเขียน กระดาษขนาด A4 ใช้แล้ว เป็นต้น

ส่วนทางด้านผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้าน ก็ยินดีที่จะให้ความสนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์การฝึกอบรมที่จะจัดขึ้นให้กับประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้านได้รับทราบ รวมทั้งยังยินดีที่จะเสียสละโดยการบริจาคอาหาร ผลไม้ และน้ำดื่มให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนหนึ่ง ซึ่งในอีกส่วนหนึ่งทางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้มีงบประมาณสนับสนุนเพื่อการนี้อยู่ด้วยแล้ว พร้อมกันนี้ชาวบ้านยังยินดีที่จะให้ยืมอุปกรณ์ประกอบ คือ อุปกรณ์เครื่องครัว อีกด้วย ส่วนอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการฝึกอบรม อาทิเช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องขยายเสียง รวมทั้งกระแสไฟฟ้าและสถานที่ที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ทางคณะกรรมการหมู่บ้านพันวาล 4 ก็ยินดีที่จะให้ขอยืมใช้อุปกรณ์ดังกล่าวนี้ ซึ่งเป็นของส่วนรวมในหมู่บ้าน และอนุญาตให้จัดกิจกรรมฝึกอบรมได้ที่ศาลากลางบ้าน หมู่บ้านพันวาล 4 นี้ ดังเห็นได้จากตัวอย่างของการสนทนา ต่อไปนี้

ครูผู้สอน	"...หากเราจะมาจัดกิจกรรมต่อ คนในชุมชนนี้ พร้อมที่จะให้ความร่วมมือมั้ย"
ผู้ร่วมสนทนา	"พร้อม หากมีการขอมา คนในชุมชนก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือได้"
ครูผู้สอน	"จะพร้อมให้ความช่วยเหลือในเรื่องอะไรได้บ้าง"
ผู้ร่วมสนทนา	"ให้หมดทุกอย่างแหละ ขอให้มันทำให้ได้"
ครูผู้สอน	"ขอน้ำ ขอไฟ ขอข้าวหม้อ แกงหม้อ ก็ได้มั้ย"
ครูผู้สอน	"วันนี้ก็ขอยืมโต๊ะและเก้าอี้อีก"
ผู้ร่วมสนทนา	"ได้"
ครูผู้สอน	"หมายความว่าเราจะทำอะไร เราก็มาพบกันคนละครึ่งทาง อย่างศูนย์ฝึกจะมีความรู้มาให้ แต่ไม่มีงบประมาณ เราก็จะมาเจอกันคนละครึ่งทาง เพื่อให้เป็นผลผลิตออกมา"
ผู้ร่วมสนทนา	"ได้ได้ สบายมาก"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

จากการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ในหมู่บ้านพันวาล 4 รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน เกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคน ยินดีที่จะให้ความสนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้อย่างเต็มที่ ส่วนทางด้านทรัพยากรบางอย่างที่มีความจำเป็นจะต้องนำมาใช้ในโปรแกรมฯ ผู้นำชุมชนนอกจากจะยินดีที่จะให้ความอนุเคราะห์ในด้านการประสานงานของโปรแกรมฯ กับชาวบ้านด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ทราบแล้ว ยังอาสาในเรื่องการจัดหาสถานที่ การจัดหาอาหารและน้ำดื่ม รวมทั้ง วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดฝึกอบรม อาทิเช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องขยายเสียง ฯลฯ และการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขอรับความสนับสนุนที่อาจจะมีให้กับโปรแกรมฯ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

จากการประเมินผลข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ในขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง **อยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง** ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปว่า ในกระบวนการเรียนการสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านพันวาล 4 ควรจะนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างทั้งระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ ดังมีรายละเอียดตามแผนการสอนที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

แผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีลักษณะเฉพาะที่พัฒนามาจากข้อมูลเบื้องต้นทั่วไป ที่ได้จากการสำรวจโดยตรงจากหมู่บ้านพันวาล 4 แห่งนี้ แผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 หน่วยการเรียน แต่ละหน่วยการเรียนประกอบไปด้วยโครงสร้าง คือ

1) ความคิดรวบยอด
2) วัตถุประสงค์
3) สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน
4) เนื้อหา
5) วิธีการสอน
6) การประเมินผล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังมีตัวอย่างรายละเอียดของหน่วยการเรียน ต่อไปนี้ (กรุณาดูรายละเอียดของเครื่องมือชุดที่ 3 แผนการสอน ในภาคผนวกด้านหลัง)

หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที)

1) ความคิดรวบยอดของหน่วยการเรียน คือ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย โดยพระองค์ได้ทรงทดลองใช้ผ่านทางโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้วว่า เป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ยากจนให้มีความพออยู่ พอกินได้จริง ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยการพึ่งตนเองใน 5 ประการ คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์ โดยมีแนวทางการปฏิบัติตน คือ ยึดความประหยัดโดยการตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก และปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

2) วัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียน คือ 2.1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ 2.2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ 2.3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายหลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ 2.4) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวทางการปฏิบัติตน 5 ประการ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ 2.5) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทัศนคติที่เหมาะสม เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ และ 2.6) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

3) สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน ประกอบไปด้วย แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ จำนวน 8 แผ่น ภาพวาด แสดงการเปรียบเทียบ จำนวน 2 ภาพ บัตรกิจกรรม จำนวน 17 แผ่น ปากกาเมจิก ดินสอ กระดาษปรู๊ฟ กระดาษ A4 เทปกาว และเครื่องขยายเสียง

4) เนื้อหา ประกอบไปด้วยเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

5) วิธีการสอน ประกอบไปด้วย 5.1) ภาคความรู้ (ระยะเวลา 25 นาที) เป็นกิจกรรมการบรรยายของครูผู้สอน 5.2) ภาคทัศนคติ (ระยะเวลา 10 นาที) เป็นกิจกรรมการอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ และ 5.3) ภาคการปฏิบัติตน (ระยะเวลา 55 นาที) เป็นกิจกรรมการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นตามบัตรกิจกรรมว่าแนวทางการปฏิบัติตนตามประโยคต่างๆ ที่มีอยู่ในแต่ละบัตรกิจกรรม ถือว่าเป็นการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่ และอย่างไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6) การประเมินผล ประกอบไปด้วย 6.1) แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 6.2) บทสนทนาระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนในแบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน 6.3) คำตอบที่ผู้เรียนเขียนตอบ และ 6.4) สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้เรียนแต่ละคน

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้ประกอบตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3)

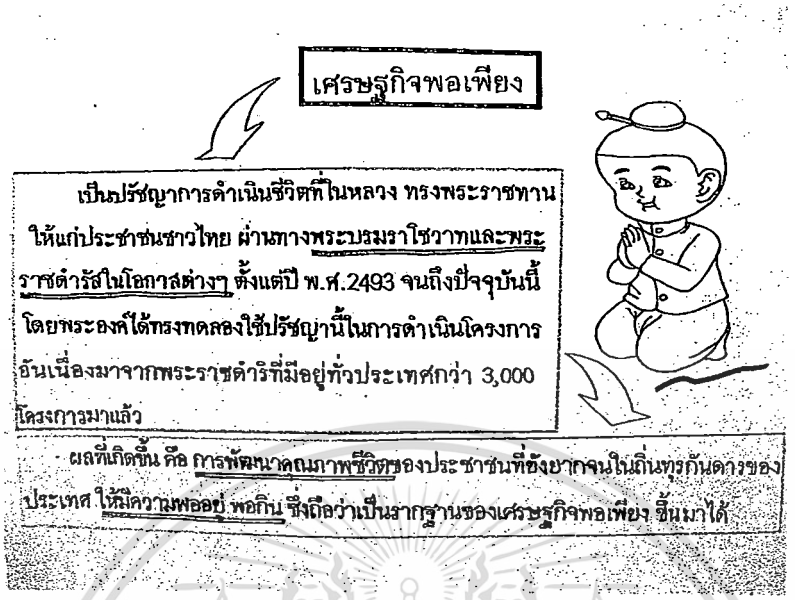
ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่พัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้ประกอบตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

1) แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 36 แผ่น อันประกอบไปด้วย หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร จำนวน 8 แผ่น หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 11 แผ่น และหน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ จำนวน 17 แผ่น

เนื้อหาที่นำมาพัฒนาเป็นแผ่นพลิก ได้สังเคราะห์จากสาระสำคัญโดยสรุปมาจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ในบทที่ 2 ของผู้วิจัย เมื่อจัดทำแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของเครื่องมือชุดที่ 3 ขึ้นเสร็จแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) เมื่อปรับแก้ไขแล้วตามคำแนะนำแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try out) ตามขั้นตอนกระบวนการของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ก่อนที่จะได้นำไปใช้จริงกับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 (กรุณาดูรายละเอียดของเนื้อหาแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้อื่นๆ เพิ่มเติมในเอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการฝึกอบรม ที่ภาคผนวกด้านหลัง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภาพที่ 3 แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้

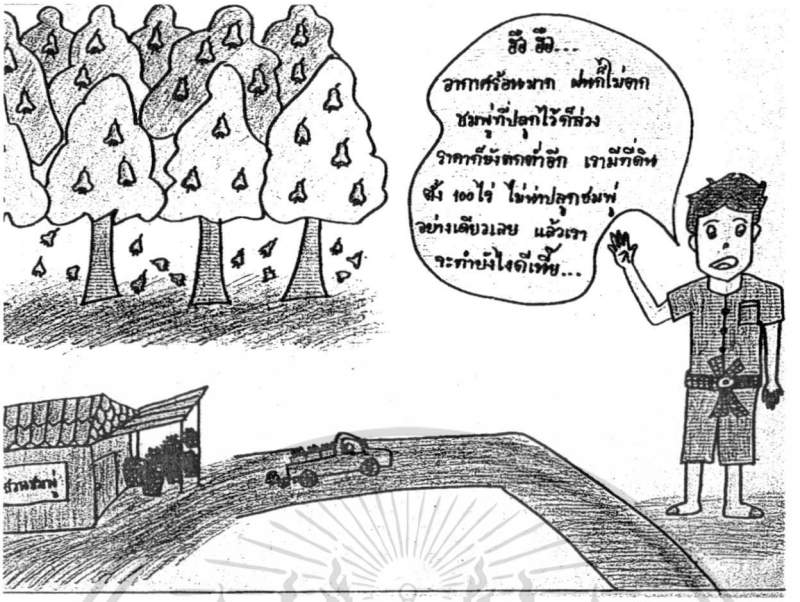

2) ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 14 ภาพ อันประกอบไปด้วย หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร จำนวน 2 ภาพ หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 10 ภาพ และหน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ จำนวน 2 ภาพ

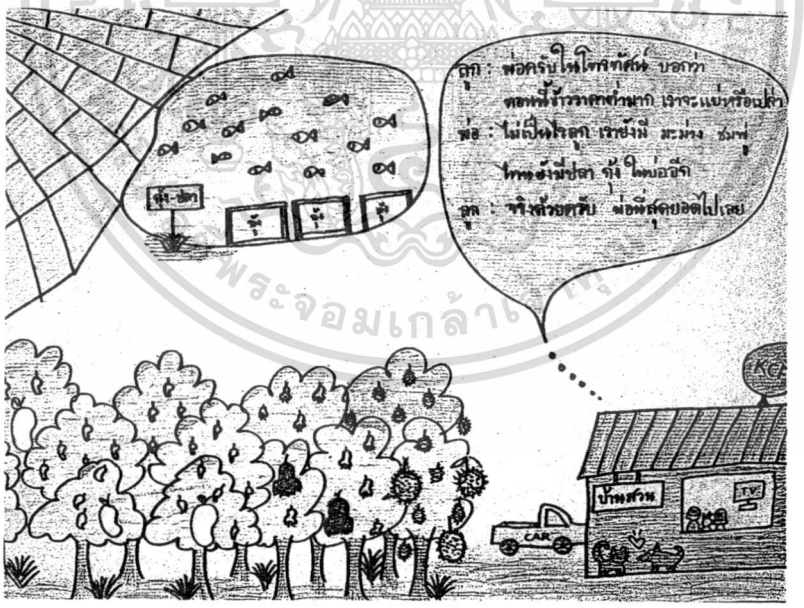
เนื้อหาที่นำมาพัฒนาเป็นภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ได้สังเคราะห์จากสาระสำคัญโดยสรุปมาจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ในบทที่ 2 ของผู้วิจัย โดยภาพวาดทั้ง 14 ภาพ จะมีลักษณะที่เป็นคู่ รวม 7 คู่ กล่าวคือ เป็นภาพในเชิงลบ (ไม่พึงปรารถนา) และภาพในเชิงบวก (พึงปรารถนา) อาทิเช่น ในหน่วยที่ 1 จะเป็นภาพของหญิงที่มีหน้าตาเคร่งเครียด ไม่มีความสุข (เชิงลบ) และภาพของหญิงคนเดียวกันนี้ แต่มีหน้าตาที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสุข (เชิงบวก) เป็นต้น เมื่อจัดทำภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของเครื่องมือชุดที่ 3 ขึ้นเสร็จแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) เมื่อปรับแก้ไขแล้วตามคำแนะนำแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try out) ตามขั้นตอนกระบวนการของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ก่อนที่จะได้นำไปใช้จริงกับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 (กรุณาดูรายละเอียดของภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบอื่นๆ เพิ่มเติมในเอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการฝึกอบรมที่ภาคผนวกด้านหลัง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภาพที่ 4 ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ (เชิงลบ)

แผนภาพที่ 5 ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ (เชิงบวก)

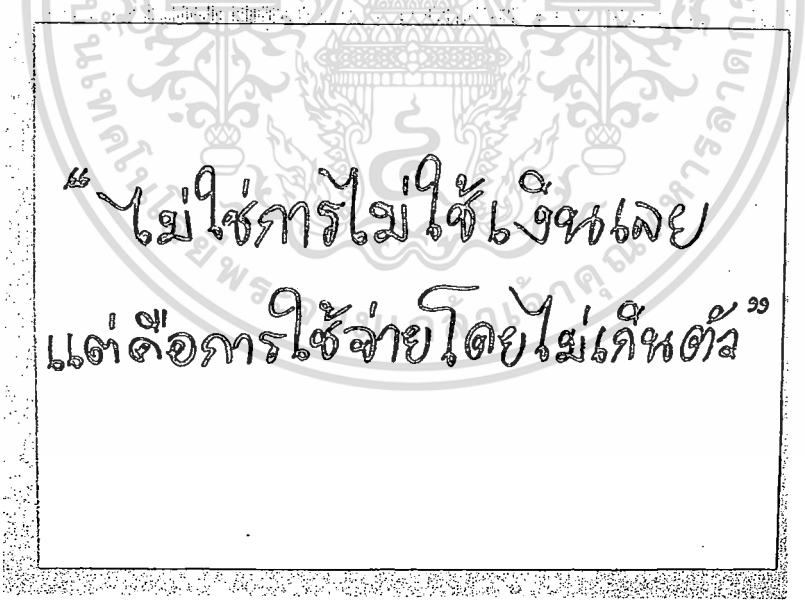
3) บัตรกิจกรรม มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 23 แผ่น อันประกอบไปด้วย หน่วยที่ 1 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร จำนวน 17 แผ่น และหน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ จำนวน 6 แผ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื้อหาที่นำมาพัฒนาเป็นบัตรกิจกรรมของหน่วยที่ 1 นำมาจากประโยคที่เป็นคำพูดจริงของบุคคลในสังคม ที่ได้ให้ความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมและบันทึกไว้ในขั้นตอนของการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ในบทที่ 2 จำนวน 13 ประโยค ประกอบกับประโยคเชิงลบที่ไม่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองอีก 2 ประโยค ส่วนเนื้อหาที่นำมาพัฒนาเป็นบัตรกิจกรรมของหน่วยที่ 3 ผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์สาระสำคัญโดยสรุปในขั้นตอนของการทบทวนเอกสารเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงนำมาสร้างเป็นแนวคำถามสำหรับการวางแผนชีวิตในอนาคตขึ้น จำนวน 6 คำถาม

เมื่อจัดทำบัตรกิจกรรม ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของเครื่องมือชุดที่ 3 ขึ้นเสร็จแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) เมื่อปรับแก้ไขแล้วตามคำแนะนำแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try out) ตามขั้นตอนกระบวนการของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ก่อนที่จะได้นำไปใช้จริงกับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล4 (กรุณาดูรายละเอียดของเนื้อหาบัตรกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มเติมในเอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการฝึกอบรมที่ภาคผนวกด้านหลัง)

แผนภาพที่ 6 บัตรกิจกรรม

4) แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 10 แผ่น ซึ่งเป็นเนื้อหาของหน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ในแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ที่จัดทำเป็นแผ่นพลิก จำนวน 2 ข่าว (2 แผ่น) ดังต่อไปนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการความพอประมาณ นำเสนอข่าว "แก๊งทวงหนี้ฆ่าลูกแม้ค้าผัก" จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2552 และข่าว "แม่เล้า ม.2 เปิดปาก อยากมีเงินใช้สอย" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2552

หลักการความมีเหตุผล นำเสนอข่าว "ลุ้นเลขเด็ด" จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2552 และข่าว "คนอีสานแห่เล่นบ่อนกาสิโนลาว" จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2552

หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี นำเสนอข่าว "ออมเงินนับแสน เฒ่าวัย 78 ใส่ในกระบอกไผ่" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2552 และข่าว "ตลกหนี้ท่วม จูงลูกสาววอนของานทำ" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2552

เงื่อนไขความรู้ นำเสนอข่าว "ผลิตมะม่วงนอกฤดู ลดต้นทุนด้วยสารชีวภาพ" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2552 และข่าว "ดอกคัตเตอร์ ปลูกง่ายขายได้ตลอดปี" จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2552

เงื่อนไขคุณธรรม นำเสนอข่าว "โจรลักมะนาว ออกอาละวาดหนัก อีสานฉกข้าวเปลือก" จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2552 และข่าว "ลวงฆ่าลูกค้าเอาสินไหมประกันโหด" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2552

เมื่อจัดทำแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของเครื่องมือชุดที่ 3 ขึ้นเสร็จแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) เมื่อปรับแก้ไขแล้วตามคำแนะนำแล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Try out) ตามขั้นตอนกระบวนการของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยก่อนที่จะได้นำไปใช้จริงกับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 (กรุณาดูรายละเอียดของแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์อื่นๆ เพิ่มเติมในเอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการฝึกอบรมที่ภาคผนวกด้านหลัง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภาพที่ 7 แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์

5) เอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการฝึกอบรม มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 40 หน้า โดยเอกสารนี้ ได้รวบรวมภาพของสื่อการสอนข้างต้นไว้ โดยที่ผู้เรียนทุกคนจะได้รับแจกเอกสารนี้ ระหว่างการฝึกอบรม คนละ 1 เล่ม เพื่อป้องกันปัญหาการมองสื่อการสอนทั้ง 4 ชนิดข้างต้นไม่ชัดเจน เพราะผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายนี้ อยู่ในวัยผู้ใหญ่ซึ่งอาจจะมีปัญหาทางด้านสายตาได้ นอกจากนั้น ยังมีจำนวนผู้เรียนมากถึง 40 คน จึงอาจจะมีผู้เรียนส่วนหนึ่งนั่งอยู่ในบริเวณที่ห่างจากครูผู้สอนและสื่อการสอน ทำให้ไม่สามารถมองเห็นสื่อการสอนดังกล่าวอย่างชัดเจนได้

เมื่อจัดทำเอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการฝึกอบรม ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของเครื่องมือชุดที่ 3 ขึ้นเสร็จแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) เมื่อปรับแก้ไขแล้วตามคำแนะนำแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try out) ตามขั้นตอนกระบวนการของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ก่อนที่จะได้นำไปใช้จริงกับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 (กรุณาดูรายละเอียดของเนื้อหาเอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการฝึกอบรมที่ภาคผนวกด้านหลัง)

วิธีการฝึกอบรมครูผู้สอนของโปรแกรมฯ

เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการสอนและสื่อการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ขึ้นตามกระบวนการเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการฝึกอบรมครูผู้สอนของโปรแกรมฯ ทั้ง 3 ท่าน เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหา กิจกรรม ขั้นตอน หรือวิธีการต่างๆ ที่โปรแกรมฯ จะนำเสนอให้กับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 ตามแผนการสอนและสื่อการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้จัดการฝึกอบรมครูผู้สอน 1 สัปดาห์ ก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยใช้วิธีการบรรยายและการสาธิต ใช้เวลาในการฝึกอบรมครูผู้สอน จำนวน 3 ชั่วโมง ดังมีรายละเอียดของแผนการสอนสำหรับฝึกอบรมครูผู้สอน ดังต่อไปนี้

แผนการสอนสำหรับฝึกอบรมครูผู้สอน

1) ความคิดรวบยอด

กระบวนการเรียนการสอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ทั้ง 3 หน่วย แต่ละหน่วยการเรียนประกอบไปด้วย ภาคความรู้ ภาคทัศนคติ และภาคการปฏิบัติตน

2) วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจในเนื้อหา กิจกรรม ขั้นตอน และวิธีการต่างๆ ในแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ที่โปรแกรมฯ จะนำไปใช้ในกระบวนการฝึกอบรมให้กับกลุ่มผู้เรียน

3) สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน

สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน ได้แก่ สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนทั้งหมดตามเครื่องมือชุดที่ 3 แผนการสอนและสื่อการสอน อาทิเช่น แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ บัตรกิจกรรม แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

4) เนื้อหา

แผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) แต่ละหน่วยการเรียน ประกอบไปด้วย ภาคความรู้ ครูผู้สอนใช้วิธีการบรรยายตามเนื้อหาที่ปรากฏในแผ่นพลิก และการอธิบายประกอบเพิ่มเติมให้กับกลุ่มผู้เรียน ภาคทัศนคติ ครูผู้สอนใช้วิธีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกับกลุ่มผู้เรียนตามเนื้อหาที่ปรากฏในภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ และภาคการปฏิบัติตน ครูผู้สอนใช้วิธีการอภิปรายร่วมกันกับกลุ่มผู้เรียน ตามบัตรกิจกรรมและแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ นอกจากนั้น ให้มอบหมายให้ผู้เรียนวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองประกอบเพิ่มเติมด้วย

5) วิธีการสอน

ผู้วิจัย ทำหน้าที่บรรยาย และพร้อมทั้งสาธิตวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโปรแกรมฯ ให้กับครูผู้สอนทั้ง 3 ท่าน

6) การประเมินผล

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรม และสนทนาเพื่อทดสอบความเข้าใจในเนื้อหา กิจกรรม ขั้นตอน และวิธีการต่างๆ ที่ครูผู้สอนจะต้องนำเสนอในกระบวนการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ให้กับกลุ่มผู้เรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมครูผู้สอนทั้ง 3 ท่าน เรียบร้อยแล้ว จากการสังเกต พบว่า ครูผู้สอนทั้ง 3 ท่านมีความเข้าใจในแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) และกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติในการสอนจริงให้กับกลุ่มผู้เรียนเป็นอย่างดี

แผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ (เครื่องมือชุดที่ 3) มีรายละเอียดของขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสรุป ดังที่นำเสนอในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ภาพรวมของแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ (เครื่องมือชุดที่ 3)

แผนการสอน/ กิจกรรมการเรียนรู้	หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้
ระยะเวลา/ นาที	1 ชั่วโมง 30 นาที	2 ชั่วโมง 15 นาที	2 ชั่วโมง 15 นาที
ภาคความรู้			
กิจกรรมที่ปฏิบัติ	ผู้สอนบรรยายจากแผ่นพลิก 8 แผ่น	ผู้สอนบรรยายจากแผ่นพลิก 11 แผ่น	ผู้สอนบรรยายจากแผ่นพลิก 17 แผ่น
ภาคทัศนคติ			
กิจกรรมที่ปฏิบัติ	การอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ 2 ภาพ	การอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ 10 ภาพ	การอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ 2 + 2 ภาพ
ภาคการปฏิบัติตน			
กิจกรรมที่ปฏิบัติ	กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม 17 แผ่น	กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ 10 แผ่น	กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม 6 แผ่น

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) อันประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ โดยในแต่ละหน่วยการเรียนได้แบ่งออกเป็นภาคความรู้ ภาคทัศนคติ และภาคการปฏิบัติตน ใช้ระยะเวลาในกิจกรรมการฝึกอบรม รวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนสื่อการสอนที่สำคัญที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วย แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ บัตรกิจกรรม แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ สำหรับการฝึกอบรมครูผู้สอนของโปรแกรมฯ ทั้ง 3 ท่าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการบรรยายและการสาธิต เพื่อให้ครูผู้สอนเข้าใจและสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และพัฒนา ไปปฏิบัติในกระบวนการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ให้กับกลุ่มผู้เรียนได้

ขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ

ในขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ คือ กระบวนของนำเอาแผนการสอนและสื่อการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น ไปใช้ปฏิบัติในการฝึกอบรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 จำนวน 40 คน เนื้อหาของการนำเสนอในขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ จะประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมการสอบก่อนของผู้เรียน (Pretest) 2) กิจกรรมการบรรยายจากแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ของครูผู้สอน 3) กิจกรรมการอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ 4) กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม และ 5) กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ 6) กิจกรรมการสอบหลังของผู้เรียน (Posttest) และ 7) การวิเคราะห์สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (เครื่องมือชุดที่ 5) ดังมีรายละเอียดที่จะได้นำมาเสนอตามลำดับ ต่อไป

อนึ่ง ในจำนวนกลุ่มผู้เรียน ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 40 คนนี้ มีจำนวน 8 คน ที่เมื่อเข้าร่วมการฝึกอบรมจนถึงช่วงบ่ายของกิจกรรมการฝึกอบรมแล้ว มีความจำเป็นจะต้องไปเข้าร่วมประชุมกับทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อ จึงไม่สามารถอยู่ร่วมการฝึกอบรมในช่วงบ่ายต่อไปจนเสร็จสิ้นได้ ดังนั้น คนกลุ่มนี้ จึงมิได้ทำแบบทดสอบ (เครื่องมือชุดที่ 2) หลังเรียน ดังนั้น ในการคำนวณทางสถิติ จึงมิได้นำเอาข้อมูลของคนกลุ่มนี้มาร่วมคำนวณด้วย คงเหลือเพียงแค่ข้อมูลของกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะครบถ้วน สมบูรณ์ และนำมาใช้ในการคำนวณ คือ 32 คน เท่านั้น

1) กิจกรรมการสอบก่อนของผู้เรียน (Pretest)

ก่อนที่ผู้เรียนจะเริ่มเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สอบวัดกลุ่มผู้เรียนก่อนการเรียน (Pre-test) ดังมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบทดสอบ ผลของการทดสอบความรู้ และผลของการทดสอบทัศนคติ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

อนึ่ง ในการนำเสนอข้อมูลผลของการสอบก่อน ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย จะได้นำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้ คือ

1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบทดสอบ ดังตารางที่ 3 ถึงตารางที่ 10

2) ผลของการทดสอบความรู้ ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 15 ดังตารางที่ 11 ถึงตารางที่ 25

3) ผลของการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 15 ดังตารางที่ 26 ถึงตารางที่ 40

4) ผลของคะแนนรวม ระดับความรู้ ดังตารางที่ 41

5) ผลของคะแนนรวม ระดับทัศนคติ ดังตารางที่ 42

6) ผลของคะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 3 ดังตารางที่ 43 ถึงตารางที่ 45

7) ผลของคะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 3 ดังตารางที่ 46 ถึงตารางที่ 48

8) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้และทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง (รวม) ดังตารางที่ 49

9) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง (แยกเป็นรายหน่วยการเรียน) ดังตารางที่ 50

10) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง (แยกเป็นรายหน่วยการเรียน) ดังตารางที่ 51

ตารางที่ 3 เพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	16	50.0
หญิง	16	50.0
รวม	32	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มผู้เรียน แบ่งออกเป็นเพศชาย จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเพศหญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 50 โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 32 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4 อายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
21-31 ปี	2	6.3
31-40 ปี	6	18.8
41-50 ปี	7	21.9
51-60 ปี	11	34.4
ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	5	15.6
Total	31	96.9
ไม่ตอบ	1	3.1
รวม	32	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีช่วงอายุแบ่งออกเป็นอายุ 21-31 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 อายุ 31-40 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 อายุ 41-50 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 อายุ 51-60 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และมีผู้ไม่ตอบ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 32 คน

ตารางที่ 5 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ไม่เคยเข้าเรียน	1	3.1
ไม่จบ ป.4	1	3.1
จบ ป.4	19	59.4
จบ ป.6 หรือ ป.7	8	25.0
จบมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	3	9.4
รวม	32	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีระดับการศึกษาแบ่งออกเป็นไม่เคยเข้าเรียน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 ไม่จบ ป.4 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 จบ ป.4 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 จบ ป.6 หรือ ป.7 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และจบมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 32 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 อาชีพ

อาชีพ	ความถี่	ร้อยละ
เกษตรกร	29	90.6
อื่นๆ	3	9.4
รวม	32	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีอาชีพแบ่งออกเป็นเกษตรกร จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 90.6 และอาชีพอื่นๆ (มิใช่ข้าราชการ หรือพนักงาน/เจ้าหน้าที่ของรัฐ รับจ้างทั่วไป และอยู่ระหว่างการศึกษา) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 32 คน

ตารางที่ 7 สถานภาพทางครอบครัว

สถานภาพทางครอบครัว	ความถี่	ร้อยละ
แต่งงานแยกกันอยู่	1	3.1
คู่สมรสเสียชีวิต	3	9.4
แต่งงานอยู่ด้วยกัน	28	87.5
รวม	32	100.0

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีสถานภาพทางครอบครัวแบ่งออกเป็นแต่งงานแยกกันอยู่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 คู่สมรสเสียชีวิต จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 และแต่งงานอยู่ด้วยกัน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 32 คน

ตารางที่ 8 ศาสนา

ศาสนา	ความถี่	ร้อยละ
พุทธ	32	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มผู้เรียนทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 9 รายได้ คิดรวมทั้งหมดใน 1 เดือน

รายได้ คิดรวมทั้งหมดใน 1 เดือน	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาท	20	62.5
3,000-7,500 บาท	8	25.0
7,501-12,000 บาท	3	9.4
มากกว่า 20,000 บาท ขึ้นไป	1	3.1
รวม	32	100.0

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีรายได้ คิดรวมทั้งหมดใน 1 เดือนแบ่งออกเป็นต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 3,000-7,500 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 7,501-12,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 และมากกว่า 20,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 32 คน

ตารางที่ 10 สถานภาพในชุมชน

สถานภาพในชุมชน	ความถี่	ร้อยละ
ประชาชนโดยทั่วไป	25	78.1
ผู้นำชุมชน หรือ ผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	7	21.9
รวม	32	100.0

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีสถานภาพในชุมชนแบ่งออกเป็นประชาชนโดยทั่วไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 และผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 32 คน

ตารางที่ 11 ความรู้ ข้อที่ 1 (สอบก่อน)

ข้อ 1 เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	6	18.8		
ตอบถูก	26	81.3		
รวม	32	100.0	0.8125	0.39656

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 11 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 1 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และตอบถูก จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.81, S.D. = 0.40

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง

ตารางที่ 12 ความรู้ ข้อที่ 2 (สอบก่อน)

ข้อ 2 เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนหลักการในข้อใดมากที่สุด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	27	84.4		
ตอบถูก	5	15.6		
รวม	32	100.0	0.1563	0.36890

จากตารางที่ 12 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 2 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 84.4 และตอบถูก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.16, S.D. = 0.37

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 13 ความรู้ ข้อที่ 3 (สอบก่อน)

ข้อ 3 บุคคลในข้อใดต่อไปนี้ควรจะปฏิบัติตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	16	50.0		
ตอบถูก	16	50.0		
รวม	32	100.0	0.5000	0.50800

จากตารางที่ 13 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 3 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 และตอบถูก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.50, S.D. = 0.51

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนครึ่งหนึ่งตอบคำถามได้ถูกต้อง และอีกครึ่งหนึ่งตอบคำถามผิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 14 ความรู้ ข้อที่ 4 (สอบก่อน)

ข้อ 4 เราต้องปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเหตุใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	21	65.6		
ตอบถูก	11	34.4		
รวม	32	100.0	0.3438	0.48256

จากตารางที่ 14 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 4 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 65.6 และตอบถูก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.34$, S.D. = 0.48

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 15 ความรู้ ข้อที่ 5 (สอบก่อน)

ข้อ 5 ข้อใด ถือว่าเป็นการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	21	65.6		
ตอบถูก	11	34.4		
รวม	32	100.0	0.3438	0.48256

จากตารางที่ 15 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 5 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 65.6 และตอบถูก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.34$, S.D. = 0.48

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 16 ความรู้ ข้อที่ 6 (สอบก่อน)

ข้อ 6 ความพอประมาณ หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	17	53.1		
ตอบถูก	15	46.9		
รวม	32	100.0	0.4688	0.50701

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 16 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 6 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 และตอบถูก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.47, S.D. = 0.51

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 17 ความรู้ ข้อที่ 7 (สอบก่อน)

ข้อ 7 ความมีเหตุผลหมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	10	31.3		
ตอบถูก	22	68.8		
รวม	32	100.0	0.6875	0.47093

จากตารางที่ 17 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 7 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 และตอบถูก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.69, S.D. = 0.47

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง

ตารางที่ 18 ความรู้ ข้อที่ 8 (สอบก่อน)

ข้อ 8 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	27	84.4		
ตอบถูก	5	15.6		
รวม	32	100.0	0.1563	0.36890

จากตารางที่ 18 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 8 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 84.4 และตอบถูก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.16, S.D. = 0.37

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 19 ความรู้ ข้อที่ 9 (สอบก่อน)

ข้อ 9 เงื่อนไขความรู้ หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	31	96.9		
ตอบถูก	1	3.1		
รวม	32	100.0	0.0313	0.17678

จากตารางที่ 19 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 9 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 96.9 และตอบถูก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.03$, S.D. = 0.18

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 20 ความรู้ ข้อที่ 10 (สอบก่อน)

ข้อ 10 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	22	68.8		
ตอบถูก	10	31.3		
รวม	32	100.0	0.3125	0.47093

จากตารางที่ 20 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 10 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 และตอบถูก จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.31$, S.D. = 0.47

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 21 ความรู้ ข้อที่ 11 (สอบก่อน)

ข้อ 11 การรวมตัวกันในระดับกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกรบ้านหินแท่น ถือว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	27	84.4		
ตอบถูก	5	15.6		
รวม	32	100.0	0.1563	0.36890

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 21 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 11 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 84.4 และตอบถูก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.16, S.D. = 0.37

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 22 ความรู้ ข้อที่ 12 (สอบก่อน)

ข้อ 12 "มีความพอเพียงในการดำรงชีวิตด้วยการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ" เป็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	27	84.4		
ตอบถูก	5	15.6		
รวม	32	100.0	0.1563	0.36890

จากตารางที่ 22 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 12 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 84.4 และตอบถูก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.16, S.D. = 0.37

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 23 ความรู้ ข้อที่ 13 (สอบก่อน)

ข้อ 13 ข้อใดเป็นสูตรการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	22	68.8		
ตอบถูก	10	31.3		
รวม	32	100.0	0.3125	0.47093

จากตารางที่ 23 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 13 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 และตอบถูก จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.31, S.D. = 0.47

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 24 ความรู้ ข้อที่ 14 (สอบก่อน)

ข้อ 14 สิ่งใดต่อไปนี้ ควรจะอยู่ในที่ดินส่วนที่ใช้สำหรับทำแปลงพืช และไร่นาสวนผสม	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	21	65.6		
ตอบถูก	11	34.4		
รวม	32	100.0	0.3438	0.48256

จากตารางที่ 24 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 14 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 65.6 และตอบถูก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.34$, S.D. = 0.48

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

ตารางที่ 25 ความรู้ ข้อที่ 15 (สอบก่อน)

ข้อ 15 การใช้ถานตากข้าว กุ้งฉาง และเครื่องสีข้าวร่วมกันของเกษตรกรในชุมชน มีอย่างใน เกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	25	78.1		
ตอบถูก	7	21.9		
รวม	32	100.0	0.2188	0.42001

จากตารางที่ 25 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 15 (สอบก่อน) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 และตอบถูก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.22$, S.D. = 0.42

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 26 ทัศนคติ ข้อที่ 1 (สอบก่อน)

ข้อ 1 การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในบางครั้งก็ไม่สามารถทำให้เรามีความพอดีพอกินได้เสมอไป	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	7	21.9		
2 คะแนน	1	3.1		
3 คะแนน	12	37.5		
4 คะแนน	10	31.3		
5 คะแนน	2	6.3		
รวม	32	100.0	2.9688	1.23090

จากตารางที่ 26 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 1 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.97, S.D. = 1.23 หรือคิดเป็นร้อยละ 59.38

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 27 ทัศนคติ ข้อที่ 2 (สอบก่อน)

ข้อ 2 เศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้เรามีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขในสังคมนี้ได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	1	3.1		
3 คะแนน	3	9.4		
4 คะแนน	15	46.9		
5 คะแนน	13	40.6		
รวม	32	100.0	4.2188	0.87009

จากตารางที่ 27 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 2 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.87 หรือคิดเป็นร้อยละ 84.38

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 28 ทัศนคติ ข้อที่ 3 (สอบก่อน)

ข้อ 3 เราควรระวังและหมั่นตรวจสอบตนเองในทุกๆ เรื่องแม้ว่าในบางครั้งอาจจะมีข้อผิดพลาด หรือทำได้ไม่ดีที่สุด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2 คะแนน	3	9.4		
3 คะแนน	8	25.0		
4 คะแนน	4	12.5		
5 คะแนน	17	53.1		
รวม	32	100.0	4.0938	1.08834

จากตารางที่ 28 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 3 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 1.09 หรือคิดเป็นร้อยละ 81.88

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 29 ทัศนคติ ข้อที่ 4 (สอบก่อน)

ข้อ 4 ประชาชนโดยทั่วไปในทุกครอบครัว ถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่ได้รวมถึงข้าราชการ และนักธุรกิจ	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	12	37.5		
2 คะแนน	6	18.8		
3 คะแนน	9	28.1		
4 คะแนน	4	12.5		
5 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	2.2500	1.19137

จากตารางที่ 29 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 4 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.25, S.D. = 1.19 หรือคิดเป็นร้อยละ 45.00

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 30 ทัศนคติ ข้อที่ 5 (สอบก่อน)

ข้อ 5 เราอาจจะต้องให้ความช่วยเหลือกับเพื่อนบ้าน เช่น ให้ยืมข้าวสารไปกินบ้าง ในตอนที่เขาเดือดร้อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3 คะแนน	9	28.1		
4 คะแนน	13	40.6		
5 คะแนน	10	31.3		
รวม	32	100.0	4.0313	0.78224

จากตารางที่ 30 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 5 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.03, S.D. = 0.78 หรือคิดเป็นร้อยละ 80.63

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 31 ทัศนคติ ข้อที่ 6 (สอบก่อน)

ข้อ 6 หากเป็นช่วงเวลาที่เรารู้สึกว่ากำลังดวงดี ก็ควรจะรีบลงทุนทำธุรกิจ หรือทำงานชิ้นนั้นในจำนวนที่มากๆ เพราะหากพลาดช่วงนี้ไปแล้ว อาจจะต้องมาเสียใจในภายหลังก็ได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	7	21.9		
2 คะแนน	6	18.8		
3 คะแนน	3	9.4		
4 คะแนน	14	43.8		
5 คะแนน	2	6.3		
รวม	32	100.0	2.9375	1.34254

จากตารางที่ 31 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 6 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.94, S.D. = 1.34 หรือคิดเป็นร้อยละ 58.75

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 32 ทัศนคติ ข้อที่ 7 (สอบก่อน)

ข้อ 7 เหตุผลไม่สามารถอธิบายได้ทุกเรื่องเสมอไป ดังนั้น ในบางช่วงเวลาเราอาจจะไม่ต้องทำตามหลักการของเหตุและผลก็ได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	8	25.0		
3 คะแนน	12	37.5		
4 คะแนน	8	25.0		
5 คะแนน	4	12.5		
รวม	32	100.0	3.0000	1.34404

จากตารางที่ 32 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 7 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.00, S.D. = 1.34 หรือคิดเป็นร้อยละ 60.00

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 33 ทัศนคติ ข้อที่ 8 (สอบก่อน)

ข้อ 8 ในชีวิตจริงเราอาจจะหาทางป้องกันเหตุการณ์ หรือสิ่งใดๆ ไม่ได้เลย เพราะคุบัติเหตุมักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้เสมอ	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	15	46.9		
2 คะแนน	7	21.9		
3 คะแนน	6	18.8		
4 คะแนน	4	12.5		
รวม	32	100.0	1.9688	1.09203

จากตารางที่ 33 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 8 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 1.97, S.D. = 1.09 หรือคิดเป็นร้อยละ 39.38

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 34 ทัศนคติ ข้อที่ 9 (สอบก่อน)

ข้อ 9 ความรู้เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผลของการทำงานเป็นไปอย่างถูกต้องได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3 คะแนน	7	21.9		
4 คะแนน	9	28.1		
5 คะแนน	16	50.0		
รวม	32	100.0	4.2813	0.81258

จากตารางที่ 34 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 9 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.81 หรือคิดเป็นร้อยละ 85.63

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 35 ทัศนคติ ข้อที่ 10 (สอบก่อน)

ข้อ 10 ความอดทนมีความเพียร จะทำให้ประสบกับความสำเร็จได้เสมอ	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	1	3.1		
2 คะแนน	2	6.3		
3 คะแนน	2	6.3		
4 คะแนน	6	18.8		
5 คะแนน	21	65.6		
รวม	32	100.0	4.3750	1.07012

จากตารางที่ 35 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 10 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 1.07 หรือคิดเป็นร้อยละ 87.50

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 36 ทัศนคติ ข้อที่ 11 (สอบก่อน)

ข้อ 11 การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป อาจจะช่วยทำให้อะไรดีขึ้นไม่ได้เลย ในเมื่อเรามีรายได้ที่น้อยอยู่แล้ว ดังนั้น จึงควรหาทางเพิ่มรายได้จะดีเสียกว่า	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	13	40.6		
2 คะแนน	9	28.1		
3 คะแนน	9	28.1		
5 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	1.9688	0.99950

จากตารางที่ 36 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 11 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ =1.97, S.D. = 1.00 หรือคิดเป็นร้อยละ 39.38

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 37 ทัศนคติ ข้อที่ 12 (สอบก่อน)

ข้อ 12 สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากที่ดินตามหลักการบายศรีทฤษฎีใหม่ เป็นสัดส่วนที่ได้เคยทดลองใช้แล้วในหลายๆ พื้นที่ ว่าเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้น จึงไม่ควรเปลี่ยนแปลงสูตรนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	10	31.3		
2 คะแนน	11	34.4		
3 คะแนน	6	18.8		
4 คะแนน	4	12.5		
5 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	2.2188	1.12836

จากตารางที่ 37 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 12 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.22, S.D. = 1.13 หรือคิดเป็นร้อยละ 44.38

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 38 ทัศนคติ ข้อที่ 13 (สอบก่อน)

ข้อ 13 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ทำได้ลำบาก เพราะผู้ปฏิบัติต้องมีความเพียรและอดทนอย่างมาก	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	1	3.1		
2 คะแนน	5	15.6		
3 คะแนน	5	15.6		
4 คะแนน	10	31.3		
5 คะแนน	11	34.4		
รวม	32	100.0	3.7813	1.18415

จากตารางที่ 38 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 13 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 1.18 หรือคิดเป็นร้อยละ 75.63

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 39 ทัศนคติ ข้อที่ 14 (สอบก่อน)

ข้อ 14 การจัดเตรียมพันธุ์พืช เตรียมดิน ปุ๋ย การจัดหาน้ำ เป็นเรื่องที่ทุกคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	1	3.1		
2 คะแนน	1	3.1		
3 คะแนน	7	21.9		
4 คะแนน	9	28.1		
5 คะแนน	14	43.8		
รวม	32	100.0	4.0625	1.04534

จากตารางที่ 39 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 14 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 1.05 หรือคิดเป็นร้อยละ 81.25

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 40 ทัศนคติ ข้อที่ 15 (สอบก่อน)

ข้อ 15 การให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ของธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะมีแต่เสียเท่านั้น ไม่ได้ประโยชน์ใดๆ จากกลุ่มเกษตรกรเลย	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	3	9.4		
2 คะแนน	6	18.8		
3 คะแนน	6	18.8		
4 คะแนน	14	43.8		
5 คะแนน	3	9.4		
รวม	32	100.0	3.2500	1.16398

จากตารางที่ 40 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 15 (สอบก่อน) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.25, S.D. = 1.16 หรือคิดเป็นร้อยละ 65.00

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 41 คะแนนรวม ระดับความรู้ (สอบก่อน)

คะแนนรวมระดับความรู้ สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.00 คะแนน	2	6.3		
3.00 คะแนน	2	6.3		
4.00 คะแนน	4	12.5		
5.00 คะแนน	15	46.9		
6.00 คะแนน	5	15.6		
7.00 คะแนน	3	9.4		
8.00 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	5.0000	1.34404

จากตารางที่ 41 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบก่อน) ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 5.00 คิดเป็นร้อยละ 33.33, S.D. = 1.34

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้น้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 42 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ (สอบก่อน)

คะแนนรวมระดับทัศนคติ สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
8.00 คะแนน	1	3.1		
8.20 คะแนน	1	3.1		
8.40 คะแนน	1	3.1		
8.60 คะแนน	2	6.3		
9.00 คะแนน	2	6.3		
9.20 คะแนน	1	3.1		
9.40 คะแนน	3	9.4		
9.60 คะแนน	1	3.1		
9.80 คะแนน	3	9.4		
10.00 คะแนน	2	6.3		
10.20 คะแนน	4	12.5		
10.40 คะแนน	4	12.5		
10.60 คะแนน	2	6.3		
10.80 คะแนน	2	6.3		
11.40 คะแนน	1	3.1		
11.60 คะแนน	1	3.1		
11.80 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	9.8813	0.94747

จากตารางที่ 42 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบก่อน) ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 9.88 คิดเป็นร้อยละ 65.87, S.D. = 0.95

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 43 คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบก่อน)

คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.00 คะแนน	3	9.4		
1.00 คะแนน	4	12.5		
2.00 คะแนน	12	37.5		
3.00 คะแนน	11	34.4		
4.00 คะแนน	2	6.3		
Total	32	100.0	2.1563	1.05063

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 43 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบก่อน) ในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.16 คิดเป็นร้อยละ 43.13, S.D. = 1.05

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ในระดับน้อย

ตารางที่ 44 คะแนนรวม ระดับความรู้
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบก่อน)

คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.00 คะแนน	3	9.4		
1.00 คะแนน	11	34.4		
2.00 คะแนน	13	40.6		
3.00 คะแนน	4	12.5		
4.00 คะแนน	1	3.1		
Total	32	100.0	1.6563	0.93703

จากตารางที่ 44 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบก่อน) ในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 1.66 คิดเป็นร้อยละ 33.13, S.D. = 0.94

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ในระดับน้อย

ตารางที่ 45 คะแนนรวม ระดับความรู้
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบก่อน)

คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.00 คะแนน	7	21.9		
1.00 คะแนน	14	43.8		
2.00 คะแนน	9	28.1		
3.00 คะแนน	2	6.3		
Total	32	100.0	1.1875	0.85901

จากตารางที่ 45 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบก่อน) ในเนื้อหาหน่วยที่ 3 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 1.19 คิดเป็นร้อยละ 23.75, S.D. = 0.86

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ในระดับน้อยมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 46 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบก่อน)

คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคือ อะไร สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.40 คะแนน	1	3.1		
2.60 คะแนน	2	6.3		
2.80 คะแนน	2	6.3		
3.00 คะแนน	3	9.4		
3.20 คะแนน	1	3.1		
3.40 คะแนน	5	15.6		
3.60 คะแนน	7	21.9		
3.80 คะแนน	4	12.5		
4.00 คะแนน	4	12.5		
4.40 คะแนน	2	6.3		
4.80 คะแนน	1	3.1		
Total	32	100.0	3.5125	0.55168

จากตารางที่ 46 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบก่อน) ในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.52 คิดเป็นร้อยละ 70.25, S.D. = 0.55

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ในระดับมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 47 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ

หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบก่อน)

คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.40 คะแนน	2	6.3		
2.60 คะแนน	4	12.5		
2.80 คะแนน	1	3.1		
3.00 คะแนน	4	12.5		
3.20 คะแนน	4	12.5		
3.40 คะแนน	5	15.6		
3.60 คะแนน	5	15.6		
3.80 คะแนน	4	12.5		
4.00 คะแนน	1	3.1		
4.40 คะแนน	1	3.1		
4.60 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	3.3125	0.54225

จากตารางที่ 47 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบก่อน) ในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.31 คิดเป็นร้อยละ 66.25, S.D. = 0.55

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ในระดับปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 48 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบก่อน)

คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ สอบก่อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.00 คะแนน	1	3.1		
2.20 คะแนน	1	3.1		
2.40 คะแนน	2	6.3		
2.60 คะแนน	5	15.6		
2.80 คะแนน	2	6.3		
3.00 คะแนน	5	15.6		
3.20 คะแนน	7	21.9		
3.40 คะแนน	2	6.3		
3.60 คะแนน	3	9.4		
3.80 คะแนน	4	12.5		
รวม	32	100.0	3.0563	0.48788

จากตารางที่ 48 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบก่อน) ในเนื้อหาหน่วยที่ 3 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.06 คิดเป็นร้อยละ 61.13, S.D. = 0.49

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเนื้อหาหน่วยที่ 3 ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 49 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ของระดับความรู้และทัศนคติของผู้เรียน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน)

การสอบวัดก่อนเรียน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 15.00) (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระดับความรู้	5.00 (33.33)	1.34
ระดับทัศนคติ	9.88 (65.87)	0.95

จากตารางที่ 49 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน) $\overline{X}$ = 5.00 คิดเป็นร้อยละ 33.33, S.D.= 1.34 และค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติด้านเศรษฐกิจพอเพียงก่อนเรียน $\overline{X}$ =9.88 คิดเป็นร้อยละ 65.87, S.D.= 0.95

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากข้อมูลข้างต้น แม้ว่ากลุ่มผู้เรียนทั้ง 32 คน จะมีระดับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 33.33) แต่ก็มีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่สูงกว่าระดับความรู้ (ร้อยละ 65.87)

ตารางที่ 50 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความรู้ของผู้เรียนในเนื้อหา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน)

เนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 5.00) ก่อนเรียน (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเรียน
หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	2.16 (43.20)	1.05
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1.66 (33.20)	0.94
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้	1.19 (23.80)	0.86

จากตารางที่ 50 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน) แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 2.16 คิดเป็นร้อยละ 43.20, S.D.= 1.05 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 1.66 คิดเป็นร้อยละ 33.20, S.D.=0.94 และ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 1.19 คิดเป็นร้อยละ 23.80, S.D.= 0.86 ตามลำดับ

จากข้อมูลข้างต้น กลุ่มผู้เรียนทั้ง 32 คน มีระดับความรู้ในหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ น้อยที่สุด (ร้อยละ 23.80) หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามมา (ร้อยละ 33.20) และหน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มากที่สุด (ร้อยละ 43.20) ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 51 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับทัศนคติของผู้เรียนในเนื้อหา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน)

เนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 5.00) ก่อนเรียน (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	3.51 (70.20)	0.55
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.31 (66.20)	0.54
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้	3.06 (61.20)	0.49

จากตารางที่ 51 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติด้านเศรษฐกิจพอเพียง (ก่อนเรียน) แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 3.51 คิดเป็นร้อยละ 70.20, S.D.= 0.55 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 3.31 คิดเป็นร้อยละ 66.20, S.D.= 0.54 และ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 3.06 คิดเป็นร้อยละ 61.20, S.D.= 0.49 ตามลำดับ

ข้อมูลข้างต้น กลุ่มผู้เรียนทั้ง 32 คน มีระดับทัศนคติ ในหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ น้อยที่สุด (ร้อยละ 61.20) หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามมา (ร้อยละ 66.20) และ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มากที่สุด (ร้อยละ 70.20) ตามลำดับ

2) กิจกรรมการบรรยายจากแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ของครูผู้สอน

ครูผู้สอนได้นำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) โดยใช้วิธีการบรรยายความรู้จากแผ่นพลิกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในเนื้อหาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 หน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ หน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้

ในกิจกรรมการบรรยายจากแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ของครูผู้สอนเพื่อเสริมสร้างระดับความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับผู้เรียน พบว่า กลุ่มผู้เรียนทั้ง 32 คน มีความสนใจ และตั้งใจฟังการบรรยายภาคความรู้ของครูผู้สอนเป็นอย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) กิจกรรมการอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ

ครูผู้สอนได้นำเสนอภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบให้กับกลุ่มผู้เรียน ซึ่งเป็นรูปภาพแสดงความขัดแย้งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละหน่วยการเรียน ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ 1 คู่ คือ ภาพที่มีเนื้อหาเชิงลบ หรือขัดแย้งกับแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กับภาพที่มีเนื้อหาเชิงบวก หรือสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยกตัวอย่างเช่น

หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร เมื่อครูผู้สอนเสนอภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบให้กับกลุ่มผู้เรียน แล้วจึงถามคำถามกระตุ้นให้กลุ่มผู้เรียนได้อภิปรายร่วมกัน คือ

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. คนในภาพแรก มีอารมณ์เป็นอย่างไร
4. คนในภาพที่สอง มีอารมณ์เป็นอย่างไร
5. ทำไมคนในภาพแรก จึงมีอารมณ์เช่นนั้น และทำไมคนในภาพที่สอง จึงมีอารมณ์เช่นนี้ มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง คุณต้องการที่จะเลือกมีอารมณ์ เหมือนกับคนในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกมีอารมณ์ เหมือนกับคนตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเรามีอารมณ์เหมือนกับคนตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราอยากจะมีอารมณ์ตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถมีอารมณ์ตามแบบภาพที่เราเลือกได้

(คำถามของหน่วยการเรียนอื่นๆ ดูในเครื่องมือชุดที่ 3 แผนการสอน ที่ภาคผนวกด้านหลัง)

ในการนำเสนอภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบของครูผู้สอนให้กับกลุ่มผู้เรียน ทั้ง 32 คน พบว่า ผู้เรียนทุกคนแสดงความสนใจและประทับใจกับภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ทั้ง 7 คู่ รวม 14 ภาพ และจากการถามคำถามเพื่อกระตุ้นการอภิปรายของกลุ่มผู้เรียนโดยครูผู้สอน ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับภาพสื่อได้ตรงกับประเด็นที่ภาพสื่อต้องการนำเสนอ ผลของการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ ในหน่วยการเรียนทั้ง 3 หน่วย มีดังต่อไปนี้ คือ

หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

จากการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบของผู้เรียน ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครูผู้สอน "...จะให้ท่านดูภาพ ภาพนี้เป็นอย่างไรค่ะ ลองวิจารณ์ซิ เห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้"
ผู้เรียน "หน้าเครียด"
ครูผู้สอน "หน้าเครียด ปากก็ไม่ยิ้ม ปากห้อย เครียดจนปากห้อย สงสัยก็กลุ้มหลายเรื่อง คราวนี้ลองมาดูภาพนี้บ้าง ภาพนี้เป็นอย่างไรคะ"
ผู้เรียน "หน้าคนยิ้ม"
ครูผู้สอน "คนในภาพแรกกับคนในภาพที่สองมีอารมณ์เป็นอย่างไร
ผู้เรียน "มีความสุข"
ครูผู้สอน "ทำไมทั้งสองภาพ แต่ละคนถึงได้มีอารมณ์อย่างนั้นหละ"
ผู้เรียน "มีความสุข สงสัยจะมีรายได้ดี ก็เลยยิ้มออกมา"
ครูผู้สอน "แล้วพวกเราอยากจะเป็นเหมือนกับภาพไหนหละ"
ผู้เรียน "อยากจะยิ้ม มีความสุข"
ครูผู้สอน "ถ้าเราเลือกที่จะยิ้ม มีความสุข ตามแบบในภาพที่เราเลือกแล้ว จะเป็นอย่างไรต่อไปหละ"
ผู้เรียน "คนในบ้านก็จะมีความสุขไปด้วย"
ครูผู้สอน "แล้วนับจากนี้ไป เราอยากที่จะเป็นมีความสุขตามแบบภาพที่เราเลือกหรือเปล่า"
ผู้เรียน "ใช่ใช่"
ครูผู้สอน "แล้วเราจะต้องทำอย่างไรหละ"
ผู้เรียน "เราไม่มีหนี้ ไม่โลภ พอใจที่ตัวเองมี ก็มีความสุข"
ผู้เรียน "ก็ยิ้ม สบายใจ"

จากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เพราะทราบว่าการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะสามารถนำมาซึ่งความสุขในชีวิตของตนเองได้ ดังเช่นที่ กลุ่มผู้เรียนสามารถจำแนกและเปรียบเทียบได้ว่า หากเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ก็จะทำให้มีความสุข จึงมีบุคลิกภาพที่ยิ้มแย้มแจ่มใส สบายใจ ในขณะที่หากมิได้เลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ก็จะทำให้มีความทุกข์ จึงมีบุคลิกภาพที่มีสีหน้าบึ้งตึง เคร่งเครียด มีแต่ความทุกข์

หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบของผู้เรียน ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนในทั้ง 5 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครูผู้สอน	"...เราดูภาพนี้ ช่วยกันวิเคราะห์กันว่า เราเห็นอะไรจากสองภาพนี้บ้าง"
ผู้เรียน	"คนซื้อแอร์"
ผู้เรียน	"อีกคนซื้อพัดลม"
ผู้เรียน	"ซื้อผ่อนแพงกว่า ซื้อเงินชาวแพงกว่าซื้อเงินสด"
ครูผู้สอน	"ทำไมคนแรกถึงเลือกซื้อแอร์ แล้วทำไมอีกคนนึงถึงได้เลือกซื้อพัดลม เพราะอะไรหละ"
ผู้เรียน	"คนซื้อแอร์ อยากอยู่ อยากนอนสบาย เพราะแอร์มันเย็นดี"
ผู้เรียน	"คนซื้อพัดลมมีเงินน้อย"
ผู้เรียน	"คนซื้อแอร์ ต้องผ่อน ซื้อเงินชาว จะแพง ซื้อแอร์ค่าไฟเพิ่มอีก"
ครูผู้สอน	"แล้วถ้าเราจะต้องเลือกซื้อของ เราจะตัดสินใจเหมือนกับภาพไหน คือ ภาพแรก มีเงินไม่พอ ก็ใช้ผ่อน คือซื้อเงินชาว แต่อีกคนหนึ่ง เลือกซื้อพัดลม มีเงินแค่นี้ก็ซื้อพัดลมก็ได้ จะได้ไม่ต้องผ่อน"
ผู้เรียน	"เท่าที่เราจะมี หรือไม่ซื้อเลยก็ได้ ไม่ซื้อทั้งสองอย่าง ใช้พัดเอา พัดลมมือถือ"
ครูผู้สอน	"ทำไมถึงได้ตัดสินใจแบบนั้นหละ"
ผู้เรียน	"ซื้อเท่าที่มี ใช้เท่าที่มี จะได้ไม่ต้องซื้อของแพง"
ครูผู้สอน	"ถ้าเราใช้จ่ายเท่าที่เรามีอยู่ เราจะมีหนี้มั้ย"
ผู้เรียน	"ไม่มีหนี้"
ครูผู้สอน	"ไม่มีหนี้ แล้วจะสบายใจ อยู่อย่างมีความสุขมั้ย"
ผู้เรียน	"มีความสุข"
ครูผู้สอน	"แล้วทำยังไง เราถึงจะตัดใจได้ ลดความอยากลงได้"
ผู้เรียน	"ต้องไม่โลภ ไม่มีหนี้ ก็มีความสุข"
ครูผู้สอน	"แล้วจากนี้ไป เราอยากไม่มีหนี้ หรือเปล่า"
ผู้เรียน	"ไม่อยากเป็นหนี้"

จากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ตามหลักการความพอประมาณ ดังเห็นได้จากคำพูดของตัวแทนผู้เรียนคนหนึ่งที่ว่า "ซื้อเท่าที่มี ใช้เท่าที่มี จะได้ไม่ต้องซื้อของแพง" นอกจากนั้น กลุ่มผู้เรียนยังสามารถสรุปได้ว่า หากมีการใช้จ่ายเท่าที่ตนเองมีอยู่ ก็จะทำให้ไม่มีหนี้ เมื่อไม่มีหนี้แล้ว ก็จะมีชีวิตอยู่อย่างสบายใจ มีแต่ความสุข ซึ่งวิธีการที่ทุกคนจะสามารถทำได้ ก็คือ จะต้องลดความอยากได้หรือลดความโลภลงไป ซึ่งด้วยวิธีการนี้ ก็จะทำให้ไม่เป็นหนี้ และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครูผู้สอน "...คราวนี้เรามาดูรูปภาพแล้วมาเปรียบเทียบกันนะคะ สองภาพนี้แตกต่างกันยังไงบ้าง"
ผู้เรียน "เชื่อเรื่องโชคลางไง ต้องดูเวลาก่อนออกจากบ้าน"
ผู้เรียน "ถ้าออกไปทำงานช้า รถจะติด"
ครูผู้สอน "เป็นภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ชีวิตของคนในเมืองเนอะ ภาพนี้น่าจะอยู่ในข้อไหนของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคะ"
ผู้เรียน "ต้องมีเหตุผล"
ครูผู้สอน "ทำไมคนในภาพแรกก่อนจะออกจากบ้านต้องดูเวลา แล้วอีกคนหนึ่งไม่ต้องดูหละ"
ผู้เรียน "เชื่อเรื่องโชค"
ครูผู้สอน "แล้วพวกเราเวลาจะออกจากบ้านไปไร่ ไปสวน ต้องดูเวลาหรือเปล่า"
ผู้เรียน "ไม่ต้อง"
ครูผู้สอน "แสดงว่าเราเลือกทำเหมือนกับคนในภาพไหน"
ผู้เรียน "ไม่ต้องดูเวลา แต่ต้องรีบไป"
ครูผู้สอน "ถ้าเราเป็นคนใช้เหตุผล มีเหตุผลเหมือนกับในภาพที่สองแล้ว เราจะเป็นอย่างไรหละ"
ผู้เรียน "ได้ไปทำงาน ไปไร่ ไม่ต้องรอเวลา"
ครูผู้สอน "แล้วเราก็จะเป็นคนที่มีเหตุผล แล้วจากนี้ไปเราจะเป็นคนที่มีเหตุผลในทุกๆ เรื่องหรือเปล่า"
ผู้เรียน "ต้องมีเหตุผล"

จากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ตามหลักการความมีเหตุผล ดังเห็นได้จากคำพูดของตัวแทนผู้เรียนคนหนึ่งที่ว่า "ได้ไปทำงาน ไปไร่ ไม่ต้องรอเวลา" ซึ่งหมายถึง การเดินทางออกจากบ้านเพื่อไปทำงานในไร่ในสวน ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องรอเวลา เพื่อดูฤกษ์ยาม แต่จะต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผล คือ เมื่อพร้อมออกเดินทางแล้ว ก็จะต้องรีบไป ซึ่งในประเด็นนี้ ก็หมายถึงการดำเนินชีวิตในทุกๆ เรื่องด้วยที่จะต้องใช้หลักการของความมีเหตุผลประกอบเป็นประการสำคัญ

ครูผู้สอน "...คราวนี้มาดู ภาพนี้เป็นภาพเกษตรกร เห็นอะไรในภาพบ้าง"
ผู้เรียน "ฝนไม่ตก ชมพู่ที่ปลูกไว้ ร่วงหมดแล้ว"
ครูผู้สอน "มีที่ตั้ง 100 ไร่ ปลูกชมพู่อย่างเดียว แถมราคามันก็ขึ้นๆ ลงๆ ดีมั้ยคะ"
ผู้เรียน "ก็จะเสียหายหมด"
ครูผู้สอน "ชาวสวนในภาพแรก เป็นยังไง แล้วภาพที่สองหละ"
ผู้เรียน "ภาพแรกปลูกชมพู่อย่างเดียว ควรจะปลูกพืชหลายอย่าง"
ครูผู้สอน "ถ้าผลผลิตที่ปลูก เก็บได้ดี ชาวสวนจะมีอารมณ์ยังไง"
ผู้เรียน "มีความสุข มีเงิน"
ครูผู้สอน "ทำไมชาวสวนในภาพแรกไม่มีความสุข แล้วชาวสวนในภาพที่สองถึงมีความสุขหละ"
ผู้เรียน "ภาพแรกดอกชมพู่ร่วง ก็ไม่มีอะไรจะเก็บไปขาย ไม่มีรายได้"
ผู้เรียน "ปลูกพืชหลายๆ อย่าง เก็บไปขายได้ อันไหนเสียก็ไม่ได้ อันไหนขายได้ก็ได้เงิน"
ครูผู้สอน "แล้วเราควรที่จะทำตามเกษตรกรในภาพไหนหละ"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เรียน "ภาพที่สอง ปลูกพืชหลายๆ อย่าง ปลูกอย่างเดียว ถ้าเสีย ก็เสียหมดเลย"
ครูผู้สอน "ถ้าเราทำตามเหมือนกับในภาพที่สอง ปลูกหลายๆ อย่าง จะดีมั้ย"
ผู้เรียน "ดี ปลูกหลายๆ อย่าง ปลูกผักสวนครัว เป็นรั้วเอาไว้กินได้ด้วย"

จากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ตามหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังเห็นได้จากคำพูดของตัวแทนผู้เรียนคนหนึ่งที่ว่า "ปลูกพืชหลายๆ อย่าง เก็บไปขายได้ อันไหนเสียก็ไม่ได้ อันไหนขายได้ก็ได้เงิน" และ "...ปลูกพืชหลายๆ อย่าง ปลูกอย่างเดียว ถ้าเสีย ก็เสียหมดเลย" การที่ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเช่นนี้ได้ แสดงว่าเขาได้พิจารณาเห็นและตระหนักรู้แล้วว่า ข้อเสียของการปลูกพืชชนิดเดียว คือ หากผลผลิตเสีย หรือมีราคาตกต่ำ ก็จะทำให้ไม่มีรายได้เลย ในขณะที่ การปลูกพืชหลายๆ ชนิด ทำให้ความเสี่ยงอันเกิดจากการทำเกษตรกรรมนี้ลดลงไปได้ จึงทำให้เกิดภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีของเกษตรกรขึ้นมาได้

ครูผู้สอน "...แล้วคราวนี้ มาตรงนี้นะคะ นี่เป็นร้านขายปุ๋ย ขายยา เห็นอะไรบ้างคะ"
ผู้เรียน "มีคนมาขอซื้อยา ซื้อปุ๋ย"
ครูผู้สอน "แม่ค้าก็จะถามว่าจะรับปุ๋ยหรือรับยาฆ่าแมลงดีค่ะ แล้วอีกภาพหนึ่งหละแตกต่างกันยังไง"
ผู้เรียน "ทำปุ๋ยไว้ใช้เอง ดีกว่า"
ครูผู้สอน "คนในภาพแรกกับคนในภาพที่สอง มีอารมณ์ สีหน้าต่างกันยังไง"
ผู้เรียน "ภาพแรกไม่มีเงินจะซื้อ ไม่สบายใจ อีกภาพทำปุ๋ยใช้เองก็ได้"
ครูผู้สอน "แล้วพวกเราอยากที่จะทำตามเหมือนกับในภาพไหน ทำปุ๋ยใช้เองได้มั้ย ไม่ต้องไปซื้อ"
ผู้เรียน "ทำได้ เอาขี้ไก่ ขี้วัว เอาแกลบผสมกัน"
ครูผู้สอน "ถ้าเราทำปุ๋ยใช้เองแล้ว เราจะต้องไปซื้ออีกมั้ย"
ผู้เรียน "ไม่ต้อง ทำใช้เอง"

จากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ตามเงื่อนไขของความรู้ ดังเห็นได้จากคำพูดของตัวแทนผู้เรียนคนหนึ่งที่ว่า "ทำได้ เอาขี้ไก่ ขี้วัว เอาแกลบผสมกัน" และ "(ถ้าเราทำปุ๋ยใช้เองแล้ว เราจะต้องไปซื้ออีกมั้ย) ไม่ต้อง ทำใช้เอง" ในประเด็นนี้ ผู้เรียนได้เกิดความตระหนักรู้ขึ้นว่า ด้วยความรู้ที่ตนเองมีอยู่แล้วในเรื่องการทำปุ๋ยหมัก หากมีความขยันหมั่นเพียร อดทน ประกอบกับเงื่อนไขของความรู้ในข้อนี้ก็สามารถนำเอามาใช้ในการปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เกิดความประหยัดขึ้นมาได้ โดยไม่ต้องมีรายจ่ายสำหรับเป็นค่าปุ๋ยเคมี ซึ่งก็อาจจะก่อให้เกิดโทษจากการใช้สารเคมีตามมาได้อีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครูผู้สอน "...ทีนี้เราลองไปที่ตลาดดู ตลาดก็มีขายทุกอย่าง มีขายผลไม้ มีขนมหวาน เราเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้"
ผู้เรียน "คนนี้เค้าบอกว่า เงินใครทำร่วงหล่นไว้ เรานอาไปซื้อขนมดีกว่า"
ครูผู้สอน "ในตลาดสดนี้มีคนทำเงินร่วงหล่นไว้ ถ้าเป็นท่าน ท่านจะคิดอย่างไรค่ะ"
ผู้เรียน "หยิบเอาเลยครับ"
ผู้เรียน "อย่างน้อยก็ต้องบอกคนใกล้ๆ ก่อนว่ามีใครทำหล่นบ้าง"
ครูผู้สอน "ฝั่งนี้บอกว่าพอเก็บของได้ ไม่ว่าจะเป็นอะไรต่างๆ นี่พอเก็บได้ก็จะเรียกถามว่า มีของใครทำหล่นมั้ย แสดงว่าคนนี้เป็นคนอย่างไร"
ผู้เรียน "เป็นคนดี"
ครูผู้สอน "ทำไมเด็กในภาพแรก เก็บเงินได้แล้วเอาเลย แล้วอีกคนถึงไม่ทำอย่างนั้น"
ผู้เรียน "มีคุณธรรม มีจิตสำนึกที่จะบอกเค้า ให้เค้า คืนของเค้า"
ครูผู้สอน "ส่วนคนที่ไม่บอกเป็นอย่างไรค่ะ เก็บเป็นของตัวเองเลย กลายเป็นคนอย่างไรค่ะ"
ผู้เรียน "เป็นคนขโมย"
ครูผู้สอน "แล้วเราจะเลือกทำเหมือนกับคนไหน"
ผู้เรียน "เป็นคนดี เก็บได้ ก็ต้องคืนให้เค้า"

จากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ตามเงื่อนไขคุณธรรม ดังเห็นได้จากคำพูดของตัวแทนผู้เรียน ที่ว่า "มีคุณธรรม มีจิตสำนึกที่จะบอกเค้า ให้เค้า คืนของเค้า" และ "เป็นคนดี เก็บได้ ก็ต้องคืนให้เค้า" การที่ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเช่นนี้ แสดงว่าเขาเป็นผู้ที่มีคุณธรรม คือ ความซื่อสัตย์ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ดังนั้น เมื่อเก็บของๆ ผู้อื่นได้ จึงมีความตระหนักรู้ ที่จะหาหนทางเพื่อนำไปคืนให้กับเจ้าของ มิได้คิดครอบครองเอาไว้เพื่อเป็นของตนเอง จึงแสดงว่า มีการดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นอยู่ในเงื่อนไขของคุณธรรม โดยนำมาประกอบการตัดสินใจและการเลือกกระทำการใดๆ ก็ตาม

บทสนทนาทั้ง 5 ตอนที่นำเสนอข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติตนตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ และมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้

จากการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบของผู้เรียน ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครูผู้สอน	"...จะให้เปรียบเทียบดูรูปภาพนะคะ จะให้เปรียบเทียบว่ารูปภาพ 2 รูปนี้ ให้ท่านวิจารณ์ดูว่าเป็นอย่างไร ดูภาพที่ 1 นะคะ ภาพที่ 1 ทำอะไรคะ"
ผู้เรียน	"ตำข้าว"
ครูผู้สอน	"ทั้ง 3 บ้าน กำลังตำข้าวเหมือนกันใช่มั้ยคะ แล้วสมมุติว่าบ้านนี้เสียเห็นมั้ย บ้านอื่นๆ เสียก็ต้องซ่อมคนเดียว บ้านอื่นเป็นอย่างไร มีแค่ 2 แรงใช่มั้ย แล้วมันแตกต่างไปจากภาพนี้ยังไงคะ"
ผู้เรียน	"เค้ามีเครื่องสีข้าว"
ครูผู้สอน	"เป็นโรงสีชุมชน ใช้กันได้ทั้งหมู่บ้านเลยใช่มั้ยคะ นำข้าวมา แล้วก็มารวมกลุ่มกันทำ เป็นอย่างไรคะ"
ผู้เรียน	"มันจะดีกว่า"
ครูผู้สอน	"ดีกว่าเพราะอะไรคะ"
ผู้เรียน	"เพราะว่าได้ร่วมกัน"
ผู้เรียน	"การรวมกลุ่มกัน เราก็ได้ช่วยกัน เราก็ไม่เหนื่อยเหมือนทำของใครของมันครับ"
ครูผู้สอน	"แล้วเราจะเลือกทำตามแบบไหน ท่านคิดว่าทำแบบไหนดี สมมุติว่าที่นี่ ถ้าจะทำกลุ่มปุ๋ยหละ ถ้าทำบ้านใครบ้านมัน จะเหนื่อยมั้ย หรือว่าจะรวมกลุ่มกันทำดีกว่า"
ผู้เรียน	"เหนื่อย"
ครูผู้สอน	" ถ้าเกิดไม่มีตังค์ซื้อเครื่อง ไม้เครื่องมือนี่ เราก็ต่างคนต่างทำใช่มั้ย แต่ถ้าเรารวมกันจากหนึ่งเป็นสอง สองเป็นสาม มีการรวมทุนกัน รวมหุ้นกัน แล้วจะเป็นอย่างไรคะ เหมือนในภาพ"
ผู้เรียน	"ยิ้มแย้มแจ่มใส"
ผู้เรียน	"ไม่เหนื่อยคนเดียว"
ครูผู้สอน	"แล้วถ้าเราตัดสินใจร่วมมือกันตามแบบในภาพที่สอง ชีวิตเราจะมีความสุขมั้ย เค้าบอกว่าคนมีความสุขหน้าตาก็จะยิ้มแย้มแจ่มใส"
ผู้เรียน	"ไม่มีหนี้ ก็จะมีความสุข หรืออาจจะมี แต่ไม่รู้ก็ได้ ยิ้มไว้ก่อน"

จากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นการรวมกลุ่มกัน ดังเห็นได้จากคำพูดของตัวแทนผู้เรียน ที่ว่า "การรวมกลุ่มกัน เราก็ได้ช่วยกัน เราก็ไม่เหนื่อยเหมือนทำของใครของมันครับ" ซึ่งถือได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่ 2 คือ เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของภาพสื่อที่นำมาใช้ในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นนี้

4) กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม

ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม พบว่า ในหน่วยที่ 1 ผู้เรียนสามารถให้คำจำกัดความของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นของตนเองได้ และสามารถจำแนกได้ว่าประโยคคำพูดใดสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นประกอบเพิ่มเติมได้ ในขณะที่ ในหน่วยที่ 3 ผู้เรียนสามารถวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองได้ ดังมีรายละเอียดที่จะยกมานำเสนอไว้ ต่อไปนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1) ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นของผู้เรียนเอง

1. "การเก็บออม การประหยัด อดออม พอเพียง ลดการใช้จ่ายในครอบครัว"
2. "ความพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย มีเท่าไร กินเท่านั้น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้"
3. "ปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ไว้กินเอง ใช้จ่ายอย่างประหยัด"
4. "ทำแผนรายรับรายจ่ายในครัวเรือน ไม่ฟุ่งเฟือ ใช้จ่ายแต่พอเพียง งดใช้จ่ายสิ่งที่ไม่จำเป็น หารายได้เสริมให้ครอบครัว พออยู่พอกิน อาจจะปลูกพืชสวนครัวไว้กินเอง เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ เลี้ยงปลาไว้กินไว้ขาย"
5. "การใช้จ่ายแบบประหยัด พึงพอใจในสิ่งที่ตนมี ตนมีเท่าใดก็ใช้เท่านั้น"
6. "ใช้จ่ายให้น้อย ไม่จ่ายให้เกินไป ให้เดินสายกลาง ให้พอประมาณ ก่อนจะจ่ายก็ต้องคิดให้ดีว่าจะซื้อสิ่งของที่จะใช้ในบ้านในครอบครัวเรา ใช้จ่ายให้พอเพียงแล้วจะสบาย"
7. "ใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็น อย่าใช้จ่ายเกินตัว มี 100 เราใช้วันละ 60 บาท เก็บไว้ 40 บาท อย่าไปซื้อของแพงๆ มากเกินไป เราใช้สิ่งที่จำเป็น เราปลูกพืชผักกินเอง เช่น ปลูกพริก มะนาว มะเขือ กะเพรา ผักบุ้ง ผักกาด และเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เราจะประหยัดเงินได้มาก"
8. "พอกิน พอประมาณ และใช้จ่ายที่จำเป็น คนเราจะอยู่ดีกินดี ก็พอใจในสิ่งที่ตนมี ก็พอใจ"
9. "พอใจในสิ่งที่เรามีอยู่ ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ลดค่าใช้จ่ายสิ่งที่ไม่จำเป็น ปลูกผักสวนครัว ไม่ต้องซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็น มีส่วนร่วมในชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน"
10. "เรารู้ประหยัดในการใช้จ่าย ให้ใช้จ่ายแต่สิ่งที่จำเป็น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ใช้จ่ายไม่ใช้เกินประมาณ"
11. "การเป็นอยู่อย่างพอประมาณ ใช้จ่ายสิ่งที่จำเป็น ไม่จ่ายเกินความ สิ่งไม่จำเป็นความเป็นอยู่"
12. "การใช้ชีวิตแบบประหยัด พึงพอใจในสิ่งที่ตนมี และเมื่อในครอบครัวเราพอใช้ หรือมีมากก็จะแบ่งให้เพื่อนบ้านด้วยก็ได้"
13. รู้จักพอเพียง มีความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ่มเฟือย"
14. "ความพอประมาณ"
15. "ความพอเพียง มีความสุข"
16. "ปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง"
17. "พออยู่ พอกิน พอใช้ พอจ่าย"
18. "การใช้จ่ายสิ่งจำเป็น"
19. "พออยู่ พอกิน พอประมาณ"
20. "การพออยู่ พอกิน ปลูกผักสวนครัว การทำเอง ไม่ฟุ่มเฟือย"
21. "ใช้จ่ายแบบประมาณ"
22. "พอประมาณ พอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย"
23. "รู้จักกิน รู้จักอยู่ รู้จักทำ รู้จักตัวเราเอง รู้จักฐานะตัวเอง แล้วก็ใช้จ่ายกำลังของตัวเอง"
24. "การเป็นอยู่แบบพึ่งตนเอง การประหยัด การปลูกผักกินเอง การใช้จ่ายพอประมาณ เมื่อเรามีมาก เราก็สามารถแบ่งให้เพื่อนบ้านด้วยก็ได้ เป็นการแบ่งปันกันกินกันใช้ เป็นการมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน"
25. "การดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผลและมีความพอประมาณในฐานของตนเอง พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่จำเป็น ไม่อยากได้เกินกำลังของตนเองที่จะหาได้ ทุกอย่างคือเหตุผลของเศรษฐกิจพอเพียง"
26. "เราต้องอยู่อย่างประหยัด และใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น"
27. "มีความพอประมาณในทุกๆ อย่าง มีเหตุผลในการใช้จ่าย พอใจในสิ่งที่ตนมี มีการอดออม ปลูกพืชไว้กินเอง ทำทุกอย่างที่ทำให้เรามีความสุขทั้งกายทั้งใจ และมีความเข้มแข็งในชุมชน"
28. "ประหยัด ลดค่าใช้จ่าย หารายได้เสริมให้แก่ครอบครัว"
29. "การพอประมาณ"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

30. "รู้จักใช้จ่ายในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายลง ปลูกผักสวนครัว ทำบัญชีครัวเรือน รู้ประมาณตนว่าอยู่ในฐานะใด ให้รู้ตัวเองว่าเรามีรายได้เท่าใด ควรจะทำอะไรก่อน ทำอะไรหลัง การรู้คนเอง ควรจะทำหรือไม่ทำ การมีเหตุผล รู้จักแยกว่าอะไรผิดอะไรถูก ต้องรู้จักแบ่งความสุขให้เพื่อนบ้าน เพราะฉะนั้น อยู่ที่ตัวของเราให้ดีเท่านั้น ให้มีคุณธรรม"
31. "ปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไว้กินเอง ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่งเฟือ ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอมีพอกิน ให้เก็บออม ใช้จ่ายพอประมาณ"
32. "พอเพียงในการดำรงชีวิต ใช้จ่ายแบบพอเพียง ซื้อ จ่าย แต่ส่วนจำเป็น เราต้องวางฐานในครัวเรือน รู้จักปลูกผักสวนครัวและพืชที่ไม่ต้องฉีดยา ปลอดสารพิษ มีการออม มีการเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนบ้าน ข้อสำคัญ คือ เราต้องมีความเพียรโดยไม่ผิดต่อศีลธรรมเป็นหลัก"
33. "ใช้ในการที่ถูกต้องในครอบครัว ไม่ฟุ่มเฟือย จะเป็นการพอเพียง"
34. "การที่รู้จักคำว่าพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักกิน รู้จักใช้"
35. "การใช้จ่ายในครัวเรือนให้น้อยลง"
36. "ให้รู้จักพอในสิ่งที่เรามีอยู่ อย่าไปหลงสิ่งที่ผิด รู้จักพึ่งพาตนเอง และสิ่งของที่มีอยู่ จะช่วยเหลือผู้อื่น ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละเลิกความชั่วให้หมดสิ้นไป"
37. "ความพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย"
38. "เราต้องประหยัดการใช้จ่ายในครอบครัว อย่างพอเพียง"

จากการให้ความหมายของคำว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" ที่เป็นของผู้เรียนเอง ดังที่นำเสนอข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่า หลังจากที่ผู้เรียนได้ฟังการบรรยายจากแผ่นพลิกของครูผู้สอนในหน่วยการเรียนที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ไปแล้ว ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง ได้เป็นอย่างดี จนสามารถพัฒนาเป็นคำจำกัดความที่เป็นของตนเองขึ้นมาได้

นอกจากนั้น จากการวิเคราะห์เนื้อหาของคำจำกัดความข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่ ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงแล้วว่าวิธีการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น นั่นเอง

4.2) การแสดงความคิดเห็นกับประโยคคำพูดว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นกับประโยคคำพูด จำนวน 15 ประโยค ในจำนวนนี้แบ่งออกเป็นประโยคคำพูดที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 13 ประโยค และประโยคที่ขัดแย้งกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2 ประโยค (กรุณาดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ภาคผนวกด้านหลัง) ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทดสอบผู้เรียนได้ว่ามีความเข้าใจอย่างแท้จริงหรือไม่ รวมทั้งข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ยังใช้ในการสรุปได้ว่า ผู้เรียนได้ตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ประกอบด้วย ดังมีตัวอย่างของการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครูผู้สอน "...ที่นี้เราลองมาดูข้อความพวกนี้คูนะคะว่าเรามีความคิดเห็นอย่างไร **ไม่ใช่การไม่ใช้เงินเลย แต่คือการใช้จ่ายโดยไม่เกินตัว ถูกต้องมั้ยคะ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั้ยคะ**"

ผู้เรียน "เป็นเศรษฐกิจพอเพียง"

ครูผู้สอน "ควรจัดอยู่ในหลักการข้อใดคะ"

ผู้เรียน "หลักการพอประมาณ"

ครูผู้สอน "**คือ การใช้จ่ายโดยพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่เกินตัว นกน้อยทำรังแต่พอตัว** คราวนี้ต่อไป **การดำรงชีวิตอยู่อย่างพออยู่ พอกิน โดยไม่ต้องเป็นภาระของใคร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั้ย** มีความรู้สึกว่าเป็นอย่างไร จากคำพูดเช่นนี้ **อยู่ข้อไหนคะ**"

ผู้เรียน "มีภูมิคุ้มกัน"

ครูผู้สอน "เป็นได้หลายแง่ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันก็ได้ คือ พอเรารู้ว่าถ้าเราอยู่อย่างพออยู่พอกิน อยู่อย่างสันโดษ **ไม่ไปทำให้ใครเดือดร้อน** ก็ถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันก็ได้ แต่ว่าที่สำคัญ ก็คือ ต้องพอประมาณ อยู่ในข้อนี้ก็ได้เช่นเดียวกัน คราวนี้ ข้อนี้ **การซื้อข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน จะซื้อมาครั้งละมากๆ เพราะถ้าไปบ่อยก็เสียค่าเดินทางและเมื่อซื้อเยอะราคาก็ถูกลงด้วย ท่านเห็นด้วยมั้ยคะ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั้ยคะ**"

ผู้เรียน "เห็นด้วย ต้องทำแบบนี้ ซื้อมาโลด"

ครูผู้สอน "แล้วถ้าเกิดซื้อมาครั้งละมากๆ แล้วถ้าใช้ไม่หมดหละ เกิดเสียขึ้นมา เกิดเน่า เกิดขึ้นราหละ คิดมั้ย ลองคิดดู"

ผู้เรียน "เห็นด้วย เพราะค่ารถมันแพง เวลาออกไปข้างนอก ก็ต้องช้อปมาทีละมากมายเลย ถ้าซื้อมาน้อยก็จะไม่คุ้ม"

ผู้เรียน "ข้าวของเครื่องใช้ เราก็ต้องดูว่าสิ่งที่เราซื้อมา จะเสียไวหรือเปล่า แล้วก็จำเป็นมั้ย ซื้อบ่อยหรือเปล่า"

ครูผู้สอน "นี่คือการรู้จักคิดวิเคราะห์นะคะ ว่าของสิ่งนั้นมันจำเป็นหรือเปล่า มีเหตุผลแล้วว่าของที่เราเอามานี้ เราจะใช้เยอะหรือเปล่า ใช้บ่อย หรือมันอาจจะเสียได้ คือ เราต้องมีเหตุผลอยู่ตรงนั้นด้วย ต่อไปนะคะ การใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น" คิดว่าอยู่ในข้อไหนคะ"

ผู้เรียน "การพอประมาณ"

ครูผู้สอน "**ต่อไป การดำเนินชีวิตในสิ่งที่ตัวเองมี มีเท่าไร ใช้เท่านั้น** เป็นเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อยู่ในหลักการข้อไหนคะ"

ผู้เรียน "การพอประมาณ"

ครูผู้สอน "**จะทำอะไรต้องรวดเร็ว ดังคำที่ว่า น้ำขึ้นให้รีบตัก** อยู่ในหลักการเศรษฐกิจพอเพียงข้อไหนคะ"

ผู้เรียน "ไม่ได้อยู่ครับ"

ผู้เรียน "บางเรื่องไม่ต้องรีบก็ได้ แต่ต้องค่อยๆ คิดให้ดีก่อน"

ครูผู้สอน "แต่ก็ต้องเป็นคนขยัน คนหมั่นเพียร แล้วก็ต้องเป็นคนอดทน แล้วก็จะประสบความสำเร็จ ต่อไป **เปลี่ยนจากหยิบแบงค์พัน มาเป็นแบงค์ยี่สิบ แต่รู้จักที่จะใช้แบงค์พันให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร ข้อความนี้เป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั้ยคะ** เข้าใจว่าอย่างไร"

ผู้เรียน "**เราต้องคิดว่าเราจะไปทำอะไร จึงจะมีประโยชน์**"

ผู้เรียน "**เราจะใช้เฉพาะสิ่งที่จำเป็น**"

ครูผู้สอน "**คือ การรู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นที่เราจะใช้ ในสิ่งที่ไม่จำเป็นก็ไม่ควรใช้ ถ้าใช้มากจะเป็นอย่างไรคะ**"

ผู้เรียน "เปลืองแน่นอนเลย"

ครูผู้สอน "**ต่อไป คือ พออยู่ พอกิน มีสุขภาพดี เป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั้ยคะ**

ผู้เรียน "**เป็นเศรษฐกิจพอเพียง ดีทุกรูปแบบ**"

ครูผู้สอน "**หมายความว่า พออยู่ พอกิน มีสุขภาพดี ชีวีเราก็มีสุข อารมณ์เราก็ดี เพราะอะไรคะ**"

ผู้เรียน "**เราไม่มีหนี้สิน เราก็ไม่มีทุกข์ เรามีความสุขในครอบครัว ไม่เดือดร้อนใคร**"

ครูผู้สอน "**คนเรานี่ถ้าสุขภาพดี สุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี ร่างกายก็แข็งแรงสมบูรณ์ ข้อต่อไป ไม่โลภเกินไป ให้รู้จักตน เป็นคนมีปัญญา เป็นเศรษฐกิจพอเพียงมั้ยคะ หมายถึงอะไร ลองคิดดูถ้าเรามีแค่ 30 ไร่ จะเอา 50 ไร่นี่ หมายถึงอะไรคะ ลองคิดดูว่าต้องดิ้นรนมั้ย**"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เรียน	"ก็ต้องดิ้นรน เพราะโลภ เลยต้องมีความทุกข์ ไม่ดี"
ครูผู้สอน	"ถ้าเราชังตัดตรงนี้ไม่ได้ ก็แสดงว่าเราชังไม่รู้จักตัวเองดี เราชังวิ่ง ก้าวตามเพื่อนอยู่ เพื่อมีเท่านั้นเท่านี้ เราก็ต้องมีเท่านั้นเหมือนกัน ถ้าทำอย่างนี้ จะเป็นยังไงคะ"
ผู้เรียน	"ก็ต้องเหนื่อยมาก ต้องมีทุกข์"
ครูผู้สอน	"ต่อไป คือ สมัยนี้ต้องแต่งตัวให้ทันแฟชั่น ให้เหมือนคนส่วนใหญ่ ไม่อย่างนั้นจะถูกเพื่อนหัวเราะเอาได้ ข้อความนี้แสดงว่าเป็นคนอย่างไรคะ"
ผู้เรียน	"ไม่พอเพียง ไม่ได้ทำตามเศรษฐกิจพอเพียง"
ครูผู้สอน	"อาจจะคล้ายกับว่า พอดอนเย็น ถ้าเราไม่ไปร่วมวงเพื่อน เพื่อนจะไม่คบเรานะ เพื่อจะตัดเราออกจากชุมชนนี้มั้ย แล้วเราจะทำอย่างไร"
ผู้เรียน	"ก็ต้องไปร่วม"
ครูผู้สอน	"พอไปร่วม กลับมาถึงบ้านก็โดนเมียว่าอีก พอรุ่งเช้าก็ไปทำงานไม่ทันอีก แย่อีก นั่นคือการไม่พอดี นั่นเอง"
ผู้เรียน	"งั้นไปร่วมแค่บางครั้งพอ"
ครูผู้สอน	"ต่อไป คือ มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ ทำแบบนี้ดีมั้ย ทำได้มั้ย มีใครที่ภาคภูมิใจในคำพูดนี้แล้วบ้าง ยกมือขึ้น"
ผู้เรียน	(ทั้งหมดยกมือขึ้น)
ครูผู้สอน	"แสดงว่าทุกคนเข้าใจคำว่าพอเพียง แล้ว"

จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ว่าการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำอย่างไร และในทางตรงกันข้าม การปฏิบัติตนอย่างไร ถือได้ว่า มิได้เป็นการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง จากการวิเคราะห์เนื้อหาของการสนทนาระหว่างครูผู้สอนและกลุ่มผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้

4.3) การวางแผนชีวิตในอนาคต

ผู้เรียนได้นำเสนอข้อมูลการวางแผนชีวิตในอนาคต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ กล่าวคือ ผู้เรียนได้วางแผนชีวิตในอนาคตในประเด็นต่างๆ ที่ใช้เป็นคำถาม ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป้าหมายของชีวิตท่านในอีก 5 ปีข้างหน้า ท่านอยากจะมีชีวิตอย่างไร หรือท่านต้องการเป็นอะไร?

2. แล้วในวันนี้ ชีวิตของท่านไม่เหมือนกับเป้าหมายตามข้อ 1 ที่ท่านได้คิดไว้อย่างไรบ้าง ท่านมีชีวิตเป็นอย่างไร?

3. หากต้องการให้ชีวิตของท่าน เป็นเหมือนกับเป้าหมายที่คิดไว้ตามข้อ 1 ท่านจะต้องทำอะไรบ้าง หรือต้องทำอย่างไรบ้าง?

4. ในวันนี้ มีอะไรบ้างที่ยังไม่ค่อยเหมาะสม หากต้องการให้ชีวิตของท่านเป็นเหมือนกับเป้าหมายที่คิดไว้ตามข้อ 1 ?

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. จากประสบการณ์ เรื่องการใช้จ่ายเงินที่ผิดพลาดที่เคยผ่านมาของท่าน หากท่านจะต้องแนะนำ เพื่อบอกวิธีป้องกัน หรือวิธีแก้ไข ให้กับคนที่ท่านรักที่สุดในชีวิต เช่น พ่อ แม่ สามี ภรรยา ลูก ญาติพี่น้อง คนรัก ฯลฯ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด เรื่องการใช้จ่ายเงินแบบนั้นอีก ท่านจะพูดกับคนที่ท่านรักนี้ ว่าอย่างไรบ้าง ?

6. ท่านจะนำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของท่านได้อย่างไรบ้าง ? ดังมีรายละเอียดตามข้อมูลที่ได้นำมาเสนอไว้ในตารางที่ 52

ตารางที่ 52 ข้อมูลการวางแผนชีวิตในอนาคตของผู้เรียน

เป้าหมายของชีวิตใน อีก 5 ปีข้างหน้า	สภาพความเป็นจริงใน ปัจจุบัน	วิธีการเพื่อไปสู่ เป้าหมายของชีวิต	จุดอ่อนที่มีหรือเป็นอยู่	วิธีการแก้ไขจุดอ่อน	แนวทางเบื้องต้นในการนำอย่างแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
อยู่สุขสบาย	เราต้องต่อสู้ ทำงาน เพื่อให้ชีวิตสบาย	ต้องอดออม ประหยัด พอเพียง	ยังไม่ขยัน ประหยัด พอเพียง	ให้ครอบครัวสามัคคี	ต้องใช้จ่ายลดลง ให้น้อยที่จะทำได้
อยากมีชีวิต ที่พออยู่ พอกิน ไม่เป็นหนี้ ก็พอแล้ว	ไม่เป็นหนี้ ธกส. ก็พอแล้ว	อยากมีที่พอเพียง มีอยู่มีกิน ไม่เป็นหนี้ ก็พอแล้ว เศรษฐกิจพอเพียง	ไม่อยากมีหนี้สิน		
อยากมีสุขภาพแข็งแรง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และหาครอบครัวอยู่อย่างสุขสบาย	ในเวลานี้ ก็อยู่สบายดี ไม่แตกต่างกับความหวังในวันข้างหน้าที่หวังไว้	พยายามทำความดี สร้างคุณธรรมให้กับตนเอง และครอบครัว เพื่อความฝันจะได้เป็นจริง	ก็มีบ้างเป็นบางอย่าง เช่น ทำงานน้อยมาก แต่เราก็พยายามทำโดยไม่ค่อยได้ข้างเขามาทำ เพราะเราทำในครอบครัว	ผมพยายามบอกเสมอว่าอย่าใช้เงินโดยประมาท จงคิดดูก่อนที่จะทำอะไรหรือใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือย จะซื้ออะไรก็ไปรดดูให้ดีก่อนซื้อ	เอาไปปรับปรุงตัวเอง สร้างคุณธรรมให้กับครอบครัว ก่อน นำไปใช้กับผู้อื่น และคิดว่าจะทำบัญชีรายรับรายจ่าย ต่อไป
อยากมีชีวิตในครอบครัวที่ดีขึ้นขึ้น และสุขภาพแข็งแรง ทำปุ๋ยใช้เอง มีพออยู่พอกิน	เราต้องพยายามทำให้ได้	ต้องขยันทำงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	ยังขาดความรู้ในการทำปุ๋ย ยา	เราต้องประหยัด ลดค่าใช้จ่ายลง ขยันทำงาน	ได้รับการอบรมแล้ว ต้องนำเอาไปปฏิบัติตามที่รู้มา
จะต้องดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่มีหนี้สิน มีที่ทำกิน มีบ้านที่สวยๆ มีรถยนต์สักคัน	ยังมีหนี้สินอยู่	จะต้องขยัน ประหยัด รู้จักจับจ่าย	เพราะยังฟุ่มเฟือยอยู่	ต้องรู้จักจับจ่ายใช้สอย อย่าฟุ่มเฟือยให้มากนัก จะได้มีเก็บไว้ใช้ในวันหน้า เดี๋ยวจะลำบาก	จะต้องมีบัญชีรายรับรายจ่าย
อยากมีความสุข ความเจริญก้าวหน้า ความอยู่เย็นเป็นสุข ตลอดไป		คิดดี ทำดี มีสุข เศรษฐกิจพอเพียง	อยากให้รัฐชื่นมือเข้าช่วยเรื่องหนี้สิน ออกเอกสารสิทธิ์ที่ทำกิน		ปลูกผักสวนครัว
จะเป็นคนหนึ่งซึ่งทำปุ๋ยหมักชีวภาพด้วยตัวเอง จะปลูกพืชหมุนเวียน ปาล์ม กาแฟ ทุเรียน ยาง เพื่อเก็บออมเป็นรายวัน เดือน ปี จะไม่ทำหนี้จากกู้เงินดอก ใช้จ่ายให้เหมาะสม	ยังเพิ่งเริ่มปลูกและกำลังวางแผนในการออม เพราะผมทำงานคนเดียว แต่มีความสุขในครอบครัว	ต้องศึกษาหาความรู้แหล่งความรู้ด้านเกษตร เพิ่มความขยันความเพียรให้มากขึ้น	เพิ่งเริ่มครอบครัวใหม่ ลูกยังเล็ก 2 คน ทำงานคนเดียว ต่อไปข้างหน้าคิดว่าจะลงดัว เพราะผมไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ และการพนันไม่เกี่ยวอยู่แล้ว	ขอให้สัญญาว่าจะไม่หาเงินดอกมาเพื่อสร้างครอบครัวอีก เพราะเริ่มใช้หนี้หมด มีกาแฟและทุเรียน 10 ไร่ ปาล์ม 10 ไร่ ยาง 5 ไร่	ต้องทำตารางรายรับรายจ่าย มีการออมระบบ รายปีและครอบครัว จะทำปุ๋ยให้ได้และจะปลูกผักสวนครัว เมื่อทำส่วนตัวสำเร็จ ก็จะชวนเพื่อนร่วมทำด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป้าหมายของชีวิตในอีก 5 ปีข้างหน้า	สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน	วิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายของชีวิต	จุดอ่อนที่มีหรือเป็นอยู่	วิธีการแก้ไขจุดอ่อน	แนวทางเบื้องต้นในการนำขยายแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
อยากมีสุขภาพแข็งแรงตลอดไป	อยากให้ลูกเรียนสูงขึ้น	อยากให้รัฐบาลประกันราคาผลผลิตให้เกษตรกร (กาแฟ)	คิดดี ทำดี อารมณ์ดี	ให้รู้ว่าการงานของเราอะไรควรทำก่อน ทำทีหลัง ลูกอะไรผิด อะไรถูก มีเหตุและมีผล	รู้งานและหน้าที่ของตนเองว่ามีอะไรเข้ามาให้เรารู้ และอยากทำปุ๋ยหมัก อยากให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาเป็นที่เลี้ยงให้
อยากมีชีวิตสุขสบาย ไม่มีหนี้สิน ไม่ต้องทุกข์กาย ทุกข์ใจ และอยากเป็นคนช่วยส่งเสริมให้คนอื่นมีการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เหมือนตัวผมเอง	ก็ยังไม่สุขสบาย ยังมีหนี้สิน ต้องดิ้นรนอยู่เพื่อหาสิ่งมาอำนวยประโยชน์ให้ (เช่นรถ) และยังไม่ได้นำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้	ต้องขยันหมั่นเพียร อดทน อดออม ประหยัด นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้	การใช้จ่าย ยังไม่มีการออม และยังไม่ได้นำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้	การใช้เงินที่ผ่านมาเป็นบทเรียนให้ลูกดู ต้องอดออมให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนที่เรารัก และบอกว่าการใช้เงินอย่างชาญฉลาด ประหยัด จะทำให้เรารวย	ใช้จ่ายให้ประหยัด มีการอดออม ขยันหมั่นเพียร และมีการทำกิจกรรมร่วมกันในสังคม
ได้ถึงซึ่งในการหมดหนี้สิน	ชีวิตในวันนี้ หนี้สินก็ยังจำเป็นที่จะต้องมีอยู่ คาดหวังมากในอีก 5 ปีข้างหน้า จะพยายามให้หมดในหนี้สิน	ต้องประหยัด ขยัน หมั่นหาความรู้ หาประสบการณ์ ลงมือปฏิบัติในทันที	ความพร้อมในด้านปัจจัย ความพร้อมในการดำเนินชีวิตในประจำวันที่ยังต้องดิ้นรน	ในการใช้จ่ายเงินก็ขอให้พิจารณาว่าในสิ่งนั้นสำคัญกับความเป็นอยู่ของเราหรือไม่ ขอให้พินิจพิเคราะห์ให้ดีๆ เพื่อจะไม่ได้ผิดพลาด	ประหยัด ขยัน หมั่นหาความรู้
มีครอบครัวที่อบอุ่นและพอมีพอใช้ ไม่มีหนี้สิน มีบ้าน มีไฟฟ้าใช้	ครอบครัวยังไม่พร้อม บ้านยังไม่เสร็จ ยังมีหนี้สิน ไฟฟ้าก็ยังไม่มีใช้	ต้องพอใจในสิ่งที่ตนมี ต้องประหยัด ปลูกผักกินเอง ไม่ใช้จ่ายพอประมาณ	การประหยัด อดออม มีความเพียรพยายาม ห้ามใจตัวเอง ไม่ให้ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย	ให้ใช้อย่างประหยัด อดทน อดออม รู้จักเก็บออม	อยู่กินแบบพอเพียง ใช้จ่ายอย่างประหยัด ปลูกผักกินเอง เลี้ยงไก่ เป็ด เลี้ยงปลา อะไรที่จะทำให้เราประหยัดค่าใช้จ่ายในบ้านได้ จะทำให้ชีวิตเราดีขึ้น จากมีหนี้ก็จะกลายเป็นไม่มีหนี้ได้
ใช้ชีวิตแบบสบาย ไม่โลภ ไม่หลงตัวเอง	คุสาเหตุว่าทำไมไม่สำเร็จ เพราะเหตุอะไร	ขยัน ประหยัด	หาความรู้หลายๆ ด้าน	รู้จักใช้เงิน	อยู่ง่าย กินง่าย ให้ประหยัด
อยากอยู่ดีกินดี อยากได้ทุกอย่าง	ไม่อยากมีหนี้สิน	ต้องประหยัด	ต้องทำงาน ต้องสู้	คิดดีทำดี ใช้แบบประหยัดพอเพียง	รู้จักหน้าที่ตัวเอง
อยากมีชีวิตที่มีความสุข ไม่มีหนี้ มีเงินเก็บ อยากไปไหนก็ไปได้ ครอบครัวมีความสุข	***มีหนี้สินมาก ไม่มีเงินเก็บ ไม่ได้ไปเที่ยวตามที่ใจชอบ ไม่มีความสุขเท่าที่ควร***	***ประหยัด อดออม ใช้จ่ายให้มีเหตุผล***	***ใช้จ่ายเกินตัว กินเหล้ามาก ค่าใช้จ่ายในครอบครัวมาก***	***รู้จักประหยัดให้มากๆ***	***รู้จักอดออม รู้จักพอเพียง ไม่โลภ***
จะพัฒนาหมู่บ้านให้มีไฟใช้ทุกครัว จะทำถนนในการสัญจรไปมาให้สะดวก จะจัดการหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรแบบครบวงจร	มีเวลาน้อย แต่มีงานมาก มีความรับผิดชอบมาก มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย	ต้องขยันทำงานในการหาแหล่งงบประมาณ ต้องสานงานต่อ เพราะพัฒนามาถูกทางแล้ว	แบ่งงานให้ผู้อื่นทำบ้าง เช่น อบต. ผู้ช่วย โดยการแบ่งหน้าที่กันทำ เพื่อให้งานสำเร็จ	ให้ประหยัดในการใช้จ่าย ให้เลิกอบายมุขทุกอย่าง	รู้จักใช้จ่ายเงินแบบประหยัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป้าหมายของชีวิตใน อีก 5 ปีข้างหน้า	สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน	วิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายของชีวิต	จุดอ่อนที่มีหรือเป็นอยู่	วิธีการแก้ไขจุดอ่อน	แนวทางเบื้องต้นในการนำอบรมความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
จะหมดหนี้สิน หนี้สินไม่มีก็พอใจ		ชีวิตก็จะดีขึ้น ชีวิตในครอบครัวจะดีขึ้น	ต้องทำงาน ขยันขึ้น รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด	ผมก็จะบอกคนรักให้เขาใช้จ่ายให้น้อยลง บอกลูกให้ใช้จ่ายให้น้อยลง	จะทำสวนครัวกินเอง
มีกินมีใช้เหมือนทุกวันนี้ ไม่เจ็บไม่ใช้ ไม่มีหนี้ มีความสุขดีแล้ว	จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนในหลวงท่านสอน	ไม่มีหนี้สิน มีการเก็บออมไว้ตอนแก่ ต้องมีเงินฝากไว้ให้ลูกหลานเรียนหนังสือ มีการศึกษาสูงๆ	อยากให้ตัวเองไม่เจ็บไม่ใช้ มีห่อบ้านเข้าใจ ขอให้ลูกให้หลานๆ เป็นคนดี มีเงินใช้ ไม่ขาดเงิน ก็พอใจดี มีความสุขแล้ว	จะใช้จ่ายอะไรก็ต้องคิดทบทวนให้ดีๆ	เลี้ยงปลากินเอง ปลูกพริก มะเขือ ตะไคร้ ข่า สิ่งประกอบอาหาร จะต้องปลูกเอง ทำเอง
อยากจะมีพอใช้ มีพอจ่าย ไม่มีหนี้ แล้วก็พอ	ไม่อยากหลอกตัวเอง	ประหยัด อดออม	ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเยอะ		
อยากมีสุขภาพแข็งแรง และจะใช้ชีวิตแบบพอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีของในหลวง	ชีวิตทุกวันนี้ก็ยังมีภาระที่จะต้องรับผิดชอบ แต่ก็อยากให้ชีวิตดีขึ้นเรื่อยๆ	ใช้จ่ายอย่างประหยัด ปลูกผักกินเอง เก็บออมเงิน ดูแลตนเองให้ดี	ลดเรื่องอบายมุขในเรื่องต่างๆ และจะปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้มากที่สุด	เช่นเรื่องการไปซื้อหวย ไปใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น อยากให้คนในครอบครัวว่าอย่าทำตาม ให้ใช้จ่ายเงินอย่างเกิดประโยชน์มากที่สุด	เปิดพัดลมให้เป็นเวลา ประหยัดไฟฟ้า จะได้เสียค่าใช้จ่ายน้อย
อยากมีชีวิตให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ให้มีความสุขอยากหมดหนี้	ก็มีความสุขดี ปฏิบัติตนตามที่ในหลวงได้สั่งสอน ต้องลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	ต้องขยัน ไม่ยืมเพื่อนอีก อดทน	เป็นหนี้ ธ.ก.ส. / ลดหนี้ลง โดยต้องขยัน หาอาชีพเพิ่ม ทำสวน ใส่ปุ๋ย ใส่บำรุงสวน	ไปยืมเงินนอกระบบ แต่อยากบอกว่าไม่ควรไปยืมเงิน เพราะดอกเบี้ยแพง	เลี้ยงปลา ปลูกผักกินเอง ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย
อยากมีชีวิตที่พอเพียง พออยู่พอกิน ไม่เป็นหนี้	ไม่เป็นหนี้ ธ.ก.ส. ก็พอแล้ว	อยากมีชีวิตที่พอเพียง พออยู่พอกิน ไม่เป็นหนี้เป็นสิน	อยากทำเศรษฐกิจพอเพียงให้พออยู่พอกิน	อย่าใช้จ่ายเงินที่ไม่จำเป็น ให้ใช้จ่ายของที่จำเป็น	ลดค่าใช้จ่ายลง ปลูกทุกอย่างที่กินได้ในสวน
อยากมีสุขภาพแข็งแรง จะใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง	ชีวิตทุกวันนี้ยังมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบ แต่ก็อยากให้ 5 ปีข้างหน้าดีขึ้นเรื่อยๆ	ใช้จ่ายประหยัด ออมเงิน ดูแลสุขภาพตนเอง ให้ชีวิตมีแต่ความสุข	จะต้องขยัน อดทน และลดภาระในครอบครัวให้มากที่สุด	ส่วนใหญ่จะให้ลูกไปใช้จ่ายมากกว่า	ประหยัดค่าใช้จ่ายลงบ้าง แต่ไม่ถึงกับออมเงินให้มากๆ วัน
อยากมีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง มีกินมีใช้สุขสบาย ไม่มีหนี้	ก็มีความสุขดี ปฏิบัติตามที่ในหลวงสั่งสอน	ประหยัด อดออม ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ พึงพอใจในสิ่งที่ตนมี	อยากอยู่อย่างมีความสุข มีอยู่มีกินมีใช้ทำแบบในหลวงสั่งสอน	ให้หยุดใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย มาทำเศรษฐกิจพอเพียงแบบในหลวงสั่งสอน	เลี้ยงเป็ด-ไก่ ผัก เลี้ยงปลาเป็นอาหาร ลดการใช้จ่ายเงินที่มากลง
อยากมีอยู่มีกินมีใช้อย่างพอเพียง ไม่มีหนี้	ก็มีความสุขดี จะปฏิบัติตามในหลวงสั่งสอน	เก็บเงินไว้อย่างพอเพียง ลดค่าใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยลง ทำแบบเศรษฐกิจพอเพียง	อยากอยู่อย่างมีความมีอยู่มีกินตามที่ในหลวงสั่งสอน	ให้หยุดใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย มาทำเศรษฐกิจพอเพียงแบบในหลวงสั่งสอน	เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก เลี้ยงปลา ออมเงิน ลดการใช้จ่ายลง
เราต้องการอยู่ดีกินดี ไม่มีหนี้สิน ให้มีความพอเพียง	ขอให้มีอยู่ดี ทั้งสุขภาพร่างกาย ไม่มีหนี้ เรามีความสุข	ถ้าเราทำได้อย่างข้อ 1 เราก็ต้องมีความสุข ไม่เป็นหนี้ใคร	ถ้าเราตั้งใจเหมือนอย่างที่เราคิดไว้ แสดงว่าตัวเราไม่ผิดความตั้งใจไว้	ให้เล่าความผิดให้เขารู้ เพื่อจะรู้ผิดรู้ถูก	ต้องการนำความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้เขารู้ตาม จะได้เป็นผู้นำต่อไปของลูกและหลาน
จะไม่ให้มีหนี้สิน จะใช้หนี้ให้หมด	มีหนี้สินจนใช้หนี้ไม่สิ้นสุด	จะอดออมเงินไว้ใช้ตอนแก่เฒ่า จะใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น	การใช้จ่ายที่ราคาสูง		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป้าหมายของชีวิตในอีก 5 ปีข้างหน้า	สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน	วิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายของชีวิต	จุดอ่อนที่มีหรือเป็นอยู่	วิธีการแก้ไขจุดอ่อน	แนวทางเบื้องต้นในการนำแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
ต้องการมีชีวิตพอเพียง ที่พอกินพอใช้ อยู่มีความสุข หนี้สินไม่มีก็พอใจ		จะทำไร่ สวน แบบไม่ใช้เคมี จะใช้ปุ๋ยชีวภาพ จะมีเงินใช้จ่ายแบบพอเพียง		จะพูดกับคนที่ผมรักว่าให้ใช้อย่างประหยัด	จะปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง
อยากให้มีชีวิตพอเพียง ให้หมดหนี้สิน จะได้อยู่ดีกินดี ก็พอใจ ขอให้สมใจคิดก็พอแล้ว	ทุกวันนี้ ยังไม่ได้อย่างคิด แต่ต้องคิด แล้วตั้งใจทำให้ได้	ต้องทำให้ชีวิตพอเพียง จะไม่กู้หนี้ยืมสิน ให้อยู่อย่างพอเพียง ต้องทำให้ได้	ต้องอดทนทำงานให้เข้มแข็ง ให้หมั่นเพียร ต้องทำให้ตาม เป้าหมาย คิดก่อนทำ	บอกคนที่เรารักว่า เราต้องออมและประหยัด และการจ่ายให้น้อยลง	จะทำสวนผักที่กินได้ ตามข้างบ้าน ตามสวน ตามไร่
มีชีวิตแบบพอเพียง อยากมีความสุข	ตอนนี้ชีวิตก็ยังมีหนี้สิน ยังไม่ได้ตาม เป้าที่ตั้งไว้ แต่ก็จะพยายามทำให้ดีที่สุด	ต้องประหยัด อดออม น่าจะอดทน มีความพยายามไปตามเป้าหมายให้ได้	ประหยัดและมีความอดทนในการใช้จ่ายในครอบครัว	เคยลงทุนผิดพลาดหลายอย่าง ถ้ามีการลงทุนต่อไปจะศึกษาปรึกษาให้ดี	ไม่หาหนี้สินอีก เพิ่มความเพียร ความขยันออม เป็นหลัก
อยากสุขภาพแข็งแรง มีความสุข ไม่มีหนี้สิน อยากอยู่อย่างพอมีพอกิน ใช้ชีวิตพอเพียงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระบรมราชโองการในหลวง	มีหนี้สิน มีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบเกินกว่ากำลังจะทำได้	ใช้จ่ายอย่างประหยัด ปลูกผักกินเอง ออมเงิน ดูแลสุขภาพตัวเอง	ลดอบายมุขต่างๆ และจะปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้มากที่สุด	ให้ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล	ปลูกผักกินเอง เลี้ยงปลา ใช้จ่ายอย่างประหยัด
อยากมีชีวิตที่พออยู่พอกิน ไม่เป็นหนี้ ก็พอแล้ว	เป็นหนี้ ธ.ก.ส. เป็นหนี้นอกระบบ ไม่เป็นหนี้ทุกอย่างคงสบายขึ้น	พยายามเก็บออมไว้ใช้เมื่อแก่เฒ่า ใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้	ราคาพืชผลทางการเกษตรไม่มีราคา ทำไร่ก็ขาดทุน	พยายามใช้จ่ายอย่างประหยัด อย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	ทำบัญชีรายรับรายจ่าย ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ปลูกทุกอย่างที่กินได้ ผักสวนครัวรั้วกินได้
อยากให้ชีวิตอยู่ดีไม่มีหนี้นอกระบบ อยากให้ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว	ก็คงไม่ท้อและจะสู้ต่อไปเพื่อลูกและครอบครัว	ก็จะอดออมและขยันให้มากกว่าเดิม ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น	การใช้จ่ายมากกว่ารายได้ การเป็นหนี้สินนอกระบบ ร่างกายสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง	เล่าถึงความผิดพลาดของตัวเองให้เขาฟัง และแนะนำว่าอย่าให้เขาทำผิดอย่างเรา	ให้รู้จักประหยัด อดออม ให้รู้จักขยันอดทน ทำงานให้มากกว่าเดิม รู้จักวางแผนในการใช้ชีวิตในแต่ละวัน

จากตัวอย่างของผู้เรียนคนหนึ่ง ที่มีเป้าหมายของชีวิตในอีก 5 ปีข้างหน้า คือ “อยากมีชีวิตที่มีความสุข ไม่มีหนี้ มีเงินเก็บ อยากไปเที่ยวที่ไหนก็ไปได้ ครอบครัวมีความสุข” แต่กลับมีสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน คือ “มีหนี้สินมาก ไม่มีเงินเก็บไม่ได้ไปเที่ยวตามที่ใจชอบ ไม่มีความสุขเท่าที่ควร” และเขามีวิธีการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของชีวิต คือ “ต้องประหยัด อดออม ใช้จ่ายให้มีเหตุผล” นอกจากนั้น เขายังสามารถวิเคราะห์ได้ว่าจุดอ่อนที่เขามีอยู่ก็คือ “การใช้จ่ายเกินตัว กินเหล้ามาก ค่าใช้จ่ายในครอบครัวมาก” ดังนั้น เขาจึงคิดหาวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่ว่านี้ให้ได้ด้วยวิธีการ “ต้องรู้จักประหยัดให้มากๆ” และเขาได้ตัดสินใจที่จะปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมด้วยวิธีการ “รู้จักอดออม รู้จักพอเพียง และไม่โลภ”

จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนคนนี้ และรวมถึงคนอื่นๆ ด้วยที่สามารถวิเคราะห์ตนเองและวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองได้ นั่นย่อมแสดงว่า ได้เกิดความตระหนักรู้ในเป้าหมายของชีวิต สภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหา วิธีการแก้ไขเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย รู้จุดอ่อนที่มีอยู่ รู้วิธีการแก้ไขจุดอ่อน และในประการที่สำคัญที่สุด ก็คือ ได้ตัดสินใจที่จะนำเอาแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตจริง เพื่อให้ตนเองก้าวไปสู่เป้าหมายของชีวิตอย่างมีความสุขนั้น

ดังนั้น จากข้อมูลของการวางแผนชีวิตในอนาคตที่นำเสนอข้างต้นนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนมีการตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งยังสามารถคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตนเองในประเด็นที่สำคัญต่างๆ 6 ประเด็น คือ เป้าหมายของชีวิต สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน วิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายของชีวิต จุดอ่อนที่มีหรือเป็นอยู่ วิธีการแก้ไขจุดอ่อนนั้นๆ และแนวทางเบื้องต้นในการนำเอาแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

5) กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์

ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมในหน่วยที่ 2 พบว่า ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นกับข่าวที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ทั้ง 10 ข่าว พร้อมทั้งสามารถตัดสินใจได้ว่า หากตนเองเป็นบุคคลที่อยู่ในข่าวนั้นๆ แล้ว ควรจะเลือกแนวทางในการปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังมีรายละเอียดที่จะยกมานำเสนอไว้ ต่อไปนี้ คือ

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 1

ผู้วิจัย	**"...ข่าวแรกเค้าบอกว่า ติดเงินค้างแค่ 300 บาท บุกถึงบ้านรัวยิงลูกดับ แม่โคม่า ยิงลูกชายตายเลย ส่วนแม่นี่โดนยิง โคม่า เพราะว่าติดเงินกู้เค้าแค่ 300 บาท แค่นั้นเอง ข่าวนี้มาจากเดลินิวส์ วันที่ 22 มีนา 52 แก๊งค์ทวงหนี้ฆ่าแม่ค้าผัก พวกเรามีความคิดเห็นกับข่าวนี้อย่างไรครับ"**
ผู้เรียน	**"มันโหดเกินไป"**
ผู้เรียน	**"มันโหดร้ายค่ะ"**
ผู้วิจัย	**"เค้าทำถูกมั้ยครับ ที่เค้าไปยืมเงินมา 300 นี่ เค้าอาจจะจำเป็นก็ได้นะครับ"**
ผู้เรียน	**"คนไม่มีตังค์ มันก็จำเป็น แต่คนที่ไม่ถูกก็คือคนยิง"**
ผู้วิจัย	**"แล้วถ้าเกิดว่าเราจะตัดปัญหาไม่ให้เรื่องนี้เกิดขึ้น เราจะทำอย่างไรดีครับ"**
ผู้เรียน	**"ก็ไม่ต้องไปเอาเงิน แต่ก็เหมือนกับเศรษฐกิจพอเพียงนี่ คือ เราต้องทำให้ได้ ถ้าเราทำแล้ว ถ้าเรามีตัวนี้แล้ว เราก็ไม่ต้องไปเอาเงินเค้ามา อันนี้คนที่ไปกู้มานี่ เค้าก็อาจจะจำเป็นนะ ส่วนมากแล้วมันน่าจะไม่ใช่มีแค่คนเดียวนะครับ อาจจะมีหลายร้อยคน ที่ทุกวันนี้ที่ส่วนมาก บางคนก็ไปดาวน์รถมา ซื้อผ่อนแล้วก็ต้องไปดิ้นรน ไปเอาเงินตัวนี้มา แล้วบางทีก็คนที่เค้ามาเก็บเงินนี่ เค้าก็อาจจะโดนสั่งมาอีกทีนึง แล้วก็อาจจะมาทำโดยไม่ได้คิดก็ได้ ก็อยากให้ทุกคน ถ้าถือตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี่ คงไม่เกิดเรื่องแบบนี้ครับผม"**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า วิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด ก็คือ ไม่ควรจะไปใช้บริการเงินกู้นอกระบบ แต่ควรจะดำเนินชีวิตด้วยความเป็นอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ เพราะหากมีวินัย สามารถปฏิบัติตนตามแนวทางนี้ได้แล้ว ก็จะไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องไปกู้ยืมเงิน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดเรื่องร้ายๆ ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 2

ผู้วิจัย	"ข่าวที่ 2 แม่เล้า ม.2 เปิดปากอยากมีเงินใช้สอย ตำรวจไปจับเด็ก ม.2 เด็ก ม.2 เป็นแม่เล้าเลย อันนี้เป็นข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เมื่อวันที่ 30 มกรา ปี 52 เรื่องนี้ ผมอยากถามว่า ใครเป็นคนผิดครับ"
ผู้เรียน	"แม่เล้านี่หละผิด"
ผู้วิจัย	"ตรวจไปจับแม่เล้า ม.2 นะ"
ผู้เรียน	"แม่เล้าผิด ผมจับคุณ ไปเที่ยวนี่ คุณไปเที่ยว หรือผู้ชายไปเที่ยวผู้หญิง แม่เล้าก็คุมไป คุมคนที่ไปขายตัว มันก็ต้องเป็นคนผิด ตัวโตง ชักจูงคนอื่นมา"
ผู้วิจัย	"แม่เล้าเป็นคนผิดหรือครับ ทำไมคิดว่าแม่เล้าเค้าต้องยอมทำผิดหละครับ"
ผู้เรียน	"เพราะเงินตัวเดียวนี่หละ"
ผู้วิจัย	"เพราะว่าแม่เล้ากับคนขายตัวนี่ เค้าไม่ยอมทำตามปรัชญาของในหลวงใช่มั้ยครับ อยากได้เงินมาง่ายๆ แบบนี้ คิดว่าเค้าอยากได้เงินเอามาทำอะไรครับ"
ผู้เรียน	"ก็เอามาซื้อของ ก็แล้วแต่ว่าใครจะมีกิจกรรมแบบนี้ ใครๆ ก็อยากรวย แบบนี้ไม่พอเพียง"

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า การกระทำของแม่เล้าและหญิงขายบริการ และชายที่เป็นผู้ไปซื้อบริการในเนื้อหาของข่าวนี้เป็นผู้ที่กระทำผิด อย่างไรก็ดี หากทั้งแม่เล้าและหญิงขายบริการ ได้หันมาปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ก็จะมีการดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ พอเพียง ดังนั้น วิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดในกรณีนี้ ก็คือ จะต้องใช้ชีวิตแบบพอเพียงนั่นเอง ซึ่งก็จะทำให้ไม่เกิดเรื่องที่เป็นการกระทำผิด ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 3

ผู้วิจัย	"ข่าวที่ 3 ครับ มาจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 20 มีนา 52 คนอีสาน แห่เล่นบ่อนกาสิโนลาว บ่อนกาสิโน คือ บ่อนการพนันนะครับ แต่ข้ามไปเล่นในลาวเฉย อันนี้ใครผิดครับ"
ผู้เรียน	"คนอีสานนี่แหละผิด ข้ามไปเล่นบ้านเค้า"
ผู้วิจัย	"แล้วถ้าเล่นในประเทศไทยนี่ ไม่ผิดหรือครับ"
ผู้เรียน	"ก็ผิดเหมือนกัน แต่ว่าที่ลาวนี่ เค้าทำแล้วก็ตามกฎหมายนี่ เค้าชอบนะ แต่ว่าคนไทยนี่มันชอบการพนัน แล้วก็ข้ามไปเล่นบ้านเค้า"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัย	"ถ้าหล่นในไทยนี่ เค้าจับใช่มั้ยครับ แล้วทางที่ถูกนี่ควรจะเล่นมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"ไม่ควรเล่น"
ผู้วิจัย	"คนที่ไปเล่นนี่ เค้าไปเล่นเพราะอะไรครับ"
ผู้เรียน	"เค้าอยากได้เงินไง"
ผู้เรียน	"โลภ"
ผู้วิจัย	"แล้วถ้าเราจะแก้ปัญหานี้ เราจะทำอย่างไรดีครับ แก้ปัญหาเรื่องความโลภนี้"
ผู้เรียน	"ก็ต้องหยุดเล่น เลิกเล่น มาทำงาน"
ผู้วิจัย	"ต้องใช้ปรัชญาของในหลวงมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"ต้องพอเพียง หากินสุจริต"

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า การเล่นการพนันไม่ว่าจะเป็นสถานที่ใดๆ ก็ตาม ก็ล้วนแล้วแต่ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิด ดังนั้น จึงไม่ควรจะกระทำ ส่วนสาเหตุที่มีคนหลงผิดไปร่วมเล่นการพนันนั้น ก็เป็นเพราะว่ามีความโลภอยากจะได้เงิน ดังนั้นวิธีการแก้ไขในกรณีนี้ ก็คือ จะต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผลเพื่อใช้แก้ไขปัญหาในเรื่องความโลภนี้ลงให้ได้ โดยจะต้องหยุดเล่นการพนัน ในทางตรงกันข้ามจะต้องหันมาทำงานด้วยการหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งก็จะทำให้ไม่เกิดเรื่องดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 4

ผู้วิจัย	"...ข่าวต่อไปครับ เค้าบอกว่า หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เมื่อวันศุกร์ ที่ 13 กุมภา ปี 52 ชื่อข่าวว่าลุ้นเลขเด็ด ชาวบ้านแห่จุดธูปขอเลขเด็ดรอยเลื่อยประหลาดบนรถยนต์คันหนึ่ง ที่ขอนแก่น อยู่ที่อำเภอภูเวียง เชื่อว่าเป็นพญานาคสำแดงปาฏิหาริย์ อันนี้เราเชื่อมั้ยครับ มีความเห็นว่าอย่างไร"
ผู้เรียน	"ไม่เชื่อ"
ผู้เรียน	"มันเป็นไปไม่ได้ หาเงิน"
ผู้วิจัย	"มันเป็นการหาเงิน มันเป็นข่าวเพื่อหาเงินหรือครับ"
ผู้เรียน	"ข่าวหาเงินจากคนที่เชื่อนี่"
ผู้วิจัย	"แล้วคิดว่าใครเป็นคนทำหละครับ"
ผู้เรียน	"คนที่เค้าออกข่าวนี่แหละครับ ที่เอาข่าวมาหลอกชาวบ้าน ออกหาเงิน"
ผู้วิจัย	"แล้วคนที่ไปเชื่อหละครับ แสดงว่าเค้าเป็นคนอย่างไร"
ผู้เรียน	"คนโลภ อยากรวยทางลัด"
ผู้วิจัย	"คือ คนที่ไปซื้อหวย ที่อยากรวยทางลัด ใช่มั้ยครับ คนเชื่อนี่แสดงว่าเค้าเป็นคนอย่างไรครับ"
ผู้เรียน	"ไม่มีเหตุผล"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า ข่าวรอยเลื้อยประหลาดนี้ น่าจะเป็นสิ่งที่ผู้นำเสนอข่าวนี้ เป็นผู้ทำขึ้นเพื่อหลอกลวงผู้อื่น เพื่อจะหาผลประโยชน์เอาจากคนที่หลงเชื่อในสิ่งนี้ ส่วนคนที่ไปเชื่อก็ล้วนแล้วแต่เป็นคนที่โลภ อยากรวยทางลัด ด้วยวิธีการเสี่ยงโชคซื้อหวย ดังนั้น คนพวกนี้จึงเป็นคนที่ไม่มีเหตุผล และมิได้ใช้เหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 5

ผู้วิจัย	"...ข่าวต่อไปนะครับ เค้าบอกว่า ตลกคนหนึ่งนะครับ พอดีเศรษฐกิจตกต่ำ เค้าก็เลยจูงลูกสาวตัวเอง แล้วเค้าก็แต่งตัวเป็นผู้หญิง ทั้งๆ ที่เค้าก็เป็นผู้ชายนะครับ แล้วก็ให้ลูกสาวแต่งตัวเป็นผู้หญิงด้วย แล้วก็ทาหน้า เสร็จแล้วก็ไปยืนขอสตางค์ในกรุงเทพฯ ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ แลกเปลี่ยนกับการแสดงตลกให้คนดูด้วย เค้าทำแบบนี้ พวกเรามีความคิดเห็นกับตลกคนนี้ อย่างไรครับ"
ผู้เรียน	"ไม่เหมาะครับ เป็นเพราะความโลภ ไม่พอเพียง"
ผู้วิจัย	"คิดว่าเค้าทำถูกมั้ย"
ผู้เรียน	"ทำไม่ถูก"
ผู้วิจัย	"เค้าไม่ได้ไปทำร้ายใครนะครับ เค้าแสดงตลกให้ดูเป็นการแลกเปลี่ยนด้วย"
ผู้เรียน	"ไม่ได้ทำร้าย"
ผู้วิจัย	"เค้าแต่งตัวตลกเป็นผู้หญิง แล้วก็ไปให้คนดู เพื่อที่จะขอความเห็นใจจากคนดู แล้วก็ให้ดังค์เค้า"
ผู้เรียน	"ถ้าอย่างนั้น ก็ไม่เป็นไร ถ้าไปนั่งขอเฉยๆ อย่างนั้นมันไม่ถูก แต่ถ้าคนมาให้เองนี่ ได้"
ผู้เรียน	"คือ ว่าเค้าจะทำให้เด่น คือ คนส่วนมากเค้าจะยังไม่รู้จัก เค้าจะทำให้รู้จักเค้าเยอะๆ กว่านี้ แล้วเค้าก็อยากได้งาน บางคนก็ไม่ได้รู้จัก ก็จะได้รู้จักว่าตัวคนที่แท้ๆ เค้าเป็นอย่างไร วันนั้นเค้าได้ให้สัมภาษณ์ทีวี ผมได้ดูอยู่"
ผู้วิจัย	"เค้าทำแบบนี้ เค้าจะอายมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"เค้าไม่อาย เค้าไม่ได้เอาเงินเพื่อตัวเองหนิ เค้าจะเอาไปบริจาคที่แห่งใดที่หนึ่ง"
ผู้วิจัย	"...คือ ที่เค้าไปทำแบบนี้นะครับ คือ เค้าไปแสดงตลกแล้วก็ขอเงินนี่ เป็นเพราะว่า เขาไม่มีเงินที่จะไปผ่อนธนาคาร หรือไม่มีเงินที่จะไปผ่อนใช้หนี้เค้าบ้าง คิดว่าเค้าทำถูกมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"มันไม่ถูกหนะ เพราะตอนใช้ก็ใช้เพียงแค่คนเดียว พอมาให้คนอื่นร่วมใช้หนี้ด้วยมันไม่ถูก ต้องหาด้วยตัวเองสิ ตอนจะเอาทำไมไม่บอกคนอื่น แล้วตอนจะใช้ ก็ให้คนอื่นไปใช้ด้วย ใช่มั้ย ตอนจะทำบอกมาช่วยผมด้วยนะ ผมไม่มีเงิน เครดิตผมไม่มีนะ ทำไมไม่บอกสังคมก่อน เวลาหมดแล้ว มาบอกให้คนอื่นเค้าช่วยมันไม่ถูกนะ สังคมเค้าก็หาเช้ากินค่ำ"
ผู้วิจัย	"แล้ววิธีแก้ปัญหาหละ ทำอย่างไรครับ วิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น"
ผู้เรียน	"ก็ต้องดูตัวเองว่า เราจะทำไปไหวมั้ย รายได้เรามีเท่าไร เราจะอยู่รอดมั้ย เราดูตัวเราเองก่อน อย่างเราจะซื้อกางเกงยีนตัวหนึ่งราคาสองพันนี่ เราจะซื้อมั้ย หรือว่าสามตัวร้อยนี่เราใส่ไม่ได้ใช่มั้ย มันน่าจะพิจารณาตนเองว่าเราอยู่ตามอัตภาพ มันแค่ไหน ควรใช้จ่ายอะไรบ้าง เห็นเค้าใส่อะไร เค้ามีรถอะไร ผลสุดท้ายหมดทั้งรถ หมดทั้งเงิน มันไม่ถูกนะ มันไม่ถูก"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า การเอ่ยขอเงินจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่สมควรจะกระทำ แต่หากว่ามีคนมาให้เอง ก็สามารถรับเอาไว้ได้ นอกจากนั้น ในประเด็นของการเป็นหนี้ กลุ่มผู้เรียนได้ให้เหตุผลไว้อย่างน่าสนใจว่า ผู้ที่ไปกู้หนี้ยืมสินผู้อื่นเอาไว้ ก็สมควรที่จะเป็นผู้รับผิดชอบใช้หนี้ด้วยตนเองเท่านั้น ไม่สมควรไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น อย่างไรก็ดี วิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด ก็คือ จะต้องพิจารณาว่าด้วยความสามารถของตนเองที่มีอยู่นั้น สามารถจะใช้จ่ายอะไรได้บ้าง ไม่ควรจะฟุ่มเฟือย แต่ต้องมีความเป็นอยู่ตามอัธภาพ เพราะหากมิได้ใช้ชีวิตแบบพอเพียงแล้ว ผลสุดท้ายก็จะต้องลำบาก ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 6

ผู้วิจัย	"...ต่อมา ข่าวนี้เป็นข่าวเด็ดเลยครับ เฒ่าวัย 78 ปี ออมเงินนับแสนใส่ในกระบอกไผ่ ยึดแนวทางพอเพียง ใช้หนี้เสร็จแล้วยังเหลือเก็บอีก ปรากฏพอทุบกระปุกออมสินกระบอกไม้ไผ่ออกมา มีเงินแสนหกหมื่นบาทเลยครับ อันนี้เป็นข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เมื่อวันจันทร์ ที่ 23 มีนาคม 52 พอทุบกระบอกไม้ไผ่ออกมา มีทั้งแบงค์ มีทั้งเหรียญ รวมกันได้แสนหก เค้าทำแบบนี้ ทำถูกมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"ทำถูกแล้ว"
ผู้วิจัย	"ทำไมคุณตาคนนี้ ถึงได้ทำถูกแล้วหละครับ"
ผู้เรียน	"ทำถูกแล้ว ต้องเก็บหอมรอมริบ"
ผู้วิจัย	"คิดว่าคุณตาคนนี้เค้นเก็บไว้ทำอะไรครับ เก็บสตางค์ไว้ทำไม"
ผู้เรียน	"เก็บไว้ทำบุญ"
ผู้วิจัย	"คิดว่าอย่างไรครับ คุณตาคนนี้ทำถูกมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"ทำถูกครับ เพราะเก็บไว้ใช้ตอนแก่ครับ สะสมไว้ เก็บออมไว้ เอาสตางค์ไว้ทำบุญก็ได้ หรือว่าจะแจกลูก แจกหลานก็ได้"
ผู้วิจัย	"คุณตา ส่วนหนึ่งเค้าเอาไปใช้หนี้ที่ยืม ธ.ก.ส. มา 50,000 แล้วก็อีกส่วนหนึ่งเค้าเอาไปทำบุญครับ"
ผู้เรียน	"ก็คิดว่าจะเก็บเหมือนกันครับ แต่ตอนนี้ยังไม่ได้ครับ"

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า การกระทำของคุณตาวัย 78 ปี ในเนื้อหาของข่าวนี้ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง กล่าวคือ เมื่อหาเงินมาได้ ก็จะต้องเก็บออมเงินเอาไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อเอาใช้จ่ายในเวลาและเรื่องที่จำเป็น หรือเก็บเอาไว้ใช้ในวัยสูงอายุ ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อย่างไรก็ดี เมื่อกลุ่มผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างของคุณตาที่เก็บออมเงินไว้ได้ถึงหนึ่งแสนหกหมื่นบาท ก็เกิดความตระหนักรู้ และเกิดแนวความคิดว่าตนเองก็น่าที่จะเก็บออมเงิน ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้ เช่นเดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 7

ผู้วิจัย	"ข่าวต่อไป บอกว่ามีสองคนสามีภรรยา เค้าปลูกดอกไม้ชนิดหนึ่ง เรียกว่า ดอกคัทเตอร์ แล้วเค้าก็เอาไปขาย ได้เงินมาตลอดทั้งปีเลย คนที่ทำแบบนี้ได้ แสดงว่าเค้าเป็นคนอย่างไรครับ
ผู้เรียน	"เป็นคนขยัน"
ผู้วิจัย	"นอกจากเป็นคนขยันแล้ว เค้ายังเป็นคนที่มีอะไรอีกครับ"
ผู้เรียน	"มีความรู้"
ผู้วิจัย	"มีความรู้ ที่จะไปปลูกดอกคัทเตอร์ไม่มั้ยครับ นอกจากมีความรู้ เป็นคนขยันแล้ว ยังต้องเป็นคนประหยัดด้วย เพราะต่อไปพอเค้าแก่แล้ว เค้าคงจะต้องทำแบบคุณตา คนเมื่อกี้แน่เลย เอาเงินไปใส่ไว้ในกระบอกไม้ไผ่ แสดงว่าความรู้ เป็นสิ่งที่จำเป็นมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"จำเป็น"

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า เงื่อนไขของความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องถูกนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งนอกเหนือไปจากคุณลักษณะทางนิสัยของบุคคลที่จะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ก็จะต้องมีความขยันหมั่นเพียรประกอบเพิ่มเติมด้วย ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 8

ผู้วิจัย	"เพราะว่าความรู้มันสามารถเอาไป หาเงินมาใช้จ่ายได้ เอามาใช้สอยได้ อีกข่าวหนึ่ง ผู้ชายคนหนึ่งเค้าผลิตมะม่วงนอกฤดูได้ ปกติถ้าเป็นมะม่วงของเรานี่ออกมาพร้อมกับมะม่วงของคนอื่น มันจะขายได้ราคาถูก แต่ถ้าเราผลิตมะม่วงออกมาขายในตอนที่ไม่ใช่หน้ามะม่วง มะม่วงมันก็ต้องมีราคาแพง การที่ผู้ชายคนนี้ เค้าสามารถผลิตมะม่วงนอกฤดูกาลได้ โดยใช้สารชีวภาพ ไม่ได้ใช้ปุ๋ย ไม่ได้ใช้สารเคมีอะไรด้วย แสดงว่าเค้าเป็นคนอย่างไรครับ"
ผู้เรียน	"เป็นคนขยัน"
ผู้วิจัย	"เป็นคนขยันแล้ว เค้ายังจะต้องมีอะไรอีกครับ"
ผู้เรียน	"มีความรู้"
ผู้วิจัย	"แล้วอะไรอีกครับ"
ผู้เรียน	"เป็นคนฉลาด"
ผู้วิจัย	"เป็นคนฉลาดในการหาความรู้ เอาความรู้ที่ได้มาผลิตมะม่วงนอกฤดูได้ พอมะม่วงของเราออกไม่พร้อมกับชาวบ้านคนอื่นเค้า ก็เอาไปขายได้เงินมาสบายเลย"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า การเป็นผู้ที่มีความรู้ จะหมายถึงการเป็นคนฉลาด ประกอบกับการเป็นคนขยันหมั่นเพียร ก็จะสามารถนำเอาเงื่อนไขและคุณสมบัติดังกล่าวนี้ มาสร้างเป็นรายได้ให้เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างถูกต้อง ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 9

ผู้วิจัย	"ข่าวต่อไปครับ โจรลักมะนาวออกอาละวาดหนัก อีสานฉกข้าวเปลือก ไม่ได้แปลว่าคนอีสานไปฉกข้าวเปลือกนะครับ แต่ถูกเค้าฉก โจรลักมะนาวนี่ อาละวาดที่จังหวัดกำแพงเพชร ในข่าวนี้ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 52 พวกเราคิดว่าในข่าวนี้ ใครผิดครับ มีคนไปขโมยมะนาว เจ้าของสวนผิดมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"ไม่ผิดครับ"
ผู้วิจัย	"แล้วคนไปขโมยเค้า ผิดมั้ยครับ"
ผู้เรียน	"คนขโมยผิดครับ"
ผู้วิจัย	"ผิดเพราะอะไรครับ"
ผู้เรียน	"ก็ของของเค้านะ เค้าทำสวนทำอะไร เป็นรายได้ของเขา ถ้าเราไปขโมยเค้า ก็ผิดทั้งนั้น ไม่มีคุณธรรม"
ผู้วิจัย	"เจ้าของสวนไม่ผิดนะครับ"
ผู้เรียน	"ไม่ผิดอยู่แล้ว"

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า การลักขโมยของผู้อื่น เป็นสิ่งที่ผิดและไม่สมควรจะกระทำ อันถือว่าเป็นการกระทำของบุคคลที่ไม่มีคุณธรรม เพราะรายได้อันเกิดจากการกระทำโดยสุจริตของใครก็ตาม ก็สมควรที่จะเป็นผลประโยชน์ของบุคคลคนนั้น ดังนั้น การไปขโมยของของผู้อื่น จึงถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังเช่นที่พบในเนื้อหาของข่าวนี้

ภาพและเนื้อหาข่าวที่ 10

ผู้วิจัย	"ข่าวสุดท้าย ที่ผมจะเอามาเสนอ คือ ลวงฆ่าถูกค้าเอาสินไหม ประกันโหด คือ มีนายหน้าประกันคนหนึ่ง เค้าไปหลอกชาวบ้าน ให้ทำประกันกับเค้า เสร็จแล้วลูกค้าที่ทำประกันกับเค้า เค้าก็พาหลอกไปฆ่าทิ้งเลย พอฆ่าเสร็จแล้ว นายหน้าประกัน ก็ไปเอาเงินประกันจากบริษัทเลย ข่าวนี้เกิดขึ้นที่แถวๆ จังหวัดพิจิตรครับ เกิดขึ้นจริงๆ เป็นข่าววันที่ 5 กุมภา 52 ข่าวนี้ ใครผิดครับ"
ผู้เรียน	"โจรผิดค่ะ คนที่ฆ่าหนะค่ะ"
ผู้วิจัย	"ผิดเพราะว่าอะไรครับ"
ผู้เรียน	"โจรไปฆ่าเค้า เค้าไม่มีความผิด ฆ่าเค้าแล้วยังเอาทรัพย์สิน เอาตังค์เค้าอีก"
ผู้วิจัย	"ไปหลอกเค้าใช่มั้ย คนขายประกัน เอาลูกค้าประกันไปฆ่า เพื่อที่จะไปหลอกเอาเงินประกันของเค้า มาเป็นเงินของตัวเอง ใครผิดครับ"
ผู้เรียน	"ประกันค่ะ"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัย	“ถูกค้าผิดมั้ยครับ”
ผู้เรียน	“ไม่ผิดค่ะ”
ผู้วิจัย	“เพราะว่าอะไรครับ”
ผู้เรียน	“ก็เสียชีวิตไปแล้ว”
ผู้วิจัย	“นายหน้าประกันก็ยังโกงอีก โกงอย่างเดียวยังไม่พอ ยังไปเอาชีวิตเค้าอีกใช่มั้ยครับ แล้วถ้าอย่างนั้น เราจะมีวิธีป้องกันได้อย่างไรครับ เราจะป้องกันเหตุการณ์นี้ได้อย่างไร”
ผู้เรียน	“เราไม่ต้องไปส่งนายประกัน เราไปที่บริษัทเลย เราไปเสียกับบริษัทเลย อย่างบางคนเค้าเอาไปส่งให้กับพวกเซลขายรถนี่ เซลไม่ส่ง บริษัทก็ยึดรถไป ก็หมดละ”
ผู้วิจัย	“โกงกันเห็นๆ เลย ในข่าวนี้คนที่ไปฆ่าเค้า คือ นายประกันนี่ แสดงว่าเป็นคนอย่างไรครับ”
ผู้เรียน	“เป็นคนที่มีไม่ศีลธรรมในตัว คือ เป็นคนฉลาดมันมากับคนโลภหนะครับ คนโง่มันมากับคนซื่อ คนฉลาดมันมากับคนงก มาพร้อมๆ กันเลย คนซื่อนั่นมากับคนโง่ มาพร้อมๆ กันเลย ซื่อจนเซ่อ”
ผู้วิจัย	“แล้ววิธีแก้ไขเรื่องคนที่ฉลาดที่มากับความโลภ จะต้องแก้ไขอย่างไรครับ”
ผู้เรียน	“ก็ต้องพิจารณาว่า สำหรับเราแค่เค้าพูดครั้งเดียว เราเชื่อเค้าเลย เราต้องพิจารณาตรงนี้ ดูคำพูดเค้าบ้าง คนที่โกหกคนแก่ง คือ คนแต่งสูทอะนะ คนแต่งสูทไม่เป็น โกหกไม่ค่อยแก่งหรอก”
ผู้วิจัย	“ก็คือ ถ้าเกิดไม่ไปเชื่อเค้า ก็ไม่โดนเค้าหลอก แล้วถ้าเป็นคนที่ไปฆ่าคนอื่นเค้า คือ นายประกันนี่ ถ้าจะแก้ไขปรับปรุงตัวนี่ ให้กลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดี เค้าต้องทำอย่างไรครับ”
ผู้เรียน	“ในความคิดของผมนี่ แก้ไม่ได้หรอกครับ เพราะว่าจะต้องถูกจับไปติดตารางอย่างเดียวหนะ”
ผู้วิจัย	“แล้วคิดว่า ถ้าเค้าพ้นตารางออกมาแล้ว เค้าจะกลับไปทำเหมือนเดิมมั้ย”
ผู้เรียน	“กลับได้ แต่จะกลับหรือไม่กลับเท่านั้น หรือเค้าจะไปเรียนกฎหมายเพิ่มเติม ให้แก่งกว่าเก่าอีก ฉลาดแกมโกง คนฉลาดมันมากับความงก คนโง่มันก็มากับความซื่อ จนเซ่อ มาพร้อมๆ กัน”

จากบทสนทนาข้างต้น กลุ่มผู้เรียนตัดสินใจร่วมกันว่า การฆ่าผู้อื่น การเอาทรัพย์ผู้อื่น และการหลอกลวงฉ้อโกงผู้อื่น เป็นสิ่งที่ผิด และไม่สมควรที่จะกระทำ เพราะผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้จะถือได้ว่าเป็นคนที่ไม่มีศีลธรรม ไม่มีคุณธรรม อย่างไรก็ดี ผู้เรียนคนหนึ่งได้นำเสนอบทสรุปในเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า “คนฉลาดมักจะมากับคนงก ในขณะที่คนซื่อมักจะมากับคนโง่ มาพร้อมๆ กัน ซื่อจนเซ่อเลย” สำหรับวิธีการแก้ไขเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นมาหลอกลวงได้ ก็คือ จะต้องพิจารณาเนื้อหาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนและอย่างเป็นเหตุเป็นผล ในขณะที่ผู้ที่กระทำความผิดก็ควรที่จะกลับตัวเป็นคนดี หลังจากที่ได้ไปชดใช้ความผิดที่ได้ก่อขึ้นแล้ว

ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนสามารถอภิปรายแสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการสนับสนุนหรือแก้ไขปัญหา (แล้วแต่กรณี) ตามภาพและเนื้อหาของข่าวที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ทั้ง 10 ข่าวนี้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6) กิจกรรมการสอบหลังของผู้เรียน (Post-test)

เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการฝึกอบรมผู้เรียนตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) แล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สอบวัดกลุ่มผู้เรียน หลังเรียน (Posttest) ดังมีรายละเอียดของข้อมูลผลของการทดสอบความรู้ และผลของการทดสอบทัศนคติ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

อนึ่ง ในการนำเสนอข้อมูลผลของการสอบหลัง ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย จะได้นำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้ คือ

1) ผลของการทดสอบความรู้ ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 15 ดังตารางที่ 53 ถึงตารางที่ 67

2) ผลของการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 15 ดังตารางที่ 68 ถึงตารางที่ 82

3) ผลของคะแนนรวม ระดับความรู้ ดังตารางที่ 83

4) ผลของคะแนนรวม ระดับทัศนคติ ดังตารางที่ 84

5) ผลของคะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 3 ดังตารางที่ 85 ถึงตารางที่ 87

6) ผลของคะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 3 ดังตารางที่ 88 ถึงตารางที่ 90

7) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้และทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง (รวม) ดังตารางที่ 91

8) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง (แยกเป็นรายหน่วยการเรียน) ดังตารางที่ 92

9) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง (แยกเป็นรายหน่วยการเรียน) ดังตารางที่ 93

10) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที (รวม) ดังตารางที่ 94

11) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที (รวม) ดังตารางที่ 95

12) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที (แยกเป็นรายหน่วยการเรียน) ดังตารางที่ 96

13) ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที (แยกเป็นรายหน่วยการเรียน) ดังตารางที่ 97

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 53 ความรู้ ข้อที่ 1 (สอบหลัง)

ข้อ 1 เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	6	18.8		
ตอบถูก	26	81.3		
รวม	32	100.0	0.8125	0.39656

จากตารางที่ 53 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 1 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และตอบถูก จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.81$, S.D. = 0.40

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เท่าเดิม (t = 0.000, df. = 31)

ตารางที่ 54 ความรู้ ข้อที่ 2 (สอบหลัง)

ข้อ 2 เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนหลักการในข้อใดมากที่สุด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	12	37.5		
ตอบถูก	20	62.5		
รวม	32	100.0	0.6250	0.49187

จากตารางที่ 54 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 2 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และตอบถูก จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.63$, S.D. = 0.49

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 4.676, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 55 ความรู้ ข้อที่ 3 (สอบหลัง)

ข้อ 3 บุคคลในข้อใดต่อไปนี้ ควรจะปฏิบัติตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	5	15.6		
ตอบถูก	27	84.4		
รวม	32	100.0	0.8438	0.36890

จากตารางที่ 55 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 3 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และตอบถูก จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 84.4 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.84$, S.D. = 0.37

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 4.030, df. = 31)

ตารางที่ 56 ความรู้ ข้อที่ 4 (สอบหลัง)

ข้อ 4 เราต้องปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเหตุใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	18	56.3		
ตอบถูก	14	43.8		
รวม	32	100.0	0.4375	0.50402

จากตารางที่ 56 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 4 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และตอบถูก จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.44$, S.D. = 0.50

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด แต่เมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 0.902, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 57 ความรู้ ข้อที่ 5 (สอบหลัง)

ข้อ 5 ข้อใด ถือว่าเป็นการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	10	31.3		
ตอบถูก	22	68.8		
รวม	32	100.0	0.6875	0.47093

จากตารางที่ 57 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 5 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 และตอบถูก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.69, S.D. = 0.47

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 3.566, df. = 31)

ตารางที่ 58 ความรู้ ข้อที่ 6 (สอบหลัง)

ข้อ 6 ความพอประมาณ หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	21	65.6		
ตอบถูก	11	34.4		
รวม	32	100.0	0.3438	0.48256

จากตารางที่ 58 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 6 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 65.6 และตอบถูก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.34, S.D. = 0.48

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ลดลง (t = - 1.438, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 59 ความรู้ ข้อที่ 7 (สอบหลัง)

ข้อ 7 ความมีเหตุผลหมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	6	18.8		
ตอบถูก	26	81.3		
รวม	32	100.0	0.8125	0.39656

จากตารางที่ 59 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 7 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และตอบถูก จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 81.3 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.81, S.D. = 0.40

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 1.438, df. = 31)

ตารางที่ 60 ความรู้ ข้อที่ 8 (สอบหลัง)

ข้อ 8 การมีภูมิหุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	24	75.0		
ตอบถูก	8	25.0		
รวม	32	100.0	0.2500	0.43994

จากตารางที่ 60 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 8 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 และตอบถูก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.25, S.D. = 0.44

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด แต่เมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 1.791, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 61 ความรู้ ข้อที่ 9 (สอบหลัง)

ข้อ 9 เงื่อนไขความรู้ หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	27	84.4		
ตอบถูก	5	15.6		
รวม	32	100.0	0.1563	0.36890

จากตารางที่ 61 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 9 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 84.4 และตอบถูก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.16$, S.D. = 0.37

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด แต่เมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 2.104, df. = 31)

ตารางที่ 62 ความรู้ ข้อที่ 10 (สอบหลัง)

ข้อ 10 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	14	43.8		
ตอบถูก	18	56.3		
รวม	32	100.0	0.5625	0.50402

จากตารางที่ 62 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 10 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 และตอบถูก จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.56$, S.D. = 0.50

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 3.215, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 63 ความรู้ ข้อที่ 11 (สอบหลัง)

ข้อ 11 การรวมตัวกันในระดับกลุ่มเช่น กลุ่มเกษตรกรบ้านหินกบ นี้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	17	53.1		
ตอบถูก	15	46.9		
รวม	32	100.0	0.4688	0.50701

จากตารางที่ 63 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 11 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 และตอบถูก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.47$, S.D. = 0.51

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด แต่เมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 3.304, df. = 31)

ตารางที่ 64 ความรู้ ข้อที่ 12 (สอบหลัง)

ข้อ 12 "มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ" เป็นเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	20	62.5		
ตอบถูก	12	37.5		
รวม	32	100.0	0.3750	0.49187

จากตารางที่ 64 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 12 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 และตอบถูก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.38$, S.D. = 0.49

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด แต่เมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 2.239, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 65 ความรู้ ข้อที่ 13 (สอบหลัง)

ข้อ 13 ข้อใดเป็นสูตรการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	3	9.4		
ตอบถูก	29	90.6		
รวม	32	100.0	0.9063	0.29614

จากตารางที่ 65 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 13 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 และตอบถูก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 90.6 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.91$, S.D. = 0.30

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 5.999, df. = 31)

ตารางที่ 66 ความรู้ ข้อที่ 14 (สอบหลัง)

ข้อ 14 สิ่งใดต่อไปนี้ ควรระอยู่ในที่ดินส่วนที่ใช้สำหรับทำนาปลูกพืชและไร่นาสวนผสม	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	12	37.5		
ตอบถูก	20	62.5		
รวม	32	100.0	0.6250	0.49187

จากตารางที่ 66 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 14 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และตอบถูก จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 0.63$, S.D. = 0.49

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามได้ถูกต้อง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 2.738, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 67 ความรู้ ข้อที่ 15 (สอบหลัง)

ข้อ 15 การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ผู้ผลิตและเครื่องสีข้าวร่วมกันของเกษตรกรในชุมชน มีอำนาจในเกษตรกรรมยุคใหม่ในขั้นใด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตอบผิด	17	53.1		
ตอบถูก	15	46.9		
รวม	32	100.0	0.4688	0.50701

จากตารางที่ 67 พบว่า ในการทดสอบความรู้ ข้อที่ 15 (สอบหลัง) มีผู้เรียนตอบผิด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 และตอบถูก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9 มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 0.47, S.D. = 0.51

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ ตอบคำถามผิด แต่เมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 2.784, df. = 31)

ตารางที่ 68 ทัศนคติ ข้อที่ 1 (สอบหลัง)

ข้อ 1 การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในบางครั้งก็ไม่สามารถทำให้ชีวิตมีความพอดีอยู่ พอกิน ได้เสมอไป	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	6	18.8		
2 คะแนน	5	15.6		
3 คะแนน	12	37.5		
4 คะแนน	8	25.0		
5 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	2.7813	1.12836

จากตารางที่ 68 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 1 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.78, S.D. = 1.13 หรือคิดเป็นร้อยละ 55.63

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมลดลง (t = - 0.973, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 69 ทัศนคติ ข้อที่ 2 (สอบหลัง)

ข้อ 2 เศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้เรามีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขในสังคมนี้ได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3 คะแนน	2	6.3		
4 คะแนน	9	28.1		
5 คะแนน	21	65.6		
รวม	32	100.0	4.5938	0.61484

จากตารางที่ 69 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 2 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.61 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.88

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.675, df. = 31)

ตารางที่ 70 ทัศนคติ ข้อที่ 3 (สอบหลัง)

ข้อ 3 เราควรจะช่วยเหลือตนเองในทุกๆ เรื่องแม้ว่าในบางครั้งอาจจะมีข้อผิดพลาด หรือทำได้ไม่ดีที่สุด	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	1	3.1		
2 คะแนน	2	6.3		
3 คะแนน	7	21.9		
4 คะแนน	9	28.1		
5 คะแนน	13	40.6		
รวม	32	100.0	3.9688	1.09203

จากตารางที่ 70 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 3 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.97, S.D. = 1.09 หรือคิดเป็นร้อยละ 79.38

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมลดลง (t = - 0.549, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 71 ทัศนคติ ข้อที่ 4 (สอบหลัง)

ข้อ 4 ประชาชนโดยทั่วไปในทุกครอบครัว ถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่ได้รวมถึงข้าราชการ และนักธุรกิจ	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	7	21.9		
2 คะแนน	5	15.6		
3 คะแนน	8	25.0		
4 คะแนน	9	28.1		
5 คะแนน	3	9.4		
รวม	32	100.0	2.8750	1.31370

จากตารางที่ 71 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 4 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.88, S.D. = 1.31 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.50

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.596, df. = 31)

ตารางที่ 72 ทัศนคติ ข้อที่ 5 (สอบหลัง)

ข้อ 5 เราอาจจะต้องให้ความช่วยเหลือกับเพื่อนบ้าน เช่น ให้ยืมข้าวสารไปกินบ้าง ในตอนที่เขาเดือดร้อน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3 คะแนน	4	12.5		
4 คะแนน	11	34.4		
5 คะแนน	17	53.1		
รวม	32	100.0	4.4063	0.71208

จากตารางที่ 72 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 5 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.71 หรือคิดเป็นร้อยละ 88.13

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.339, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ตารางที่ 73 ทัศนคติ ข้อที่ 6 (สอบหลัง)

ข้อ 6 หากเป็นช่วงเวลาที่เรารู้สึกว่ากำลังดวงดี ก็ควรจะรีบลงทุนทำธุรกิจ หรือทำงานชิ้นนั้นในจำนวนที่มากๆ เพราะหากพลาดช่วงนี้ไปแล้ว อาจจะต้องมาเสียใจในภายหลังก็ได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	5	15.6		
2 คะแนน	5	15.6		
3 คะแนน	8	25.0		
4 คะแนน	11	34.4		
5 คะแนน	3	9.4		
รวม	32	100.0	3.0625	1.24272

จากตารางที่ 73 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 6 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.06, S.D. = 1.24 หรือคิดเป็นร้อยละ 61.25

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 0.486, df. = 31)

ตารางที่ 74 ทัศนคติ ข้อที่ 7 (สอบหลัง)

ข้อ 7 เหตุผลไม่สามารถอธิบายได้ทุกเรื่องเสมอไป ดังนั้น ในบางช่วงเวลาเราอาจจะไม่ต้องทำตามหลักการของเหตุและผลก็ได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	3	9.4		
2 คะแนน	8	25.0		
3 คะแนน	10	31.3		
4 คะแนน	8	25.0		
5 คะแนน	3	9.4		
รวม	32	100.0	3.0000	1.13592

จากตารางที่ 74 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 7 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.00, S.D. = 1.14 หรือคิดเป็นร้อยละ 60.00

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเท่าเดิม (t = 0.000, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 75 ทัศนคติ ข้อที่ 8 (สอบหลัง)

ข้อ 8 ในชีวิตจริงเราอาจจะหาทางป้องกันเหตุการณ์ หรือสิ่งใดๆ ไม่ได้เลย เพราะอุบัติเหตุมักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้เสมอ	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	9	28.1		
2 คะแนน	9	28.1		
3 คะแนน	7	21.9		
4 คะแนน	7	21.9		
รวม	32	100.0	2.3750	1.12880

จากตารางที่ 75 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 8 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.38, S.D. = 1.13 หรือคิดเป็นร้อยละ 47.50

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 1.815, df. = 31)

ตารางที่ 76 ทัศนคติ ข้อที่ 9 (สอบหลัง)

ข้อ 9 ความรู้เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผลของการทำงานเป็นไปอย่างถูกต้องได้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3 คะแนน	2	6.3		
4 คะแนน	9	28.1		
5 คะแนน	21	65.6		
รวม	32	100.0	4.5938	0.61484

จากตารางที่ 76 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 9 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.61 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.88

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.396, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 77 ทัศนคติ ข้อที่ 10 (สอบหลัง)

ข้อ 10 ความอดทนมีความเพียร จะทำให้ประสบกับความสำเร็จได้เสมอ	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	1	3.1		
3 คะแนน	1	3.1		
4 คะแนน	4	12.5		
5 คะแนน	26	81.3		
รวม	32	100.0	4.6875	0.82060

จากตารางที่ 77 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 10 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.82 หรือคิดเป็นร้อยละ 93.75

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 1.899, df. = 31)

ตารางที่ 78 ทัศนคติ ข้อที่ 11 (สอบหลัง)

ข้อ 11 การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป อาจจะช่วยทำให้ฐานะดีขึ้นไม่ได้เลย ในเมื่อเรามีรายได้ที่น้อยอยู่แล้ว ดังนั้น จึงควรหาทางเพิ่มรายได้จะดีเสียกว่า	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	12	37.5		
2 คะแนน	6	18.8		
3 คะแนน	10	31.3		
4 คะแนน	4	12.5		
รวม	32	100.0	2.1875	1.09065

จากตารางที่ 78 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 11 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.19, S.D. = 1.09 หรือคิดเป็นร้อยละ 43.75

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 0.980, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 79 ทัศนคติ ข้อที่ 12 (สอบหลัง)

ข้อ 12 สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากที่ดินตามหลักการบายศรีสหกรณ์ใหม่ เป็นสัดส่วนที่ได้เคยทดลองใช้แล้วในหลายๆ พื้นที่ ว่าเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้น จึงไม่ควรเปลี่ยนแปลงสูตรนี้	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	12	37.5		
2 คะแนน	8	25.0		
3 คะแนน	8	25.0		
4 คะแนน	3	9.4		
5 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	2.1563	1.13903

จากตารางที่ 79 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 12 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.16, S.D. = 1.14 หรือคิดเป็นร้อยละ 43.13

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมลดลง (t = - 0.284, df. = 31)

ตารางที่ 80 ทัศนคติ ข้อที่ 13 (สอบหลัง)

ข้อ 13 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ทำได้ลำบาก เพราะผู้ปฏิบัติต้องมีความเพียรและอดทนอย่างมาก	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2 คะแนน	3	9.4		
3 คะแนน	4	12.5		
4 คะแนน	7	21.9		
5 คะแนน	18	56.3		
รวม	32	100.0	4.2500	1.01600

จากตารางที่ 80 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 13 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 1.02 หรือคิดเป็นร้อยละ 85.00

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.048, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 81 ทัศนคติ ข้อที่ 14 (สอบหลัง)

ข้อ 14 การจัดเตรียมพันธุ์ข้าว เตรียมดิน ปุ๋ย การจัดหาน้ำ เป็นเรื่องที่ทุกคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2 คะแนน	1	3.1		
3 คะแนน	3	9.4		
4 คะแนน	8	25.0		
5 คะแนน	20	62.5		
รวม	32	100.0	4.4688	0.80259

จากตารางที่ 81 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 14 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.80 หรือคิดเป็นร้อยละ 89.38

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 1.779, df. = 31)

ตารางที่ 82 ทัศนคติ ข้อที่ 15 (สอบหลัง)

ข้อ 15 การให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ของธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะมีแต่เสียเท่านั้น ไม่ได้ประโยชน์ใดๆ จากกลุ่มเกษตรกรเลย	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1 คะแนน	3	9.4		
2 คะแนน	3	9.4		
3 คะแนน	6	18.8		
4 คะแนน	15	46.9		
5 คะแนน	5	15.6		
รวม	32	100.0	3.5000	1.16398

จากตารางที่ 82 พบว่า ในการทดสอบทัศนคติ ข้อที่ 15 (สอบหลัง) กลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.50, S.D. = 1.16 หรือคิดเป็นร้อยละ 70.00

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 1.761, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 83 คะแนนรวม ระดับความรู้ (สอบหลัง)

คะแนนรวมระดับความรู้ สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5.00 คะแนน	1	3.1		
6.00 คะแนน	2	6.3		
7.00 คะแนน	6	18.8		
8.00 คะแนน	9	28.1		
9.00 คะแนน	7	21.9		
10.00 คะแนน	5	15.6		
12.00 คะแนน	2	6.3		
รวม	32	100.0	8.3750	1.58114

จากตารางที่ 83 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบหลัง) ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 8.38 คิดเป็นร้อยละ 55.83, S.D. = 1.58

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 10.449, df. = 31)

ตารางที่ 84 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ (สอบหลัง)

คะแนนรวมระดับทัศนคติ สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
8.60 คะแนน	2	6.3		
8.80 คะแนน	3	9.4		
9.40 คะแนน	1	3.1		
9.60 คะแนน	1	3.1		
9.80 คะแนน	1	3.1		
10.40 คะแนน	2	6.3		
10.60 คะแนน	3	9.4		
10.80 คะแนน	4	12.5		
11.00 คะแนน	2	6.3		
11.20 คะแนน	6	18.8		
11.40 คะแนน	3	9.4		
11.60 คะแนน	2	6.3		
11.80 คะแนน	1	3.1		
12.00 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	10.5813	0.99723

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 84 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบหลัง) ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 10.58 คิดเป็นร้อยละ 70.54, S.D. = 1.00

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 3.198, df. = 31)

ตารางที่ 85 คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบหลัง)

คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.00 คะแนน	1	3.1		
2.00 คะแนน	6	18.8		
3.00 คะแนน	10	31.3		
4.00 คะแนน	9	28.1		
5.00 คะแนน	6	18.8		
รวม	32	100.0	3.4063	1.10306

จากตารางที่ 85 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบหลัง) ในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.41 คิดเป็นร้อยละ 68.13, S.D. = 1.10

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 6.752, df. = 31)

ตารางที่ 86 คะแนนรวม ระดับความรู้
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบหลัง)

คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.00 คะแนน	13	40.6		
2.00 คะแนน	7	21.9		
3.00 คะแนน	7	21.9		
4.00 คะแนน	5	15.6		
รวม	32	100.0	2.1250	1.12880

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 86 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบหลัง) ในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.13 คิดเป็นร้อยละ 42.50, S.D. = 1.13

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ในระดับน้อย และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 2.697, df. = 31)

ตารางที่ 87 คะแนนรวม ระดับความรู้
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบหลัง)

คะแนนรวม ระดับความรู้ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.00 คะแนน	4	12.5		
2.00 คะแนน	10	31.3		
3.00 คะแนน	7	21.9		
4.00 คะแนน	9	28.1		
5.00 คะแนน	2	6.3		
รวม	32	100.0	2.8438	1.16700

จากตารางที่ 87 พบว่า ในการทดสอบระดับความรู้ (สอบหลัง) ในเนื้อหาหน่วยที่ 3 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.84 คิดเป็นร้อยละ 56.88, S.D. = 1.17

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเนื้อหาหน่วยที่ 3 ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (t = 6.561, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 88 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (สอบหลัง)

คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.80 คะแนน	1	3.1		
3.00 คะแนน	1	3.1		
3.20 คะแนน	2	6.3		
3.40 คะแนน	6	18.8		
3.60 คะแนน	8	25.0		
3.80 คะแนน	3	9.4		
4.00 คะแนน	4	12.5		
4.20 คะแนน	4	12.5		
4.40 คะแนน	2	6.3		
4.80 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	3.7250	0.43921

จากตารางที่ 88 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบหลัง) ในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X} = 3.73$ คิดเป็นร้อยละ 74.50, S.D. = 0.44

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเนื้อหาหน่วยที่ 1 ในระดับมาก และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.117, df. = 31)

ตารางที่ 89 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอบหลัง)

คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.60 คะแนน	2	6.3		
2.80 คะแนน	1	3.1		
3.00 คะแนน	2	6.3		
3.20 คะแนน	1	3.1		
3.40 คะแนน	6	18.8		
3.60 คะแนน	7	21.9		
3.80 คะแนน	11	34.4		
4.00 คะแนน	1	3.1		
4.80 คะแนน	1	3.1		
รวม	32	100.0	3.5438	0.42875

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 89 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบหลัง) ในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.54 คิดเป็นร้อยละ 70.88, S.D. = 0.43

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเนื้อหาหน่วยที่ 2 ในระดับมาก และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.443, df. = 31)

ตารางที่ 90 คะแนนรวม ระดับทัศนคติ
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ (สอบหลัง)

คะแนนรวม ระดับทัศนคติ หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ สอบหลัง	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2.60 คะแนน	5	15.6		
2.80 คะแนน	4	12.5		
3.00 คะแนน	2	6.3		
3.20 คะแนน	3	9.4		
3.40 คะแนน	5	15.6		
3.60 คะแนน	6	18.8		
3.80 คะแนน	4	12.5		
4.00 คะแนน	1	3.1		
4.20 คะแนน	2	6.3		
รวม	32	100.0	3.3125	0.48709

จากตารางที่ 90 พบว่า ในการทดสอบระดับทัศนคติ (สอบหลัง) ในเนื้อหาหน่วยที่ 3 ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ย $\overline{X}$ = 3.31 คิดเป็นร้อยละ 66.25, S.D. = 0.49

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเนื้อหาหน่วยที่ 3 ในระดับปานกลาง และเมื่อนำผลของการสอบหลังไปเปรียบเทียบกับผลของการสอบก่อน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น (t = 2.360, df. = 31)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 91 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความรู้และทัศนคติของผู้เรียน ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน)

การสอบวัดหลังเรียน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 15.00) หลังเรียน (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระดับความรู้	8.38 (55.87)	1.58
ระดับทัศนคติ	10.58 (70.53)	1.00

จากตารางที่ 91 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลังเรียน $\overline{X}$ = 8.38 คิดเป็นร้อยละ 55.87, S.D.= 1.58 และค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลังเรียน $\overline{X}$ = 10.58 คิดเป็นร้อยละ 70.53, S.D.= 1.00

จากข้อมูลข้างต้น แม้ว่า กลุ่มผู้เรียนทั้ง 32 คน จะมีระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 55.87) แต่กลับมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงกว่าระดับความรู้ (ร้อยละ 70.53)

ตารางที่ 92 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความรู้ของผู้เรียนในเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน)

เนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 5.00) หลังเรียน (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังเรียน
หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	3.41 (68.20)	1.10
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2.13 (42.60)	1.13
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้	2.84 (56.80)	1.17

จากตารางที่ 92 พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน) แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 3.41 คิดเป็นร้อยละ 68.20, S.D.= 1.10 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 2.13 คิดเป็นร้อยละ 42.60, S.D.= 1.13 และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 2.84 คิดเป็นร้อยละ 56.80, S.D.= 1.17 ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากข้อมูลข้างต้น กลุ่มผู้เรียนทั้ง 32 คน มีระดับความรู้ในเรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง น้อยที่สุด (ร้อยละ 42.60) เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ตามมา (ร้อยละ 56.80) และเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มากที่สุด (ร้อยละ 68.20) ตามลำดับ

ตารางที่ 93 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับทัศนคติของผู้เรียนในเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน)

เนื้อหา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 5.00) หลังเรียน (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลังเรียน
หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	3.73 (74.60)	0.44
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.54 (70.80)	0.43
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้	3.31 (66.20)	0.49

จากตารางที่ 93 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติด้านเศรษฐกิจพอเพียง (หลังเรียน) แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 3.73 คิดเป็นร้อยละ 74.60, S.D.= 0.44 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 3.54 คิดเป็นร้อยละ 70.80, S.D.= 0.43 และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 3.31 คิดเป็นร้อยละ 66.20, S.D.= 0.49 ตามลำดับ

จากข้อมูลข้างต้น กลุ่มผู้เรียนทั้ง 32 คน มีระดับทัศนคติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 66.20) เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามมา (ร้อยละ 70.80) และเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มากที่สุด (ร้อยละ 74.60) ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเปรียบเทียบผลของการสอบก่อนและสอบหลังของผู้เรียนในภาพรวม

ตารางที่ 94 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที

ระดับความรู้	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 15.00) (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าที
ก่อนเรียน	5.00 (33.33)	1.34	10.449 **
หลังเรียน	8.38 (55.87)	1.58	

**p < .01

จากตารางที่ 94 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียน $\overline{X}$ = 5.00 คิดเป็นร้อยละ 33.33, S.D.= 1.34 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 8.38 คิดเป็นร้อยละ 55.87, S.D.= 1.58 ในการเปรียบเทียบผลการสอบก่อนและสอบหลัง t = 10.449 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ** p< .01 (df. = 31)

จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 95 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที

ระดับทัศนคติ	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 15.00) (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าที
ก่อนเรียน	9.88 (65.87)	0.95	3.198 **
หลังเรียน	10.58 (70.53)	1.00	

**p < .01

จากตารางที่ 95 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติด้านเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเรียน $\overline{X}$ = 9.88 คิดเป็นร้อยละ 65.87, S.D.= 0.95 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติด้านเศรษฐกิจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พอเพียง $\overline{X}$ = 10.58 คิดเป็นร้อยละ 70.53, S.D.= 1.00 ในการเปรียบเทียบผลการสอบก่อนและสอบหลัง t = 3.198 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ** p< .01 (df. = 31)

จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 96 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความรู้ของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกเป็นรายหน่วยการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที

เนื้อหา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 5.00) ก่อนเรียน (คิดเป็นร้อยละ) หลังเรียน (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเรียน หลังเรียน	ค่า t
หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	2.16 (43.20) 3.41 (68.20)	1.05 1.10	6.752 **
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1.66 (33.20) 2.13 (42.60)	0.94 1.13	2.697 **
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้	1.19 (23.80) 2.84 (56.80)	0.86 1.17	6.561 **

**p < .01

จากตารางที่ 96 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ก่อนเรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 2.16 คิดเป็นร้อยละ 43.20, S.D.= 1.05 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 1.66 คิดเป็นร้อยละ 33.20, S.D.= 0.94 และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 1.19 คิดเป็นร้อยละ 23.80, S.D.= 0.86 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 3.41 คิดเป็นร้อยละ 68.20, S.D.= 1.10 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 2.13 คิดเป็นร้อยละ 42.60, S.D.= 1.13 และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 2.84 คิดเป็นร้อยละ 56.80, S.D.= 1.17 ในการเปรียบเทียบผลการสอบก่อนและสอบหลัง แยกเป็นแต่ละหน่วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร t = 6.752 (df = 31) หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง t = 2.697 (df = 31) และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ t = 6.561 (df = 31) ตามลำดับ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ** p< .01

จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ ที่เพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 97 ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับทัศนคติของผู้เรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกเป็นรายหน่วยการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน และค่าที

เนื้อหา ด้านเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (คะแนนเต็ม 5.00) ก่อนเรียน (คิดเป็นร้อยละ) หลังเรียน (คิดเป็นร้อยละ)	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนเรียน หลังเรียน	ค่า t
หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร	3.51 (70.20) 3.73 (74.60)	0.55 0.44	2.117 *
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.31 (66.20) 3.54 (70.80)	0.54 0.43	2.443 *
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจ พอเพียงและการประยุกต์ใช้	3.06 (61.20) 3.31 (66.20)	0.49 0.49	2.360 *

*p < .05

จากตารางที่ 97 พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติที่เหมาะสมก่อนเรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 3.51 คิดเป็นร้อยละ 70.20, S.D.= 0.55 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 3.31 คิดเป็นร้อยละ 66.20, S.D.= 0.54 และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 3.06 คิดเป็นร้อยละ 61.20, S.D.= 0.49 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติที่เหมาะสมด้านเศรษฐกิจพอเพียง แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร $\overline{X}$ = 3.73

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คิดเป็นร้อยละ 74.60, S.D.= 0.44 หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\overline{X}$ = 3.54 คิดเป็นร้อยละ 70.80, S.D.= 0.43 และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ $\overline{X}$ = 3.31 คิดเป็นร้อยละ 66.20, S.D.= 0.49 ในการเปรียบเทียบผลการสอบก่อนและสอบหลัง แยกเป็นแต่ละหน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร t = 2.117 (df = 31) หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง t = 2.443 (df = 31) และหน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ t = 2.360 (df = 31) ตามลำดับ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ * p< .05

จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ ที่เพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบผลของการสอบก่อนและสอบหลังในด้านทักษะการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (เครื่องมือชุดที่ 2 ส่วนที่ 4)

จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของการแสดงความคิดเห็นโดยการเขียนคำตอบลงในแบบทดสอบ (เครื่องมือชุดที่ 2 ส่วนที่ 4) สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนมีแนวทางในการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เพิ่มมากขึ้น ในทั้ง 5 องค์ประกอบ ดังมีตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นไว้ อาทิเช่น

1) หลักการความพอประมาณ

ตารางที่ 98 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในหลักการความพอประมาณ

การแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน	การแสดงความคิดเห็นหลังเรียน	ความแตกต่างที่สังเกตได้
นางเขียว เพราะว่า "ทำดี"	นางเขียว เพราะว่า "ปลูกผักกินเอง ลดรายจ่ายในครัวเรือน"	สามารถชี้แจงได้ว่า การปลูกผักกินเอง เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน
นางเขียว เพราะว่า "ทำกินเองไม่ปลืองเงิน"	นางเขียว เพราะว่า "ลดรายจ่ายให้อยู่พอเพียง"	สามารถชี้แจงได้ว่า เป็นการลดรายจ่าย และการอยู่อย่างพอเพียง
นางเขียว เพราะว่า "ได้ลดค่าใช้จ่ายลงไปมาก ที่จะต้องไปซื้อแกงถุงละ 20 บาท"	นางเขียว เพราะว่า "รู้จักประหยัด รู้จักเก็บออม และทำกับข้าวกินเอง ปลอดภัยกว่าซื้อแกงถุงกิน"	สามารถชี้แจงได้ว่า การทำตามนางเขียว ถือว่าเป็นการรู้จักประหยัด อดออม และนอกจากนั้น ยังได้คำนึงถึงหลักความปลอดภัยในทางโภชนาการเพิ่มขึ้นประกอบอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน	การแสดงความคิดเห็นหลังเรียน	ความแตกต่างที่สังเกตได้
นางเขียว เพราะว่า "ลดต้นทุน"	นางเขียว เพราะว่า "ประหยัดดี จะได้เก็บเงินให้ลูกเรียนต่อไป"	สามารถชี้แจงได้ว่า การทำตามนางเขียว จะทำให้ประหยัด และนอกจากนั้น ยังสามารถวางแผนได้ต่อไปว่า ค่าใช้จ่ายที่ลดลงได้ในส่วนนี้ จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ เก็บไว้ให้บุตรเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียน
นางเขียว เพราะว่า "ลดค่าใช้จ่ายในบ้าน"	นางเขียว เพราะว่า "การปลูกผักกินเองเป็นการลดค่าใช้จ่ายในบ้านได้มาก และเราสามารถแบ่งปันให้ผู้อื่นกินด้วย"	สามารถชี้แจงได้ว่า เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน และนอกจากนั้น ยังมีทัศนคติที่จะแบ่งปันให้เพื่อนบ้านประกอบอีกด้วย

จากตารางที่ 98 จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นทั้ง 5 ตัวอย่าง ผู้ตอบสามารถระบุได้ว่า ควรจะเลือกปฏิบัติตามนางเขียว ด้วยคำอธิบายที่สำคัญคือ เป็นวิธีการที่สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ ซึ่ง "การลดรายจ่าย" นี้ ถือได้ว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่เป็นหลักการประการที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังแสดงได้ว่าผู้ตอบมีวิธีการคิดที่สอดคล้องกับหลักการความพอประมาณ คือ เลือกใช้ชีวิตในกิจวัตรประจำวันที่ยกตัวอย่างขึ้นมา คือ การเลือกที่จะซื้ออาหารรับประทานหรือการหุงหาอาหารด้วยตนเอง ดังนั้น เมื่อผู้ตอบสามารถชี้แจงเหตุผลดังข้อมูลข้างต้นนั้นได้ นั่นก็ย่อมจะแสดงได้ว่า มีการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการความพอประมาณแล้ว

จึงสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของการแสดงความคิดเห็นก่อนเรียนและการแสดงความคิดเห็นหลังเรียน พบว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักการความพอประมาณ ที่เพิ่มมากขึ้น

2) หลักการความมีเหตุผล

ตารางที่ 99 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในหลักการความมีเหตุผล

การแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน	การแสดงความคิดเห็นหลังเรียน	ความแตกต่างที่สังเกตได้
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "เราไปประชุมจะได้รู้เรื่องไข้หวัดนก จะได้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องและป้องกันตนเองจากไข้หวัดนก"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "ต้องเป็นคนมีเหตุผล พอเสร็จประชุมเดี๋ยวก่อยไปตามนัด"	สามารถชี้แจงได้ว่า การเลือกปฏิบัติโดยไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เป็นสิ่งที่มีเหตุผล
เลือกไปตามนัดหมายกับนายหลอง	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "เรื่องไข้หวัดนก จะได้ช่วยกันแก้ไข"	สามารถชี้แจงเหตุผลของการเลือกปฏิบัติประกอบเพิ่มเติมได้
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "ได้แก้ไขให้ทัน"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "เป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญกว่า"	สามารถชี้แจงอย่างมีเหตุผลได้ว่าสิ่งใดสำคัญกว่า และควรจะเลือกปฏิบัติในสิ่งที่สำคัญกว่านั้นก่อน
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "จะได้รับข่าวสารจากทางเจ้าหน้าที่ ที่มาแนะนำให้เราได้ทราบเรื่องไข้หวัดนกได้ เพราะเจ้าหน้าที่มีเวลาจำกัด ไม่เหมือนกับหญิงชาวที่เราจะไปดูเมื่อไหร่ก็ได้"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "นายขาวจะได้ไปรับรู้เรื่องข่าวสารการระบาดของไข้หวัดนก เพื่อจะได้เตรียมตัวป้องกัน เพราะเป็นประโยชน์ต่อตัวเองและคนใกล้เคียงมาก จะนั้นจึงเลือกเข้าประชุม"	สามารถชี้แจงเหตุผล โดยตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดสำคัญมากกว่า และยังสามารถระบุถึงคุณประโยชน์ที่จะเกิดตามมาจากการเลือกตัดสินใจตามหลักการของเหตุผลนั้นๆ ประกอบได้อีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน	การแสดงความคิดเห็นหลังเรียน	ความแตกต่างที่สังเกตได้
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "เราต้องใส่ใจกับข่าวสารบ้านเมือง และเป็นการป้องกันเพื่อส่วนรวม เพื่อจะได้บอกบุคคลที่ไม่ได้มาประชุมด้วย"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "จะรู้ทันเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อป้องกัน เตรียมพร้อมได้ทัน ด้วยเหตุผลและความรู้ เพื่อช่วยกันกระจายข่าวทันท่วงที"	สามารถชี้แจงได้ว่า การเลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เป็นสิ่งที่มีเหตุผล และทำให้ได้รับความรู้เพื่อที่จะได้ใช้สำหรับการป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "เป็นการป้องกันตนเองและชุมชนให้ปลอดภัยในครอบครัวและชุมชน คนไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ เพราะฉะนั้น เราควรให้ชุมชนปลอดภัย ลดค่าใช้จ่ายของงบประมาณ"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "รู้จักรับผิดชอบในชุมชน รู้จักแบ่งปันคนอื่น ด้วยความคิด"	สามารถระบุได้ว่า การไปเข้าร่วมประชุมกับทางหมู่บ้าน เป็นสิ่งที่มีเหตุผล คือ ถือเป็นความรับผิดชอบ และเป็นการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นด้วย
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "ทำดี"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "อยากรู้เรื่องไข้หวัดนกที่จะระบาดมาถึงคนได้ ป้องกันภัยได้"	สามารถชี้แจงได้ว่า การเลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เป็นแนวทางที่มีเหตุผล คือ เพื่อจะได้รับความรู้ เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันโรคไข้หวัดนก
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "สำคัญกว่า เรื่องอื่นเอาไว้วันหลังก็ได้"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "เป็นเรื่องสำคัญมากของส่วนรวม ส่วนรวมต้องมาก่อนส่วนตัว"	สามารถชี้แจง เหตุผลได้ว่า การเลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้านเป็นสิ่งที่สำคัญ และเรื่องของส่วนรวมต้องมีความสำคัญกว่าเรื่องของส่วนตัว
เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "ประชุมหมู่บ้าน"	เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน เพราะว่า "ไปหาความรู้"	สามารถชี้แจงได้ว่า เหตุผลที่เลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน คือ การไปหาความรู้

จากตารางที่ 99 จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นทั้ง 9 ตัวอย่าง ผู้ตอบสามารถระบุได้ว่า ควรจะเลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน ด้วยคำอธิบายที่สำคัญคือ ถือเป็นทางเลือกที่มีความเป็นเหตุเป็นผล นอกจากนั้น ยังสามารถจัดระดับความสำคัญของเหตุผลได้ว่าควรจะเลือกปฏิบัติตามทางเลือกที่มีเหตุผลที่สำคัญมากกว่า วิธีการเลือกปฏิบัติตามหลักการความสำคัญของเหตุผลนี้ ถือได้ว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่เป็นหลักการประการที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังแสดงได้ว่าผู้ตอบมีวิธีการคิดที่สอดคล้องกับหลักการความมีเหตุผล คือ เลือกใช้ชีวิตในกิจวัตรประจำวันที่ยกตัวอย่างขึ้นมา คือ การเลือกไปตามนัดหมายกับนายเหลืองซึ่งจะพาไปแนะนำให้รู้จักกับหญิงสาว หรือการเลือกไปเข้าประชุมกับทางหมู่บ้าน ดังนั้น เมื่อผู้ตอบสามารถชี้แจงเหตุผลดังข้อมูลข้างต้นนั้นได้ นั่นก็ย่อมจะแสดงได้ว่า มีการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการความมีเหตุผลแล้ว

จึงสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของการแสดงความคิดเห็นก่อนเรียนและการแสดงความคิดเห็นหลังเรียน พบว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักการความมีเหตุผล ที่เพิ่มมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ตารางที่ 100 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน	การแสดงความคิดเห็นหลังเรียน	ความแตกต่างที่สังเกตได้
นางเงิน เพราะว่า "มีเงินเก็บ"	นางเงิน เพราะว่า "ประหยัด รู้จักเก็บ"	สามารถชี้แจงได้ว่า การเลือกปฏิบัติตามนางเงินจะเป็นการใช้จ่ายอย่างประหยัด และเป็นวิธีการที่รู้จักเก็บเงินไว้ใช้ในคราวที่จำเป็น
นางเงิน เพราะว่า "ทำดีแล้ว เงินที่เก็บออมจะได้เอาไว้สำรองเวลาไม่สบาย จะได้เอาเงินส่วนนี้มาเป็นค่าใช้จ่าย	นางเงิน เพราะว่า "รู้จัก ออออม เป็นคน พอประมาณ เวลาเดือดร้อน จะได้เอาเงินส่วนที่เก็บมาใช้"	สามารถชี้แจงได้ว่า การเลือกปฏิบัติตามนางเงินจะเป็นคนที่รู้จักออออม พอประมาณ และสามารถนำเงินที่เก็บไว้มาใช้จ่ายในเวลาที่เดือดร้อนในเรื่องต่างๆ ได้
นางเงิน เพราะว่า "ทำดี"	นางเงิน เพราะว่า "มีการออม จะได้มีเงินใช้ในยามจำเป็น"	สามารถชี้แจงเพิ่มเติมได้ว่า การเลือกปฏิบัติตามนางเงิน จะทำให้มีเงินออม และสามารถนำเงินดังกล่าวนี้มาใช้จ่ายในยามที่จำเป็นได้
นางเงิน เพราะว่า "การประหยัด การเก็บออมวันละนิดวันละหน่อย ก็ทำให้เรามีเงินเก็บได้"	นางเงิน เพราะว่า "การที่เราประหยัด รู้จักออม จะทำให้เราอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้ได้ เพราะเศรษฐกิจปัจจุบันนี้ ประหยัดเท่านั้น จึงจะอยู่ได้"	สามารถชี้แจงเหตุผลของการที่จะต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดโดยเชื่อมโยงกับบริบทของสิ่งแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจได้ และสรุปได้ว่า ด้วยวิธีการใช้จ่ายอย่างประหยัดเท่านั้น จึงจะทำให้สามารถอยู่รอดในบริบทดังกล่าวได้
นางเงิน เพราะว่า "รู้จักออออม"	นางเงิน เพราะว่า "นางเงินเป็นผู้รู้จักแบ่งส่วนเงินไว้เพื่อออออม"	สามารถชี้แจงได้ว่า การเลือกปฏิบัติตามนางเงินจะเป็นผู้ที่รู้จักแบ่งเงินส่วนหนึ่งเก็บไว้เพื่อการออม

จากตารางที่ 100 จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นทั้ง 5 ตัวอย่าง ผู้ตอบสามารถระบุได้ว่า ควรจะเลือกปฏิบัติตามนางเงิน ด้วยคำอธิบายที่สำคัญคือ เป็นหากเก็บออมเงินไว้ส่วนหนึ่ง ก็สามารถจะนำเงินส่วนนี้ไว้ใช้จ่ายในเวลาที่จำเป็น ในเรื่องต่างๆ ได้ ซึ่งกล่าวได้ว่า จะเป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันในตนเองได้ในระดับหนึ่ง นั่นเอง จึงถือได้ว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่เป็นหลักการประการที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังแสดงได้ว่าผู้ตอบมีวิธีการคิดที่สอดคล้องกับหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ เลือกใช้ชีวิตในกิจวัตรประจำวันที่ยกตัวอย่างขึ้นมา คือ การเลือกที่จะเก็บออมเงินไว้ 1 ใน 4 ส่วน หรือการเลือกที่จะใช้จ่ายเงินที่หามาได้ทั้งหมด ดังนั้น เมื่อผู้ตอบสามารถชี้แจงเหตุผลดังข้อมูลข้างต้นนั้นได้ นั่นก็ย่อมจะแสดงได้ว่า มีการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีแล้ว

จึงสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของการแสดงความคิดเห็นก่อนเรียนและการแสดงความคิดเห็นหลังเรียน พบว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ที่เพิ่มมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) เงื่อนไขความรู้

ตารางที่ 101 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในเงื่อนไขความรู้

การแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน	การแสดงความคิดเห็นหลังเรียน	ความแตกต่างที่สังเกตได้
รีบตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แล้วปลูกต้นใหม่โดยทันที เพราะว่า "กลัวโรคระบาด แต่ต้องขอคำปรึกษาจากคนที่มีประสบการณ์ เพราะว่าไปขอคำปรึกษากับเกษตรอำเภอคงเป็นเรื่องยากเกินไป"	ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "กลัวเสียประโยชน์ และต้องปรึกษาคนที่มีความรู้"	สามารถชี้แจงได้ว่า จะต้องไปสืบหาความรู้จากผู้ที่มีความรู้ แล้วจึงนำความรู้นั้นมาใช้ในการปฏิบัติอันเป็นการยืนยันได้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่สำคัญในการตัดสินใจใดๆ
ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "จะได้รู้วิธีการแก้ไขปัญหาโรคที่เกิดกับต้นพริก จะได้หาทางรักษา"	ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "จะได้รู้ว่าพริกเป็นโรคอะไร และจะแก้ไขปัญหาอย่างไร เราไม่รู้ เราต้องปรึกษาคนที่รู้ เราจะได้รู้และสามารถแก้ไขปัญหาได้"	สามารถชี้แจงได้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ และหากกรณีที่ยังไม่มีความรู้ ก็จะต้องไปสืบหาความรู้จากคนที่มีความรู้หรือแหล่งต่างๆ ประกอบเพิ่มเติม
ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "เกษตรอำเภอเป็นที่ปรึกษาของเกษตรกร และแนะนำได้"	ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "เกษตรอำเภอเป็นผู้รู้ จะนั้นนางชมพูจึงไปขอความรู้จากเกษตรอำเภอได้"	สามารถระบุได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจะสามารถแก้ไขได้ด้วยการไปสืบหาความรู้จากเกษตรอำเภอ เพื่อนำมาปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาโรคพริกที่เกิดขึ้นได้
ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "จะได้หาวิธีที่จะมารักษาต้นพริก"	ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "เราจะได้รู้ และหาทางแก้ไข และจะได้รู้วิธีรักษาพริกให้หายจากโรค และจะได้เก็บพริกไปขายได้"	สามารถระบุได้ว่า การไปพบกับเกษตรอำเภอ ถือเป็นการไปสืบหาความรู้ เพื่อจะได้นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาโรคพริกที่เกิดขึ้นได้
ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "จะไปขอคำแนะนำ"	ไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า "จะได้มีความรู้มาแก้ปัญหาโรคได้"	สามารถระบุได้ว่า วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยความรู้ ที่จะได้มาจากการสืบหาความรู้นั้นๆ จากเกษตรอำเภอ

จากตารางที่ 101 จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นทั้ง 5 ตัวอย่าง ผู้ตอบสามารถระบุได้ว่า ควรจะเลือกไม่ตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ ด้วยคำอธิบายที่สำคัญคือ การไปพบกับเกษตรอำเภอเป็นวิธีการที่สามารถสืบหาความรู้เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น คือ รักษาต้นพริกที่ติดโรคเหล่านี้ได้ การใช้ความรู้ในการตัดสินใจปฏิบัติในเรื่องใดๆ ก็ตามนี้ ถือได้ว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่เป็นเงื่อนไขประการที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังแสดงได้ว่าผู้ตอบมีวิธีการคิดที่สอดคล้องกับเงื่อนไขความรู้ คือ เลือกใช้ชีวิตในกิจวัตรประจำวันที่ยกตัวอย่างขึ้นมา คือ การเลือกที่จะสืบหาความรู้และใช้ความรู้นั้นๆ ในการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับต้นพริกที่ติดโรค หรือไม่เลือกที่จะสืบหาความรู้และไม่ใช้ความรู้นั้นๆ แต่รีบตัดสินใจตัดต้นพริกที่ติดโรคทิ้งไปเสีย ดังนั้น เมื่อผู้ตอบสามารถชี้แจงเหตุผลดังข้อมูลข้างต้นนั้นได้ นั่นก็ย่อมจะแสดงได้ว่า มีการดำเนินชีวิตโดยยึดถือเงื่อนไขความรู้ ว่าจะต้องนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจแล้ว

จึงสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของการแสดงความคิดเห็นก่อนเรียนและการแสดงความคิดเห็นหลังเรียน พบว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวโน้มของการเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในการอาศัยเงื่อนไขความรู้มาประกอบในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ที่เพิ่มมากขึ้น

5) เงื่อนไขคุณธรรม

ตารางที่ 102 การเปรียบเทียบเนื้อหาของการสอบก่อนและสอบหลัง ในเงื่อนไขคุณธรรม

การแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน	การแสดงความคิดเห็นหลังเรียน	ความแตกต่างที่สังเกตได้
แจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า "จะได้แก้ไข"	แจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า "ไม่อยากได้ของคนอื่น"	สามารถชี้แจงได้ว่า การแจ้งความผิดพลาดของตนเองให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบ เพื่อการแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น เป็นการไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น คือ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ไม่ต้องการที่จะเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเองโดยไม่ได้รับอนุญาต
แจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า "จะทำให้คนที่ไร้น้ำได้รับความเดือดร้อน"	แจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า "จะทำให้คนที่ไร้น้ำเดือดร้อนและเป็นผลเสียกับตัวเองที่เป็นคนไม่มีคุณธรรม"	สามารถระบุได้ว่า การกระทำที่ผิดพลาดนั้นๆ จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และถือได้ว่าเป็นผู้ที่ไม่มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต
แจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า "การที่เรามีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างน้อยก็เพื่อประโยชน์ต่อหน้าที่ของตัวเอง บางทีนายจ้างอาจชอบใจที่เรารับผิดชอบก็ได้"	แจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า "เรามีคุณธรรม ก็จะทำให้เรามีคนรักมากขึ้น"	สามารถระบุได้ว่า การแจ้งความผิดพลาดให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้รับทราบ แสดงว่า เป็นผู้ที่ดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม และจะทำให้มีคนรักใคร่ นับถือ มากยิ่งขึ้น

จากตารางที่ 102 จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นทั้ง 3 ตัวอย่าง ผู้ตอบสามารถระบุได้ว่า ควรจะเลือกแจ้งความผิดพลาดของตนเองที่เกิดขึ้นให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้รับทราบ ด้วยคำอธิบายที่สำคัญคือ การยอมรับความผิดพลาด และแจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบ รวมทั้งตนเองก็พร้อมที่จะแก้ไขความผิดพลาดที่ได้กระทำไปนั้น ถือได้ว่าการปฏิบัติตนเช่นนี้ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และความปรารถนาดีต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ที่มีคนรักใคร่ นับถือมากยิ่งขึ้น การใช้หลักคุณธรรมในการดำรงชีวิตเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่เป็นเงื่อนไขประการที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังแสดงได้ว่าผู้ตอบมีวิธีการคิดที่สอดคล้องกับเงื่อนไขคุณธรรม คือ เลือกใช้ชีวิตในกิจวัตรประจำวันที่ยกตัวอย่างขึ้นมา คือ การเลือกที่จะไม่แจ้งความผิดพลาดของตนเองให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้รับรู้ หรือเลือกที่จะแจ้งความผิดพลาดของตนเองนั้นให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้รับรู้ และยินดีที่จะแก้ไขความผิดพลาดนั้นๆ เพื่อมิให้เกิดผลเสียต่างๆ ขึ้นกับผู้อื่นตามมา ดังนั้น เมื่อผู้ตอบสามารถชี้แจงเหตุผลดังข้อมูลข้างต้นนั้นได้ นั่นก็ย่อมจะแสดงได้ว่า มีการดำเนินชีวิตโดยยึดถือในเงื่อนไขคุณธรรม ว่าจะต้องนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของการแสดงความคิดเห็นก่อนเรียนและการแสดงความคิดเห็นหลังเรียน พบว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในการอาศัยเงื่อนไขคุณธรรม มาประกอบในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ที่เพิ่มมากขึ้น

จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นด้วยการตัดสินใจและการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ในสถานการณ์จำลอง 5 กรณี ในแบบทดสอบ (เครื่องมือชุดที่ 2) สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการปฏิบัติตนตามแนวทางที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้น คือ เลือกที่จะดำเนินชีวิตตามหลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รวมทั้งยังอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม มาใช้ในการตัดสินใจดำเนินชีวิตประจำวัน

7) การวิเคราะห์สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว ครูผู้สอนได้มอบหมายให้ผู้เรียนได้นำสมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (เครื่องมือชุดที่ 5) ไปบันทึกข้อมูลต่อที่บ้าน แล้วหลังจากนั้น 2 สัปดาห์ ครูผู้สอนและผู้วิจัย จึงได้ทำหน้าที่ในการรวบรวมกลับคืนมา ดังมีรายละเอียดผลของพัฒนาการฯ ดังต่อไปนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 103 พัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม						
1 มีเสื้อทั้งหมด (ตัว)	10	15	20	50	6	10	20
2 มีกางเกง/กระโปรง ทั้งหมด(ตัว)	10	10	20	10	6	10	9
3 มีรองเท้า ทั้งหมด(คู่)	3	3	3	3	3	2	5
4 มีเสื้อตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	6	12	5	20	6	7	5
5 มีกางเกง/กระโปรงตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	6	6	5	10	2	5	5
6 มีรองเท้าที่ใช้ใส่จริงทุกวัน (คู่)	2	2	2	2	2	2	2
7 ในรอบ 2 สัปดาห์ได้ซื้ออะไรเพิ่มบ้าง	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อ เพราะของเก่าที่มีอยู่ยังใช้ได้อยู่	ยังไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ซื้อ
8 ข้อสรุปเกี่ยวกับเสื้อผ้า/ รองเท้า ที่มีอยู่	การใช้กางเกงและเสื้อพอแล้ว เพราะ 1 ปี ก็ไม่หมด	เสื้อและกางเกงยังพอต่อความต้องการ ยังจะไม่ซื้ออีกภายในหนึ่งปี	พอแล้ว ที่เราจะใช้พอเพียงสำหรับตัวของเรา	เพียงพอ	พอแล้ว เพราะมีแล้ว	ยังไม่เพียงพอ จะต้องซื้อมาเพิ่ม เพราะว่าของเก่าชำรุดไป	เก็บไว้ใช้ต่อไป
9 มีการออมเงินหรือไม่ /เพราะเหตุใด	ได้เก็บเอาไว้ใช้วันข้างหน้า	เก็บไว้เพื่อใช้จ่ายในคราวจำเป็น	เราต้องแบ่งไว้ เพราะเราไม่รู้เหตุการณ์ข้างหน้าเกิดขึ้น เราไม่รู้เหตุการณ์ล่วงหน้า	เก็บไว้ใช้ในบ้าน เวลาเดือดร้อน จะได้แก้ไขปัญหาเวลาขาดแคลนเงิน	เพราะเอาไว้จ่ายเวลาจำเป็น	จำเป็นจะต้องเก็บเงินไว้ใช้ในเวลาต่อไป เมื่อมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง	จะได้เก็บไว้ใช้ในวันข้างหน้า
10 มีการอ่านฉลากสารเคมี-ยาฆ่าแมลงก่อนใช้หรือไม่/ เพราะเหตุใด	ได้อ่านดู เพราะจะได้ใช้ได้ถูกต้อง	อ่านวิธีการใช้ เพราะจะรู้วิธีการใช้ให้ถูกต้อง	อ่านทุกครั้งก่อนใช้ จึงไม่ผิดพลาด	อ่านฉลากยา เพราะจะได้รู้วิธีแก้ไขหรือเข้าใจเรื่องการใช้ยาสารเคมี-ยาฆ่าแมลง	ไม่ใช้สารเคมี	เพราะจะได้ใช้อย่างถูกต้อง	จะได้ใช้อย่างถูกต้อง
11 พืชที่ปลูกไว้ขายกับปลูกไว้กินเอง ใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลงต่างกันหรือไม่/ เพราะเหตุใด	เหมือนกัน เพราะไม่ได้ใช้สารเคมี	ไม่ได้ใช้สารเคมีเลย เพราะเป็นอันตราย	ถ้าใช้เราต้องรู้ระยะการใช้	ไม่ได้ใช้สารเคมีแต่ใส่ปุ๋ยเคมี แต่ใช้น้อยๆ ใช้เหมือนกัน เพราะกลัวว่าจะมีสารพิษไปให้คนอื่นกิน จะได้มีความปลอดภัยในชีวิต	ไม่ใช้สารเคมี	เพราะพืชที่ปลูกไม่เหมือนกัน	เพราะที่ปลูกไม่เหมือนกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม						
12 หลังจากฝึกอบรมไปแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงใดบ้าง	เปลี่ยนแปลงไป เพราะได้ความรู้	เปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและความรู้	มีความรู้เพิ่มเติมขึ้นมาบ้าง	จะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ไม่ฟุ่มเฟือย		จะปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง	จะทำตามเศรษฐกิจพอเพียง
13 เลือกที่จะดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่/เพราะเหตุใด	จะเดินไปตามเศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่าสบายใจ	เพราะได้ผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน	ต้องปฏิบัติตามได้ผลดีมากๆ	เลือก เพราะจะได้มีความสุข มีการวางแผนชีวิตไม่ฟุ่มเฟือย		ต่อไปจะได้มีอยู่มีกินอย่างมีความสุขทั้งครอบครัว	ต่อไปจะอยู่อย่างมีกินและขยันทำกินอย่างในหลวงแนะนำ
14 ความคิดเห็นเพิ่มเติม	มีความรู้	ควรเพิ่มวันอบรม	ถ้ามีอย่างนี้ ผมเห็นดีด้วย สนับสนุน	มาฟังได้ความรู้เพิ่มขึ้น เข้าใจคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้น		มีความรู้ดีและได้รับการอบรมจากครูเป็นอย่างดีมาก	ฝึกอบรมได้ดีมาก ละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย และก็สนุกเป็นกันเอง

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
1 มีเสื้อทั้งหมด (ตัว)	7	20	50	30	30	30	20
2 มีกางเกง/กระโปรงทั้งหมด(ตัว)	7	20	10	10	6	15	10
3 มีรองเท้าทั้งหมด(คู่)	3	2	3	2	2	4	3
4 มีเสื้อตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	2	5	6	6	10	10	10
5 มีกางเกง/กระโปรงตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	2	5	10	5	3	8	7
6 มีรองเท้าที่ใช้ใส่จริงทุกวัน (คู่)	2	1	2	2	2	2	
7 ในรอบ 2 สัปดาห์ได้ซื้ออะไรเพิ่มบ้าง	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อเลย	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อ	ซื้อเสื้อ3ตัว กางเกง2ตัว ประโปรง1ตัว รองเท้า2คู่	ไม่มี
8 ข้อสรุปเกี่ยวกับเสื้อผ้า/ รองเท้า ที่มีอยู่	ยังไม่พอ	มีเพียงพอแล้ว ไม่ต้องซื้อแล้ว	เพียงพอ ถ้าเพียงพอแล้วก็ไม่ซื้อ หรือว่าเอาของเก่ามาใช้	เพียงพอ นำของเก่ามาใช้	เพียงพอ	จะไม่ซื้อแล้ว พอแล้ว	มีพอใช้ ก็มีเพียงพอใช้สำหรับข้าพเจ้าอยู่แล้ว
9 มีการออมเงินหรือไม่ /เพราะเหตุใด	เก็บไว้ใช้ในวันข้างหน้า	แบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้ใช้ในเรื่องที่จำเป็น เก็บไว้อีกส่วนหนึ่ง ฝากธนาคารไว้ส่วนหนึ่ง	เก็บออมไว้ 2,000 บาท พอได้ใช้ พอป่วยก็นำเงินที่ออมไว้มารักษาตัวเอง	เก็บไว้เพื่อวันเจ็บป่วย หรือวันที่เราหาไม่ได้	เก็บไว้ออม	ทุกวันต้องแบ่งเงินไว้ใช้ที่จำเป็น	มีไว้ เผื่อเวลาฉุกเฉินในเวลาเจ็บป่วยในยามขัดสนจริงๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
10 มีการอ่านฉลากสารเคมี-ยาฆ่าแมลงก่อนใช้หรือไม่/ เพราะเหตุใด	อ่านวิธีใช้อย่างละเอียดอย่างชวด	ได้อ่านฉลากอย่างชวดอย่างละเอียดและปฏิบัติตามนั้น	ไม่ค่อยได้ใช้ แต่สามีและลูกชายทำสวน ถ้าได้อ่านฉลากยาก่อนใช้ จะได้รู้วิธีใช้ เข้าใจ จะได้ปลอดภัย	อ่าน เพราะจะได้รู้วิธีใช้ หรือวิธีรักษาสุขภาพตัวเราเอง	อ่านฉลาก เพราะจะได้รู้วิธีแก้ปัญหาเวลาแพ้ยา	ต้องสอบถาม หรืออ่านดูที่ข้างขวด เพราะอันตรายต่อผู้ใช้	อ่านก่อนจะใช้ เพราะจะได้รู้วิธีป้องกันและรักษาเกี่ยวกับสารพิษในเวลาเข้าหูเข้าตา
11 พืชที่ปลูกไว้ขายกับปลูกไว้กินเอง ใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลงต่างกันหรือไม่/ เพราะเหตุใด	ไม่ใช้เพราะว่าจะทำร้ายผู้อื่น	ทำไว้กินหรือทำไว้ขายก็ทำแบบเดียวกัน ใช้สารเคมีตัวเดียวกัน	ปลูกกินเองไม่ได้ใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยเคมีแต่ใช้น้อย	ไม่ใช้สารเคมี เพราะเราปลูกไว้รับประทานเองอาจใช้บ้างเล็กน้อย แต่หนักทางปุ๋ยหมัก ปุ๋ยทำเอง เพื่อปลอดสารพิษ	ไม่ใช้สารเคมี เพราะส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยหมักเพื่อปลอดสาร	เพราะอันตรายเวลารับประทาน	ปฏิบัติเหมือนกันไม่ได้ใช้สารเคมีเลย
12 หลังจากฝึกอบรมไปแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงใดบ้าง	ชีวิตดีขึ้น	เปลี่ยนแปลงด้านความคิดว่าจะทำเศรษฐกิจพอเพียง	มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	ได้ เพราะได้ความรู้เพิ่ม ได้เรียนรู้เรื่องที่เราไม่รู้ ไม่เข้าใจ ได้ความรู้หลายอย่าง	ได้ความรู้ เรียนรู้หลายเรื่อง แลกเปลี่ยนความคิดกัน	อินดีมาก พอใจมาก	จะปฏิบัติตามคำสอนของในหลวง
13 เลือกที่จะดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่/ เพราะเหตุใด	เลือกเศรษฐกิจพอเพียง	คิดว่าอยากจะทำตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่าลดรายจ่ายลงได้	เลือกที่จะทำตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพราะต้องการอยู่อย่างมีความสุข อยู่อย่างพอมีพอกิน	พอใจมาก ทำให้เรารู้จักใช้จ่าย รู้จักอดออม ใช้แต่สิ่งที่จำเป็นภายในครอบครัว	พอใจมาก เพราะทำให้เรารู้จักอดออม ประหยัด และลดค่าใช้จ่าย	พอใจที่จะทำตามเศรษฐกิจพอเพียง	มีวัสดุอะไรที่บ้านอยู่ก็เอามาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
14 ความคิดเห็นเพิ่มเติม	ได้มีความรู้เพิ่มเติม	อยากให้ติดตามว่าประชาชนเอาไปทำจริงหรือไม่	ได้ความรู้เพิ่มขึ้น สามารถใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้	ดี ได้ความรู้เพิ่มขึ้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	ดี มีความรู้เพิ่มขึ้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง	คิดดีมาก ในหมู่บ้านของเราหมู่20	เกิดประโยชน์ช่วยเพิ่มความรู้ให้ ช่วยให้ความรู้เรื่องการไม่ใช้สารเคมีปุ๋ยยาต่างๆ

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
1 มีเสื้อทั้งหมด (ตัว)	20	80	10	5	10	10	10
2 มีกางเกง/กระโปรง ทั้งหมด(ตัว)	10	20	15	10	10	10	8
3 มีรองเท้าทั้งหมด(คู่)	4	11	4	1	3	2	3
4 มีเสื้อตัวที่ใส่บ่อยๆ (ตัว)	6	12	6	4	7	5	4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
5 มีกางเกง/กระโปรงตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	5	10	7	2	7	5	4
6 มีรองเท้าที่ใช้ใส่จริงทุกวัน (คู่)	2	2	2	1	2	1	1
7 ในรอบ 2 สัปดาห์ได้ซื้ออะไรเพิ่มบ้าง	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อ	ไม่ได้ซื้อเลย	ไม่ได้ซื้อเลย	ไม่ได้ซื้อเลย	ไม่ได้ซื้อ	ซื้อกางเกงเพิ่มเติมมาอีก 1 ตัว
8 ช่วยสรุปเกี่ยวกับเสื้อผ้า/ รองเท้า ที่มีอยู่	เสื้อ กางเกง หรือกระโปรง และรองเท้า มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการใช้จริงๆ	เพียงพอแล้ว แล้วอาของเก่าขึ้นมาใช้ใหม่ให้หมด	ไม่พอ เพราะฝนตกบ่อย แต่เราต้องประหยัด เพราะมันไม่ใช่สิ่งจำเป็นสุดๆ ส่วนมาก 1 ปีจะซื้อ 1 ครั้ง เท่านั้น	ยังไม่พอ แต่ขาดเงิน	มีความเพียงพอแล้ว ยังไม่จำเป็นเท่าไรหรอก	มีครบพอใช้แล้ว จะใช้จนขาดค่อยจะซื้อใช้ใหม่	เป็นการเพียงพอแล้วจนกว่าบันจะชำรุดแล้ว เราจึงค่อยหามาใหม่ เพราะว่าเรามีมากแล้ว เราก็ใช้บันไม่หมด ทำให้เราใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์
9 มีการออมเงินหรือไม่ /เพราะเหตุใด	เพราะว่าในวันข้างหน้า มีความไม่สบาย มีความจำเป็นจะใช้ เอาไว้เพื่อทำบุญบ้าง	เก็บไว้ใช้ส่วนหนึ่ง เพราะเอาไว้ใช้เวลามีความจำเป็น	แบ่ง เพราะยามลูกไม่สบายหรือเหตุจำเป็น เช่น ของใช้ภายในครัวเรือนเวลาหมดก็ได้ นำเงินส่วนนี้มาใช้	การเกษตรไม่แน่ มีขึ้นมีลง ฉะนั้นจึงเก็บไว้วันหลังอีก	เก็บไว้ใช้เพื่อวันหน้า	เก็บไว้ใช้จ่ายในวันหน้า เพื่อเวลาจำเป็น	แบ่งไว้ เผื่อว่าวันต่อไปเราอาจจะหาเงินไม่ได้ ฉะนั้นเราจึงแบ่งไว้
10 มีการอ่านฉลากสารเคมี-ยาฆ่าแมลงก่อนใช้หรือไม่/ เพราะเหตุใด	เพราะจะได้เข้าใจอย่างละเอียดในการใช้สารเคมี	อ่านฉลากก่อน เพราะจะได้รู้วิธีแก้ไขปัญหาเวลาเกิดอาการแพ้ยา	อ่านทุกขั้นตอน เพราะเราต้องปฏิบัติตามทุกขั้นตอน จะได้ไม่เกิดผลต่อสิ่งที่เราต้องการในการกิน การเก็บพืชผัก	อ่านทุกครั้ง เพื่อจะถูกหลักของยา	อ่านวิธีใช้เสมอ เพราะความปลอดภัยของตัวเอง	อ่านจากฉลากอย่างละเอียด เพื่อความปลอดภัยของตัวเราเองและสัตว์เลี้ยง	ได้อ่านฉลากข้างขวดจนละเอียดแล้ว และได้สอบถามเจ้าหน้าที่แล้ว เพื่อความปลอดภัยของเรา
11 พืชที่ปลูกไว้ขายกับปลูกไว้กินเอง ใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลงต่างกันหรือไม่/ เพราะเหตุใด	ใช้สารเคมีเหมือนกัน แต่ให้หมดฤทธิ์ยาถึงเก็บขาย เก็บกิน	ไม่ใช้สารเคมี เพราะปลูกไว้กินเอง เราควรทำปุ๋ยหมักไว้ใช้ จะได้ไม่เป็นอันตราย	ส่วนมากผักที่ปลูกกินจะไม่ใช้เลย เพราะส่วนมากจะเป็นต้นไม้ยืนต้น เช่น ขี้เหล็ก มะรุม แต่ของขายก็มีบ้างแต่น้อย พอประมาณ	ไม่ได้ใช้	ใช้เหมือนกันทั้งขายและกินเอง	เลือกใช้เฉพาะที่จำเป็น	เราใช้ทุกอย่างเหมือนกัน เพราะคนซื้อกินกับเรากินเองก็เหมือนกัน เพราะก็เป็นคนเหมือนกัน
12 หลังจากฝึกอบรมไปแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงใดบ้าง	ได้รับความรู้จากครูที่มาอบรมอย่างดีที่สุด	ได้ความรู้หลายอย่าง จะได้นำไปใช้ในครอบครัว ชีวิตประจำวัน เช่น การลดการใช้จ่าย ใช้อย่างประหยัด พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	เปลี่ยนแปลงเป็นบางส่วน เพราะบางอย่างก็ทำอยู่แล้ว แต่นับว่าโชคดีมากที่ได้เข้าอบรม	มีความรู้สึกสนุกดี และได้ความรู้เกษตร	ได้ความรู้เพิ่มเติมเป็นอย่างดี	ก็จะนำเอาความรู้ที่ได้รับการอบรมไปใช้ให้ถูกต้อง	ได้รับความรู้ความเข้าใจหลังจากที่ได้เข้ารับการฝึก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
13 เลือกที่จะดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่/เพราะเหตุใด		พอใจมาก เพราะทำให้เรารู้จักออมออม ประหยัด อดทน ลดการใช้จ่าย ทำให้ครอบครัวมีความสุข	เลือก เพราะเป็นสิ่งดีมากๆ ทำให้การดำเนินชีวิตของเรามีคุณค่า คุณธรรมมากขึ้น ทั้งตัวเองและเพื่อนเข้าร่วมประชุมกัน		จะเลือกทำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะจะทำให้ชีวิตและครอบครัวจะต้องดีขึ้นมาเป็นลำดับ	จะเลือกนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด	เลือก เพราะว่าเป็นแนวทางที่เรียบง่าย
14 ความคิดเห็นเพิ่มเติม	ได้รับความรู้จากครูที่มาอบรมได้อย่างดีที่สุด	ดีมาก ได้ความรู้เพิ่มขึ้นในด้านเศรษฐกิจพอเพียง	1 อยากให้มีการอบรมเป็นประจำทุกเดือน 2 อยากให้ผู้นำบอกกระจายข่าวเนิ่นๆ กว่านี้ 3 มีความรู้มาก และสนุกสนานดี		ดีมากๆ เลยที่มาให้ความรู้แก่พวกเรา	อยากให้ทางการเกษตรมาอบรมเรื่องปุ๋ย สารเคมี และยาให้ถูกต้อง	เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อเรามาก

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
1 มีเสื้อทั้งหมด (ตัว)	11	50	30	4	8	30	21
2 มีกางเกง/กระโปรงทั้งหมด(ตัว)	5	30	30	3	8	20	16
3 มีรองเท้าทั้งหมด(คู่)	2	3	4	2	4	2	3
4 มีเสื้อตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	2	7	3	4	6	10	15
5 มีกางเกง/กระโปรงตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	3	10	3	3	6	6	9
6 มีรองเท้าที่ใช้ใส่จริงทุกวัน (คู่)	1	2	2	2	2	1	3
7 ในรอบ 2 สัปดาห์ได้ซื้ออะไรเพิ่มบ้าง	ไม่ได้ซื้อ	เสื้อ3ตัว กางเกง 3ตัว	กางเกง1ตัว	ไม่ซื้อ		ไม่มี	ไม่ได้ซื้อ (มีแค่นี้ก็พอแล้ว)
8 ข้อสรุปเกี่ยวกับเสื้อผ้า/รองเท้า ที่มีอยู่	พอแล้ว เพราะต้องเอาเงินไปใช้อย่างอื่น	พอเพียงแล้ว ไม่ได้ซื้อเพิ่มเติมอีก เพราะมีมากแล้ว	พอแล้ว เก็บไว้ใช้เวลาจำเป็น	พอแล้ว ไม่ซื้อ เพราะยังมีใส่อยู่พอก่อน	เราควรรออันที่ใช้ให้มันเก่าเสียก่อน หรือให้มันขาดแล้วจึงจะหามาซื้อใหม่	มีพอใช้ ใช้สอยให้พอเพียง สำหรับตัวเอง มีแค่นี้ก็เพียงพอแล้ว	เพียงพอแล้ว ถ้าขาดก็ปะหรือซ่อม และไม่ซื้อมาเพิ่มแล้วในปีนี้
9 มีการออมเงินหรือไม่ /เพราะเหตุใด	เพราะว่าหาเงินมายากเหลือเกิน กว่าจะหามาได้ทำงานแทบจะตาย	เก็บบ้างแต่น้อย เพราะจะได้ค่าขนมลูกไปโรงเรียนและไว้รักษาพยาบาลอย่างจำเป็น	เก็บไว้ เพราะในเวลาจำเป็น เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย	ไม่ได้เก็บ เพราะไม่มีพอจะเก็บ	เก็บไว้เผื่อยามจำเป็น	มี เพื่อใช้ในเวลาฉุกเฉินในเวลาเจ็บป่วย	แบ่งไว้หมือนกัน เพราะเมื่อถึงคราวจำเป็นจะได้นำเงินเก็บมาใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
10 มีการอ่านฉลากสารเคมี-ยาฆ่าแมลงก่อนใช้หรือไม่/เพราะเหตุใด	อ่าน ถึงจะใช้ถูกว่าจะใช้ทำไร	อ่านฉลากทุกครั้งก่อนใช้ยาฆ่าแมลงทุกครั้ง เพื่อเป็นการประหยัดและได้ผลทุกครั้ง	อ่านฉลากเอง เพราะความปลอดภัยต่อตัวเอง	ต้องอ่าน เพราะเราจะรู้ว่าผสมอย่างไร	เพราะว่ารู้เท่าไม่ถึงการณ์	อ่าน เพราะจะได้รู้วิธีการใช้ การป้องกันสารพิษ และในเวลาสารพิษเข้าตา เข้าจมูก จะได้รู้วิธีรักษา	อ่านก่อนนำมาใช้ เพื่อความปลอดภัยต่อตนเองหรือผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม
11 พืชที่ปลูกไว้ขายกับปลูกไว้กินเอง ใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลงต่างกันหรือไม่/เพราะเหตุใด	ใช้ แต่ไม่มาก	ใช้บ้างบางครั้ง เพราะแมลงเยอะ	เหมือนกันเวลาเก็บผลผลิตตามที่ฉลากบอก	ไม่ใช้สารเคมี เพราะไม่เป็นอันตราย	เพราะว่าสารเคมีมันอันตราย	ก็ทำเหมือนกัน	ไม่ได้ใช้สารเคมีแล้ว เพราะไม่ชอบ มันอันตราย
12 หลังจากฝึกอบรมไปแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงใดบ้าง	ดีขึ้นมาก	ได้รับการเรียนรู้เพื่อไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำบัญชีครัวเรือน เพื่อรู้การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	รู้จักคำว่าพอเพียงมากขึ้น จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป	เปลี่ยนแปลง รู้ว่าอันไหนดี อันไหนไม่ดี	รู้จักประหยัด	ก็ได้รู้หลักการวิธีดำเนินชีวิตที่ประหยัด และได้รู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้	เกิดความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จริง
13 เลือกที่จะดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่/เพราะเหตุใด	ช่วยให้ดี มีความรู้	จะดำเนินการชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพราะจะช่วยลดอบายมุขไม่ให้ฟุ่มเฟือย และใช้จ่ายอย่างประหยัด	ดำเนินตาม เพราะสามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น		เพราะนำความสุขมาให้	ใช้ เพราะจะได้มีเงินเก็บ และชีวิตที่ดีกว่าเดิมก็ได้ และอีกอย่างจะได้ไม่มีหนี้	เลือกที่จะดำเนินตาม เป็นสิ่งที่ทำให้เรามีความสุขที่แท้จริงอย่างถาวร
14 ความคิดเห็นเพิ่มเติม	ดีมาก มีความรู้มาก		การอบรมเป็นสิ่งที่ดี สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ถ้าทำสำเร็จครอบครัวจะมีความสุข ไม่เป็นหนี้ มีเงินเก็บ	ข้อไหนดีก็ใช้ ข้อไหนไม่ดี ไม่ใช้	ดีมาก และขอให้ทางราชการมาสนใจบ่อยๆ	อบรมได้ดีมาก สนุก ละเอียด ชัดเจน เข้าใจง่าย ใจดีและเป็นกันเอง	ก็ดียิ่งที่มีการฝึกอบรม

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
1 มีเชื้อทั้งหมด (ตัว)	10	10	10	6	20	10	20
2 มีกางเกง/กระโปรงทั้งหมด(ตัว)	13	15	20	6	12	7	15
3 มีรองเท้าทั้งหมด(คู่)	4	4	2	1	5	2	2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	คำตอบของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม (ต่อ)						
4 มีเสื้อตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	5	7	5	5	7	5	5
5 มีกางเกง/กระโปรงตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ (ตัว)	6	5	10	5	6	5	10
6 มีรองเท้าที่ใช้ใส่จริงทุกวัน (คู่)	2	1	2		3	2	1
7 ในรอบ 2 สัปดาห์ได้ซื้ออะไรเพิ่มบ้าง	ไม่ได้ซื้อเลย	ไม่ได้ซื้อเลย	ซื้อเสื้อ5ตัว	รองเท้าแตะ1คู่	รองเท้า3คู่	ไม่ได้ซื้อเลย	ไม่ได้ซื้อเพิ่มอีกเลย
8 ข้อสรุปเกี่ยวกับเสื้อผ้า/รองเท้า ที่มีอยู่	จำนวนเสื้อที่มีอยู่ และกางเกงหรือรองเท้า มีปริมาณพอแล้ว	พอแล้วในเวลานี้ หรือในปี 2552	พอ เพราะแก่แล้ว ไม่ทะเยอทะยาน	เพียงพอแล้ว	เพียงพอแล้ว	เสื้อผ้า กางเกง ไม่ซื้อแล้ว รองเท้าจะซื้อ เพราะมันจะขาดแล้ว	ยังไม่เพียงพอ ยังต้องซื้อเพิ่มอีก
9 มีการออมเงินหรือไม่ /เพราะเหตุใด	ได้แบ่งไว้ เพื่อเป็นการใช้ในคราวที่จำเป็นวันข้างหน้า	เพราะเก็บไว้ตอนเวลาเจ็บป่วย และสิ่งจำเป็นอย่างอื่น	เก็บไว้ เพื่อใช้ยามจำเป็น เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย	แบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้เผื่อจำเป็น	แบ่งเงินเก็บไว้จำนวนหนึ่ง	เก็บไว้ใช้เผื่อวันข้างหน้า เมื่อจำเป็น	ได้เก็บออมไว้ เวลาจำเป็น ใช้เวลาเป็นใช้ เอาไว้ให้ลูกหลาน
10 มีการอ่านฉลากสารเคมี-ยาฆ่าแมลงก่อนใช้หรือไม่/ เพราะเหตุใด	อ่าน เพื่อจะใช้ได้ถูกต้อง	อ่านทุกครั้งก่อนใช้ เพราะอัตราส่วนกี่ CC. ต่อน้ำกี่ลิตร	อ่าน ให้ลูกหลานอ่านให้ ส่วนมากจะลูกหลานทำให้	ได้อ่านวิธีใช้อย่างละเอียดจากฉลากยาข้างขวด กระป๋อง	วิธีใช้อย่างละเอียดจากฉลากยาข้างขวดหรือกระป๋อง	อ่านข้างกระป๋องก่อนใช้	ไม่ได้ อาจประมาณเอาเอง
11 พืชที่ปลูกไว้ขายกับปลูกไว้กินเอง ใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลงต่างกันหรือไม่/ เพราะเหตุใด	ปลูกไว้ขายต้องรักษาให้ดีให้สวย เพื่อไม่ให้แมลงรบกวน ส่วนไว้กิน ก็ใช้เหมือนกัน	ไม่ได้ใช้ เพราะว่าไม่ได้ปลูก	มีแต่ลูกหลานปลูกให้กิน	บางครั้งก็ใช้ บางครั้งก็ไม่ใช้	ได้ใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง แต่ใช้น้อยที่สุด	ใช้เหมือนกัน กินอย่างไร ก็ขายอย่างนั้น	ทำอย่างเดียวกันทุกอย่าง
12 หลังจากฝึกอบรมไปแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงใดบ้าง	เปลี่ยนแปลงในการประหยัด ในการใช้จ่ายเงิน มีความคิดจะเริ่มปลูกผักกินเอง ซึ่งแต่ก่อนมีแต่ซื้อเขากิน และมีการทำปุ๋ยไว้ใช้เอง	ได้ความสนุกสนาน ได้มีอารมณ์ดี ได้ทักทายเพื่อนร่วมงาน และรับทราบเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	เปลี่ยนแปลง เพราะบางอย่างไม่เคยรู้มาก่อน	ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เช่น ได้ความรู้ และนำคนในครอบครัวให้รู้จักการใช้	เปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายเงิน	ในใจมีความคิดดีขึ้น ได้อย่างดี	คิดว่าจะทำให้ได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง
13 เลือกที่จะดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่/ เพราะเหตุใด	เลือกที่จะดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะจะทำให้ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้มาก	จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่าประหยัด และมีวินัย อดทน	ทำตาม เพราะพอกินพอใช้ ประหยัด อดออม	ต่อไปเราจะได้ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางต่อไป	เศรษฐกิจพอเพียง	คิดว่าจะทำ แต่ก่อนก็ทำมาแล้ว แต่มีมีข้อเพิ่มเติม	ดำเนินตามเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจะประหยัด
14 ความคิดเห็นเพิ่มเติม	อยากให้การอบรมมีภาคปฏิบัติด้วย		การอบรมดี พอใจที่ครูมาสอนได้ความรู้หลายอย่าง	ผมชินดี ที่ได้เรียนรู้	ได้ความรู้ ความคิดเห็น เพิ่มเติมอย่างดี	มีความรู้ ได้รับรู้เรื่องดีๆ มาก อย่างดี มีความรู้	ดีมาก เกิดประโยชน์จะได้เอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 103 ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

กล่าวคือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกือบจะทั้งหมด เมื่อได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว มิได้ซื้อหาเสื้อผ้าและรองเท้า มาเพิ่มเติมจนเกินความจำเป็นที่จะต้องใช้อีกเลยในรอบ 2 สัปดาห์ ทั้งนี้ เพราะเกิดความตระหนักขึ้นแล้วว่า ในจำนวนเสื้อผ้าและรองเท้าที่ตนเองมีครอบครองอยู่นั้น มีจำนวนที่เพียงพอและเกินความจำเป็นที่จะใช้สอยของตนเองอยู่แล้ว ดังนั้น จึงตัดสินใจที่จะไม่ใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อหามาเพิ่มเติมอันเกินไปกว่าความจำเป็นอีกต่อไป

นอกจากนั้น ยังพบข้อสรุปเกี่ยวกับการออมเงิน คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกือบจะทั้งหมด ได้ตัดสินใจเลือกที่จะออมเงินที่ตนเองหามาได้ในแต่ละวัน เพื่อไว้ใช่จ่ายในคราวที่จำเป็นในเรื่องต่างๆ อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีวิธีการหนึ่ง

ในประเด็นการใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีในพืชผลทางการเกษตรที่ปลูกไว้เพื่อจำหน่าย และที่ปลูกไว้เพื่อรับประทานเองในครัวเรือน ก็พบว่า ทั้งหมดมีการอ่านฉลากยาก่อนนำมาใช้ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด รวมทั้ง โดยส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า ได้ปฏิบัติต่อพืชผลทางการเกษตรที่ปลูกไว้เพื่อจำหน่ายและที่ปลูกไว้เพื่อรับประทานเองเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงหมายความว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลนี้ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นอยู่ในระดับเดียวกัน

ในภาพรวมหลังจากที่กลุ่มผู้เรียนได้รับการฝึกอบรมไปจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้แล้ว พบว่า ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในชีวิต คือ ได้เลือกตัดสินใจหันมาดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่างๆ แม้ว่าจะมากน้อยแตกต่างกันไป แต่ก็ถือได้ว่าทุกคนได้มีกิจกรรมการดำเนินชีวิตไม่ว่าส่วนใดก็ส่วนหนึ่งที่ได้หันมาใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้ เพราะเล็งเห็นและตระหนักแล้วว่า ด้วยแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เท่านั้น ที่จะสามารถทำให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ อย่างไรก็ดี ได้มีผู้เรียนส่วนหนึ่ง ได้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อาทิเช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง การเพาะเห็ด รวมถึงการขยายผลของการฝึกอบรมโดยการชักชวนเพื่อนบ้านและญาติมิตร ให้หันมาใช้แนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ในการดำเนินชีวิตอีกด้วย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ

ในขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ คือ กระบวนการของกิจกรรมการฝึกอบรมกลุ่มผู้เรียนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนการสอนและสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยมีผลของกิจกรรมย่อยในขั้นตอนนี้ รวม 7 กิจกรรม กล่าวคือ

1) ในกิจกรรมการทดสอบก่อนของผู้เรียน พบว่า คะแนนรวมระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 5.00 คิดเป็นร้อยละ 33.33, S.D. = 1.34 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

น้อย (ตารางที่ 41) และคะแนนรวมระดับทัศนคติของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 9.88 คิดเป็นร้อยละ 65.87, S.D. = 0.95 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 42)

2) ในกิจกรรมการบรรยายจากแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ของครูผู้สอน พบว่า ผู้เรียนทั้งหมด มีความสนใจและตั้งใจฟังการบรรยายภาคความรู้ของครูผู้สอนเป็นอย่างดี

3) ในกิจกรรมการอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้เรียนทั้งหมดแสดงความสนใจและประทับใจกับภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ทั้ง 7 คู่ รวม 14 ภาพ และจากการถามคำถามเพื่อกระตุ้นการอภิปรายของกลุ่มผู้เรียนโดยครูผู้สอน ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับภาพสื่อได้ตรงกับประเด็นที่ภาพสื่อต้องการนำเสนอ โดยผลของการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนสามารถให้คำจำกัดความของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นของตนเองได้ และสามารถจำแนกได้ว่าประโยคคำพูดใดสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังสามารถวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองได้

5) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ พบว่า กลุ่มผู้เรียนสามารถอภิปรายแสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการสนับสนุนหรือแก้ไขปัญหา (แล้วแต่กรณี) ตามภาพและเนื้อหาของข่าวที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งหมดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

6) ในกิจกรรมการสอบหลังของผู้เรียน พบว่า คะแนนรวมระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 8.38 คิดเป็นร้อยละ 55.83, S.D. = 1.58 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ปานกลาง (ตารางที่ 83) และคะแนนรวมระดับทัศนคติของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 10.58 คิดเป็นร้อยละ 70.54, S.D. = 1.00 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 84) นอกจากนั้น จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยค่า t-test (Paired Samples Test) ในด้านระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ t = 10.449, df. = 31 ที่ระดับ ** p < .01 จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 94) ในขณะที่ด้านระดับทัศนคติ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ t = 3.198, df. = 31 ที่ระดับ ** p < .01 จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 95) ในอีกด้านหนึ่ง ผลของการเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า ตัวอย่างการแสดงความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คิดเห็นด้วยการตัดสินใจและการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ในสถานการณ์จำลอง 5 กรณี สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการปฏิบัติตนตามแนวทางที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้น

7) ในการวิเคราะห์สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ

ในขั้นตอนที่ 7 ของโปรแกรมฯ เป็นการแสดงความเชื่อถือและตรวจสอบได้ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ การสรุปและการขยายผลให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ เพื่อประเมินผลการจัดโปรแกรมฯ ดังมีรายละเอียดที่จะได้กล่าวถึง ต่อไป

การสรุปและการขยายผลให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน

เมื่อกระบวนการของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสิ้นสุดลงตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ครูผู้สอนและผู้วิจัย ได้ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ช่วยกันขยายผลของการเรียนรู้และพัฒนา โดยการนำความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติตนที่ได้รับจากการเรียนรู้ร่วมกันนี้ ไปถ่ายทอดให้กับประชาชนคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ต่อไป อย่างไรก็ดี จากการสนทนากับตัวแทนของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ พบว่า ได้มีการขยายผลของการฝึกอบรมในครั้งนี้ ให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้านพันวาล 4 ที่มิได้มาเข้าร่วมในการฝึกอบรมด้วยตนเอง ดังตัวอย่างของการสนทนา ต่อไปนี้

ผู้วิจัย	**"...โครงการอบรมนี้ตอบสนองต่อความต้องการของหมู่บ้านพันวาล4 นี้ ได้มากน้อยแค่ไหน อันนี้ไม่เฉพาะทั้ง 40 คน 40 ท่านที่มาอบรมแล้วนะครับ แปลว่าทั้งหมู่บ้านเลย โครงการนี้มันสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนทั้งหมู่บ้านเลย ได้มากน้อยแค่ไหน"**
ผู้นำชุมชน	**"ได้มากค่ะ เพราะว่ามีพี่น้องพันวาล4 หมู่ที่ 20 ของเรา ก็มีพี่น้องได้รับรู้ได้เข้าอบรม ได้เข้ามาร่วมในกิจกรรม ในกิจกรรมของการอบรมในจุดนี้ได้เพิ่มขึ้น มากขึ้นด้วย ก็คือจะเพิ่มประสิทธิภาพให้กับพี่น้องในหมู่ที่ 20 ได้มากขึ้นทีเดียวค่ะ ในด้านที่จะทำให้ทำตามเศรษฐกิจพอเพียง"**
ผู้วิจัย	**"เอาไปใช้ในชีวิตประจำวันเนอะ ถามว่ามีการขยายผลมั้ยครับ ทั้ง 40 ท่านที่เข้ามาอบรมในวันนั้น คิดว่ามีท่านใดไปคุยให้คนใกล้ตัว คนใกล้ชิดที่บ้านให้รู้และก็เข้าใจเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้นบ้างมั้ยครับ"**
ตัวแทนชาวบ้าน	**"มีครับ"**
ผู้วิจัย	**"ยกตัวอย่างเช่นอะไรครับ"**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวแทนชาวบ้าน	“ไปคุยเรื่องที่ทำให้เป็นเศรษฐกิจพอเพียง จากที่นี่ไป เราก็ได้ไปเล่าให้บ้านที่ข้างๆ ได้รู้”
ผู้วิจัย	“ไปเล่าให้เพื่อนบ้านทราบ”
ตัวแทนชาวบ้าน	“ที่เค้าไม่ได้มา”
ผู้วิจัย	“ให้เค้ารู้เนอะ แล้วเค้ารู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มมากขึ้นมั้ยครับหลังจากที่คุยไปแล้ว”
ตัวแทนชาวบ้าน	“ก็รู้ขึ้นบ้างครับ หลังจากที่ไม่รู้เลย ตอนนี้ก็มารู้เพิ่มขึ้นเยอะเลยครับ”
ผู้วิจัย	“แล้วท่านอื่นมีการขยายผลบ้างมั้ยครับ คือเอาไปเล่าให้คนใกล้ตัวฟัง เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการอบรมไปบ้างมั้ยครับ”
ตัวแทนชาวบ้าน	“มีครับ”
ผู้วิจัย	“...เมื่อกี้ มีคุณพี่หลายท่านได้คุยเรื่องไปเผยแพร่ต่อ นำไปขยายผลต่อไป ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับเพื่อนบ้าน กับลูกๆ เนอะ อยากให้เล่าให้ฟังหน่อยนึงว่า เอาไปเล่าให้เพื่อนบ้านเค้าฟังอย่างไร เอาไปเล่าให้ลูกๆ ฟังว่าอย่างไร แล้วก็เวลาเล่านี่ยกตัวอย่างอะไรประกอบให้เพื่อนบ้านเห็น ให้ลูกๆ ได้เห็นครับ”
ตัวแทนชาวบ้าน	“ผมก็ไปเล่าเรื่องที่ผมมาอบรมว่า ผักนี่เราก็ควรปลูกกินเอง เสื้อผ้านี่ถ้าไม่จำเป็นต้องซื้อ อย่างว่าแหละคนอีสานเรานี่ มันมีพอเพียงขึ้นกว่าคนภาคอื่น เค้าถามว่ามีอะไรบ้าง แล้วก็อย่างที่อาจารย์บอกผมในวันนั้นว่า อย่างที่เราหุงข้าว เราก็ใช้ไม้ฟืน แบบนี้เราก็ถือว่าพอเพียงแล้ว เราไม่ต้องใช้แก๊ส ใช้ไฟฟ้า อย่างน้ำเราก็ไม่ต้องซื้อ กินน้ำฝน น้ำกรอง น้ำบ่ออะไรบ้างนะ ยกตัวอย่าง”
ผู้วิจัย	“แล้วเพื่อนบ้านเค้าขอมรับความรู้ ขอมรับความเห็นนี้ มั้ยครับ”
ตัวแทนชาวบ้าน	“ขอมรับครับ”
ผู้วิจัย	“แล้วตอนนี้เค้าทำตามมั้ยครับ”
ตัวแทนชาวบ้าน	“เค้าก็ทำตามครับ เอาไม้กาแฟมาทำเป็นไม้ฟืนหุงข้าว เริ่มปลูกผักสวนครัวในล้อยางที่ครูเอามาให้ทำ ทำเป็นกลุ่ม”

การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ

การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ จัดให้มีขึ้น โดยการเขียนแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนลงในสมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (ข้อ 14 ของเครื่องมือชุดที่ 5) พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็น ดังต่อไปนี้ คือ

1) “(ทำให้) มีความรู้”
2) “ควรเพิ่มวันอบรม”
3) “ถ้ามีอย่างนี้ ผมเห็นดีด้วย สนับสนุน”
4) “มาฟังได้ความรู้เพิ่มขึ้น เข้าใจคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้น”
5) “มีความรู้ดีและได้รับการอบรมจากครูเป็นอย่างดีมาก”
6) “ฝึกอบรมได้ดีมาก ละเอียด ชัดเจน เข้าใจง่ายและก็สนุก เป็นกันเอง”
7) “ได้มีความรู้เพิ่มเติม”
8) “อยากให้ติดตามว่าประชาชนเอาไปทำจริงหรือไม่”
9) “ได้ความรู้เพิ่มขึ้น สามารถใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10) "ดี ได้ความรู้เพิ่มขึ้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง"

11) "ดี มีความรู้เพิ่มขึ้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง"

12) "คิดดีมาก ในหมู่บ้านของเรา หมู่ 20"

13) "เกิดประโยชน์ ช่วยเพิ่มความรู้ให้ ช่วยให้ความรู้เรื่องการไม่ใช้สารเคมี ปุ๋ยยาต่างๆ"

14) "ได้รับความรู้จากครูที่มาอบรมได้อย่างดีที่สุด"

15) "ดีมาก ได้ความรู้ เพิ่มขึ้นในด้านเศรษฐกิจพอเพียง"

16) "หนึ่ง อยากให้มีการอบรมเป็นประจำทุกเดือน สอง อยากให้ผู้นำบอกกระจายข่าวเนิ่นๆ กว่านี้ สาม มีความรู้มาก และสนุกสนานดี"

17) "ดีมากๆ เลยที่มาให้ความรู้แก่พวกเรา"

18) "อยากให้ทางการเกษตรมาอบรมเรื่องปุ๋ย สารเคมี และยาให้ถูกต้อง"

19) "เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อเรามาก"

20) "ดีมาก มีความรู้มาก"

21) "การอบรมเป็นสิ่งที่ดี สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ถ้าทำสำเร็จครอบครัวจะมีความสุข ไม่เป็นหนี้ มีเงินเก็บ"

22) "ข้อไหนดีก็ใช้ ข้อไหนไม่ดี ไม่ใช้"

23) "ดีมาก และขอให้ทางราชการมาสนใจบ่อยๆ"

24) "อบรมได้ดีมาก สนุก ละเอียด ชัดเจน เข้าใจง่าย ใจดี และเป็นกันเอง"

25) "ก็ดีอยู่ที่มีการฝึกอบรม"

26) "อยากให้การอบรมมีภาคปฏิบัติด้วย"

27) "การอบรมดี พอใจที่ครูบาสอนได้ความรู้หลายอย่าง"

28) "ผมชินดี ที่ได้เรียนรู้"

29) "ได้ความรู้ ความคิดเห็น เพิ่มเติมอย่างดี"

30) "มีความรู้ ได้รับรู้เรื่องดีๆ มากอย่างดี มีความรู้"

31) "ดีมาก เกิดประโยชน์ จะได้เอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน"

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนทั้งหมด มีความพึงพอใจกับการฝึกอบรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดให้มีขึ้นในหมู่บ้านพันวาล 4 ในครั้งนี้

การสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ เพื่อประเมินผลการจัดโปรแกรมฯ

ในการประเมินผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มขึ้น (เครื่องมือชุดที่ 6) ในวันพฤหัสบดี ที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.2552 เวลา 09.00 –12.00 น. ณ ศาลากลางบ้าน หมู่บ้านพันวาล 4 มีผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน 4 คน ครูผู้สอน 1 คน และผู้วิจัย รวมจำนวน 10 คน

ในการสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อผู้วิจัย และต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ดังนั้น จึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสนทนากลุ่ม เห็นได้จากการที่ทุก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คนได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น พูดเสริมความ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน แม้การสนทนากลุ่มจะประกอบไปด้วยสมาชิกที่เข้ามีส่วนร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในฐานะและบทบาทที่แตกต่างกันไป คือ ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้เรียน ครูผู้สอน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านพันวาล 4 และผู้วิจัย แต่ทุกคนก็มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้เป็นอย่างดี ในการสนทนาแม้จะมีการขัดจังหวะบ้าง คือ มียานพาหนะวิ่งผ่านมานานๆ ครั้ง ที่บริเวณถนนดินผสมลูกรังซึ่งตัดผ่านด้านข้างศาลากลางบ้านที่ประชุมนี้ ทำให้ผู้ร่วมสนทนาบางคนหันไปดู แต่ก็ไม่ได้ทำให้ผู้ร่วมสนทนาทั้งหมดเสียสมาธิและความตั้งใจในการสนทนากลุ่มแต่ประการใด ผู้วิจัยจึงมีความรู้สึกในเชิงบวกกับผู้ร่วมการสนทนากลุ่มทุกคนว่าทุกคนมีความตั้งใจที่จะให้ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลออกมาจากความคิดเห็นที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมการสนทนาแต่ละคน

ในการประเมินผลโปรแกรมฯ มีประเด็นที่นำมาพิจารณาประเมินผล 5 ประเด็น คือ ด้านคุณภาพ ด้านความเหมาะสม ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความสำคัญของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังมีรายละเอียด คือ

ด้านคุณภาพ (Quality) ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ให้ความคิดเห็นว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่จัดขึ้นนี้มีคุณภาพ กล่าวคือ โครงการฝึกอบรมที่จัดขึ้นนี้ถือว่าดีมาก แต่หากจะให้ดีขึ้นอีก ก็จะต้องมีการเสริมทักษะทางด้านการลงมือปฏิบัติในเบื้องต้นระหว่างการจัดฝึกอบรมด้วย ในด้านเรื่องที่นำมาสอน พบว่า มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและความต้องการของชุมชนแห่งนี้ วิธีที่ใช้สอนก็สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้ดี รวมทั้งครูผู้สอนที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการถ่ายทอดเนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้วประกอบอีกด้วย อย่างไรก็ดี นอกจากประเด็นในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว พบว่า ชาวบ้านมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องการปั้นอิฐ เพื่อเอามาสร้างเป็นบ้านของตนเองและจำหน่ายเพื่อให้เกิดเป็นรายได้ต่อไป และในประการสุดท้าย ผู้ที่เข้ามาร่วมในโปรแกรมฯ มีความรู้สึกว่าโปรแกรมฯ นี้ ดีมาก ซึ่งสามารถยกตัวอย่างได้จาก ผู้สูงอายุซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการที่จะให้ลูกหลานของตนเองได้มาเข้าร่วมด้วย เพื่อจะได้รับความรู้ ทัศนคติ และทักษะอย่างที่ตนเองได้รับไปนี้บ้าง เพราะเชื่อว่า กลุ่มเยาวชนนี้ จะสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ได้จริงกับการดำเนินชีวิตต่อไปได้ หากมาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ นี้

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัย	"...ข้อแรกจะถามกว้างๆ ว่าโครงการอบรมนี้ ดีมั้ย"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ดี ดีมาก"
ผู้วิจัย	"ส่วนใหญ่จะตอบว่าดีมากนะครับ ถ้าจะปรับปรุงให้มันดีขึ้น จะปรับปรุงได้อย่างไรบ้าง ถามเป็นความเห็นคร่าวๆ นะครับ ถ้าจะทำให้มันดียิ่งขึ้น จะทำอย่างไร มีข้อแนะนำอย่างไรบ้างที่จะให้ได้"
ผู้นำชุมชน	"ก็อยากจะให้มีภาคปฏิบัติด้วย มีทฤษฎีแล้วก็มีภาคปฏิบัติด้วย ควรจะต้องแบ่งเวลาครึ่งหนึ่ง เป็นช่วงทฤษฎี แล้วก็ปฏิบัติเป็นช่วง แล้วก็อยากจะให้ท่านผู้เข้าอบรมได้ลงมือกระทำด้วย มันจะเพิ่มประสิทธิภาพขึ้นได้มาก..."
ผู้วิจัย	"ประเด็นที่สอง คือ อยากทราบว่าเรื่องที่นำมาสอนนี้ดีมั้ย คือ เราสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ก็อยากจะทราบความคิดเห็นของทุกคนว่าเรื่องที่เราเลือกมาสอนนี้ดีแล้วมั้ย หรือว่าควรจะสอนเรื่องอื่น"
ผู้นำชุมชน	"ผมว่าดี ดีมากเลย เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่าเหมาะสมกับยุคสมัย"
ผู้วิจัย	ข้อที่สาม วิธีที่นำมาใช้สอน ดีมั้ย วันนั้นรู้สึกว่าเราสอนไปด้วยวิธีการเปิดภาพมาเปรียบเทียบกัน แล้วก็ให้อภิปรายแสดงความคิดเห็น แล้วเราก็มีกิจกรรมนันทนาการ แล้วเราก็มีให้ทำแบบฝึกหัด แล้วก็มีครูทั้งสองท่านมาบรรยายมาเล่าให้พวกเราฟัง อันนี้เป็นวิธีที่เราใช้สอน ตามความเห็นของทุกคน วิธีนี้ดีมั้ยครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมว่าดีเลย วิธีนี้ดีมากมาก ผมว่าเข้าใจมาก"
ผู้นำชุมชน	"ดีมากทางทฤษฎี ถ้ามีการปฏิบัติด้วยก็จะดี เวลาอบรมอะไรถ้ามีภาคปฏิบัติด้วยเสริมเข้าไป ก็จะทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้มีการทำร่วมกัน"
ผู้วิจัย	"อย่างนี้ต้องเพิ่มเวลา เวลามันน้อย ประเด็นต่อมาครับ ถามเฉพาะว่าคุณครู กศน. ที่ผมขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยมาสอนให้นี่ สอนได้ดีมั้ยครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ดีมาก นี่พูดต่อหน้าเลยนะครับ"
ผู้วิจัย	"นอกจากเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาสอนนี่ อยากจะเรียนอะไรเพิ่มเติมบ้างมั้ยครับ"
ผู้นำชุมชน	"อยากจะเรียนสอนปั้นอิฐ ที่ชาวบ้านไม่ต้องลงทุนเยอะ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"สอนปั้นดินเผา ปั้นอิฐอย่างนี้ ดินแบบบ้านดิน"
ผู้วิจัย	"แสดงว่าชาวบ้านอยากเรียนเรื่องการปั้นอิฐเนอะ แล้วถ้าอยากเรียนเรื่องปั้นอิฐนี่ แล้วจะเอาความรู้ไปทำอะไรต่อหละครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"สร้างบ้านตัวเองอยู่ก่อน แล้วก็เอาไปขาย ถ้าทำได้เยอะก็เป็นรายได้"
ผู้วิจัย	"เรามีสมาชิกผู้เข้าร่วมอบรมประมาณ 40 ท่านที่วันนั้นมา มีความรู้สึกอย่างไรกับโครงการอบรมนี้บ้าง"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ที่เค้าพูดกัน เค้าก็ว่าดี"
ผู้นำชุมชน	"เค้าก็ว่าดี แต่ว่าอยากจะเจอของจริงมากกว่า"
ผู้นำชุมชน	"ก็ต้องมีภาคปฏิบัติด้วยนะ แล้วก็อีกเรื่องหนึ่งนะ ในวันนั้นผู้ที่เข้ามาร่วมอบรมส่วนหนึ่งจะเป็นผู้สูงอายุด้วย ก็คือ อย่างเรานี่เราทำได้ เราเป็นอยู่แบบพอเพียง เค้าทำได้ แต่เค้าก็อยากให้เยาวชนได้เข้ามา เข้ามาอบรมในตรงนี้ แต่เยาวชนของเราในช่วงนี้ เราจะประสานเข้ามาก็ลำบาก สำหรับเยาวชน"
ผู้วิจัย	"ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้สึกว่าพอเรียนรู้ไปแล้วก็อยากให้ลูกหลาน ได้เข้ามาร่วมอบรมบ้าง จะได้เอาความรู้ไปใช้จริงๆ กับการดำเนินชีวิตได้นะครับ"
ผู้นำชุมชน	"เพราะว่าลูกหลานนี่ เค้าไม่ค่อยจะได้มาเรียนตรงนี้ อย่างภาพที่เราเห็นอยู่ เยาวชนเค้าจะไม่ค่อยได้คำนึงถึงจุดนี้ คำว่าพอเพียง มีเท่าไรใช้หมด"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านความเหมาะสม (Suitability) ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้ให้ความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ

เนื้อหาที่นำมาให้ผู้เรียน เรียนรู้ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด

รูปแบบของการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

รูปแบบของกิจกรรม โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

ครูผู้สอน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

การเปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในระหว่างการฝึกอบรม โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

บรรยากาศของการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

สื่ออุปกรณ์และเอกสารประกอบ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

สื่ออุปกรณ์และเอกสารประกอบ โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มาก

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

วันและเวลาในการจัดการฝึกอบรม มีความเหมาะสมปานกลาง ซึ่งโดยส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะเพิ่มระยะเวลาของการฝึกอบรมเป็น 2 วัน

สถานที่ ที่ใช้ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้เข้าร่วม โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ได้มาก

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า ได้มาก

ระดับความยาก ง่าย ของการเรียน โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมมาก

โปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดให้มีขึ้น ถือว่าอยู่ภายในขอบเขตงานขององค์กรพัฒนาโปรแกรม อันประกอบไปด้วย ผู้วิจัยและคณะ มีภารกิจที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้เรียนในโปรแกรมฯ และผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ไปขยายผลต่อกับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมว่ามันเหมาะสมมากที่ได้มา ผู้เข้าอบรมนี่นะ เค้าก็พูดกันว่า ครูสอนเข้าใจง่าย เหมาะสมดี เป็นกันเองด้วย บางคนก็บอกว่าถ้ามีโครงการนี้อีก ก็ให้ช่วยบอกด้วยนะ ชาวบ้านบอกว่าให้ช่วยบอกด้วย อยากอบรมมากมาก"

ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ให้ความคิดเห็นว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่จัดขึ้นนี้ ถือได้ว่ามีประสิทธิผล กล่าวคือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และพัฒนากลับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วยการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่างๆ อาทิ เช่น การลดรายจ่าย การปลูกผักสวนครัว การปลูกผักในล้อยาง การทำปุ๋ยหมักใช้เอง การถนอมอาหาร การทำน้ำยาล้างจานใช้เอง การปลูกและขายผักปลอดสารพิษ เป็นต้น ดังนั้น จึงถือได้ว่าการฝึกอบรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมฯ และโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ประสบความสำเร็จตรงกับเป้าหมายที่ได้วางไว้แล้วนั้น

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

ผู้วิจัย	"...ท่านได้รับอะไร ได้รับประโยชน์อะไรกลับไปจากการอบรมในครั้งนี้บ้าง..."
ตัวแทนชาวบ้าน	"ได้รับความรู้ จากสิ่งที่เราไม่เคยรู้ หรือไม่เคยเห็นมาก่อน ก็มีสิ่งที่คุณครู อาจารย์ ได้นำมาสอน ได้เอามาประกอบ ได้รู้บางอย่างที่เราไม่เคยเห็น"
ผู้นำชุมชน	"ผมว่าได้มากเลย ก็ดี มันมีภาพอะไรที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ผมว่าตรงนี้ดีมากมากเลยครับ
ผู้นำชุมชน	"ผมว่าได้มากที่สุดครับ ได้เห็นภาพ เห็นแล้วก็ เราก็ได้นำไปปฏิบัติ แล้วก็ได้ตามที่มันอยู่ในภาพจริงๆ ครับ แต่ก่อนเราไม่เคยรู้ ตอนนี้เรารู้แล้ว ว่าเรามีความรู้แล้วเราก็เอาไปใช้อย่างในภาพ มันก็ได้ความรู้เยอะเยอะครับ"
ผู้นำชุมชน	"ได้ความรู้ ได้ภาคปฏิบัติ แล้วก็สนุกสนาน"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แล้วก็มีภาพประกอบ ครูผู้ถาม แล้วก็มีนักเรียนผู้ตอบ ก็เข้าใจกันทั้งสองฝ่ายอย่างกระจ่างแจ้งขึ้น"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ได้มีความรู้ ได้เพิ่มเติมจากที่รู้แล้วให้รู้มากมากขึ้น"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ได้ความรู้ ได้รู้เพิ่มเติมเหมือนคนข้างนอกบ้าง อะไรบ้าง"
ผู้นำชุมชน	"ได้ความรู้ บางอย่างที่ได้ไปเข้าใจ แก้ไขจากที่เรารู้ผิดเพี้ยน บางอย่างเราก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ดีมากที่เราได้เข้าร่วมโครงการอบรมในครั้งนี้ แล้วก็ได้บอกชาวบ้านบางอย่างที่เขาถามไปเนี๊ยะ เราได้พูดคุยให้กลุ่มที่เรียนด้วยกัน"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัย	"...ท่านได้เอาสิ่งที่เรียนรู้ไป ไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง..."
ผู้นำชุมชน	"ในส่วนของดิฉันในฐานะที่เป็นผู้นำ ที่จะเอาไปปฏิบัติในด้านต่างๆ ดิฉันก็ได้ประชาสัมพันธ์ให้กับพี่น้องในทั้งหมู่บ้าน ในช่วงที่ประชาสัมพันธ์ ดิฉันก็จะได้พูดอยู่ประจำว่าในการอบรม จะทำเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับพี่น้องของเรานี่ได้อบรมแล้วก็จะได้เอาไปใช้ แล้วก็ได้รับคำตอบว่าดีมาก หลังจากที่ได้ประชาสัมพันธ์ไปแบบนั้น ในส่วนของผู้นำนะคะ แม้ว่าเราจะไม่ได้ลงมือทำเอง แต่เราก็ได้บอก ได้ประชาสัมพันธ์ให้กับพี่น้องของเราได้ทำได้ประพฤติในการที่จะเป็นอยู่แบบพอเพียงอันนี้ในฐานะของผู้นำนะคะ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมก็ได้ใช้นะครับ คือ เราก็เริ่มปฏิบัติตามกันมาแล้วในครอบครัวเราก็แนะนำ รวมกับเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้ๆ กันเราก็แนะนำว่าควรจะทำตามนโยบายหรือเศรษฐกิจพอเพียงนี่ เราควรจะทำ เพราะเราปฏิบัติไป ไม่ต้องปฏิบัติเต็มที่ เราควรจะทำนิดหน่อย ทำไปเรื่อยๆ ให้มันเป็นนิสัยของตัวเรานะครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมก็เริ่มจะทำ ทำแล้ว ลองทำดู เอ่อตัวนี้มันเข้าท่าดี พอทำไปทำมา ชาวบ้านที่อยู่ข้างๆ เค้าก็ถามบอกว่า เอ่ออันนี้ดีนะ เค้าบอก"
ผู้วิจัย	"ได้ทำอะไรไปบ้างครับ บอกได้มั้ยครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมเตรียมปลูกผัก ปลูกอะไรนี่ ทำให้มันเป็นที่เป็นทาง เขาก็ดูแล้วเข้าท่าดี เขาก็บอกว่าเขาอยากจะทำด้วย"
ครูผู้สอน	"แล้วเรื่องค่าใช้จ่ายที่ว่าวันก่อนเค้าจะเน้นเรื่องการลดค่าใช้จ่ายด้วย ไม่ทราบว่า 1 เดือนผ่านไปนี่หลังจากได้ฟังเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี่ มีการลดค่าใช้จ่ายอย่างไรบ้าง"
ผู้นำชุมชน	"หลังจากที่ได้มาฝึกอบรม ก็คิดเรื่องลดค่าใช้จ่ายนะครับ แล้วก็ยางที่ผู้นำของผมเอามาให้รวมกลุ่มกันทำ ก็เริ่มลงมือทำ ผมก็จะทำเป็นรูปร่างขึ้นมาแล้วก็จะได้ปลูกผัก ปลูกสะระแหน่ ปลูกในยาง"
ผู้นำชุมชน	"ทำปุ๋ยหมักใช้เอง ปลูกผัก ปลูกพริกค่ะ ประเภทถนอมอาหารอะไรนี่ ไม่ได้ซื้อค่ะ จะทำกินเอง แล้วเดี๋ยวนี้เพื่อนบ้านก็หันมามอง สนใจกันเยอะ ว่าทำแบบนี้มันดี เค้าก็มามองกันเรื่อยๆ ที่บ้านเดี๋ยวก็คนนี้มา คนโน้นมา มาดู"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ที่บ้านก็ปุ๋ยใช้เอง แล้วก็ทำน้ำยาล้างจาน พวกนี้ทำใช้เองก็จะใช้นาน แล้วก็แบ่งให้ลูกให้หลานด้วย ขายบ้าง ก็พอได้ค่าพวกอุปกรณ์คืนมา"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ได้ลองเอาไปใช้บ้างครับ ผมปลูกผักบ้าง ปลูกพริกบ้าง ทำของกิน ทำปุ๋ยใช้เองบ้าง ไม่บังคับส่วนมากจะค่อยๆ ทำ ไปเรื่อยๆ"
ตัวแทนชาวบ้าน	ผมรู้สึกว่าจะปลูกผัก แล้วก็ขายเพื่อนบ้านด้วย ขายผักปลอดสารพิษ ทุกคนที่กินผักผม ไม่มีสารพิษครับ"
ผู้นำชุมชน	"แกไปขายทุกวัน ได้เปรียบเพื่อน"

ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า ผลสำเร็จของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความเหมาะสมกับทรัพยากรที่ทางโปรแกรมฯ และผู้เข้าร่วมได้ลงทุนไป จ่ายไป หรือเสียไป ไม่ว่าจะเป็นเวลา 1 วัน ค่าน้ำมันรถในการมาเข้าร่วมการอบรม ฯลฯ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้รับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลับไปจากการฝึกอบรมแล้ว ผู้ร่วมการสนทนากลุ่มทุกคน ยืนยันว่า คุ้มค่ามาก ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ เป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

ผู้วิจัย	"...ความสำเร็จของโครงการนี้ คุ้มค่ากับสิ่งที่เราต้องเสียไปมั้ย เช่น เราเสียเวลามาฝึกอบรมทั้งวันเลย บางคนขับรถมาก็เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วว่าความรู้ที่เราได้รับกลับไป กับเวลาที่เราต้องเสีย กับค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่เราต้องเสียนี่ หรือเราเสียเวลาดูทีวี เสียเวลาดูมวยที่บ้านไป ฉามว่ามันคุ้มกันมั้ยกับสิ่งที่ต้องเสียไปนี้ หรือ อบต. อาจจะเสียเวลาหาเสียงไป 1 วันนี่"
ผู้นำชุมชน	"เสียเวลาอยู่แล้ว แต่อยากให้สมาชิกท่านอื่นได้แสดงความคิดเห็นก่อน"
ตัวแทนชาวบ้าน	"คุ้มมากครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"คุ้มมาก เพราะว่าได้ความรู้ไปมาก"
ตัวแทนชาวบ้าน	"คุ้มมากเลยครับ คุ้มมากที่สุดเลยครับ ผมไม่เคยรู้เรื่องนี้ แต่พอมาเข้าอบรมผมก็รู้ แล้วก็เอาไปทำคุ้มมากครับ"
ผู้นำชุมชน	"ทุกอย่างจะดีขึ้น คุ้มมากมากเลยครับ ผมว่าดีมากเลย เสียเวลานิดหน่อยก็ไม่เป็นไร แต่เราได้ความรู้ ผมว่ามันไม่ไปไหน มันคุ้มมาก"
ตัวแทนชาวบ้าน	"มันได้ใช้ไปอีกนาน"
ผู้นำชุมชน	"คุ้มค่ามาก เพราะความรู้ที่ได้มานี่ มันมีค่ามากกว่าเวลาที่เราเสียไป เพราะเราเสียเวลาไป 1 วัน แต่เราได้ความรู้นี้ไปอีกนาน แล้วก็ได้ไปใช้อีกต่อไป"
ผู้นำชุมชน	"ผมก็ว่าคุ้มมาก คุ้มมากมากเลย กับวันนี้ คุ้มค่าตรงนี้มากมายเลย เพราะว่าจะหาโครงการแบบนี้มาสู่ชุมชนนี้น้อยมาก และก็ถ้าต้องทำโครงการนี้ต่อไป ผมเห็นว่าทุกกลุ่มคงจะมีผลงานให้อาจารย์ได้รู้แน่นอน ก็อยากให้โครงการนี้ทำต่อเนื่องไปนะครับผม"
ผู้วิจัย	"...โครงการอบรมนี้ ได้ใช้เวลา 1 วัน อุปกรณ์ต่างๆ อุปกรณ์บางชิ้นก็ได้รับความเอื้อเฟื้ออนุเคราะห์จากชุมชนแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็น โต๊ะ เก้าอี้ สถานที่ ไฟฟ้า นะครับ สิ่งของต่างๆ ที่ได้ใช้ไปทั้งหมดนี้ มันคุ้มค่ากันกับสิ่งที่เราได้กลับมาหรือเปล่าครับ อันนี้คิดว่า หมายถึงว่า ไม่ว่าจะเป็นเวลา 1 วัน โต๊ะ เก้าอี้ มาใช้สถานที่นี้ มาใช้ไฟฟ้าของส่วนรวมของเรานี้ สิ่งของที่เราเสียไปนี่ ที่ว่าไปนี้ มันคุ้มค่ากับสิ่งที่เราได้รับกลับมาหรือเปล่า"
ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคน	"คุ้มค่า"

ด้านความสำคัญ (Importance) ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ มีคุณค่าต่อผู้เข้าร่วม และมีคุณค่าต่อหมู่บ้านพันวาล 4 เพราะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการพัฒนาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นได้ และในทำนองเดียวกันนี้ จึงส่งผลดีต่อหมู่บ้านแห่งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้วยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ดี การพัฒนาที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ ถือว่าคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่ต้องใช้จ่ายไปเพื่อการนี้ การจัดการฝึกอบรมในครั้งนี้ จึงทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดกระบวนการพัฒนาตนเองขึ้น ซึ่งหากไม่มีการจัดกิจกรรมนี้ขึ้น โอกาสที่กลุ่มเป้าหมายนี้จะได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ก็คงจะต้องรอหน่วยงานอื่นๆ ที่จะได้เป็นผู้มาทำหน้าที่อันสำคัญนี้ หรือชาวบ้านแต่ละคนจะต้องแสวงหาและค้นพบด้วยตนเองเท่านั้น ดังนั้น จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ มีความสำคัญ

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

ผู้วิจัย	"...โครงการอบรมนี้ ถือว่าให้ผลดีกับ 40 ท่าน ที่เข้าร่วมอบรม และกับหมู่บ้านแห่งนี้หรือไม่ครับ"
ผู้นำชุมชน	"ให้ผลดี ดีมากเลยกับหมู่บ้านเรา ทั้งหมู่บ้าน เพราะ 40 คนนี้ ก็ไปขยายผลต่อ"
ผู้วิจัย	"ไปขยายผลต่ออย่างที่คุณพี่เล่าให้ฟังนี้เนี่ยะ..."
ผู้วิจัย	"...ความรู้ที่ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับกลับไปคุ้มค่ากันกับเวลา ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปหรือไม่ อันนี้ก็น่าจะเหมือนเดิมเนี่ยะ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"คุ้มค่าครับ คุ้มค่ามาก"
ผู้วิจัย	"อย่างกับเมื่อกี้อย่างที่คุณพี่คนหนึ่งบอกว่า เสียเวลาไปแค่วันเดียว แต่ว่าได้ใช้ความรู้นี้เอาไปใช้ตลอดไปนะครับ"
ผู้วิจัย	"...ระหว่างมีการจัดอบรมกับไม่มีการจัดอบรมนี่ ถามว่ามันจะต่างกันมั้ยครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"มันต่างกันครับ ต่างกันมาก"
ผู้วิจัย	"ต่างกันมากอย่างไรครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมรู้ คนที่ไม่รู้ก็จะได้รู้"

จากข้อมูลของการสนทนากลุ่มข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในหมู่บ้านพันวาล4 เป็นโปรแกรมที่มีคุณภาพ (Quality) มีความเหมาะสม (Suitability) มีประสิทธิผล (Effectiveness) มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และมีความสำคัญ (Importance)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ

ในการแสดงความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโปรแกรมฯ ประกอบไปด้วยกิจกรรม คือ การสรุปและการขยายผลให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนทั่วไปผู้ที่มาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ ส่วนหนึ่งได้นำสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้และพัฒนาไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้านและญาติมิตรในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้รับทราบ เพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตามไปด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับกิจกรรมการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า กลุ่มผู้เรียนทั้งหมดมีความพึงพอใจกับกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ และในประการสุดท้าย คือ การสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ เพื่อประเมินผลการจัดโปรแกรมฯ พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ มีคุณลักษณะที่สำคัญครบถ้วนทั้ง 5 ประการ คือ มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญ

ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

ในการรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโปรแกรมฯ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อการประเมินผลให้ความเห็นว่า ควรจะแจ้งให้กับประชาชนทั้งหมู่บ้านได้ทราบผลของการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงประสานงานกับผู้นำชุมชนท่านหนึ่ง เป็นผู้แจ้งความสำเร็จของการจัดโปรแกรมฯ ให้กับประชาชนทุกคนในหมู่บ้านได้ทราบ ผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านพันวาล 4 ในวันพฤหัสบดี ที่ 30 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.00 น. (กรุณาดูรายละเอียดของการประกาศเพิ่มเติมที่ภาคผนวกด้านหลัง)

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้รายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ พร้อมทั้งทำหนังสือขอบคุณในความอนุเคราะห์ต่างๆ ที่มีให้กับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการวิจัยในครั้งนี้ ไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร ในอีกทางหนึ่งด้วย (กรุณาดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ภาคผนวกด้านหลัง)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

ในการรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ได้เลือกใช้วิธีการรายงานให้กับสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้รับทราบผลของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากนั้น ยังได้รายงานผลดังกล่าวนี้ ไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นหน่วยงานของทางราชการผู้รับผิดชอบพื้นที่หมู่บ้านแห่งนี้ทางด้านการจัดบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้รับทราบด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ผลของการศึกษาในขั้นการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน และอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้

ในการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ เพื่อสรุปปัจจัยที่สนับสนุน และอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มขึ้นในวันพฤหัสบดี ที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 เวลา 09.00 –12.00 น. ณ ศาลากลางบ้าน หมู่บ้านพันวาล 4 มีผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ เป็นผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน 4 คน ครูผู้สอน 1 คน และผู้วิจัย รวมจำนวน 10 คน โดยใช้เครื่องมือชุดที่ 6 แนวคำถามข้อที่ 6 และข้อที่ 7 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ถามต่อจากแนวคำถามสำหรับการประเมินผลโปรแกรมฯ ใน 5 ประเด็น ตามขั้นตอนที่ 7 ที่ได้นำเสนอข้างต้นมาแล้ว

การนำเสนอผลการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุน และอุปสรรคที่มีผลต่อการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้ในหมู่บ้านพันวาล 4 ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ส่วนที่ 1 ปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1.1 คณะครูผู้สอนและนักวิจัย มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ที่ส่งเสริมการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กล่าวคือ สามารถสังเกตเห็นได้จากการที่คณะผู้ให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโปรแกรมฯ นี้ สามารถเข้ากับชาวบ้านที่มาเข้าร่วมการฝึกอบรมและผู้นำชุมชนทุกคนได้เป็นอย่างดี ทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้มารับบริการจนสถานภาพของความเป็นบุคคลภายนอกชุมชน (Outsiders) ลดน้อยลงไปจากความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนแห่งนี้ ดังนั้นคณะครูผู้สอนจึงได้ทุ่มเทอย่างเต็มที่ในการทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ที่นำมาเสนอ โดยมุ่งหวังให้เกิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระบวนการเรียนรู้ในทั้ง 3 ปริเขต คือ ความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติ ขึ้นกับกลุ่มผู้เรียน นอกจากนั้น กลุ่มผู้เรียนยังได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้และพัฒนาไปขยายผลให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้านที่มิได้มาเข้ารับการฝึกอบรมด้วยตนเองอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า คณะของผู้ให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโปรแกรมฯ นี้ มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ที่เชื่อว่าผู้รับบริการสามารถเรียนรู้ได้ ประกอบกับมีความเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการในด้านนี้กับกลุ่มเป้าหมายในหมู่บ้านแห่งนี้ ดังนั้น ด้วยสิ่งต่างๆ ดังกล่าวนี้ จึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ จนทำให้โปรแกรมฯ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี

1.2 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชน

กล่าวคือ สิ่งที่โปรแกรมฯ นำเสนอ คือ เนื้อหาการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับยากจนจนถึงปานกลาง ดังนั้น ทุกคนจึงมีความต้องการที่จะเรียนรู้เนื้อหาที่โปรแกรมฯ นำมาเสนอนี้ ทั้งนี้ เพราะเล็งเห็นว่าด้วยการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ จะสามารถช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขต่อไปได้ เพราะเคยได้รับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารของเนื้อหาความรู้นี้มาก่อนแล้วอย่างคร่าวๆ ผ่านทางการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของทางราชการหรือสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น ในโอกาสที่ทางโปรแกรมฯ จะได้มาจัดการฝึกอบรมในเรื่องนี้ขึ้นในหมู่บ้านพันวาล 4 ทุกคนในหมู่บ้านจึงกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า โปรแกรมฯ มีสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านแห่งนี้ นั่นเอง

1.3 มีการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของโปรแกรมฯ

กล่าวคือ ตามขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในระดับที่สูง อาทิเช่น ในขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ และขั้นตอนการกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน โปรแกรมฯ ได้จัดการสนทนากลุ่มขึ้นกับสมาชิกของหมู่บ้านที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันกับผู้วิจัย นอกจากนั้น ในขั้นตอนของการฝึกอบรม ผู้เรียนยังสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนได้ด้วยการร่วมแสดงความคิดเห็นโดยการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเอง หรือระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนได้ และในประการสุดท้าย ในขั้นตอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของการประเมินผลโปรแกรมฯ ชาวบ้านก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เช่นเดียวกัน ด้วยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของโปรแกรมฯ นี้ในด้านต่างๆ

อย่างไรก็ดี การเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้านในโปรแกรมฯ นี้ นอกจากจะเข้ามาในบทบาทของผู้นำชุมชน ผู้เรียนในโปรแกรมฯ แล้ว ชาวบ้านยังเข้ามามีส่วนร่วมโดยการให้ความสนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ ฯลฯ ที่มีความจำเป็นต้องใช้ประกอบในโปรแกรมฯ อีกด้วย และในประการสุดท้าย รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่จะขาดเสียไม่ได้ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ ในโอกาสที่ชาวบ้านไม่สามารถให้ความช่วยเหลือโปรแกรมฯ ได้ด้วยทรัพย์สิน เงินทอง วัสดุอุปกรณ์ ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ แต่ชาวบ้านก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ด้วยการเสียสละแรงกายและเสียสละเวลา เพื่อมาเข้าร่วมกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ซึ่งเห็นได้จากตัวอย่าง คือ ในการจัดกิจกรรมที่จะต้องใช้สถานที่ คือ ศาลากลางบ้าน ในทุกๆ ครั้ง ผู้นำชุมชนและชาวบ้านแต่ละคนจะช่วยกันคนละไม้ คนละมือ เพื่อร่วมกันจัดสถานที่ ด้วยการกวาดพื้น ยกโต๊ะเก้าอี้ ฯลฯ ซึ่งเป็นภาพที่ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจกับการกระทำของสมาชิกในหมู่บ้านแห่งนี้เป็นอย่างยิ่ง

1.4 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนทั้งทางด้านฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา

กล่าวคือ จากเกณฑ์การคัดเลือกคุณสมบัติของผู้เรียน พบว่า ความแตกต่างของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งทางด้านฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา มิได้ถือเป็นข้อจำกัดของการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ ครั้งนี้ อย่างไรก็ดี ความแตกต่างของผู้เรียนด้านระดับการศึกษา กล่าวคือ มีผู้เรียนจำนวนหนึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว คือ เพียงแค่อ่านออกและเขียนได้บ้างเล็กน้อย เขียนตัวสะกดผิดบ้างในบางครั้ง หรือไม่สามารถเขียนสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารออกมาด้วยตัวอักษรที่เป็นภาษาเขียนได้ในคำบางคำ ดังนั้น จึงอาจจะเป็นปัญหาทางด้านการสื่อสารระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนได้ ซึ่งในประเด็นนี้โปรแกรมฯ ได้ออกแบบการแก้ไขปัญหา ด้วยการมอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัย และครูผู้สอนท่านอื่นที่มิได้อยู่ในระหว่างภารกิจการสอน รวมทั้งพนักงานขับรถ ได้ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มผู้เรียนส่วนน้อยดังกล่าวนี้ ด้วยการรับฟังสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะสื่อสาร แล้วจึงเขียนวลี หรือประโยคนั้นให้กับผู้เรียน ซึ่งด้วยวิธีการนี้ ก็สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ไปได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) นี้ ถูกออกแบบมาให้สามารถใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากผู้เรียน หรือสถานการณ์ของหมู่บ้าน

กล่าวคือ โปรแกรมฯ มีการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ผลที่ปรารถนาให้เกิด และแหล่งทรัพยากรหรือความสนับสนุนที่จะมีให้กับทางโปรแกรมฯ (ด้วยเครื่องมือชุดที่ 1) ดังนั้น การจัดกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมฯ จึงมีความสอดคล้องกับข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวถึงนี้ได้อย่างลงตัว อนึ่ง การที่โปรแกรมฯ เลือกใช้ระยะเวลาของการฝึกอบรมเพียงแค่ 1 วันเต็มๆ ก็ด้วยเหตุที่ว่า เพื่อป้องกันการรบกวนเวลาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่จะต้องเสียสละเวลามาร่วมเรียนรู้กับทางโปรแกรมฯ ถึง 1 วันเต็มๆ ซึ่งก็จะต้องสูญเสียรายได้จากการทำงานประกอบอาชีพตามปกติไปเช่นเดียวกัน (เสียโอกาสทางเศรษฐศาสตร์) ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ โปรแกรมฯ จึงจะต้องรบกวนเวลาของกลุ่มเป้าหมายให้น้อยที่สุด โดยให้กระทบกระเทือนน้อยที่สุด แต่จะต้องได้รับผลประโยชน์ที่สูงที่สุด คือ ได้รับการพัฒนาระดับความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติตนทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง กลับไปหลังจากที่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมแล้ว

1.6 โปรแกรมฯ มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย

กล่าวคือ ทุกๆ คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโปรแกรมฯ นี้ ล้วนแล้วแต่มีความเห็นด้วยกับโปรแกรมฯ ที่จะจัดกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ ทั้งนี้ เพราะเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกทุกคนในหมู่บ้าน ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านกำลังกายและกำลังใจ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ฯลฯ จนกล่าวได้ว่าโปรแกรมฯ นี้ มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย ซึ่งถือเป็นผลดีต่อการประสบความสำเร็จของโปรแกรมฯ โดยตรง

1.7 เกณฑ์ที่ทางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้เลือกผู้ที่จะเข้ามาเรียน มีความเหมาะสม

กล่าวคือ เกณฑ์ดังกล่าวถึงนี้ ประกอบไปด้วย 1) ต้องเป็นสมาชิกในหมู่บ้านพันวาล 4 คือ มีชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านของหมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ 2) ต้องมีอายุมากกว่า 10 ปีบริบูรณ์ 3) ต้องยินดีที่จะร่วมเป็นผู้เรียนในโปรแกรมฯ ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น และ 4) ต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับยากจนถึงระดับปานกลาง ดังนั้น ด้วยเกณฑ์ที่ใช้เลือกผู้ที่จะเข้ามาเรียนในโปรแกรมฯ นี้ จึงเป็นเกณฑ์ที่เปิดกว้างให้กับสมาชิกเกือบจะทุกคนในหมู่บ้านได้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเข้ามาเป็นผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ นี้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.8 โปรแกรมฯ มีขั้นตอนการดำเนินการหรือขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่มิได้เคร่งครัด จนทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด

กล่าวคือ ในขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมฯ ทั้ง 8 ขั้นตอน จะเป็นขั้นตอนที่ยืดหยุ่นได้ สามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนให้สอดคล้องกับบริบทของสภาพแวดล้อมได้ ซึ่งประเด็นนี้เอง ที่เป็นจุดเด่นของการศึกษานอกระบบโรงเรียนอันทำให้แตกต่างออกมาอย่างชัดเจนจากการศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ ในด้านกระบวนการเรียนการสอนของกิจกรรมการฝึกอบรม ก็สามารถกล่าวได้ว่า ครูผู้สอนมิได้เคร่งครัดกับกิจกรรมการสอนจนทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรู้สึกอึดอัด ในทางตรงกันข้าม พบว่า ครูผู้สอนได้นำเสนอกิจกรรมนันทนาการ ด้วยการนำกลุ่มผู้เรียนร้องเพลง ตบมือ และเต้นประกอบจังหวะ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาสอน มานำเสนอแทรกไว้กับเนื้อหาของหน่วยการเรียนตามแผนการสอนได้อย่างเหมาะสมลงตัวและสวยงาม จนทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนุกสนาน และความกระตือรือร้นที่จะรับการพัฒนาทางด้านเนื้อหาหลักของการฝึกอบรมในครั้งนี้ต่อไป ตลอดทั้งกระบวนการของการฝึกอบรมด้วยใบหน้าที่มีรอยยิ้ม

1.9 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านเห็นด้วยและให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้

กล่าวคือ ทุกๆ คนภายในหมู่บ้านพันวาล 4 ทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป มีความเห็นด้วยกับโปรแกรมฯ นี้ ว่าจะช่วยพัฒนากลุ่มผู้เรียนทางด้านเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ประกอบกับผู้เกี่ยวข้องจากภายนอก อาทิเช่น ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ก็เล็งเห็นว่าโปรแกรมฯ นี้ จะมีประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการในหมู่บ้านแห่งนี้ ดังนั้น จึงให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านเจ้าหน้าที่ที่มอบหมายให้มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน และให้ความช่วยเหลือโดยการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในทุกรูปแบบให้กับทางโปรแกรมฯ

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

ผู้นำชุมชน	**"...ความร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกที่เข้าร่วมอบรม มีความพร้อม..."**

อย่างไรก็ดี ความเห็นด้วยและยินดีที่จะให้ความสนับสนุนต่อโปรแกรมฯ ที่ชัดเจนในระดับพื้นฐานที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด คงจะสามารถยืนยันได้จากคุณยายท่านหนึ่ง ที่แสดงออกทางพฤติกรรมว่าเห็นด้วยกับการจัดโปรแกรมฯ ในครั้งนี้มากที่สุด ด้วยการนำกล้วยหอม 1 หวี มามอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้กับคณะของผู้ให้บริการฯ อันนำมาซึ่งความซาบซึ้งใจในความกรุณาและการแสดงน้ำใจของคุณยาย ตั้งแต่ในวันที่ทางโปรแกรมฯ ได้จัดการอภิปรายกลุ่มของผู้นำชุมชนในเรื่องสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายขึ้น

1.10 กิจกรรมที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ใช้การสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการร่วมอภิปราย จึงทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาประสบการณ์ในการใช้ทักษะดังกล่าวนี้

กล่าวคือ ในแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ได้ออกแบบให้ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบการบรรยายและการอภิปรายระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ประกอบกัน ดังนั้น ด้วยวิธีการสอนดังกล่าวนี้ จึงเป็นการพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมในทักษะการเรียนรู้ทั้งทางด้านการสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการอภิปรายร่วมกับผู้อื่นได้ ทักษะดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะสามารถนำไปใช้ในการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ต่อไปในอนาคตได้

1.11 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นได้ใช้วิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม

กล่าวคือ วิธีการที่โปรแกรมฯ เลือกใช้ในขั้นตอนของการฝึกอบรม คือ การสอนแบบบรรยายและการอภิปรายแสดงความคิดเห็น โดยใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่างๆ ประกอบกับการใช้เทคนิคในการสอนของครูผู้สอน ด้วยการถามคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา ส่วนทางด้านอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ก็พบว่า มีความน่าสนใจ และสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ได้

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

ผู้วิจัย	**"...โครงการอบรมนี้ สำเร็จลงไปได้ด้วยดีเพราะอะไรบ้าง"**
ตัวแทนชาวบ้าน	**"น่าจะเพราะว่าวิทยากรเก่ง"**
ผู้นำชุมชน	**"สถานที่ วิทยากร อุปกรณ์ทุกอย่าง ความร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกที่เข้าร่วมอบรม มีความพร้อม"**
ตัวแทนชาวบ้าน	**"ครูสอนแล้วก็เข้าใจง่าย ผู้มาอบรมก็สนใจกันดีทุกคน"**

อย่างไรก็ดี ครุภัณฑ์และสถานที่ ที่ใช้ประกอบการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ คือ โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์เครื่องครัว สถานที่ ห้องน้ำ กระแสไฟฟ้า น้ำประปาภูเขา ฯลฯ ก็ได้รับการสนับสนุนเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างดี โดยการให้ยืมใช้จากคณะกรรมการหมู่บ้านและครัวเรือนที่อยู่ข้างๆ สถานที่การจัดฝึกอบรมในครั้งนี้

1.12 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการแจ้งให้กับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านได้เข้าใจเหตุผลของการจัด และมีความรู้สึกยินดีและให้ความร่วมมือด้วย

กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชนและครูผู้สอนซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ของหมู่บ้านพันวาล 4 ได้ร่วมกันทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านได้รับทราบเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมฯ ในครั้งนี้ และพร้อมๆ กันนั้น ได้ชักชวนให้เข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ เพื่อจะนำเอาความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติตนทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากกระบวนการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง ในการนี้ พบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารนี้และมีความเข้าใจเหตุผลของการจัดกิจกรรม ในจำนวนนี้มีชาวบ้านส่วนหนึ่งที่มิได้ติดภารกิจอันสำคัญของชีวิตใดๆ ในวันที่ทางโปรแกรมฯ ได้จัดการฝึกอบรมขึ้น ก็ได้ตัดสินใจเข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้โดยพร้อมเพรียงกัน

1.13 ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กล่าวคือ ผู้นำชุมชนทุกคนในหมู่บ้าน จะร่วมกันให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ กับทางโปรแกรมฯ อาทิเช่น อนุญาตให้ใช้สถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมฯ คือ ศาลากลางบ้าน หมู่บ้านพันวาล 4 พร้อมกระแสไฟฟ้าสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้า น้ำประปาภูเขา ห้องน้ำ เครื่องครัว เครื่องขยายเสียง โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ โดยไม่คิดมูลค่าใดๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งช่วยประชาสัมพันธ์โครงการฝึกอบรมของทางโปรแกรมฯ ให้สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านได้รับทราบ ทำความเข้าใจ และตัดสินใจเข้าร่วม ในอีกด้านหนึ่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ของหมู่บ้านพันวาล 4 นี้ ในด้านการจัดให้บริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก็ได้ให้ความสนับสนุนโปรแกรมฯ โดยการมอบหมายให้ครูการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัด จำนวน 3 ท่าน มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ นี้ ซึ่งครูผู้สอนทั้ง 3 ท่านนี้ นอกจากจะได้ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนแล้ว ยังได้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโปรแกรมฯ กับผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านอีกด้วย

1.14 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม

กล่าวคือ ในการประเมินผลการฝึกอบรมที่จัดบริการให้กับผู้เรียนใช้วิธีการสอบวัดระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (เครื่องมือชุดที่ 2) เพื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียน ส่วนการประเมินผลโปรแกรมฯ ใช้วิธีการสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ เพื่อประเมินผลใน 5 ด้าน คือ ด้านคุณภาพ ด้านความเหมาะสม ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความสำคัญของโปรแกรมฯ ในประการสุดท้าย คือ การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ การเขียนแสดงความคิดเห็นลงในสมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (เครื่องมือชุดที่ 5 ข้อ 14) รวมทั้งใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การสังเกต และตีความปรากฏการณ์การพัฒนาของกลุ่มเป้าหมายนี้ โดยตัวผู้วิจัยประกอบกันอีกทางหนึ่งด้วย

1.15 มีการแจ้งผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

กล่าวคือ ทางโปรแกรมฯ ได้แจ้งผลของการจัดฝึกอบรมในครั้งนี้ ให้กับสมาชิกทั้งหมดของหมู่บ้านพันวาล 4 ได้ทราบ ผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และนอกจากนั้น ยังได้แจ้งไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ โดยทำเป็นหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อแจ้งผลของการจัดทำโปรแกรมฯ ในครั้งนี้ และพร้อมกันนั้น ก็ได้กล่าวขอบคุณในความอนุเคราะห์ด้านต่างๆ ที่มีให้กับโปรแกรมฯ ในครั้งนี้ด้วย

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ 1 วัน สั้นเกินไป

ทำให้ผู้สอนจะต้องรีบเร่งในการสอนตามตารางเวลาในแผนการสอน นอกจากนั้น ตัวแทนของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า การฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ควรจะขยายระยะเวลาเป็น 2 วัน โดยเพิ่มภาคปฏิบัติทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาด้วย ซึ่งคาดว่าน่าจะหมายถึงการสอนภาคปฏิบัติในเบื้องต้นในเรื่องการปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกผักในล้อยาง หรือการทำเกษตรในรูปแบบต่างๆ นั่นเอง ทั้งนี้ เพราะคำว่าการปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง จะเกิดขึ้นได้ ก็อยู่ที่การลงมือกระทำของเจ้าตัวในการดำเนินชีวิตประจำวันนั่นเอง

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัย	"...วันกับเวลาที่จัดนี่ มันเหมาะสมมั้ย วันศุกร์กับเวลา คือทั้งวันเลย คือเช้าด้วยแล้วก็บ่ายด้วย จบภายในวันเดียว คิดว่าเหมาะสมมั้ย หรือควรจะยืดระยะเวลาให้เป็นสองวัน สามวัน หรือควรจะครึ่งวันก็พอแล้ว"
ผู้นำชุมชน	"ควรจะสักสองวัน ก็จะดี จะได้ละเอียดขึ้น"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมว่าวันก็ดี สองวันก็ดี"
ผู้นำชุมชน	"สองวันก็ต้องเพิ่มไง เพิ่มภาคปฏิบัติด้วย"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ผมเห็นว่าเวลามันสั้นไป วันเดียว ผมว่าบางทีมันยังไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร"
ผู้นำชุมชน	"คนที่ไม่เข้าใจก็มี ก็อยากให้เค้าได้ลงมือสัมผัสด้วย"
ผู้วิจัย	"ถ้าเผื่อว่าเป็นสองวันนี่ ควรจะมีกิจกรรมทั้งวันมั้ย หรือว่าแค่บางส่วน"
ผู้นำชุมชน	"วันที่สองควรเป็นปฏิบัติ"
ผู้นำชุมชน	"วันแรกอาจจะเป็นวิชาการ แล้ววันที่สองเป็นปฏิบัติเลย ถ้าอบรมนี่ เราก็จะได้แต่วิชาการ"

2.2 ครูผู้สอนมีเวลาในการเตรียมตัวกับวิธีการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนในระยะสั้น

ในประเด็นนี้ แม้ว่าผู้วิจัยจะได้มีการฝึกอบรมครูผู้สอนก่อนที่จะมาทำหน้าที่ในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ในครั้งนี้เป็นอย่างดีแล้วก็ตาม แต่จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ในการลงมือปฏิบัติการสอนจริง ครูผู้สอนยังติดขัดกับประเด็นคำถามกระตุ้น ที่ต้องลื่นไหลไปตามบริบทของการเรียนรู้ อาทิเช่น ในช่วงของการถามคำถามเพื่อกระตุ้นการสนทนาของผู้เรียนตามภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ซึ่งตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ได้เตรียมไว้แต่เพียงแนวทางของคำถามอย่างกว้างๆ เท่านั้น แต่ในปฏิบัติการสอนจริง ประเด็นของการสนทนา อาจจะลื่นไหลไปตามบริบทของผู้เรียน ดังนั้น หากผู้สอนมิได้เตรียมตัวมาเป็นอย่างดีหรือมีประสบการณ์กับวิธีการสอนเช่นนี้ ก็อาจจะทำให้การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนมิได้เป็นไปตามขั้นตอนของแนวคำถามอย่างราบรื่นหรืออย่างเป็นธรรมชาติได้

2.3 มีผู้เรียนบางคนที่อ่านและเขียนหนังสือไม่คล่อง

ผู้เรียนส่วนน้อยกลุ่มหนึ่ง จะต้องได้รับความช่วยเหลือในด้านนี้จากผู้ช่วยนักวิจัย ครูผู้สอนที่อยู่นอกกำหนดช่วงเวลาของการนำเสนอตามแผนการสอน พนักงานขับรถ และนักวิจัย ได้ทำหน้าที่ช่วยอ่านข้อความในบทเรียน และช่วยเขียนข้อความที่ผู้เรียนต้องการจะสื่อสารออกมาตามเจตจำนงของตัวเขาเอง

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้นำชุมชน	"กลุ่มที่มาส่วนหนึ่งเป็นผู้สูงอายุ ไม่ค่อยรู้หนังสือ ก็จะเป็นปัญหา แต่พอกลุ่มนี้ได้อบรมไปแล้ว ก็อยากจะให้ลูกๆ หลานๆ ได้เข้ามาร่วมอบรมบ้าง เพื่อที่จะได้เอาไปปฏิบัติ นี่คือปัญหาที่ได้ยินวันนั้น"

2.4 ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในช่วงฤดูฝน

กล่าวคือ ในระหว่างที่ผู้วิจัยและคณะ ต้องเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านพันวาล 4 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และระหว่างปฏิบัติการฝึกอบรมจะมีฝนตกโดยตลอด จึงต้องประสบกับปัญหาที่อุปกรณ์และสื่อการสอนบางส่วน ถูกน้ำฝนเปียกใส่เสียหาย อย่างไรก็ดี สำหรับทั้งฝ่ายของผู้ให้บริการโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และประชาชนในหมู่บ้านผู้รับบริการ ก็คงจะต้องเผชิญกับอุปสรรคตามธรรมชาติในประเด็นนี้กันอย่างถ้วนหน้า

2.5 อุปสรรคด้านการเดินทางของคณะผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งอยู่นอกพื้นที่ของหมู่บ้าน

กล่าวคือ เส้นทางในการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านพันวาล 4 เป็นเส้นทางที่ทุรกันดารอย่างมาก หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากถนนเพชรเกษมไปทางทิศตะวันตกที่บริเวณชายแดนไทย-พม่า ประมาณ 50 กิโลเมตร แต่เส้นทางนี้ประกอบไปด้วยทางลาดยาง ทางลูกรัง และทางดิน ซึ่งมีทั้งที่เป็นพื้นราบและส่วนที่เลาะเรียบไปตามไหล่เขา ร่องเขา พื้นผิวของถนนส่วนใหญ่จะเป็นหลุมเป็นบ่อ และมีสะพานข้ามห้วยแห่งหนึ่งที่หมู่บ้านพันวาล 1 อยู่ในสภาพชำรุดจนเกือบจะใช้การไม่ได้ รถยนต์จะต้องเคลื่อนที่ไปอย่างช้าๆ เพื่อการทรงตัวที่ดีระหว่างการข้ามสะพานที่มีเพียงไม้กระดาน 2 แผ่นพาดเป็นพื้นผิวถนนไว้เพื่อรองรับหน้าสัมผัสของยางรถยนต์เท่านั้น ดังนั้น ด้วยระยะทางเช่นนี้ ในการเดินทางแต่ละครั้ง จึงต้องใช้เวลาถึงเที่ยวละกว่า 2 ชั่วโมง และผู้ร่วมในคณะของผู้วิจัยบางท่านถึงกับมีการคลื่นไส้อาเจียนกับการเดินทางเช่นนี้ อย่างไรก็ดี ในประเด็นนี้ คงถือว่าเป็นธรรมชาติของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีหน้าที่ในการให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ลักษณะใดๆ ก็ตาม และก็รวมถึงพื้นที่ของหมู่บ้านพันวาล 4 แห่งนี้ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักของการให้บริการด้วยเช่นเดียวกัน

2.6 การประชาสัมพันธ์ของโปรแกรมฯ ไปยังสมาชิกในหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง และล่าช้าจนเกินไป

ทำให้ผู้ที่น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญกลุ่มหนึ่งของโปรแกรมฯ คือ กลุ่มเยาวชนที่น่าจะได้มาเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ ต้องพลาดการฝึกอบรมไป เพราะตัวแทนของบุคคลในบ้านที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รับทราบข่าวสารของการฝึกอบรมนี้จากผู้นำชุมชน ไม่ทราบว่าการฝึกอบรมคืออะไร จะทำอะไรบ้าง หรือทำไปเพื่ออะไร ดังนั้น จึงมิได้แจ้งข่าวสารนี้ให้กับเยาวชนในบ้านได้ทราบ ดังนั้น กลุ่มเยาวชน จึงพลาดจากการฝึกอบรมในครั้งนี้ไป อย่างไรก็ตาม เมื่อกลุ่มผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่ได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว จึงได้เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ และต้องการที่จะให้ลูกหลานซึ่งเป็นเยาวชนในบ้านได้เข้าร่วมบ้าง เพื่อรับประโยชน์จากการฝึกอบรม เช่นเดียวกันกับตนเอง

ดังมีตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมสนทนา ต่อไปนี้

ผู้นำชุมชน	"กลุ่มที่มาส่วนหนึ่งเป็นผู้สูงอายุ ไม่ค่อยรู้หนังสือ ก็จะเป็นปัญหา แต่พอกลุ่มนี้ได้อบรมไปแล้ว ก็อยากจะให้ลูกๆ หลานๆ ได้เข้ามาร่วมอบรมบ้าง เพื่อที่จะได้เอาไปปฏิบัติ นี่คือปัญหาที่ได้ยินวันนั้น"
ผู้วิจัย	"ผู้สูงอายุก็อยากให้ลูกๆ หลานๆ เข้ามาร่วมอบรมด้วยเนี๊อะ แต่ทำไมไม่ให้มาแต่แรกหละครับ"
ตัวแทนชาวบ้าน	"ทีแรกก็ยังไม่รู้ว่าคืออะไร ก็ยังไม่ได้บอกลูกหลาน"
ผู้นำชุมชน	"ถ้ามีการอบรมในคราวหน้านะคะ ดิฉันก็จะพยายามที่จะประสานน้องๆ เยาวชนเข้ามาให้ได้มากที่สุด ให้เข้ามาร่วมตรงจุดนี้ให้ได้มากที่สุด จะมากได้ขนาดไหนก็ต้องดูนะคะ เพราะว่าอย่างเราๆ นี่ก็โอเคนะคะ ในด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี่ ก็เราก็เข้าใจกัน"

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคที่มีผลต่อโปรแกรม

ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น ณ หมู่บ้านพันวาล 4 มีปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรม 15 ประการ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัญหาที่มีผลต่อโปรแกรม 6 ประการ กล่าวคือ ปัจจัยที่สนับสนุน ได้แก่ 1) คณะครูผู้สอนและนักวิจัย มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ที่ส่งเสริมการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 2) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชน 3) มีการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของโปรแกรมฯ 4) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนทั้งทางด้านฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา 5) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากผู้เรียน หรือสถานการณ์ของหมู่บ้าน 6) โปรแกรมฯ มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย 7) เกณฑ์ที่ทางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้เลือกผู้ที่จะเข้ามาเรียน มีความเหมาะสม 8) โปรแกรมฯ มีขั้นตอนการดำเนินการหรือขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่มิได้เคร่งครัด จนทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด 9) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านเห็นด้วยและให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ 10) กิจกรรมที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใช้การสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการร่วมอภิปราย จึงทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาประสบการณ์ในการใช้ทักษะดังกล่าวนี้ 11) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นได้ใช้วิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม 12) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการแจ้งให้กับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านได้เข้าใจเหตุผลของการจัด และมีความรู้สึกยินดีและให้ความร่วมมือด้วย 13) ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 14) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม และ 15) มีการแจ้งผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ ในอีกด้านหนึ่งของเหรียญเดียวกันนี้ พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ 1) ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ 1 วัน สั้นเกินไป 2) ครูผู้สอนมีเวลาในการเตรียมตัวกับวิธีการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนในระยะสั้น 3) มีผู้เรียนบางคนที่อ่านและเขียนหนังสือไม่คล่อง 4) ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในช่วงฤดูฝน 5) อุปสรรคด้านการเดินทางของคณะผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งอยู่นอกพื้นที่ของหมู่บ้าน และ 6) การประชาสัมพันธ์ของโปรแกรมฯ ไปยังสมาชิกในหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง และล่าช้าจนเกินไป

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังที่นำเสนอในบทที่ 4 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนข้างต้นนี้สามารถสรุปได้ ดังมีรายละเอียดตามตารางที่ 104

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 104 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนของโปรแกรมฯ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ตอนที่ 1 ผลของการศึกษาในขั้นการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	
วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน	
1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ	1) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบไปด้วย 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข คือ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม 2) ขั้นตอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 8 ขั้นตอน และปรัชญาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักพัฒนาการนิยม และสำนักปฏิรูปนิยม 3) ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ตอนที่ 2 ผลของการศึกษาในขั้นการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น	
วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้น	
2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย	ในการศึกษากับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัดศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ซึ่งจะได้มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ นี้ด้วย จำนวน 1 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์และตีความเป็นสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ร่วมกันสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ ประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง ในทางตรงกันข้าม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความคาดหวังที่จะให้ตนเองและประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ได้มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้นจนถึงระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อจะใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนต่อไปในอนาคต
3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด	จากการสนทนากับกลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูผู้สอนของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ในหมู่บ้านพันวาล 4 รวมจำนวนทั้งหมด 9 ท่าน พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ หรือผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการตามโปรแกรมฯ นี้ ควรจะเป็นการเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 และเมื่อสามารถบรรลุถึงผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นในเบื้องต้นนี้แล้ว ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคาดหวังต่อไปอีกระดับหนึ่งว่า อยากที่จะให้เกิดผลที่ตามมาด้วย อาทิเช่น การเป็นหมู่บ้านที่ปลอดจากการใช้สารพิษ เป็นต้น
4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน	จากการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ในหมู่บ้านพันวาล 4 รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน เกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคน ยินดีที่จะให้ความสนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้อย่างเต็มที่ ส่วนทางด้านทรัพยากรบางอย่างที่มีความจำเป็นจะต้องนำมาใช้ในโปรแกรมฯ ผู้นำชุมชนนอกจากจะยินดีที่จะให้ความอนุเคราะห์ในด้านการประสานงานของโปรแกรมฯ กับชาวบ้านด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ทราบแล้ว ยังอาสาในเรื่องการจัดหาสถานที่ การจัดหาอาหารและน้ำดื่ม รวมทั้ง วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดฝึกอบรม อาทิเช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องขยายเสียง ฯลฯ และการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขอรับความสนับสนุนที่อาจจะมีให้กับโปรแกรมฯ ต่อไป
5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้	ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) อันประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ โดยในแต่ละหน่วยการเรียนได้แบ่งออกเป็นภาคความรู้ ภาคทัศนคติ และภาคการปฏิบัติตน ใช้ระยะเวลาในกิจกรรมการฝึกอบรม รวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง ส่วนสื่อการสอนที่สำคัญที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วย แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ บัตรกิจกรรม แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ สำหรับการฝึกอบรมครูผู้สอนของโปรแกรมฯ ทั้ง 3 ท่าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการบรรยายและการอาธิต เพื่อให้ครูผู้สอนเข้าใจและสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และพัฒนา ไปปฏิบัติในกระบวนการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ให้กับกลุ่มผู้เรียนได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนของโปรแกรมฯ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
6 แผนปฏิบัติการ	ในขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ คือ กระบวนการของกิจกรรมการฝึกอบรมกลุ่มผู้เรียนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนการสอนและสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยมีผลของกิจกรรมย่อยในขั้นตอนนี้ รวม 7 กิจกรรม กล่าวคือ 1) ในกิจกรรมการทดสอบก่อนของผู้เรียน พบว่า คะแนนรวมระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 5.00 คิดเป็นร้อยละ 33.33, S.D. = 1.34 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้น้อย (ตารางที่ 41) และคะแนนรวมระดับทัศนคติของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 9.88 คิดเป็นร้อยละ 65.87, S.D. = 0.95 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 42) 2) ในกิจกรรมการบรรยายจากแผ่นฟิล์มแสดงข้อมูลความรู้ของครูผู้สอน พบว่า ผู้เรียนทั้งหมด มีความสนใจและตั้งใจฟังการบรรยายภาคความรู้ของครูผู้สอนเป็นอย่างดี 3) ในกิจกรรมการอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้เรียนทั้งหมดแสดงความสนใจและประทับใจกับภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ทั้ง 7 คู่ รวม 14 ภาพ และจากการถามคำถามเพื่อกระตุ้นการอภิปรายของกลุ่มผู้เรียนโดยครูผู้สอน ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับภาพสื่อได้ตรงกับประเด็นที่ภาพสื่อต้องการนำเสนอ โดยผลของการแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนสามารถให้คำจำกัดความของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นของตนเองได้ และสามารถจำแนกได้ว่าประโยคคำพูดใดสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังสามารถวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองได้ 5) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นฟิล์มแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ พบว่า กลุ่มผู้เรียนสามารถอภิปรายแสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการสนับสนุนหรือแก้ไขปัญหา (แล้วแต่กรณี) ตามภาพและเนื้อหาของข่าวที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งหมดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 6) ในกิจกรรมการสอบหลังของผู้เรียน พบว่า คะแนนรวมระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 8.38 คิดเป็นร้อยละ 55.83, S.D. = 1.58 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ปานกลาง (ตารางที่ 83) และคะแนนรวมระดับทัศนคติของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 10.58 คิดเป็นร้อยละ 70.54, S.D. = 1.00 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 84) นอกจากนั้น จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยค่า t-test (Paired Samples Test) ในด้านระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ t = 10.449, df. = 31 ที่ระดับ ** p < .01 จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 94) ในขณะที่ด้านระดับทัศนคติ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ t = 3.198, df. = 31 ที่ระดับ ** p < .01 จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 95) ในอีกด้านหนึ่ง ผลของการเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า ตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นด้วยการตัดสินใจและการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ในสถานการณ์จำลอง 5 กรณี สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการปฏิบัติตนตามแนวทางที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้น และ 7) ในการวิเคราะห์สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้
7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ	ในการแสดงความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโปรแกรมฯ ประกอบไปด้วยกิจกรรม คือ การสรุปและการขยายผลให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนทั่วไปผู้ที่มาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ ส่วนหนึ่งได้นำสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้และพัฒนาไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้านและญาติมิตรในหมู่บ้านทันวาล 4 ได้รับทราบ เพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตามไปด้วย สำหรับกิจกรรมการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า กลุ่มผู้เรียนทั้งหมดมีความพึงพอใจกับกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ และในประการสุดท้าย คือ การสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ เพื่อประเมินผลการจัดโปรแกรมฯ พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ มีคุณลักษณะที่สำคัญครบถ้วนทั้ง 5 ประการ คือ มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญ
8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ	ในการรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้เลือกใช้วิธีการรายงานให้กับสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านทันวาล 4 ได้รับทราบผลของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากนั้น ยังได้รายงานผลดังกล่าวนี้ ไปยังศูนย์ศึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นหน่วยงานของทางราชการผู้รับผิดชอบพื้นที่หมู่บ้านแห่งนี้ ทางด้านการจัดบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้รับทราบด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนของโปรแกรมฯ	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ตอนที่ 3 ผลของการศึกษาในขั้นการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้	
วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้	
	ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้น ณ หมู่บ้านพันวาล 4 มีปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรม 15 ประการ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัญหาที่มีผลต่อโปรแกรม 6 ประการ กล่าวคือ ปัจจัยที่สนับสนุน ได้แก่ 1) คณะครูผู้สอนและนักวิจัย มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ที่ส่งเสริมการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 2) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชน 3) มีการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของโปรแกรมฯ 4) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนทั้งทางด้านฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา 5) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากผู้เรียน หรือสถานการณ์ของหมู่บ้าน 6) โปรแกรมฯ มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย 7) เกณฑ์ที่ทางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้เลือกผู้ที่จะเข้ามาเรียน มีความเหมาะสม 8) โปรแกรมฯ มีขั้นตอนการดำเนินการหรือขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่มิได้เคร่งครัด จนทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด 9) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านเห็นด้วยและให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ 10) กิจกรรมที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ใช้การสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการร่วมอภิปราย จึงทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาประสบการณ์ในการใช้ทักษะดังกล่าวนี้ 11) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นได้ใช้วิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม 12) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการแจ้งให้กับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านได้เข้าใจเหตุผลของการจัด และมีความรู้สึกอินดีและให้ความร่วมมือด้วย 13) ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 14) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม และ 15) มีการแจ้งผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ ในอีกด้านหนึ่งของเหรียญเดียวกันนี้ พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ 1) ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ 1 วัน สั้นเกินไป 2) ครูผู้สอนมีเวลาในการเตรียมตัวกับวิธีการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนในระยะสั้น 3) มีผู้เรียนบางคนที่อ่านและเขียนหนังสือไม่คล่อง 4) ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในช่วงฤดูฝน 5) อุปสรรคด้านการเดินทางของคณะผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งอยู่นอกพื้นที่ของหมู่บ้าน และ 6) การประชาสัมพันธ์ของโปรแกรมฯ ไปยังสมาชิกในหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง และล่าช้าจนเกินไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน
2. เพื่อทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน และอุปสรรคของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้

สมมติฐาน

หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจนแล้ว ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ จะมีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าเรียนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบของการจัดการทดลอง (Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อน-สอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) ในการดำเนินการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะ คือ 1) ระยะการเตรียมการก่อนลงภาคสนาม และ 2) ระยะการศึกษาภาคสนาม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) ระยะการเตรียมการก่อนลงภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็นพื้นฐานทางปรัชญาและแนวคิดสำหรับการพัฒนาโปรแกรม และทำการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ รวม 6 ฉบับ จากนั้นจึงนำไปเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) แล้วจึงนำไปทดลองใช้ ณ หมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เพื่อตรวจสอบความเที่ยงและความเข้าใจทางด้านภาษาของเครื่องมือ

2) ระยะการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น โดยเริ่มจากขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายในด้านระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ณ หมู่บ้านพันวาล 4 หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา (หรือผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ)

ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านในพื้นที่ของหมู่บ้านพันวาล 4 ในระหว่างที่ทำการศึกษาในภาคสนาม ในเดือนพฤษภาคม ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2552 จำนวน 1,040 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการให้บริการ

ผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้แก่ ตัวแทนประชาชนทั่วไป ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น และสมัครใจมาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ จำนวน 40 คน

ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านพันวาล 4 โดยตำแหน่ง ทั้งที่เป็นตำแหน่งของทางราชการและตำแหน่งตามธรรมชาติ ซึ่งประกอบไปด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ที่ 20 ตำบลรับร่อ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มเกษตรกร และผู้นำกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน จำนวนรวม 4 คน

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัดศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร จำนวนรวม 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 6 ฉบับ คือ

1. เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และนักวิจัย ด้านสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ผลที่ปรารถนาให้เกิด และแหล่งทรัพยากรหรือความสนับสนุน

2. เครื่องมือชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. เครื่องมือชุดที่ 3 แผนการสอนและสื่อการสอน

4. เครื่องมือชุดที่ 4 แบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน

5. เครื่องมือชุดที่ 5 สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

6. เครื่องมือชุดที่ 6 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytical Induction) ระหว่างที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม กล่าวคือ ผู้วิจัยจะทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลและตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไปด้วยพร้อมๆ กัน ส่วนเนื้อหาของการเขียนแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้เรียน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกระทำกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ จากนั้นจึงนำมาหาค่าทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 14.0 (Statistical Package for the Social Science) เพื่อหาค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน ที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของแพทริค จี บอยเออล์ (1981) มี 8 ขั้นตอน คือ

1.1 ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ

1.2 ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย (เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง)

1.3 ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

1.4 ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

1.5 ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

1.6 ขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.7 ขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ

1.8 ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นสามารถทำให้ผู้เรียนมีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง (t = 10.449, t = 3.198 และจากการสังเกต ตามลำดับ) ส่วนผลของกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการนำโปรแกรมฯ ไปทดลองปฏิบัติ มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ ผู้วิจัยใช้ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบพิพัฒนาการและแบบปฏิรูปนิยม มาประกอบกับความเชื่อของผู้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษา ผู้เรียน ผู้วางโปรแกรมฯ และกระบวนการพัฒนาโปรแกรมฯ รวมทั้งเนื้อหาของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม รวมกันเป็นพื้นฐานทางปรัชญาและแนวความคิดสำหรับการพัฒนาโปรแกรมฯ

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย (เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง) เป็นการศึกษากับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัดศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ซึ่งจะได้มาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมฯ นี้ด้วย จำนวน 1 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์และตีความเป็นสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ร่วมกันสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ ประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง ในทางตรงกันข้าม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความคาดหวังที่จะให้ตนเองและประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ได้มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้นจนถึงระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อจะใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนต่อไปในอนาคต

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด เป็นการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ ครูผู้สอนของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ในหมู่บ้านพันวาล 4 รวมจำนวนทั้งหมด 9 ท่าน พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ หรือผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการตามโปรแกรมฯ นี้ ควรจะเป็นการเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 และเมื่อสามารถบรรลุถึงผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นในเบื้องต้นนี้แล้ว ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยังมีความคาดหวังต่อไปอีกระดับหนึ่งว่า อยากที่จะให้เกิดผลที่ตามมาด้วย อาทิเช่น การเป็นหมู่บ้านที่ปลอดจากการใช้สารพิษ เป็นต้น

2.4 ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน ด้วยการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ในหมู่บ้านพันวาล 4 รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน เกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคน ยินดีที่จะให้ความสนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้อย่างเต็มที่ ส่วนทางด้านทรัพยากรบางอย่างที่มีความจำเป็นจะต้องนำมาใช้ในโปรแกรมฯ ผู้นำชุมชนนอกจากจะยินดีที่จะให้ความอนุเคราะห์ในด้านการประสานงานของโปรแกรมฯ กับชาวบ้านด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ทราบแล้ว ยังอาสาในเรื่องการจัดหาสถานที่ การจัดหาอาหารและน้ำดื่ม รวมทั้ง วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดฝึกอบรม อาทิเช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องขยายเสียง ฯลฯ และการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขอรับความสนับสนุนที่จะมีให้กับโปรแกรมฯ

2.5 ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) อันประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียน คือ หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ โดยในแต่ละหน่วยการเรียนได้แบ่งออกเป็นภาคความรู้ ภาคทัศนคติ และภาคการปฏิบัติตน ใช้ระยะเวลาในกิจกรรมการฝึกอบรม รวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง ส่วนสื่อการสอนที่สำคัญที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วย แผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ บัตรกิจกรรม แผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ สำหรับการฝึกอบรมครูผู้สอนของโปรแกรมฯ ทั้ง 3 ท่าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการบรรยายและการสาธิต เพื่อให้ครูผู้สอนเข้าใจและสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และพัฒนา ไปปฏิบัติในกระบวนการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ให้กับกลุ่มผู้เรียนได้

2.6 ขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ คือ กระบวนการของกิจกรรมการฝึกอบรมกลุ่มผู้เรียนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนการสอนและสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยมีผลของกิจกรรมย่อยในขั้นตอนนี้ รวม 7 กิจกรรม กล่าวคือ **1) ในกิจกรรมการทดสอบก่อนของผู้เรียน** พบว่า คะแนนรวมระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 5.00 คิดเป็นร้อยละ 33.33, S.D. = 1.34 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้น้อย (ตารางที่ 41) และคะแนนรวมระดับทัศนคติของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 9.88 คิดเป็นร้อยละ 65.87, S.D. = 0.95 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 42) **2) ในกิจกรรมการบรรยายจากแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ของครูผู้สอน** พบว่า ผู้เรียนทั้งหมด มีความสนใจและตั้งใจฟังการบรรยายภาคความรู้ของครูผู้สอนเป็นอย่างดี **3) ในกิจกรรมการอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ** พบว่า ผู้เรียนทั้งหมดแสดงความสนใจและประทับใจกับภาพวาด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงการเปรียบเทียบ ทั้ง 7 คู่ รวม 14 ภาพ และจากการถามคำถามเพื่อกระตุ้นการอภิปรายของกลุ่มผู้เรียนโดยครูผู้สอน ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับภาพสื่อได้ตรงกับประเด็นที่ภาพสื่อต้องการนำเสนอ โดยผลของการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง **4) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม** พบว่า ผู้เรียนสามารถให้คำจำกัดความของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นของตนเองได้ และสามารถจำแนกได้ว่าประโยคคำพูดใดสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังสามารถวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองได้ **5) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์** พบว่า กลุ่มผู้เรียนสามารถอภิปรายแสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการสนับสนุนหรือแก้ไขปัญหา (แล้วแต่กรณี) ตามภาพและเนื้อหาของข่าวที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งหมดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม **6) ในกิจกรรมการสอบหลังของผู้เรียน** พบว่า คะแนนรวมระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียนมีระดับค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 8.38 คิดเป็นร้อยละ 55.83, S.D. = 1.58 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ปานกลาง (ตารางที่ 83) และคะแนนรวมระดับทัศนคติของกลุ่มผู้เรียน มีระดับค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 10.58 คิดเป็นร้อยละ 70.54, S.D. = 1.00 ซึ่งถือได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 84) นอกจากนั้น จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยค่า t-test (Paired Samples Test) ในด้านระดับความรู้ของกลุ่มผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ t = 10.449, df. = 31 ที่ระดับ ** p < .01 จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 94) ในขณะที่ด้านระดับทัศนคติ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ t = 3.198, df. = 31 ที่ระดับ ** p < .01 จึงสรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 95) ในอีกด้านหนึ่ง ผลของการเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า ตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นด้วยการตัดสินใจและการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ ในสถานการณ์จำลอง 5 กรณี สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการปฏิบัติตนตามแนวทางที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้น และ **7) ในการวิเคราะห์สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง** พบว่า กลุ่มผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7 ขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ ประกอบไปด้วยกิจกรรม คือ การสรุปและการขยายผลให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนทั่วไปผู้ที่มาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ ส่วนหนึ่งได้นำสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้และพัฒนาไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้านและญาติมิตรในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้รับทราบ เพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตามไปด้วย สำหรับกิจกรรมการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า กลุ่มผู้เรียนทั้งหมดมีความพึงพอใจกับกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ และในประการสุดท้าย คือ การสนทนากลุ่มของตัวแทนผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ เพื่อประเมินผลการจัดโปรแกรมฯ พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ มีคุณลักษณะที่สำคัญครบถ้วนทั้ง 5 ประการ คือ มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญ

2.8 ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้เลือกใช้วิธีการรายงานให้กับสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้รับทราบผลของการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากนั้น ยังได้รายงานผลดังกล่าวนี้ ไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นหน่วยงานของทางราชการผู้รับผิดชอบพื้นที่หมู่บ้านแห่งนี้ ทางด้านการจัดบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้รับทราบด้วย

จากข้อเท็จจริงที่นำเสนอข้างต้น จึงสรุปได้ว่าแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของแพทริค จี บอยเออล์ (1981) ทั้ง 8 ขั้นตอน สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติกับกลุ่มผู้เรียนซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ สามารถทำให้กลุ่มผู้เรียนซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป ที่โดยส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน (มัธยมศึกษาปีที่ 3) และบางส่วนก็เป็นผู้ที่รู้หนังสือน้อย คือ การอ่านออก เขียนได้ ด้วยทักษะแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น สามารถที่จะพัฒนาระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้

3. ปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.1 ปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้ คือ

3.1.1 คณะครูผู้สอนและนักวิจัย มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ที่ส่งเสริมการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.1.2 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชน

3.1.3 มีการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปรแกรมฯ

3.1.4 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนทั้งทางด้านฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา

3.1.5 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากผู้เรียนหรือสถานการณ์ของหมู่บ้าน

3.1.6 โปรแกรมฯ มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย

3.1.7 เกณฑ์ที่ทางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้เลือกผู้ที่จะเข้ามาเรียน มีความเหมาะสม

3.1.8 โปรแกรมฯ มีขั้นตอนการดำเนินการหรือขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่มิได้เคร่งครัด จนทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด

3.1.9 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านเห็นด้วยและให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้

3.1.10 กิจกรรมที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ใช้การสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการร่วมอภิปราย จึงทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาประสบการณ์ในการใช้ทักษะดังกล่าวนี้

3.1.11 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นได้ใช้วิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม

3.1.12 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีการแจ้งให้กับชาวบ้านทั้งหมู่บ้านได้เข้าใจเหตุผลของการจัด และมีความรู้สึกยินดีและให้ความร่วมมือด้วย

3.1.13 ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.1.14 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใช้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม

3.1.15 มีการแจ้งผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้ คือ

3.2.1 ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ 1 วัน สั้นเกินไป

3.2.2 ครูผู้สอนมีเวลาในการเตรียมตัวกับวิธีการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนในระยะสั้น

3.2.3 มีผู้เรียนบางคนที่อ่านและเขียนหนังสือไม่คล่อง

3.2.4 ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในช่วงฤดูฝน

3.2.5 อุปสรรคด้านการเดินทางของคณะผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรงเรียนซึ่งอยู่นอกพื้นที่ของหมู่บ้าน

3.2.6 การประชาสัมพันธ์ของโปรแกรมฯ ไปยังสมาชิกในหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง และล่าช้าจนเกินไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน" ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นสำคัญๆ โดยแบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การอภิปรายผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 การอภิปรายผลการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปทดลองปฏิบัติ

ตอนที่ 3 การอภิปรายผลด้านปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ดังมีรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไป

ตอนที่ 1 การอภิปรายผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในงานวิจัยนี้ อ้างอิงและพัฒนามาจากแนวทางการพัฒนาโปรแกรมฯ ของ แพทริค จี บอยเออล์ (1981) ซึ่งถือได้ว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ คือ หมู่บ้านชนบท และเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอให้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มากที่สุด ดังที่ ศิริมา กิตติบัณฑูร (2544: 4) ได้ให้แนวความคิดในเรื่องนี้ไว้ว่า แนวความคิดของบอยเออล์ มีความเหมาะสมที่จะใช้กับกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งในกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนจะเป็นการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความรู้และความสามารถที่แตกต่างกันได้ นอกจากนั้น แนวความคิดในการพัฒนาโปรแกรมฯ ของบอยเออล์ ยังได้ให้ความสำคัญกับขั้นตอนของการสำรวจชุมชนและความต้องการอย่างแท้จริง (Real Needs) ของผู้เรียน และในประการที่สำคัญที่เป็นจุดเด่นของการพัฒนาโปรแกรมฯ ตามแนวทางนี้ ก็คือ การสนับสนุนให้กลุ่มผู้เรียนซึ่งเป็นผู้รับบริการได้มีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดโปรแกรมการศึกษา เพื่อต้องการให้โปรแกรมฯ สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างดีและมากที่สุด

ในประการต่อมา เนื่องจากโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ ถือได้ว่า มีจุดเด่นอยู่ที่การสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการของโปรแกรมฯ อย่างมากที่สุด จนเกือบจะในทุกขั้นตอนของโปรแกรมฯ การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการนี้ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ดังเช่นที่โอวาท สุทธนารักษ์ (2531:

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

23) ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ไว้ว่า การสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้นปัญหาและดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาด้วยตนเอง ซึ่งก็คือ การให้ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่างๆ ในสังคมที่มีอยู่ตลอดจนถึงการใช้ประโยชน์และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วยตนเอง ดังนั้น ในประเด็นของการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาของประชาชนในหมู่บ้าน ในด้านการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม จึงถือได้ว่า ขั้นตอนที่จัดขึ้นในโปรแกรมฯ นี้ ได้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในประเด็นนี้ไปด้วยพร้อมๆ กัน ประกอบเพิ่มเติมไว้อีกประการหนึ่งด้วย

อย่างไรก็ดี การที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาทางด้านการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ก็ด้วยเหตุที่ว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ คงจะไม่สามารถจัดให้บริการได้อย่างครอบคลุมกับความต้องการทางด้านการศึกษาของประชาชนชาวไทยทั้งประเทศได้ทั้งหมด เพราะโดยธรรมชาติแล้ว บุคคลโดยทั่วไปจะได้รับการศึกษาในภาคบังคับ และมีอีกส่วนหนึ่งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นมากว่าระดับนี้ แต่ในขณะที่ เมื่อมีช่วงชีวิตที่พ้นออกมาจากช่วงเวลาของการเข้ารับการศึกษาแล้ว ระบบโรงเรียนตามปกติ ก็ไม่สามารถจะทำหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่องในช่วงอายุของบุคคลได้ตลอดไป ประกอบกับ เป็นสิ่งที่เป็นไปตามปกติ คือ แม้ว่าในประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกาศใช้บังคับแล้วก็ตาม โดยมีความข้อหนึ่งสรุปได้ว่า ประชาชนชาวไทยโดยทั่วไป พึงจะต้องได้รับบริการทางด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐ โดยถ้วนหน้าอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่า ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่จะพลาดโอกาส ขาดโอกาส และด้อยโอกาส ที่จะได้เข้ารับบริการพื้นฐานจากรัฐในเรื่องการศึกษานี้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลในประการใดๆ ก็ตาม

ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น คือ โรงเรียนไม่สามารถให้บริการไปตลอดได้ทั้งช่วงชีวิตของบุคคล และยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นผู้พลาด ขาด และด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งบุคคลทั้ง 2 กลุ่มนี้ มิได้อยู่ในการศึกษาตามระบบโรงเรียนโดยปกติแล้ว แต่ด้วยเหตุที่สถานการณ์ของโลกในยุคโลกาภิวัฒน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงนี้ จึงมีความจำเป็นที่กลุ่มคนดังกล่าว จะต้องได้รับการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เพื่อให้สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมนี้ ไปใช้ประกอบในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างปกติและมีคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ที่ดี อย่างไรก็ดี หนึ่งในประเด็นความรู้มากมายที่ประชาชนชาวไทยทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาด้วยการเสริมสร้างในกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิตโดยเร่งด่วน ก็คือ การพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เพราะด้วยปริเขตของการเรียนรู้ในทั้ง 3 ประการนี้ จะทำให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาไปแล้ว สามารถนำเอาไปใช้ในการดำเนิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชีวิตประจำวันท่ามกลางกระแสของโลกาภิวัตน์ได้อย่างอยู่ดีและมีความสุขต่อไปได้ ดังที่ รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550: 32) กล่าวสนับสนุนถึงเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่งานวิจัยนี้ได้ค้นพบขึ้น ถือได้ว่า มีความจำเป็นและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ของปัญหาตามที่ได้ระบุไว้แล้วในบทนำ ข้างต้น

ตอนที่ 2 การอภิปรายผลการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปทดลองปฏิบัติ

2.1 อภิปรายผลภาพรวมด้านการเพิ่มขึ้นของระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้เรียน

การที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดขึ้นนี้ สามารถทำให้กลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนที่เพิ่มขึ้นได้ในระดับหนึ่ง ($t = 10.449$, $t = 3.198$ และจากการสังเกตด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามลำดับ) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ขั้นตอนต่างๆ ที่จัดขึ้นในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญ ซึ่งอาจจะรวมความได้ว่ามีความสมบูรณ์กับกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการนี้ ซึ่งรวมไปถึงปัจจัยด้านการสนับสนุนให้ชาวบ้านในหมู่บ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโปรแกรมฯ นี้ ในระดับที่มากที่สุด ประกอบด้วย

ในการวิเคราะห์ผลการสอบก่อน (Pre-test) ของกลุ่มผู้เรียน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อย คือ ร้อยละ 33.33 (ตารางที่ 41 และตารางที่ 49) แต่กลับมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 65.87 (ตารางที่ 42 และตารางที่ 49) ซึ่งสูงกว่าระดับความรู้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ช่องทางในการแสวงหาความรู้ การรับรู้ และเข้าใจ ในความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน มีค่อนข้างจะจำกัด แต่ในขณะที่มีความจำกัดอยู่นี้ ก็ยังมีการรับรู้โดยผ่านทางบางช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นจากหน่วยงานของทางราชการ หรือสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ ก็ตาม ทำให้คนกลุ่มนี้ มีการพัฒนาระดับทัศนคติโดยพิจารณาให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขึ้นมาได้ และยังสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ ในระดับที่สูงกว่าระดับของความรู้อีกด้วย ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า แม้ว่าประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านจะมีความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้น้อย แต่ก็พิจารณาแล้วว่าเรื่องนี้มีความสำคัญกับตนเองในระดับปานกลาง นั่นเอง อย่างไรก็ดีการที่ผลของการสอบก่อน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ออกมาเช่นนี้ น่าที่จะเป็นเพราะว่า คนกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และในทำนองเดียวกันนี้ ก็ยังไม่สามารถแสวงหา ค้นพบ และพัฒนาปริเขตของการเรียนรู้ทั้ง 3 ประการนี้ ขึ้นมาได้ด้วยตนเอง

ในการวิเคราะห์ผลการสอบก่อน (Pre-test) ของกลุ่มผู้เรียน ด้านความรู้โดยแยกเป็นรายหน่วยการเรียน พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีระดับความรู้ในหน่วยการเรียนที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ น้อยที่สุด (ร้อยละ 23.80) ในหน่วยการเรียนที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถัดมา (ร้อยละ 33.20) และในหน่วยการเรียนที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มากที่สุด (ร้อยละ 43.20) (ตารางที่ 50) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ช่องทางของการรับรู้และเข้าใจในความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร น่าจะเป็นช่องทางที่กว้างที่สุด ในจำนวนช่องทางของการรับรู้ที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ ส่วนในเรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ ก็แคบลงตามลำดับ ดังกล่าวนี้เช่นเดียวกัน

ในการวิเคราะห์ผลการสอบก่อน (Pre-test) ของกลุ่มผู้เรียน ด้านทัศนคติที่เหมาะสมโดยแยกเป็นรายหน่วยการเรียน พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีระดับทัศนคติที่เหมาะสมในหน่วยการเรียนที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ น้อยที่สุด (ร้อยละ 61.20) ในหน่วยการเรียนที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถัดมา (ร้อยละ 66.20) และในหน่วยการเรียนที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มากที่สุด (ร้อยละ 70.20) (ตารางที่ 51) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ด้วยความจำกัดในช่องทางของการรับรู้และเข้าใจดังปริเขตทางด้านความรู้ จึงส่งผลให้ปริเขตทางด้านทัศนคติ มีระดับที่เป็นไปในทำนองเดียวกันนี้ด้วย

ในการวิเคราะห์ผลการสอบหลัง (Post-test) ของกลุ่มผู้เรียน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งด้านระดับความรู้และระดับทัศนคติ เพิ่มสูงขึ้นทั้งหมด (ตารางที่ 91) นอกจากนั้น หากพิจารณาเป็นรายหน่วยการเรียนแล้ว ก็พบว่าทั้งระดับความรู้และระดับทัศนคติในทั้ง 3 หน่วยการเรียน มีระดับที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งหมด เช่นเดียวกัน (ตารางที่ 92 และ ตารางที่ 93) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ผลจากการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ ทำให้กลุ่มผู้เรียนสามารถพัฒนาระดับความรู้และทัศนคติเพิ่มขึ้นมาได้ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ

อย่างไรก็ดี ได้พบความแตกต่างของอันดับเฉพาะทางด้านความรู้ ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปจากผลของการสอบก่อน กล่าว คือ ผลของการสอบหลัง (Post-test) ของกลุ่มผู้เรียน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ในหน่วยการเรียนที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง น้อยที่สุด (ร้อยละ 42.60) ในหน่วยการเรียนที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ ถัดมา (ร้อยละ 56.80) และในหน่วยการเรียนที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร มากที่สุด (ร้อยละ 68.20) (ตารางที่ 92) ในขณะที่อันดับทางด้านทัศนคติ ยังคงเดิมเหมือนทุกประการกับการสอบก่อน ยกเว้นแต่เพียงมีระดับที่เพิ่มมากขึ้น เท่านั้น (ตารางที่ 93) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ในกิจกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การฝึกอบรม ครูผู้สอนได้เน้นเนื้อหาความรู้ในเรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้โดยสามารถยกตัวอย่างให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของกลุ่มผู้เรียน คือ ร้านค้าวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอาจทำให้กลุ่มผู้เรียนมีการรับรู้และเข้าใจได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ดังนั้น จึงทำให้ผลของการสอบหลังในปริเขตทางด้านความรู้ ในหน่วยการเรียนที่ 3 มีคะแนนมากกว่าหน่วยการเรียนที่ 2 ซึ่งทำให้ผลของลำดับตามการสอบก่อนเปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

ในการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย (Compare Means ชนิด Paired-Samples t-test) ของผลของการสอบก่อนและสอบหลัง (Pre-test and Post-test) พบว่า กลุ่มผู้เรียน มีระดับความรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 10.449$; $df = 31$, $p<.01$) (ตารางที่ 94) และในทำนองเดียวกันนี้ ก็มีระดับทัศนคติที่เหมาะสมที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.198$; $df = 31$, $p<.01$) (ตารางที่ 95) เช่นเดียวกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า กิจกรรมการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ที่จัดขึ้น สามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านระดับความรู้และทัศนคติ ที่เพิ่มระดับขึ้นได้จริงตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ

ในการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย (Compare Means ชนิด Paired-Samples t-test) ของผลของการสอบก่อนและสอบหลัง (Pre-test and Post-test) โดยแยกวิเคราะห์เป็นรายหน่วยการเรียน จะพบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกหน่วยการเรียน ($t = 6.752$; $df = 31$, $p<.01$/ $t = 2.697$; $df = 31$, $p<.01$/ และ $t = 6.561$; $df = 31$, $p<.01$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 96) และในทำนองเดียวกันนี้ ก็มีระดับทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกหน่วยการเรียน ($t = 2.117$; $df = 31$, $p<.05$/ $t = 2.443$; $df = 31$, $p<.05$/ และ $t = 2.360$; $df = 31$, $p<.05$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 97) เช่นเดียวกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า กิจกรรมการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ที่จัดขึ้น สามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านระดับความรู้และทัศนคติ ที่เพิ่มระดับขึ้นได้จริง ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ เช่นเดียวกัน

ในขณะที่จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของการแสดงความคิดเห็นอันเป็นคำตอบตามสถานการณ์จำลองที่ยกขึ้นมาเป็นกรณีศึกษาทั้ง 5 กรณี รวมทั้ง จากการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มผู้เรียนระหว่างกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ และภายหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาไปจากโปรแกรมฯ นี้แล้ว พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับของการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่เพิ่มมากขึ้น (ตารางที่ 98 ถึง ตารางที่ 103) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า กิจกรรมการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ที่จัดขึ้น สามารถทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้จริง ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ เช่นเดียวกัน

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปและยืนยันได้ว่า ในภาพรวมของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติ พบว่า ผลลัพธ์ที่ได้ คือ สามารถทำให้กลุ่มผู้เรียนในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ มีการพัฒนาทั้งระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ขึ้นมาได้ ซึ่งปริเขตของการเรียนรู้ทั้ง 3 ประการนี้ กลุ่มผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขได้ ดังที่ ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ (2547: 26) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงหรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาจมองได้ 2 ลักษณะใหญ่ คือ หนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพอปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ และ สอง เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

เมื่อเปรียบเทียบผลของการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในภาพรวมในครั้งนี้ พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548), ศิริมา กิตติบัณฑูร (2544), สุริน คล้ายรามัญ(2543), อารี แก้วสถิตวงศ์ (2538) กล่าวคือ การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้ในปริเขตของการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้นในบริบทของเรื่องต่างๆ ที่งานวิจัยแต่ละชิ้นได้เลือกขึ้นมาศึกษา กล่าวคือ ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548) ใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้ง อบต. ทำให้ชาวไทยกะเหรี่ยงในหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก มีระดับความรู้ ทัศนคติ และมโนธรรมสำนึก เพิ่มขึ้นได้ ศิริมา กิตติบัณฑูร(2544) ใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทำให้เยาวชนหญิงบ้านปรานีมีความรู้ในเรื่องเพศศึกษาเพิ่มขึ้นได้ สุริน คล้ายรามัญ (2543) ใช้กระบวนการฝึกอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม (Social Service Learning) เพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ซึ่งสามารถทำให้ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีมีระดับความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่เพิ่มขึ้นได้ และ อารี แก้วสถิตวงศ์ (2538) ใช้การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถทำให้ประชาชนมีสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มเพิ่มขึ้น

2.2 อภิปรายผลของกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละขั้นตอนที่เกิดขึ้นในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.2.1 ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการวางโครงการ

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักพิพัฒนาการและสำนักปฏิรูปนิยม มาประกอบกับความเชื่อของผู้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษา ผู้เรียน ผู้วางโปรแกรมฯ และกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมฯ รวมทั้งเนื้อหาของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม รวมกันเป็นพื้นฐานทางปรัชญาและแนวความคิดสำหรับการพัฒนาโปรแกรมฯ พื้นฐานสำหรับการวางโครงการทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาและวิเคราะห์แล้วว่ามีความเหมาะสมกับเรื่องที่นำมาเสนอ รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน อันหมายถึง มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นนี้ มากที่สุด

อย่างไรก็ดี ความเชื่อของผู้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษา ผู้เรียน ผู้วางโปรแกรมฯ และกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมฯ ก็มีความสอดคล้องกับความคิดและความเชื่อของนักการศึกษาโดยส่วนใหญ่ที่เชื่อกันว่า การศึกษาสามารถทำให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในชีวิตขึ้นมาได้ ดังนั้น ผู้วางโปรแกรมฯ จึงมีหน้าที่ในการเตรียมการ การจัดหา และมีหน้าที่ในการพัฒนากระบวนการในรายละเอียดตามขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมฯ การนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการประเมินผล อีกด้วย ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ก็คือ เพื่อที่จะเสริมสร้างการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนนี้ ให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งก็คือ เกิดความเจริญงอกงามในชีวิตขึ้นมาได้ นั่นเอง

2.2.2 ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

ในขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความคาดหวังที่จะให้ตนเองและประชาชนทั่วไปคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ได้มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่เพิ่มมากขึ้นจนถึงระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อจะได้ใช้สิ่งที่ได้รับการพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้นี้ ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ต่อไปได้ ในกระบวนการของการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายนี้ ถือได้ว่า เป็นการสำรวจความต้องการ (Needs) อย่างสมบูรณ์แบบ หรือเรียกได้ว่าเป็นความต้องการที่แท้จริง (Read Needs) กล่าวคือ ความต้องการที่แท้จริงนี้ ได้มาจากทั้งความคิดเห็นตามทัศนะของกลุ่มเป้าหมายเอง (Felt Needs) คือ จากตัวแทนประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน และตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Ascribe Needs) คือ ผู้นำชุมชน ครูการศึกษานอกระบบโรงเรียน และนักวิจัย ดังนั้น ผลของการสนทนากลุ่ม คือ สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายนี้ จึงเป็นผลที่สะท้อนจากความต้องการที่แท้จริง (Real Needs) ในการเรียนรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในครั้งนี้ ได้นำไปเสนอ

อย่างไรก็ดี ผลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตในเบื้องต้นของผู้วิจัย ที่พบว่า ประชาชนโดยทั่วไปในหมู่บ้านแห่งนี้ มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะยากจน และมีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นอยู่ที่มีความสุขในระดับหนึ่งตามอัตภาพและตามสถานภาพ เท่านั้น ดังนั้น ด้วยเหตุนี้จึงสามารถจะกล่าวโยงไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มนี้ ยังมิได้มีการนำเอาหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง เพราะจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สังเกตเห็นได้ ก็คือ มีเพียงแค่ 2 คนในหมู่บ้านเท่านั้น ที่พยายามอย่างจริงจังจนพอที่จะอนุมานได้ว่า บุคคลทั้ง 2 นี้ ได้พยายามปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว แต่ในขณะที่ประชาชนคนอื่นๆ ส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ยังมีการปฏิบัติตนตามแนวทางดังกล่าวถึงนี้ ในระดับที่ยังน้อยอยู่ ซึ่งทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ อาจจะมีให้สังเกตเห็นได้บ้างเพียงเล็กน้อยนี้ ก็ด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้ทำอาหารรับประทานเองภายในครอบครัว เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ มีการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพบว่า ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านแห่งนี้ มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง เท่านั้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า การเผยแพร่หลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กลุ่มเป้าหมายนี้ ของทั้งหน่วยงานในภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร คือ ยังไม่สามารถจะให้ความรู้ และกระตุ้นความตระหนักรู้ถึงความสำคัญ จนกลุ่มเป้าหมายหันมายึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติของชีวิตได้ รวมทั้งในอีกด้านหนึ่ง ก็คือ ประชาชนในหมู่บ้านแห่งนี้ ก็ยังไม่มีความสามารถอย่างเพียงพอที่จะสืบหาและแสวงหาความรู้ จนพัฒนาไปสู่ความเชื่อว่าหลักการนี้มีความสำคัญกับชีวิตของตนเอง และตัดสินใจนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วยตนเองได้ อย่างไรก็ดี ตัวอย่างของบุคคล 2 คน ที่พยายามจะดำเนินชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง พฤติกรรมการปลูกพืชผักสวนครัวของประชาชนบางส่วนที่สังเกตพบ ก็อาจจะเป็นเพราะว่า คนกลุ่มนี้เป็นผู้อพยพชาวอีสานที่มาจับจองพื้นที่ในบริเวณหมู่บ้านแห่งนี้ ไว้เพื่อทำการเกษตรกรรมและการอยู่อาศัย และด้วยวิถีชีวิตโดยปกติของชาวอีสานนี้ ก็มักจะมีพฤติกรรมในการปลูกพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ ไว้รับประทานเองอยู่ก่อนแล้ว รวมทั้งยังมีความสามารถในการเสาะแสวงหาพืชผลและสัตว์บางชนิดที่มีอยู่ตามธรรมชาติมารับประทานอยู่แล้วเช่นเดียวกัน ดังนั้น ด้วยวิถีชีวิตโดยปกติเช่นนี้ จึงเรียกได้ว่ามีระดับของความพอเพียงอยู่ก่อนแล้วในระดับหนึ่ง นั่นเอง แต่อย่างไรก็ดี ในพฤติกรรมเชิงปริมาณและคุณภาพในส่วนอื่นๆ ของการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่อยู่นอกเหนือไปจากเรื่องอาหารการกินนี้ ก็สามารถสรุปได้ว่า มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อยจนถึงปานกลาง แต่เพียงเท่านั้น

2.2.3 ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด

ในขั้นตอนนี้ พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ หรือผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปรแกรมฯ นี้ ควรจะเป็นการเสริมสร้างระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 และเมื่อสามารถบรรลุถึงผลที่ปรารถนาให้เกิดขึ้น (Outputs) ในเบื้องต้นนี้แล้ว ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคาดหวังต่อไปอีกระดับหนึ่งว่าอยากที่จะให้เกิดผลที่ตามมา (Outcomes) ด้วย อาทิเช่น การเป็นหมู่บ้านที่ปลอดจากการใช้สารพิษ เป็นต้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ผู้ร่วมสนทนกลุ่มซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญของหมู่บ้านได้พิจารณาเล็งเห็นแล้วว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ น่าจะเป็นประโยชน์กับทุกๆ คนในหมู่บ้านแห่งนี้ ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญทุกคนจึงให้การสนับสนุนพร้อมทั้งยืนยันในวัตถุประสงค์และผลที่ปรารถนาให้เกิด ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ข้างต้นนี้ ส่วนประเด็นที่ผู้ร่วมสนทนาต้องการให้หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านปลอดจากการใช้สารพิษ น่าจะเป็นเพราะว่าในปัจจุบันนี้ คนส่วนหนึ่งในหมู่บ้านได้พิจารณาและตระหนักรู้แล้วว่า การใช้สารเคมีในการเกษตรจะทำให้เกิดโทษที่ตามมามากมาย ทั้งกับเกษตรกรผู้ที่ใช้สารเคมีนั้นเองและผู้ที่บริโภคพืชผลทางการเกษตรที่ผ่านการใช้สารเคมีนี้ด้วย ดังเห็นได้จากการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการของผู้วิจัยกับตัวแทนชาวบ้านท่านหนึ่ง ซึ่งยอมรับว่า การใช้สารเคมีในการเกษตรทำให้เกิดผลที่ไม่พึงประสงค์ขึ้นในร่างกายของเกษตรกร คือ ได้รับสารเคมีนั้นๆ เข้าสู่ร่างกายเสียเอง ทำให้ร่างกายอ่อนแอ และเกิดความแปรปรวนด้วยโรคต่างๆ ที่ตามมา

2.2.4 ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน

ในขั้นตอนนี้ พบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคน ยินดีที่จะให้ความสนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้อย่างเต็มที่ ส่วนทางด้านทรัพยากรบางอย่างที่มีความจำเป็นจะต้องนำมาใช้ในโปรแกรมฯ ผู้นำชุมชนนอกจากจะยินดีที่จะให้ความอนุเคราะห์ในด้านการประสานงานของโปรแกรมฯ กับชาวบ้านด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ทราบแล้ว ยังอาสาในเรื่องการจัดหาสถานที่ การจัดหาอาหารและน้ำดื่ม รวมทั้ง วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดฝึกอบรม อาทิเช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องขยายเสียง ฯลฯ และการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขอรับความสนับสนุนที่อาจจะมีให้กับโปรแกรมฯ อีกด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโปรแกรมฯ นี้ได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ส่วนหนึ่งมาจากผู้รับบริการโดยตรง ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งรูปแบบหนึ่ง คือ กลุ่มเป้าหมายมิใช่เป็นฝ่ายรับแต่เพียงแค่ฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ในกระบวนการของการพัฒนาจะต้องเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ให้ด้วยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ดี การนำโปรแกรมฯ นี้ไปปฏิบัติในหมู่บ้านพันวาล 4 พบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดล้วนแล้วแต่ให้ความสนับสนุนโปรแกรมฯ นี้ทั้งสิ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ทุกคนได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ จึงยินดีที่จะเสียสละทรัพยากรเท่าที่ตนเองจะให้ความช่วยเหลือได้ และยินดีที่จะเสียสละเวลาของตนเองเพื่อมาเข้าร่วมในกิจกรรม ประกอบกับการให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสนับสนุนและความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกันไป ความจำเป็นที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องพยายามระดมความสนับสนุนทางด้านทรัพยากรจากกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนี้ ก็ด้วยเหตุที่ว่าโปรแกรมฯ มักจะมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณที่จะจัดหาสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ด้วยตนเองได้อย่างครบถ้วน เพียงพอ และพร้อมเพียง ด้วยเหตุนี้ จึงจะต้องมีกิจกรรมการขอรับความสนับสนุนในขั้นตอนของโปรแกรมฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Boyle (1981 อ้างถึงใน ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2543: 26) ที่ได้ให้เหตุผลไว้ว่า บุคคลกลุ่มเป้าหมายของโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรต่างๆ เช่น เงิน ความร่วมมือทางวิชาการ จึงทวีความจำเป็นมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เพียงพอต่อความต่อเนื่องของโครงการและคุณภาพของโครงการ ผู้วางโครงการควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ ได้ตัดสินใจให้ความสนับสนุนทางด้านทรัพยากร ซึ่งอาจจะด้วยวิธีการเชิญให้เข้าร่วมในกระบวนการของการวางโครงการ ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจที่ดี และเป็นการเพิ่มระดับของการยอมรับในโครงการดังกล่าวได้ด้วย

2.2.5 ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการสอนและสื่อการสอนขึ้น ประกอบกับการฝึกอบรมครูผู้สอนของโปรแกรมฯ เพื่อให้มีความเข้าใจและสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และพัฒนา ไปปฏิบัติในการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ให้กับกลุ่มผู้เรียนได้ อย่างไรก็ดีทั้งแผนการสอน สื่อการสอน และวิธีการสอนของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยเน้นประเด็นของการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เรียนในกิจกรรมการฝึกอบรมให้มากที่สุด ซึ่งการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายนี้เอง ที่เป็นจุดเด่นประการหนึ่งของคำว่าโปรแกรมฯ ในการศึกษานอกระบบโรงเรียน อันทำให้มีความแตกต่างออกมาอย่างชัดเจนกับคำว่าหลักสูตรในการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ดังเช่นที่ อุ่นตา นพคุณ (2546: 2-3) ได้ให้คำชี้แจงในประเด็นนี้ โดยอ้างถึงความเห็นของ Boyle (1981) และ Boone (1992) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า การให้ความหมายของโปรแกรมฯ หรือการวางโปรแกรมฯ ทั้ง Boyle และ Boone จะให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวความคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเรื่องการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) หรือการให้ผู้เรียนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม (People's Participation) นั่นเอง และนอกจากนั้น ยังได้สรุปเพิ่มเติมอีกว่า การที่โปรแกรมฯ ให้ความสำคัญกับเรื่องของความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือองค์การทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้เอง คือ คุณลักษณะที่เด่นชัดอันทำให้คำว่าโปรแกรมฯ มีความหมายที่กว้างกว่าคำว่าหลักสูตรของการศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ ด้วยเหตุเช่นนี้ การที่ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการสอน สื่อการสอน และวิธีการสอน โดย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สนับสนุนให้กลุ่มผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย การวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเอง การให้คำจำกัดความของคำว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" ที่เป็นของผู้เรียนแต่ละคน ฯลฯ ทั้งหมดนี้ จึงเป็นการยืนยันว่า แผนการสอน สื่อการสอน และวิธีการสอนในโปรแกรมฯ นี้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เรียน และเป็นการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered) อย่างแท้จริง ซึ่งในทำนองเดียวกันนี้เอง ก็อาจจะกล่าวได้ว่า สิ่งนี้ถือเป็นจุดเด่นของแผนการสอนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในครั้งนี้

2.2.6 ขั้นตอนที่ 6 แผนปฏิบัติการ

ในขั้นตอนแผนปฏิบัติการ ก็คือ กระบวนการของกิจกรรมการฝึกอบรมกลุ่มผู้เรียนในโปรแกรมฯ ตามแผนการสอนและสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ผลของกิจกรรมย่อยในขั้นตอนนี้ ประกอบไปด้วยกิจกรรมที่สำคัญ ดังจะได้ยกขึ้นมาอภิปราย ต่อไปนี้ คือ

1) ในกิจกรรมการทดสอบก่อนของผู้เรียน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้น้อย และมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า กลุ่มผู้เรียนน่าจะมีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้อันเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่จำกัด และในระดับของการรับรู้ที่น้อย ทั้งนี้ เพราะเป็นกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ทำให้การศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติไม่สามารถเข้าไปทำหน้าที่พัฒนาความรู้ในเรื่องนี้ให้ได้ อย่างไรก็ดี การที่กลุ่มผู้เรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสูงกว่าระดับความรู้นี้ น่าจะเกิดจากสาเหตุที่ว่า ในจำนวนของช่องทางการรับรู้ในความรู้ที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ ก็น่าที่จะมีบางช่องทางที่กลุ่มผู้เรียนสามารถรับรู้ในข้อมูลข่าวสารในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้บ้าง แม้ว่าจะเล็กน้อยก็ตาม ดังนั้น จึงได้เกิดกระบวนการของการพัฒนาทัศนคติที่เห็นความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ขึ้นมาได้ ทั้งนี้ ก็น่าจะเป็นเพราะความศรัทธาประกอบกับความจงรักภักดีที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นองค์ผู้พระราชทานแนวทางนี้ให้กับประชาชนชาวไทยทุกคน ดังนั้น เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนทุกคนมีความศรัทธาและจงรักภักดีนี้เอง จึงทำให้มีระดับทัศนคติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้สูงกว่าระดับความรู้ได้ กล่าวคือ ทุกคนมีความรู้สึกว่าเรื่องนี้มีความสำคัญกับชีวิตของตนเอง เพราะอาจจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งกับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ในขณะที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้น้อย ซึ่งก็มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความแตกต่างของปริเขตระดับความรู้และทัศนคติ ดังเช่นที่ว่านี้ ซึ่งในประเด็นนี้ มีความสอดคล้องกับผลของการศึกษาของไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548) ที่ชาวไทยกะเหรี่ยงในหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก จังหวัดกำแพงเพชร มีระดับทัศนคติเกี่ยวกับการเลือกตั้ง อบต. ที่สูงกว่าระดับความรู้ ซึ่งในทำนองเดียวกันเองนี้ ก็หมายความว่า ชาวไทยกะเหรี่ยงมีความรู้สึกว่าการเลือกตั้ง อบต. มีความสำคัญกับชีวิตของตนเอง แต่ในขณะที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับที่น้อยกว่า เช่นเดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) ในกิจกรรมการบรรยายจากแผ่นพลิกแสดงข้อมูลความรู้ของครูผู้สอน พบว่า ผู้เรียนทั้งหมดมีความสนใจและตั้งใจฟังการบรรยายภาคความรู้ของครูผู้สอนเป็นอย่างดี สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า รูปแบบและเนื้อหาของสื่อการสอนชนิดนี้ ประกอบกับความสามารถในการนำเสนอของครูผู้สอน สามารถกระตุ้นความอยากรู้และความสนใจของกลุ่มผู้เรียนได้

3) ในกิจกรรมการอภิปรายภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ด้วยเทคนิคการสอนของครูผู้สอนโดยใช้คำถามกระตุ้นการแสดงความคิดเห็นกับภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ จะทำให้กลุ่มผู้เรียนมีความต้องการและสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้ โดยการแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมาได้อย่างชัดเจน ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนการสอนแบบมโนธรรมสำนึก ดังเช่นที่ สุนทร สุนันท์ชัย (2523 อ้างถึงใน ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2548: 388) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนแบบนี้ มีการเสนอสถานการณ์ (รหัส) โดยใช้รูปภาพหรือภาพฉายให้เห็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหา มีการวิเคราะห์อย่างเป็นอิสระโดยวิธีการสนทนา (Dialogue) ระหว่างครูและผู้เรียนโดยไม่มีการชี้นำ เพื่อให้เห็นมูลเหตุของปัญหาอันถูกต้อง นั่นคือ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ และรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งทำให้สามารถมองเหตุและผลของพฤติกรรมได้อย่างชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้กลุ่มผู้เรียนสามารถพัฒนาทัศนคติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกรณีนี้ขึ้นมาได้ นั่นเอง

4) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามบัตรกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนสามารถให้คำจำกัดความของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นของตนเองได้ และสามารถจำแนกได้ว่าประโยคคำพูดใดสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ยังสามารถวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองได้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า เมื่อกลุ่มผู้เรียนผ่านกระบวนการของการสอนในภาคบรรยายของครูผู้สอน ในความรู้ทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้ว จึงทำให้สามารถบอกได้ว่าสิ่งนี้คืออะไร ไกลไปกว่านั้น ก็คือ สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือเศรษฐกิจพอเพียง และอะไรที่ไม่ใช่บ้าง อย่างไรก็ดี การที่ผู้เรียนสามารถวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองได้ น่าจะเกิดจากความรู้ประกอบกับทัศนคติอันเกิดจากความตระหนักรู้ในความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วว่า มีความสำคัญต่อชีวิตของตนเอง ประกอบกับสามารถมองเห็นถึงแนวทางของการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับแนวทางนี้ได้แล้ว จึงทำให้สามารถวางแผนชีวิตในอนาคตของตนเองให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ได้

5) ในกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายตามแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ พบว่า กลุ่มผู้เรียนสามารถอภิปรายแสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอแนวทางการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการสนับสนุนหรือแก้ไขปัญหาตามภาพและเนื้อหาของข่าวที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า กลุ่มผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ว่า การปฏิบัติตนตามแนวทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำอย่างไรบ้างในแต่ละกรณีตามเนื้อหาของข่าวที่นำมาเสนอนั้น นอกจากนั้น ยังได้ตัดสินใจเลือกที่จะปฏิบัติตนตามแนวทางนี้ โดยสามารถออกแบบการสนับสนุนและการแก้ไขได้ในแต่ละกรณีอีกด้วย

6) ในกิจกรรมการสอบหลังของผู้เรียน พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้ปานกลาง และมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน นอกจากนั้น จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มด้วยค่า t-test (Paired Samples Test) สรุปได้ว่า หลังจากการเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ กลุ่มผู้เรียนมีระดับความรู้และทัศนคติที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในอีกด้านหนึ่ง ผลของการเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ก็พบว่า กลุ่มผู้เรียนมีแนวโน้มของการปฏิบัติตนด้วยแนวทางที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เพิ่มมากขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า การฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ สามารถทำให้กลุ่มผู้เรียนได้พัฒนาระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นได้จริง อันเป็นผลให้เกิดความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียนขึ้น ดังกล่าว

7) ในการวิเคราะห์สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการทางด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า การฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ สามารถทำให้กลุ่มผู้เรียนได้พัฒนาระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นได้จริงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ดี พัฒนาการที่เกิดขึ้นภายหลังนี้ น่าที่จะเกิดจากการนำสิ่งที่ได้รับกลับไปจากกระบวนการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ นี้ กลับไปพิจารณาอย่างใคร่ครวญรอบคอบแล้วอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้โดยการพินิจพิเคราะห์ร่วมกับบริบทในชีวิตจริงของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเสื้อผ้า รองเท้า การใช้ยาฆ่าแมลง การเก็บออมเงิน ฯลฯ จากนั้น จึงตัดสินใจได้ด้วยตนเองว่าต้องการที่จะเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้

2.2.7 ขั้นตอนที่ 7 ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการ

ขั้นตอนนี้ ในประเด็นการขยายผลของการฝึกอบรม พบว่า ประชาชนทั่วไปผู้ที่มาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ ส่วนหนึ่งได้นำสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้และพัฒนาไปขยายผลให้กับเพื่อนบ้านและญาติมิตรได้รับทราบ ในขณะที่การประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า กลุ่มผู้เรียนทั้งหมดมีความพึงพอใจกับกิจกรรมการฝึกอบรม และการประเมินผลการจัดโปรแกรมฯ พบว่า มีคุณลักษณะที่สำคัญครบถ้วนทั้ง 5 ประการ คือ มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ตามลำดับ น่าจะเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล่าวมอบหมายด้วยการกำชับให้กลุ่มผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้และพัฒนากลับไปพิจารณาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน และนำไปถ่ายทอดให้กับบุคคลใกล้ตัวได้รับทราบและเรียนรู้ร่วมกันจากการขยายผลนี้ด้วย ส่วนความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในครั้งนี้ น่าจะเกิดจากการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ นี้มีความสมบูรณ์ ลงตัวด้วยประการทั้งปวง ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลการจัดโปรแกรมฯ ในภาพรวมที่พบว่า โปรแกรมฯ มีคุณสมบัติที่ครบถ้วนทั้ง 5 ประการ ตามแนวคิดในการประเมินผลของ Steele (1970 อ้างถึงใน Boyle, 1981: 225; อุ่นตา นพคุณ, 2546: 124; และไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2548: 392) ที่ได้ให้คำแนะนำไว้ว่าควรจะพิจารณาในเรื่องคุณภาพ ความเหมาะสม ประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และความสำคัญ นอกจากนั้น ผลของการประเมินดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ยังมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548: 392) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผลของการประเมินออกมาในทางที่ดี สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เนื้อหาที่โปรแกรมฯ ได้นำเสนอ กิจกรรมการสอน การปฏิบัติงานของครูผู้สอนมีความเหมาะสม ผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความรู้สึกที่ดีต่อโปรแกรมฯ โปรแกรมฯ สามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้เข้าร่วมและชุมชนได้ รวมทั้งยังสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมฯ ได้ด้วยการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในโปรแกรมฯ อย่างคุ้มค่า และโปรแกรมฯ มีคุณค่าที่สำคัญต่อผู้เข้าร่วมและต่อสังคมส่วนรวม

2.2.8 ขั้นตอนที่ 8 การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ

ในขั้นตอนนี้ ได้ใช้วิธีการรายงานให้กับสมาชิกทุกคนในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้รับทราบผลของกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ นี้ นอกจากนั้น ยังได้รายงานผลดังกล่าวนี้ ไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ได้รับทราบด้วย การรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการนี้ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ ดังที่ Boyle (1981 อ้างถึงใน ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2543: 26) ได้ให้คำแนะนำในประเด็นนี้ไว้ว่า เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน การรายงานผลความสำเร็จของโครงการให้กับผู้สนับสนุนได้ทราบ เป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ อย่างไรก็ดี การรายงานควรแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผลสำเร็จที่เกิดขึ้น รวมทั้งความเข้าใจในอุปสรรคและข้อจำกัดของโครงการด้วย ดังนั้น ด้วยขั้นตอนของการรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการนี้ จึงทำให้ผู้รับสารทั้ง 2 ส่วนซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holders) โดยตรงกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้รับทราบและพิจารณาถึงคุณค่าของโปรแกรมฯ ที่จัดขึ้นในครั้งนี้ด้วย

จึงสรุปได้ว่า การนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองปฏิบัติทั้ง 8 ขั้นตอน ประสบกับความสำเร็จเป็นอย่างดี ดังสามารถยืนยันได้จากการเพิ่มขึ้นของระดับความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนด้านเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้เรียนในโปรแกรมฯ นี้ ด้วยเหตุดังกล่าว จึงสามารถสรุปเชื่อมโยงไปได้อีกว่า แนวความคิดในการพัฒนาโปรแกรมฯ ของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แพทริค จี บอยเออล์ (1981) ที่งานวิจัยนี้ ได้เลือกนำมาเป็นแนวทางและนำมาประยุกต์ใช้ ถือได้ว่ามีความเหมาะสมกับการจัดให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี และในประการสุดท้าย โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ยังได้เน้นในเรื่องของการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมที่โปรแกรมฯ ได้นำเสนออีกด้วย อย่างไรก็ดี สิ่งที่เกิดขึ้นโดยภาพรวมจากการนำโปรแกรมฯ ไปปฏิบัตินี้ ก็มีความสอดคล้องกับทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (อ้างถึงใน ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, 2547: 34) เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้แสดงไว้ว่า ไม่ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะถูกพัฒนาหรือตีความหรือขยายความไปอย่างไร แต่เป้าหมายที่สำคัญก็คือ ให้ประชาชนหรือชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ สร้างรากฐานที่แข็งแรงและมั่นคง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงไม่แค่สร้างความมั่นคงทางวัตถุหรือทางกาย ให้คนพอมีพอกินเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจอีกด้วย ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เป็นความหวังในยามที่เรายังต้องเผชิญปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย

ตอนที่ 3 การอภิปรายผลด้านปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3.1 อภิปรายผลด้านปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นไปตามข้อควรพิจารณา 15 ข้อ เกี่ยวกับการวางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพซึ่ง Boyle (1981: 44-51) ได้ให้คำแนะนำไว้ ดังมีรายละเอียด คือ

3.1.1 ครูผู้สอน และนักวิจัยหรือผู้วางโปรแกรมฯ มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อโปรแกรมฯ

ในการกำหนดพื้นฐานสำหรับวางโครงการในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักพิพัฒนาการนิยมร่วมกันกับสำนักปฏิรูปนิยม โดยนำมาพัฒนาร่วมกันกับเนื้อหาของการจัดการเรียนการสอน คือ เศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักพิพัฒนาการนิยม มีความเชื่อโดยสรุปได้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์มิได้เกิดมาดีหรือชั่วร้าย แต่ได้เกิดมาพร้อมๆ กันกับศักยภาพที่ไม่มีที่สิ้นสุดที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป ดังนั้น ความเจริญก้าวหน้านี้ จึงถือเป็นจุดหมายหลากหลายระดับที่เคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมายสูงสุดที่ไม่มีวันจะไปถึง อันหมายความได้ว่า บุคคลจะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ การศึกษาจึงจะต้องเป็นกระบวนการตลอดชีวิต (Life-long Education) เป็นการศึกษาที่ใช้ตัวปัญหาเป็นศูนย์กลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(Problem-Centered) ใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นศูนย์กลาง (Situation-Centered) หรือใช้ประสบการณ์เป็นศูนย์กลาง (Experience-Centered) ดังนั้น จึงถือได้ว่าเป็นการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมไปด้วยพร้อมๆ กัน ในขณะที่ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักปฏิรูปนิยมมีความเชื่อโดยสรุปได้ว่า การศึกษาควรจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยในกระบวนของการจัดการเรียนการสอนจะต้องใช้วิธีการสอนแบบยกมโนธรรมสำนึก (Conscientization) ของผู้เรียนขึ้น เพื่อให้หลุดพ้นไปจากวัฒนธรรมเงียบ (Culture of Silence) และวิธีการเรียนการสอนที่ใช้ระบบการท่องจำโดยที่ไม่มีการคิดใคร่ครวญไตร่ตรอง หรือระบบการศึกษาแบบธนาคาร (Banking System) ดังนั้น การศึกษาจึงอยู่ในฐานะเครื่องมือที่ถูกต้องตามกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงระเบียบของสังคม (Social Order) เมื่อนำปรัชญาของทั้งสองสำนักนี้มาเป็นความเชื่อพื้นฐานของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นนี้ ด้วยการนำเสนอเนื้อหาสาระทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มผู้เรียนในโปรแกรมฯ จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าทั้งครูผู้สอน และนักวิจัยซึ่งอยู่ในสถานะของผู้วางโปรแกรมฯ มีความเชื่อค่านิยม และทัศนคติที่ดีต่อโปรแกรมฯ นี้ โดยมุ่งหวังว่าจะใช้กระบวนการของการศึกษาเพื่อมาพัฒนาความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้เรียนได้ ความเชื่อพื้นฐานดังกล่าวถึงนี้ จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยและคณะ ได้ยึดถือและปฏิบัติอยู่โดยตลอดระยะเวลาของขั้นตอนต่างๆ ในโปรแกรมฯ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Boyle (1981, 44) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาความเชื่อต่างๆ ในการวางโปรแกรมฯ เป็นสิ่งที่ท้าทายและถือเป็นความรับผิดชอบอันยากยิ่งของผู้ทำหน้าที่วางโปรแกรมฯ ทั้งนี้ เพราะกระบวนต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในโปรแกรมฯ ย่อมที่จะต้องถูกกระทบจากความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ไปด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงจะต้องสามารถระบุถึงความเชื่อของตนเองที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้เรียน ผู้วางโปรแกรม และกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมฯ ของตนเองได้

3.1.2 โปรแกรมฯ ที่จัดขึ้นมีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชน

ในขั้นตอนที่ 2 ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในหมู่บ้านพันวาล 4 ได้มีการจัดสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ และนักวิจัยขึ้น ผลของการสนทนาในประการหนึ่งที่พบก็คือ ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านแห่งนี้ มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม อยู่ในระดับน้อยจนถึงปานกลาง แต่อย่างไรก็ดี กลุ่มผู้ร่วมสนทนานี้ มีความคิดเห็นที่ปรารถนาจะให้ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านมีปริเขตทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้ ในระดับที่สูงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชน ดังเช่นที่ Boyle (1981: 44) ได้ให้ความคิดเห็นในประเด็นนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป้าหมายสูงสุดของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก็คือ การทำให้ชาวบ้านได้ค้นพบกับสิ่งที่จะสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับชีวิตของตนเองได้ นั่นก็คือ มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของทั้งตนเองและชุมชน เช่นเดียวกัน นอกจากนั้น ยังอาจจะกล่าวได้ว่า ในขั้นตอนของการสำรวจสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายนี้ ถือเป็นการค้นหาคำตอบของความต้องการ (Needs) ที่สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริง (Real Needs) ซึ่งได้ประมวลมาจากความต้องการที่มาจากความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมาย (Felt Needs) และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามความคิดเห็นของนักวิชาการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายนั้น (Ascribe Needs) จึงเป็นผลให้โปรแกรมฯ ที่จัดขึ้นนี้ มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชนได้อย่างตรงประเด็น

3.1.3 โปรแกรมฯ เปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของโปรแกรมฯ

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ ได้เปิดโอกาสในประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอนของการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย การพิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด การกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน กิจกรรมการฝึกอบรมตามแผนปฏิบัติการ ความเชื่อถือและตรวจสอบได้ของโครงการและการรายงานผลลัพธ์และคุณค่าของโครงการ ซึ่งทั้งหมดนี้ ถือได้ว่าเกือบจะทุกขั้นตอนของกระบวนการการวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลและตรวจสอบได้ นอกจากนั้น ผู้นำชุมชนและชาวบ้านยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในโปรแกรมฯ ในรูปแบบของการให้ความสนับสนุนทางด้านทรัพยากร ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ประกอบในโปรแกรมฯ ในบางประการอีกด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Boyle (1981: 45) ที่ได้กล่าวไว้ว่า มีโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยทั่วไปแต่เพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่ยินยอมให้กลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ การตัดสินใจ หรือการกำหนดความต้องการต่างๆ ดังนั้น แนวคิดของการสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโปรแกรมฯ จึงถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

3.1.4 โปรแกรมฯ ที่จัดขึ้นสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน

ความแตกต่างของผู้เรียนที่พบอย่างชัดเจน อันส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ก็คือ ความแตกต่างด้านการรู้หนังสือของกลุ่มผู้เรียน อันประกอบไปด้วยทั้งผู้ที่รู้หนังสือ (Literacy) และผู้ที่รู้หนังสือน้อย (มิใช่ผู้ที่ไม่รู้หนังสือเลย - - Illiteracy) ซึ่งส่งผลให้กิจกรรมการสื่อสารหรือการแสดงออกทางด้านภาษาด้วยตัวอักษรระหว่างผู้เรียนกับการฝึกอบรม เป็นไปอย่างไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยได้แก้ปัญหานี้ให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยวิธีการจัดให้มีผู้ช่วยเหลือทางด้านการสื่อสารด้วยภาษาโดยผ่านทางตัวอักษรขึ้น อย่างไรก็ดี ในประเด็นนี้ ก็ถือได้ว่าเป็นความแตกต่างของผู้เรียนที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องพยายามออกแบบมาให้กลุ่มผู้เรียนซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นวัยผู้ใหญ่ สามารถลดช่องว่างของความแตกต่างนี้ลงไปให้ได้ และทำให้กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาดำเนินต่อไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ได้ ดังเช่นที่ Boyle (1981: 45) ได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้จะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากกว่าครูผู้สอน นอกจากนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่ดีจะต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้เรียนด้วย ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ว่า ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะไม่เหมือนกับผู้เรียนที่เป็นเด็กๆ ซึ่งเด็กๆ มักจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้ใหญ่ จะมีคุณลักษณะที่แตกต่างหลากหลายกันไปอย่างมากมายตามประสบการณ์ของชีวิตในอดีตและสถานภาพในปัจจุบัน และในประการที่สำคัญก็คือ ความแตกต่างดังกล่าวถึงนี้ มักจะมีความสำคัญต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดให้บริการขึ้นด้วย

3.1.5 โปรแกรมฯ มีการศึกษาข้อมูลต่างๆ จากผู้เรียนและสถานการณ์ของหมู่บ้าน

กล่าวได้ว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ มีการศึกษาข้อมูลจากทั้งตัวผู้เรียนและสถานการณ์ของหมู่บ้าน คือ ใช้ข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ จากหลากหลายแหล่งที่มา ทั้งจากกลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และแม้ว่าตัวผู้วิจัยเองก็ตาม ซึ่งบุคคลทั้งหมดนี้ ได้ร่วมกันสนทนากลุ่ม เพื่อสำรวจสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย พิจารณาและกำหนดผลที่ปรารถนาให้เกิด กำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุน ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวถึงนี้ อยู่ในขั้นตอนของการวางแผนของโปรแกรม (Programme Planning) ดังนั้น วัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้น จึงมีความสอดคล้องกับทั้งตัวผู้เรียนและสถานการณ์ของชุมชนเป็นอย่างดียิ่ง เพราะได้มาจากความต้องการที่แท้จริงของการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนในหมู่บ้านแห่งนี้ ดังเช่นที่ Boyle (1981: 45-46) ได้ให้คำแนะนำในเรื่องนี้ไว้ว่า สิ่งที่ท้าทายนักการศึกษาก็คือ การศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย และนำมาพัฒนาเป็นวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยที่ที่มาของแหล่งข้อมูลมักจะได้มาจากตัวผู้เรียนเอง สภาพแวดล้อมในทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน และขอบเขตของเนื้อหาที่จะนำมาเสนอไว้ในโปรแกรมฯ ดังนั้น การศึกษาข้อมูลจากเพียงแหล่งเดียวเท่านั้น อาจจะไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมฯ ได้

3.1.6 โปรแกรมฯ มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย

ในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น ไปสู่การปฏิบัติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในหมู่บ้านพันวาล 4 ในครั้งนี้ พบว่า มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อยมาก ทั้งนี้ เพราะว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่ หน่วยงานของทางราชการที่รับผิดชอบการให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน หรือแม้แต่ผู้วิจัยและคณะก็ตาม ก็ล้วนแล้วแต่ให้ความสนับสนุนโปรแกรมฯ นี้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ดี อาจจะมีข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องบาง คือ ในเรื่องของข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรทางการเงินและวัสดุอุปกรณ์ที่อาจจะไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมในโปรแกรมฯ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สูงที่สุดได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโครงการวิจัยนี้ ได้รับการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากหน่วยงานผู้ให้งบประมาณการวิจัยที่จำกัดเพียงแค่ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม โปรแกรมฯ ก็พยายามที่จะบริหารจัดการทางด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้ได้เกิดประโยชน์อันสูงสุด ทั้งนี้ ในข้อจำกัดบางประการดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ทางโปรแกรมฯ ก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการขอรับความอนุเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น การขอความอนุเคราะห์ทางด้านพาหนะรถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อและพนักงานขับรถ รวมทั้งครูผู้สอนในโปรแกรมฯ จากศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ในขณะที่วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่จำเป็นต้องใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมฯ ก็ได้ขอความอนุเคราะห์จากชุมชนที่ได้จัดโปรแกรมฯ นี้ขึ้น คือ จากสมาชิกและทรัพย์สินส่วนรวมภายในหมู่บ้านพันวาล 4 นี้เอง ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ เป็นไปตามที่ Boyle (1981: 46) ได้นำเสนอไว้ว่า ผู้วางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจจะต้องประสบกับปัญหาอันเป็นข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ 1) ปรัชญาเกี่ยวกับการวางโครงการมีความขัดแย้งในด้านเนื้อหาที่นำเสนอให้กับกลุ่มเป้าหมายในบางกลุ่ม 2) โปรแกรมฯ อาจจะมีทรัพยากรทางการเงินและวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอที่จะให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มที่มีฐานะในทางเศรษฐกิจต่ำได้ 3) มีความเชื่อในบางลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ให้ความสนับสนุนทางด้านเงินงบประมาณ แต่กลับมีความขัดแย้งกับการจัดลำดับของโปรแกรมฯ 4) มีความเชื่อบางอย่างของกลุ่มเป้าหมายและของชุมชนนั้นๆ 5) มีความเชื่อเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 6) มีความเชื่อโดยส่วนตัวของผู้วางโปรแกรมฯ เอง ในด้านการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา อย่างไรก็ดี สำหรับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในครั้งนี้ ก็ถือได้ว่า มีข้อจำกัดทางด้านบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน้อย ดังนั้นจึงทำให้โปรแกรมฯ ประสบผลสำเร็จในการจัดให้บริการในครั้งนี้เป็นอย่างดี

3.1.7 เกณฑ์ที่โปรแกรมฯ ใช้คัดเลือกผู้เรียนมีความเหมาะสม

เนื่องจากเหตุที่ว่า ในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปสู่การปฏิบัติในหมู่บ้านพันวาล 4 จะต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้จำนวนหนึ่ง แต่ในขณะที่ทางโครงการวิจัยนี้ กลับมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณซึ่งได้รับการสนับสนุนมาเพียงแค่จำนวนหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เท่านั้น ดังนั้น ในการจัดการทดลองจึงจะต้องมีการคัดเลือกกลุ่มผู้เรียนเพื่อเข้ามารับบริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเนื้อหาที่นำไปเรียนรู้และพัฒนาในครั้งนี้ ดังนั้น แม้ว่าทางโปรแกรมฯ จะได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เรียนขึ้นอย่างคร่าวๆ ซึ่งด้วยเกณฑ์ที่เปิดกว้างดังกล่าวนี้ สมาชิกเกือบจะทุกคนในหมู่บ้านถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในการเข้ามาเป็นผู้เรียนในโปรแกรมฯ นี้ได้ แต่อย่างไรก็ดี ทรัพยากรทางด้านงบประมาณที่ทางโครงการวิจัยมีไว้เพื่อการฝึกอบรมในโปรแกรมฯ ก็มีเพียงแค่ประมาณ 50 คน เท่านั้น และประกอบกับมีประชาชนทั่วไปที่ตัดสินใจเข้าร่วมรับบริการนี้ด้วยตนเอง ก็มีเพียงแค่ 40 คน ดังนั้น ด้วยจำนวนนี้จึงเป็นความเหมาะสมลงตัวกันอย่างพอดี ระหว่างงบประมาณของทางโครงการวิจัยและความต้องการที่แสดงไว้โดยความสมัครใจของกลุ่มผู้เรียนเอง เพราะฉะนั้น โปรแกรมฯ จึงคัดเลือกกลุ่มผู้เรียนไว้ เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมเพียงแค่ 40 คน เท่านั้น ทั้งนี้ เพราะทรัพยากรและเวลาของโปรแกรมฯ ที่มีจำนวนจำกัดนั่นเอง ดังมีความสอดคล้องกับความเห็นของ Boyle (1981: 46-47) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ในบางครั้ง ผู้วางโปรแกรมฯ อาจจะพบว่ามีปัญหาและความต้องการที่มากมาย รวมทั้งกรณีที่กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนมากมาย แต่ทรัพยากรและเวลาของโปรแกรมฯ กลับมีจำนวนจำกัด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกหรือการตัดสินใจเลือกตามลำดับความสำคัญขึ้น ซึ่งก็ควรจะให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและกำหนดเกณฑ์ดังกล่าวนี้ร่วมกันด้วย

3.1.8 โปรแกรมฯ มีขั้นตอนการดำเนินการที่ยืดหยุ่นได้

การที่โปรแกรมฯ มีขั้นตอนของการดำเนินการหรือขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนที่มิได้เคร่งครัด จนทำให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้สึกอึดอัด เรียกได้ว่า โปรแกรมฯ นี้มีความยืดหยุ่นได้ และมีความเป็นพลวัตร คือ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ อาทิเช่น ตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) มิได้ กำหนดให้มีกิจกรรมนันทนาการใดๆ ไว้ในขั้นตอนของแผนปฏิบัติการหรือกิจกรรมการฝึกอบรมเลย แต่เมื่อครูผู้สอนได้พิจารณาแล้วเห็นว่าในช่วงบ่าย หลังจากที่กลุ่มผู้เรียนได้รับประทานอาหารกลางวันเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีอาการที่อาจจะง่วงหรือเหนื่อยล้ากับการอบรมเนื้อหาได้ ดังนั้น จึงได้นำเสนอกิจกรรมให้กับกลุ่มผู้เรียน โดยการนำกลุ่มผู้เรียนร้องเพลง ตบมือและเต้นประกอบจังหวะ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้นำมาสอนนี้ ซึ่งการยืดหยุ่นได้ หรือการปรับเปลี่ยนแปลงได้นี้ สามารถทำได้อย่างเหมาะสม ลงตัว และสวยงาม จึงสามารถทำให้กิจกรรมของการฝึกอบรมกลับเข้าสู่บรรยากาศของการเรียนการสอนโดยปกติ และกลุ่มผู้เรียนทุกๆ คน มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่งได้ นอกจากนั้น ยังมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ในอีกกรณีหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือ โดยปกติแล้ว แผนการสอนกำหนดให้ตัวผู้เรียนแต่ละคนให้เป็นผู้ที่อ่านและเขียนข้อความที่ต้องการจะสื่อสารระหว่างเนื้อหาของกิจกรรมการฝึกอบรมกับผู้เรียนแต่ละคนด้วยตนเองเท่านั้น แต่ในสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ก็คือ มีกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เรียนบางคนที่รู้หนังสือน้อย ดังนั้น จึงไม่สามารถทำการสื่อสารดังกล่าวนี้ ได้อย่างคล่องแคล่ว จนโปรแกรมฯ จะต้องแก้ปัญหาด้วยการจัดให้มีผู้ช่วยเหลือทางด้านทักษะทางภาษาให้กับคนกลุ่มนี้ ด้วยวิธีการช่วยอ่านให้ฟัง และการรับฟังความคิดเห็นของคนกลุ่มนี้ แล้วจึงช่วยเขียนประโยคที่ต้องการจะสื่อสารออกมาแทนให้กับพวกเขา ด้วยวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นเช่นนี้ ก็สามารถทำให้กิจกรรมการฝึกอบรมในขั้นตอนของแผนปฏิบัติการสามารถดำเนินต่อไปอย่างราบรื่นได้ อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับความเห็นของ Boyle (1981: 47) ที่ได้ให้คำแนะนำไว้ว่า แนวคิดที่มีความสำคัญในการพัฒนาโปรแกรมฯ ก็คือ ความยืดหยุ่นได้ และความเป็นพลวัตร คือ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีความยุ่งยากที่จะกำหนดและควบคุมให้โปรแกรมฯ ดำเนินไปตามเป้าหมายหรือกระบวนการที่ได้วางเอาไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติโปรแกรมฯ ก็จะต้องมีลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความราบรื่น และสอดคล้องกันกับสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ทั้งในด้านทรัพยากรหรือประเด็นปัญหาในแง่ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

3.1.9 บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้

กล่าวได้ว่า ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของทางราชการที่รับผิดชอบการจัดให้บริการในเรื่องนี้ คือ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ครูผู้สอน กลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน รวมทั้งคณะของผู้วิจัยเอง ก็ล้วนแล้วแต่ให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมฯ ในครั้งนี้ ทั้งนี้เพราะเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้แล้ว ดังที่สามารถยกตัวอย่างข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นอันน่าประทับใจไปแล้วว่า คุณยายคนหนึ่งในหมู่บ้านได้แสดงพฤติกรรมของความสนับสนุนการจัดโปรแกรมฯ นี้อย่างเต็มที่ ด้วยการนำกล้วยหอมมามอบให้กับคณะผู้วิจัย 1 หวี ในวันแรกที่โปรแกรมฯ ได้จัดการสนทนากลุ่มขึ้นในหมู่บ้าน ความสนับสนุนดังกล่าวถึงทั้งหมดข้างต้นนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Boyle (1981: 47-48) ที่กล่าวไว้ว่า แนวคิดเรื่องความถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ ถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอันจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ในหลายๆ กรณีในกระบวนการของการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนั้น ยังจะต้องเกิดขึ้นในหลายๆ ระดับอีกด้วย กล่าวคือ ผู้วางโปรแกรมฯ จะต้องทำให้ตนเองได้รับการยอมรับจากกลุ่มเป้าหมาย ในขณะที่โปรแกรมฯ ก็จะต้องได้รับการยอมรับจากชุมชนนั้นๆ ด้วย และด้วยเหตุเช่นนี้ โปรแกรมฯ ดังกล่าว ก็จะต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย จึงจะสามารถประสบกับความสำเร็จได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.10 กิจกรรมของโปรแกรมฯ ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากการสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการอภิปรายร่วมกัน

ในขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของแผนปฏิบัติการหรือกิจกรรมการฝึกอบรม ซึ่งใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย การอภิปรายแสดงความคิดเห็นกับภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ภาพและเนื้อหาของข่าวในหนังสือพิมพ์ การคิด การตัดสินใจ และการวางแผนชีวิตในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้กลุ่มผู้เรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากการสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การซักถาม และการอภิปรายร่วมกันได้ ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวถึงนี้ จะเกิดขึ้นกับตัวของผู้เรียนแต่ละคนโดยตรง ดังเช่นที่ Boyle (1981: 48) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า การเรียนรู้ ก็คือ การรับแบบแผนทางด้านพฤติกรรมใหม่โดยทางประสบการณ์ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวถึงนี้ ก็รวมไปถึงวิธีคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติด้วย ดังนั้น การเรียนรู้จะต้องมิได้เกิดขึ้นที่ตัวของครูผู้สอน แต่จะต้องเกิดขึ้นที่ตัวของกลุ่มเป้าหมายเอง หลักการที่สำคัญในเรื่องนี้ จะต้องถูกนำมาใช้ เพื่อทำให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความเข้าใจ หรือกล่าวโดยสรุป ก็คือ กลุ่มผู้เรียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้วางโปรแกรมฯ ในการทำหน้าที่คัดเลือกและจัดกิจกรรมเพื่อใช้ในการเสริมสร้างประสบการณ์ต่างๆ โดยที่จะต้องให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้นี้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการสังเกต การฟัง การคิด การเขียน การตั้งคำถาม และการร่วมกันอภิปราย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวถึงทั้งหมดนี้ ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นที่จะต้องออกแบบมาไว้ในโปรแกรมฯ ทั้งสิ้น

3.1.11 โปรแกรมฯ เลือกใช้วิธีการสอน (Method) เทคนิค(Technique) และอุปกรณ์ประกอบในการเรียนการสอน (Devices) ที่เหมาะสม

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ ได้ใช้วิธีการสอนแบบการบรรยายและการอภิปรายแสดงความคิดเห็นโดยเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นในหลากหลายชนิดประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โปรแกรมฯ ได้เลือกใช้เทคนิคในการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการถามคำถามกระตุ้น ซึ่งมุ่งหวังให้เกิดความตระหนักรู้ขึ้นในกลุ่มผู้เรียนให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายแสดงความคิดเห็นจากภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ภาพและเนื้อหาของข่าวในหนังสือพิมพ์ หรือการมอบหมายให้ผู้เรียนวางแผนชีวิตในอนาคตอีก 5 ปีข้างหน้าของตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Boyle (1981: 48-49) ที่ได้กล่าวไว้ว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน คือ จะต้องพิจารณาว่าวิธีการสอน เทคนิคการสอน และสื่อการสอนใด มีความเหมาะสมมากที่สุด แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ยากที่จะพยายามค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดได้ก็ตาม แต่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปรแกรมฯ ก็จะต้องนำเสนอสิ่งที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่มีความสามารถจะจัดหามาได้ ทั้งนี้ โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ คือ วัตถุประสงค์ของการเรียน ความสนและคุณลักษณะอื่นๆ ของผู้เรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ความพร้อมของเครื่องมือและทรัพยากรต่างๆ และความสนใจหรือความถนัดของผู้วางโปรแกรมฯ เอง ดังนั้น เพื่อให้การวางโปรแกรมฯ ได้เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ผู้วางโปรแกรมอาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาวิธีการสอน เทคนิคการสอน และอุปกรณ์การสอนหลายๆ ชนิดมาใช้ประกอบร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ที่ตั้งใจให้เกิดขึ้นทั้งในด้านการคิด การวิเคราะห์ การฝึกปฏิบัติ ความเข้าใจอันแจ่มแจ้ง และการวิพากษ์วิจารณ์ได้ของผู้เรียนให้ได้ในระดับที่มากที่สุด

3.1.12 โปรแกรมฯ ได้แจ้งให้ประชาชนโดยทั่วไปในหมู่บ้านเข้าใจเหตุผลของการจัดโปรแกรมฯ ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในหมู่บ้านมีความรู้สึกยินดีและให้ความร่วมมือ

การประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน ใช้วิธีการขอความอนุเคราะห์กลุ่มผู้นำชุมชน ทั้งที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการและตำแหน่งตามธรรมชาติ ได้ร่วมมือกับทางโปรแกรมฯ นำเอาข้อมูลข่าวสารนี้ไปเผยแพร่ให้กับทุกๆ คนในหมู่บ้าน อย่างไรก็ดี ด้วยวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระของสารนี้ ด้วยการประชาสัมพันธ์โดยผ่านสื่อ คือ กลุ่มผู้นำชุมชน ก็สามารถจะไปถึงผู้รับสาร คือ ประชาชนทั่วไปโดยส่วนใหญ่ในหมู่บ้านได้ แม้ว่าจะไม่ใช่ในจำนวนทั้งหมดทุกคนก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าประชาชนทั่วไปโดยส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน มีความเข้าใจเหตุผลของการจัดโปรแกรมฯ มีความรู้สึกยินดีและให้ความร่วมมือ ด้วยความตระหนักรู้ถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น (Outputs) และเกิดขึ้นตามมา (Outcomes) จากการจัดโปรแกรมฯ ในครั้งนี้ ดังเช่นที่ Boyle (1981: 49) ได้ให้คำแนะนำในประเด็นนี้ไว้ว่า เป็นเรื่องโดยปกติที่โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องมีโครงการอื่นๆ มาเปรียบเทียบในเชิงการแข่งขันในการจัดให้บริการ ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโปรแกรมฯ ให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อให้โปรแกรมฯ ที่จัดขึ้น มีความสัมพันธ์ที่ดี ได้รับความนิยม และสามารถสื่อสารกับชุมชนได้ อย่างไรก็ดี การประชาสัมพันธ์นี้ อาจจะใช้วิธีการต่างๆ อาทิเช่น การจัดอภิปรายอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชน หรือใช้การประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการชนิดอื่นๆ ก็ได้เช่นเดียวกัน การเลือกช่องทางในการสื่อสารและเทคนิคต่างๆ เหล่านี้มาใช้ ก็เพื่อที่จะให้แน่ใจได้ว่าการประชาสัมพันธ์ของโปรแกรมฯ สามารถส่งสารเข้าไปถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ ก็เพื่อต้องการจะเพิ่มระดับความน่าเชื่อถือที่โปรแกรมฯ และรวมไปถึงความสามารถในการตรวจสอบได้ของโปรแกรมฯ ประกอบด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.13 ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในครั้งนี้ ได้ขอความสนับสนุนทางด้านทรัพยากรจากทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป ที่ได้ให้ความสนับสนุนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการเสียสละเวลาโดยการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือให้ความอนุเคราะห์ทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ รวมทั้งทางด้านสถานที่ด้วย ในอีกด้านหนึ่ง โปรแกรมฯ นี้ ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดียิ่ง จากหน่วยงานของทางราชการที่ทำหน้าที่จัดให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในพื้นที่แห่งนี้ คือ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์กับทางโปรแกรมฯ ทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ รวมทั้งพาหนะที่ใช้ในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ของกลุ่มเป้าหมายบนเส้นทางที่ทุรกันดาร ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า โปรแกรมฯ มีกระบวนการของการขอรับความสนับสนุนทางด้านทรัพยากรจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภายในชุมชนเอง หรือภายนอกชุมชนก็ตาม อย่างไรก็ดี การให้ความสนับสนุนดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ คงจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากกลุ่มผู้นำชุมชนและหัวหน้าของหน่วยงานราชการดังกล่าวถึงนี้ มิได้มีความเห็นที่สอดคล้องกับโปรแกรมฯ และตัดสินใจให้การสนับสนุนการจัดโปรแกรมฯ นี้ ในลำดับแรก ดังเช่นที่ Boyle (1981: 50) ได้ให้ความคิดเห็นในประเด็นนี้ไว้ว่า มีแนวโน้มของประชาชนที่จะเข้ารับการศึกษาต่อเนื่องที่เพิ่มขึ้น ในฐานะที่เป็นทางเลือกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะใช้แก้ไขปัญหาและความต้องการต่างๆ ของพวกเขาได้ ด้วยเหตุเช่นนี้ โปรแกรมฯ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรทางการเงินอย่างเพียงพอ แม้ว่าในประเด็นนี้อาจจะเป็นเรื่องยากก็ตาม อย่างไรก็ดี ผู้วางโปรแกรมฯ ก็จะต้องจัดหาทรัพยากรที่มีความจำเป็นต้องใช้ต่างๆ เข้ามาให้ได้ เพื่อจะสามารถจัดโปรแกรมฯ ได้อย่างมีคุณภาพต่อไป ดังนั้น ในกระบวนการของการพัฒนาโปรแกรมฯ จึงต้องมีการขอรับความสนับสนุนและการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โปรแกรมฯ มีทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้อย่างเพียงพอได้ ดังนั้น วิธีการที่ดีประการหนึ่ง ก็คือ การเชิญผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการต่างๆ ของโปรแกรมฯ ให้ได้ ก็จะเป็นสิ่งที่ดี เพราะด้วยวิธีการนี้ จะทำให้สามารถสร้างความเข้าใจอันดี และการยอมรับให้เกิดขึ้นมาได้

3.1.14 โปรแกรมฯ มีวิธีการประเมินผลที่เหมาะสม

การประเมินผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ เลือกใช้วิธีการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญใน 2 แหล่งประกอบกัน คือ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ อันประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้วิจัย และข้อมูลการเขียนแสดงความคิดเห็นต่อการฝึกอบรมของโปรแกรมฯ ของกลุ่มผู้เรียน ในประเด็นของการประเมินผลที่สำคัญใน 5 ประการ ซึ่งสรุปได้ว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ ถือว่ามีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญ อย่างไรก็ดี การที่โปรแกรมฯ เลือกใช้วิธีการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการเช่นนี้ ก็ด้วยเหตุผลที่คำนึงถึงเรื่องความประหยัด ทั้งทางด้านงบประมาณและทางด้านเวลา นอกจากนั้น การแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holders) โดยตรงกับการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ยังถือได้ว่ามีความถูกต้องแม่นยำ เพราะเป็นผู้ที่เข้าร่วมอยู่ในกระบวนการของการจัดโปรแกรมฯ ในครั้งนี้ ด้วยตนเองโดยตรง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงมีความน่าเชื่อถือที่สูง ส่วนทางด้านอคติ อันอาจจะเกิดจากทัศนะโดยส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญต่างๆ เหล่านี้ ก็น่าที่จะมีน้อยมาก เพราะเป็นที่น่าสังเกตได้ว่า จากการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ก็พบว่า ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญทุกๆ ประเภท ล้วนแล้วแต่ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันทั้งสิ้น ดังเช่นที่ Boyle (1981: 50-51) ได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องวิธีการประเมินผลโปรแกรมฯ นี้ไว้ว่า ผู้วางโปรแกรมฯ มีหน้าที่จะต้องพัฒนาแนวทางการประเมินผล ซึ่งหากใช้วิธีการอย่างเป็นระบบและเป็นทางการก็อาจจะทำให้เกิดความยุ่งยากและสิ้นเปลืองได้ ในขณะที่หากเลือกใช้วิธีการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ ก็อาจจะมีคำถามเกิดขึ้นตามมาในภายหลังในเรื่องความถูกต้องแม่นยำได้ เช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้วางโปรแกรมจึงมีหน้าที่จะต้องตัดสินใจให้ได้ว่าจะเลือกใช้วิธีการประเมินผลในรูปแบบใด จึงจะมีความเหมาะสมมากที่สุด

3.1.15 โปรแกรมฯ มีการประชาสัมพันธ์ผลของการจัดกิจกรรมให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้รับทราบ

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้เลือกใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผลของการจัดกิจกรรมให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ โดยใช้วิธีการอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ โปรแกรมฯ ได้แจ้งผลให้กับกลุ่มผู้นำชุมชนด้วยการรายงานโดยวาจาแบบตัวต่อตัว ในขณะที่ได้แจ้งผลให้กับประชาชนทุกคนในหมู่บ้านได้รับทราบโดยผ่านทางการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และในประการสุดท้าย ได้แจ้งผลให้กับหน่วยงานที่ได้ให้ความสนับสนุนจากภายนอก คือ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ ด้วยการจัดทำเป็นหนังสือรายงานผลและขอบคุณในความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ที่มีให้กับการจัดโปรแกรมฯ ในครั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันว่าสิ่งที่โปรแกรมฯ ได้ดำเนินการไปทั้งหมดแล้วนี้ ถือได้ว่ามีความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายในหมู่บ้านพันวาล 4 นี้ เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Boyle (1981: 51) ที่ได้กล่าวในประเด็นนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า มีความจำเป็นที่ผู้วางโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องรายงานผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นให้กับหน่วยงานที่ได้ให้การสนับสนุนทางด้านการเงินหรือผู้ที่มีความสำคัญในพื้นได้รับทราบ ทั้งนี้ เพื่อที่จะสร้างความรู้สึกว่าสิ่งที่โปรแกรมฯ ได้ดำเนินการไปนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับวิธีการต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ ก็มีหลากหลายมากมาย ตั้งแต่วิธีการที่มีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ คือ การรายงานแบบตัวต่อตัว ไปจนถึงวิธีการที่มีรูป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบอย่างเป็นทางการ คือ การจัดทำเป็นรายงานการวิจัย ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้วางโปรแกรมฯ ก็มีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องเลือกนำเสนอเนื้อหาและสื่อที่มีความเหมาะสมให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความจำเป็นจะต้องไปรับทราบกับการรายงานผลของกิจกรรมในครั้งนี้

3.2 อภิปรายผลด้านอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มี 6 ข้อ ดังมีรายละเอียด คือ

3.2.1 ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ 1 วัน สั้นเกินไป

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น มีแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ที่ใช้สำหรับการฝึกอบรมกลุ่มผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 หน่วยการเรียน ใช้ระยะเวลาเฉพาะในกระบวนการฝึกอบรม ไม่นับรวมระยะเวลาของการทดสอบก่อน (Pre-test) และทดสอบหลัง (Post-test) รวมทั้งสิ้นเพียง 6 ชั่วโมง หรือ 1 วัน เท่านั้น โดยแบ่งออกเป็นช่วงเช้าและช่วงบ่าย ทั้งนี้สาเหตุที่เลือกใช้ระยะเวลาเพียงแค่ 1 วัน ก็ด้วยเหตุที่ว่าโดยความเชื่อและความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัยแล้ว การฝึกอบรมของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ควรจะรบกวนหรือกระทบกระเทือนกับการดำเนินชีวิตประจำวันโดยปกติของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ กลุ่มผู้เรียนจะต้องเสียสละเวลาในการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อมาเข้ารับการฝึกอบรมจากโปรแกรมฯ นี้ อันทำให้ต้องสูญเสียรายได้ และสูญเสียโอกาสในทางเศรษฐศาสตร์ของการหารายได้เพื่อมาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวไป นอกจากนั้น โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นนี้ ยังมิได้มีการชดเชยค่าเสียโอกาสในทางเศรษฐศาสตร์ในส่วนนี้ให้กับกลุ่มผู้เรียนด้วย ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุที่ว่าทางโปรแกรมฯ มิได้มีนโยบายและงบประมาณเพื่อการนี้ ดังนั้น กลุ่มผู้เรียนที่สมัครใจมาเข้ารับการฝึกอบรม ก็จะต้องเสียสละแลกเปลี่ยนโอกาสในชีวิตของตนเอง 1 วัน กับผลประโยชน์ที่จะได้รับกลับไปจากโปรแกรมฯ คือ การเรียนรู้และพัฒนาในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วยตนเองเท่านั้น ซึ่งตามแนวทางนี้ ถือได้ว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548: 405) เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องคำนึงถึงการรบกวนเวลาในการดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมายให้กระทบกระเทือนน้อยที่สุด แม้ว่ากลุ่มผู้เรียนในบางส่วนจะมีความคิดเห็นว่าระยะเวลาของการฝึกอบรมมีน้อยเกินไปก็ตาม แต่ในประเด็นนี้ ก็คงจะถือว่าเป็นความจำเป็นที่โปรแกรมฯ หลีกเลี่ยงได้ยาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.2 ครูผู้สอนมีเวลาในการเตรียมตัวกับวิธีการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนในระยะสั้น

ในประเด็นนี้ ถึงแม้ว่าจะมีกิจกรรมการฝึกอบรมครูผู้สอนขึ้นแล้วก็ตาม แต่กิจกรรมการสอนตามแผนการสอน (เครื่องมือชุดที่ 3) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น มีกิจกรรมบางลักษณะที่ครูผู้สอนไม่คุ้นเคย หรือมิได้ใช้วิธีการสอนแบบนี้ในการทำหน้าที่ครูการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยปกติ อาทิเช่น การแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์กับภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบ ซึ่งในกิจกรรมนี้ ครูผู้สอนจะต้องใช้ทักษะในการสร้างประเด็นคำถาม เพื่อถามต่อยอดออกไปจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เรียนที่ตอบออกมาในแต่ละขั้นตอน แต่ละคำถาม แม้ว่าผู้วิจัยจะได้พัฒนาแนวทางของคำถามไว้ในแผนการสอนอย่างคร่าวๆ แล้วก็ตาม แต่ในกระบวนการของกิจกรรมการเรียนการสอนจริง การควบคุมให้กลุ่มผู้เรียนแสดงความคิดเห็นไปตามแนวทางที่ภาพวาดแสดงการเปรียบเทียบต้องการที่จะให้กลุ่มผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้นั้น เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากลำบากมาก ดังนั้น ครูผู้สอนที่จะมาทำหน้าที่นี้ได้เป็นอย่างดี ก็จะต้องใช้ระยะเวลาในการเตรียมตัว ซักซ้อม กับวิธีการสอนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในแผนการสอนนี้อย่างพอสมควรด้วย จึงจะสามารถพัฒนาทักษะการสอนตามแนวทางดังกล่าวนี้ ได้อย่างคล่องแคล่วและเป็นธรรมชาติ จึงจะเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพด้านการสอนด้วยวิธีนี้ขึ้นมาได้ ในประเด็นนี้ ถือได้ว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548: 406) เช่นเดียวกัน กล่าวคือ หากเป็นไปได้ ในการจัดกิจกรรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกครั้ง ควรจะต้องมีระยะเวลาในการฝึกอบรมชี้แนะ ครูผู้สอนให้มากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ครูผู้สอนคุ้นเคยและสามารถใช้วิธีการสอนในรูปแบบที่โปรแกรมฯ กำหนดขึ้น ได้อย่างเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

3.2.3 มีผู้เรียนบางคนที่อ่านและเขียนหนังสือไม่คล่อง

ภาระหน้าที่หลักที่เป็นพื้นฐานของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ก็คือ การสอนให้ผู้เรียนสามารถอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น กล่าวคือ ด้านการอ่าน จะต้องสามารถอ่านข้อความที่เป็นประโยคพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ อาทิเช่น อ่านฉลากยา อ่านหนังสือพิมพ์ อ่านหนังสือเพื่อสืบหาความรู้ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในชีวิตอย่างง่ายๆ ได้ เป็นต้น ส่วนด้านการเขียน ผู้เรียนจะต้องสามารถเขียนประโยคง่ายๆ เพื่อสื่อสารสิ่งที่ตนเองต้องการจะส่งสารนั้นไปยังผู้อื่นได้ อาทิเช่น สามารถเขียนจดหมายได้ กรอบแบบฟอร์มของทางราชการหรือหน่วยงาน เช่น ธนาคาร เมื่อไปติดต่อทำธุรกรรมได้ เป็นต้น และในประการสุดท้าย การคิดเลขเป็นหมายถึง ผู้เรียนจะต้องสามารถคิดเลขง่ายๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เช่น การซื้อของขายของ การคำนวณในรูปแบบพื้นฐานในแบบต่างๆ ได้ เป็นต้น อย่างไรก็ดี สิ่งที่พบในการจัดกิจกรรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นในครั้งนี้ ก็คือ มีผู้เรียนบางคนที่อ่านและเขียนหนังสือไม่คล่อง กล่าวคือ ทักษะในการอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น ของคนกลุ่มนี้ไม่ถึงกับจะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นผู้ไม่รู้หนังสือ (Illiteracy) เลย แต่ก็ถือได้ว่าเป็นผู้รู้หนังสือน้อย ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้หาทางแก้ไขปัญหานี้ ด้วยการมอบหมายให้ครูผู้สอนที่มิได้อยู่ระหว่างการทำหน้าที่สอน ผู้ช่วยนักวิจัย และพนักงานขับรถของโปรแกรมฯ ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ เพื่อให้สามารถสื่อสารทางตัวอักษรกับกิจกรรมการฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้อย่างราบรื่น อย่างไรก็ดี ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในทุกๆ ครั้ง หากมิได้เป็นโปรแกรมฯ ที่สอนเรื่องการอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น โดยพื้นฐานแล้ว ผู้จัดโปรแกรมฯ ก็ควรที่จะต้องเตรียมหาวิธีการเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหานี้อย่างรอบคอบและรัดกุม สำรองไว้ด้วย เพราะตามธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายที่มารับบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องประกอบไปด้วยทั้งคนที่รู้หนังสือ (Literacy) และผู้ไม่รู้หนังสือ (Illiteracy) ประกอบกัน

3.2.4 ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในช่วงฤดูฝน

ในการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้านพันวาล 4 ในครั้งนี้ เป็นช่วงเวลาระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2552 รวมระยะเวลาของการเก็บข้อมูลในภาคสนาม รวม 3 เดือน ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูฝนพอดี ดังนั้น จึงทำให้มีปัญหาด้านอุปกรณ์และสื่อการสอนต่างๆ เกิดการชำรุด เสียหาย จากน้ำฝนที่เปียกใส่ ในประเด็นนี้ จากผลการวิจัยของไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548: 406) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การจัดกิจกรรมของโปรแกรมฯ ในช่วงฤดูฝน ถือว่าไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ได้รับผลกระทบที่เกิดจากความยากลำบากในการเดินทาง ประกอบกับวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ อาจเปียกน้ำฝน เสียหายได้ อย่างไรก็ดี การที่ผู้วิจัยเลือกจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นในระยะเวลาดังกล่าวนี้ ก็ด้วยเหตุที่ว่า มีความจำเป็นด้านระยะเวลาของการทำวิจัย ที่จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในปีงบประมาณ 2552 ให้ได้ทันเวลา ดังนั้น ด้วยตารางของการออกแบบและวางแผนงานการวิจัย (Research Planning) ที่ได้กำหนดกิจกรรมต่างๆ ของการวิจัยไว้อย่างเคร่งครัด ดังนั้น กระบวนการเก็บรวมรวมข้อมูลในภาคสนาม ด้วยการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ จึงไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงไปจากปัญหาดังกล่าวนี้ได้ อย่างไรก็ตาม หากมีความเป็นไปได้แล้ว ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นในพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย ควรจะหาทางหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมในช่วงฤดูฝน หรือหากกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ก็ควรจะหาวิธีการป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับอุปกรณ์และสื่อการสอน รวมทั้งวิธีการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นประกอบไว้ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.5 อุปสรรคด้านการเดินทางของคณะผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งอยู่นอกพื้นที่ของหมู่บ้าน

ในการเดินทางเพื่อเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามและการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในหมู่บ้านพันวาล 4 ผู้วิจัยและคณะจะต้องใช้เวลากว่า 2 ชั่วโมงกับการเดินทางในระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตรซึ่งเป็นระยะทางที่หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างไปจากถนนเพชรเกษม ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร นอกจากนั้น ตลอดระยะทางดังกล่าวนี้ยังเป็นเส้นทางที่ทุรกันดาร เป็นหลุมเป็นบ่อ ทางดินซึ่งเละเลียบไปตามไหล่เขาและร่องเขา ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะใช้พาหนะรถยนต์โดยทั่วไปเพื่อเข้าไปสู่สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของผู้รับบริการเช่นนี้ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงควรที่จะขอความอนุเคราะห์ สนับสนุน ทางด้านทรัพยากร จากหน่วยงานที่สามารถให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ ได้บ้าง ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพฯ และทางศูนย์ฯ ก็ได้แสดงความกรุณาอย่างยิ่งกับผู้วิจัย คือ อนุญาตให้ใช้รถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ พร้อมพนักงานขับรถได้ แต่ผู้วิจัยจะต้องรับผิดชอบค่าน้ำมันและค่าเบี้ยเลี้ยงของพนักงานขับรถเอง ซึ่งผู้วิจัยก็มีความยินดีและเต็มใจอย่างยิ่งกับความอนุเคราะห์ที่ได้รับมาดังกล่าวนี้ อย่างไรก็ดีพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมายของการให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนมักจะเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายๆ กันดังกล่าวนี้ ดังนั้น ผู้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงควรจะต้องสืบหาความอนุเคราะห์และความสนับสนุนที่อาจจะมีให้ได้จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งในภาครัฐ เอกชน หรือภาคองค์กรประชาชนเองก็ตาม ซึ่งในประเด็นนี้ ก็มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ (2548: 406) ที่ได้จัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงและบางแห่งมีความชันมาก ดังนั้น จึงมีปัญหาด้านการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ที่จะต้องใช้รถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อบนเส้นทางที่เป็นโคลน จนถึงขนาดที่ต้องใช้วิธีการเดินเท้าแทน

3.2.6 การประชาสัมพันธ์ของโปรแกรมฯ ไปยังสมาชิกในหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึง และล่าช้าจนเกินไป

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้นในหมู่บ้านพันวาล 4 มีวิธีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของการจัดกิจกรรมต่างๆ ไปสู่ประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน ผ่านทางผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ ทั้งที่เป็นผู้นำที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการของทางราชการ และผู้นำที่มีตำแหน่งตามธรรมชาติ อย่างไรก็ดี พบว่า การประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการใช้สื่อ คือ ตัวผู้นำชุมชนนี้ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้เรียนที่มาเข้าร่วมการฝึกอบรมบางคน ที่ได้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า มีความต้องการจะให้เยาวชนในครัวเรือนของตนเองได้มาเข้าร่วมด้วย แต่สาเหตุที่มิได้ชักชวนเยาวชนให้มาด้วย ก็เพราะว่ายังไม่ทราบว่าการฝึกอบรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในโปรแกรมฯ จะเป็นอย่างไร มีรายละเอียดอย่างไรบ้าง รวมทั้งจะได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากการเข้าร่วมในครั้งนี้บ้าง ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลนี้ จึงได้ตัดสินใจที่จะเข้ามารับการฝึกอบรมเพียงแค่ตนเองเท่านั้น มิได้นำพาเยาวชนในครัวเรือนมาด้วย ซึ่งก็ทำให้มีความรู้สึกเสียดายโอกาสที่พลาดไปนี้เป็นอย่างมาก ดังนั้น ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในกรณีอื่นๆ ก็ควรที่จะให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารรายละเอียดของโปรแกรมฯ กับกลุ่มเป้าหมายให้มีความชัดเจน ถูกต้อง แม่นยำ ทั่วถึง และล่วงหน้า มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ อาจจะด้วยวิธีการใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพซึ่งน่าจะมีในทุกๆ หมู่บ้าน คือ หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน ในการทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์นี้ นอกเหนือไปจากการขอความอนุเคราะห์ให้ผู้นำชุมชนเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ ดังกล่าวนี้

จึงสรุปได้ว่า ในกระบวนการของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน จะสามารถประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ ก็จะต้องมีปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมฯ อย่างน้อยใน 15 ประการ ดังที่ได้นำมาอภิปรายผลไว้ข้างต้นนี้ ในอีกด้านหนึ่งของเหรียญเดียวกันนี้ ก็อาจจะมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อโปรแกรมฯ อย่างน้อยใน 6 ประการ ดังที่ได้นำมาอภิปรายผลไว้ข้างต้นนี้ เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ควรเพิ่มระยะเวลาตามตารางการเรียนรู้ให้มากขึ้น ในกรณีที่ไม่ถือว่าเป็นการรบกวนเวลาของการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการที่อาจจะต้องสูญเสียโอกาสทางเศรษฐศาสตร์ในการหาเลี้ยงชีพไป เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนไม่ต้องเร่งรีบจนเกินไป จนผู้เรียนผู้ใหญ่ไม่มีเวลาหยุดพักระหว่างชั่วโมงของกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนั้น ควรจะมีกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบต่างๆประกอบเพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย หรือเหนื่อยล้าไปกับกิจกรรมที่เป็นเนื้อหาหลักของการเรียนการสอน

1.2 ในการนำเสนอเนื้อหาหลักของการเรียนการสอน หากมีความเป็นไปได้ ก็ควรจะมีภาคปฏิบัติในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้กลุ่มเป้าหมายได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ประกอบไว้ด้วย เพราะด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ อาจจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาของการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 ในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้ปฏิบัติจริง กับกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ ควรจะมีการฝึกอบรมครูผู้สอนให้มีความเข้าใจอย่างแท้จริงและมีการพัฒนาทักษะในการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและวิธีการสอน (แผนการสอน) จนถึงระดับที่เป็นขั้นมีความชำนาญ หรือขั้นมีความเชี่ยวชาญ ทั้งนี้ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.4 การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้กับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน ที่เป็นประชาชนทั่วไปในชนบท ควรจะต้องเตรียมสำรองแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องความไม่รู้หนังสือ (Illiteracy) หรือรู้หนังสือแต่รู้น้อยมาก ของกลุ่มผู้เรียนที่จะต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของผู้รับบริการจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้วยเช่นเดียวกัน

1.5 การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในช่วงฤดูฝน หากมีความจำเป็นที่จะต้องจัดในพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย หรือต้องมีการเดินทางประกอบด้วย ก็ควรจะหาวิธีการป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น กับสื่อการสอนหรืออุปกรณ์ต่างๆ จากการเปียกน้ำฝน

1.6 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรจะสามารถสื่อสารไปถึงกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการอย่างทั่วถึง และทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมฯ ได้มากที่สุด ประกอบกับเงื่อนไขระยะเวลาที่เป็นการล่วงหน้าตามสมควร ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ต่อการพิจารณาตัดสินใจเข้าร่วมของกลุ่มเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับพื้นที่ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ จะต้องคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ของกลุ่มชนที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น องค์ประกอบของเนื้อหาที่พัฒนาไว้ในแผนการสอนและสื่อการสอน ก็ควรจะต้องออกแบบมาให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มชนนั้นๆ ตามไปด้วย

2.2 ความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยม ของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ของการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความแตกต่างกันออกไป ดังนั้น ในกระบวนการเรียนการสอน หากเป็นไปได้ก็ควรจะหลีกเลี่ยงการกล่าววิจารณ์ ลบสู่ ในความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยมของกลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่นั้น ทั้งนี้ เพื่อให้วัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดเนื้อหาหลักที่โปรแกรมฯ ต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในกลุ่มเป้าหมาย ประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยในลักษณะอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาทิเช่น ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนของประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ควรมีการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนกับเนื้อหาการเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ เพื่อพัฒนาการให้บริการทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

3. ควรมีการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ไปประยุกต์และใช้กับกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มอื่นๆ (Cross-Sectional Study) และทำการเปรียบเทียบผลของการศึกษาจากต่างกลุ่มและต่างระดับในเวลาเดียวกัน ต่อไป

4. ควรมีการศึกษาความคงทนของความรู้ ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากที่ได้มีการพัฒนาขึ้นในกลุ่มเป้าหมายแล้ว ว่าจะคงอยู่ได้ในระยะเวลายาวนานเพียงใด ประกอบกับมีตัวแปรอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อความคงทนหรือการลดเลือนลงไปนั้น

5. ควรมีการศึกษาตัวแปรในลักษณะอื่นๆ ที่อาจจะมีความสัมพันธ์ หรือมีอิทธิพลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้

6. ควรมีการศึกษาผลที่ตามมาของโปรแกรมฯ ในระยะยาว (Longitudinal Study) ว่าประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 ที่เป็นผู้เรียนซึ่งสามารถพัฒนาระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมาได้แล้ว จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานเพียงใด จึงจะสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพดี (Basic Human Needs) ขึ้นมาได้ หรือสามารถหลุดพ้นไปจากปัญหาความยากจนได้ รวมทั้งมีตัวแปรใดๆ เข้ามาเกี่ยวข้องบนกระบวนการของผลที่ตามมานี้บ้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กอบศักดิ์ ภูตระกูล. 2551. สรุปงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐศาสตร์มหภาค. [Online]. Available : http://www.sufficiencyeconomy.org/network_show.php?Id=1022&sid=149&ntype=7.

กังสดาล อยู่เย็น. 2544. พลวัตชุมชนบ้านเปร็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คลังปัญญาไทย. 2551. เศรษฐกิจพอเพียง. [Online]. Available : http://www.panyathai.or.th.

จุรี วิจิตรวาทการ. 2551. สรุปงานวิจัยกรณีศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม. [Online]. Available : http://www.sufficiencyeconomy.org/network_show.php?Id=1022&sid=149&ntype=7.

ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์. 2551. สรุปงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). [Online]. Available : http://www.sufficiencyeconomy.org/network_show.php?Id=1022&sid=149&ntype=7.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2548. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.

ชวลิต จันทร์ศรี. 2551. สาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. [Online]. Available : http://mkzone2.net/nuke/modules.php?name=News&file=print&sid=113.

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. 2543. การศึกษานอกระบบ พื้นฐานการวางแผนโครงการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทรงชัย ติยานนท์. 2542. การศึกษาทัศนของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. 2550. เศรษฐกิจพอเพียง: ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ. กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. 2550. กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยและประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : เกรท เอ็ดดูเคชั่น.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ธันวา จิตต์สงวน. 2551. สรุปงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร. [Online]. Available : http://www.sufficiencyeconomy.org/network_show.php?Id=1022&sid=149 &ntype=7.

นฤมล นิราทร, อรศรี งามวิทยาพงศ์ และชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์. 2550. เศรษฐกิจนอกภาคทางการในเขตเมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปนัดดา พงษ์นภาพิไล. 2543. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. 2551. หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง. [Online]. Available : http://www.sufficiencyeconomy.org.show.php.

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ. 2547. เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : แม็ค.

พระญาณสังวร, สมเด็จ. ม.ป.ป. พอ หลักธรรมแห่งความพอเพียง. กรุงเทพฯ : สถาบันบันลือธรรม.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. 2550. เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยพัฒน์.

พิศิษฐ์ โจทย์กิ่ง (รวบรวม). 2551. 209 คำสอนพ่อ เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สถาบันบันลือธรรม.

ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. 2549. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของเปาโล แฟร และแพทริค จี บอยเออล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และมโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งท้องถิ่นของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกะเหรี่ยง. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพเราะ เลิศวิราม (บรรณาธิการ). 2550. Sufficiency Economy เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : ไทยเดย์ ด็อท คอม.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. 2551. คำพ่อสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ.

มูลนิธิชัยพัฒนา. 2551. เศรษฐกิจพอเพียง: ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ตามรอยพระยุคลบาท. [Online]. Available : http://www.chaipat.or.th/chaipat/journal/aug99/thai/self.html.

ยุทธนา ภารนันท์. 2550. องค์กรพอเพียง. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ยุทธพงษ์ กัยวรรณ์. 2543. พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

รงค์ ประพันธ์พงศ์. 2550. เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์.

รับร่อ, องค์การบริหารส่วนตำบล. ม.ป.ป. แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555) องค์การบริหารส่วนตำบลรับร่อ. ชุมพร: องค์การบริหารส่วนตำบลรับร่อ. (เอกสารอัดสำเนา)

ลีลาภรณ์ บัวสาย. 2549. เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศศิพร ปาณิกบุตร. 2544. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริมา กิตติบัณฑูร. 2544. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของบอยเออล์ในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง บ้านปรานี. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศรี จินาวงษ์. 2544. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. 2550. แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง จากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. 2550. กระบวนทัศน์ใหม่ของการพัฒนาและแก้ปัญหาความยากจนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : ฟ้าอภัย.

สุภางค์ จันทวานิช. 2546. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ลักษณ์ โรจน์พานิช. 2545. การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานสงเคราะห์ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนบ้านเบธาเนีย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุริน คล้ายรามัญ. 2543. การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสน่ห์ จามริก. 2549. เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัฒน์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

เสรี พงศ์พิศ. 2548. ชุมชนเรียนรู้ อยู่เย็นเป็นสุข. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.

เสรี พงศ์พิศ. 2550. เศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ ถ้าใจปรารถนา. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.

หมู่บ้านพันวาล4, คณะกรรมการ. 2550. แผนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัดชุมพร การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.พ. (เอกสารอัดสำเนา)

อภิชัย พันธเสน และคณะ. 2550. สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อภิชัย พันธเสน, สรวิชญ์ เปรมชื่น และพิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. 2550. การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อภิชัย พันธเสน. 2551. สรุปงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงในภาคชนบท. [Online]. Available : http://www.sufficiencyeconomy.org/network_show.php?id=1022&sid=149&ntype=7.

อารี แก้วสถิตวงศ์. 2539. การนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มให้แก่ประชาชนระดับหมู่บ้าน. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุ่นตา นพคุณ. 2546. กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

โอวาท สุทธนารักษ์. 2531. บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Boone, Edgar J. 1992. Developing Programe in Adult Education. New Jersey: Prentice Hall.

Boyle, Patrick G. 1981. Planning Better Programs. New York: McGraw-Hill.

Caffarella, Rosemary. 2002. Planning Programs for Adult Learners: A Practical Guide for Educators, Trainers, and Staff Developers. San Francisco: Jossey-Bass.

Fern, Edward. 2001. Advanced Focus Group Research. California: Sage.

Freire, Paulo. 1970. Pedagogy of the Oppressed. New York: Penquin Education.

Greenbaum, Thomas. 2000. Moderating Focus Groups: A Practical Guide for Group Facilitation. California: Sage.

Houle, Cyril. 1996. The Design of Education. San Francisco: Jossey-Bass.

Knowles, Malcolm S. 1980. The Modern Practice of Adult Education from Pedagogy to Andragogy. New York: The Adult Education.

Langenbach, Michael. 1988. Curriculum Models in Adult Education. Florida: Krieger.

Litosseliti, Lia. 2003. Using Focus Group in Research. New York: Continuum.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาขันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
2. อาจารย์สมเชาว์ กาญจนจรัส ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร กระทรวงศึกษาธิการ
3. อาจารย์สุรัตนา น้อยศรี ครูประจำศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน จังหวัดชุมพร กระทรวงศึกษาธิการ

การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือชุดที่ 2

การทดลองใช้เครื่องมือชุดที่ 2 กับประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จำนวน 22 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มาหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับด้วยค่า KR21 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค ตามลำดับ

ผลของการคำนวณค่า KR21 ได้ 0.68 ซึ่งแปลความหมายได้ว่าข้อคำถามทั้ง 15 ข้อ ในส่วนที่ 2 ของเครื่องมือฉบับนี้ มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ผลของการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค ได้ 0.44 ซึ่งแปลความหมายได้ว่าข้อคำถามทั้ง 15 ข้อในส่วนที่ 3 ของเครื่องมือฉบับนี้ มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง

ดังมีสูตรที่ใช้ในการคำนวณและการแทนค่าตามสูตร ต่อไปนี้ คือ

สูตรการหาค่า KR21 (Kuder – Richardson Formular 21) (อ้างถึงใน ยุทธพงษ์ กัยวรรณ์, 2543: 136-137) คือ

$$r_{tt} = \frac{K}{k-1}\left[1 - \frac{\overline{X}(K - \overline{X})}{KS^2}\right]$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

K แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งฉบับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การแทนค่าตามสูตร

$$r_{tt} = \frac{15}{15-1}\left[1 - \frac{6.27(15 - 6.27)}{15 \times 3.20^2}\right]$$

$= 1.07 \times 0.64$

$= 0.68$

สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (อ้างถึงใน ยุทธพงษ์ กัยวรรณ์, 2543: 137-140) คือ

$$\alpha = \frac{K}{k-1}\left[1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

K แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

$\sum s_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

การแทนค่าตามสูตร

$$\alpha = \frac{15}{15-1}\left[1 - \frac{15.777}{26.902597}\right]$$

$= 0.4430904$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 105 Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
k1post	32	.00	1.00	.8125	.39656
k2post	32	.00	1.00	.6250	.49187
k3post	32	.00	1.00	.8438	.36890
k4post	32	.00	1.00	.4375	.50402
k5post	32	.00	1.00	.6875	.47093
k6post	32	.00	1.00	.3438	.48256
k7post	32	.00	1.00	.8125	.39656
k8post	32	.00	1.00	.2500	.43994
k9post	32	.00	1.00	.1563	.36890
k10post	32	.00	1.00	.5625	.50402
k11post	32	.00	1.00	.4688	.50701
k12post	32	.00	1.00	.3750	.49187
k13post	32	.00	1.00	.9063	.29614
k14post	32	.00	1.00	.6250	.49187
k15post	32	.00	1.00	.4688	.50701
a1post	32	1.00	5.00	2.7813	1.12836
a2post	32	3.00	5.00	4.5938	.61484
a3post	32	1.00	5.00	3.9688	1.09203
a4post	32	1.00	5.00	2.8750	1.31370
a5post	32	3.00	5.00	4.4063	.71208
a6post	32	1.00	5.00	3.0625	1.24272
a7post	32	1.00	5.00	3.0000	1.13592
a8post	32	1.00	4.00	2.3750	1.12880
a9post	32	3.00	5.00	4.5938	.61484
a10post	32	1.00	5.00	4.6875	.82060
a11post	32	1.00	4.00	2.1875	1.09065
a12post	32	1.00	5.00	2.1563	1.13903
a13post	32	2.00	5.00	4.2500	1.01600
a14post	32	2.00	5.00	4.4688	.80259
a15post	32	1.00	5.00	3.5000	1.16398
sum2post	32	5.00	12.00	8.3750	1.58114
sum3post	32	8.60	12.00	10.5813	.99723
sumKU1post	32	1.00	5.00	3.4063	1.10306
sumKU2post	32	1.00	4.00	2.1250	1.12880
sumKU3post	32	1.00	5.00	2.8438	1.16700
sumAU1post	32	2.80	4.80	3.7250	.43921
sumAU2post	32	2.60	4.80	3.5438	.42875
sumAU3post	32	2.60	4.20	3.3125	.48709
k1pre	32	.00	1.00	.8125	.39656
k2pre	32	.00	1.00	.1563	.36890

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
k3pre	32	.00	1.00	.5000	.50800
k4pre	32	.00	1.00	.3438	.48256
k5pre	32	.00	1.00	.3438	.48256
k6pre	32	.00	1.00	.4688	.50701
k7pre	32	.00	1.00	.6875	.47093
k8pre	32	.00	1.00	.1563	.36890
k9pre	32	.00	1.00	.0313	.17678
k10pre	32	.00	1.00	.3125	.47093
k11pre	32	.00	1.00	.1563	.36890
k12pre	32	.00	1.00	.1563	.36890
k13pre	32	.00	1.00	.3125	.47093
k14pre	32	.00	1.00	.3438	.48256
k15pre	32	.00	1.00	.2188	.42001
a1pre	32	1.00	5.00	2.9688	1.23090
a2pre	32	1.00	5.00	4.2188	.87009
a3pre	32	2.00	5.00	4.0938	1.08834
a4pre	32	1.00	5.00	2.2500	1.19137
a5pre	32	3.00	5.00	4.0313	.78224
a6pre	32	1.00	5.00	2.9375	1.34254
a7pre	32	1.00	5.00	3.0000	1.34404
a8pre	32	1.00	4.00	1.9688	1.09203
a9pre	32	3.00	5.00	4.2813	.81258
a10pre	32	1.00	5.00	4.3750	1.07012
a11pre	32	1.00	5.00	1.9688	.99950
a12pre	32	1.00	5.00	2.2188	1.12836
a13pre	32	1.00	5.00	3.7813	1.18415
a14pre	32	1.00	5.00	4.0625	1.04534
a15pre	32	1.00	5.00	3.2500	1.16398
sum2pre	32	2.00	8.00	5.0000	1.34404
sum3pre	32	8.00	11.80	9.8813	.94747
sumKU1pre	32	.00	4.00	2.1563	1.05063
sumKU2pre	32	.00	4.00	1.6563	.93703
sumKU3pre	32	.00	3.00	1.1875	.85901
sumAU1pre	32	2.40	4.80	3.5125	.55168
sumAU2pre	32	2.40	4.60	3.3125	.54225
sumAU3pre	32	2.00	3.80	3.0563	.48788
Valid N (listwise)	32				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 106 Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	k1post	.8125	32	.39656	.07010
	k1pre	.8125	32	.39656	.07010
Pair 2	k2post	.6250	32	.49187	.08695
	k2pre	.1563	32	.36890	.06521
Pair 3	k3post	.8438	32	.36890	.06521
	k3pre	.5000	32	.50800	.08980
Pair 4	k4post	.4375	32	.50402	.08910
	k4pre	.3438	32	.48256	.08531
Pair 5	k5post	.6875	32	.47093	.08325
	k5pre	.3438	32	.48256	.08531
Pair 6	k6post	.3438	32	.48256	.08531
	k6pre	.4688	32	.50701	.08963
Pair 7	k7post	.8125	32	.39656	.07010
	k7pre	.6875	32	.47093	.08325
Pair 8	k8post	.2500	32	.43994	.07777
	k8pre	.1563	32	.36890	.06521
Pair 9	k9post	.1563	32	.36890	.06521
	k9pre	.0313	32	.17678	.03125
Pair 10	k10post	.5625	32	.50402	.08910
	k10pre	.3125	32	.47093	.08325
Pair 11	k11post	.4688	32	.50701	.08963
	k11pre	.1563	32	.36890	.06521
Pair 12	k12post	.3750	32	.49187	.08695
	k12pre	.1563	32	.36890	.06521
Pair 13	k13post	.9063	32	.29614	.05235
	k13pre	.3125	32	.47093	.08325
Pair 14	k14post	.6250	32	.49187	.08695
	k14pre	.3438	32	.48256	.08531
Pair 15	k15post	.4688	32	.50701	.08963
	k15pre	.2188	32	.42001	.07425
Pair 16	a1post	2.7813	32	1.12836	.19947
	a1pre	2.9688	32	1.23090	.21759
Pair 17	a2post	4.5938	32	.61484	.10869
	a2pre	4.2188	32	.87009	.15381
Pair 18	a3post	3.9688	32	1.09203	.19305
	a3pre	4.0938	32	1.08834	.19239
Pair 19	a4post	2.8750	32	1.31370	.23223
	a4pre	2.2500	32	1.19137	.21061
Pair 20	a5post	4.4063	32	.71208	.12588
	a5pre	4.0313	32	.78224	.13828
Pair 21	a6post	3.0625	32	1.24272	.21968
	a6pre	2.9375	32	1.34254	.23733
Pair 22	a7post	3.0000	32	1.13592	.20080
	a7pre	3.0000	32	1.34404	.23760
Pair 23	a8post	2.3750	32	1.12880	.19955
	a8pre	1.9688	32	1.09203	.19305

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 24	a9post	4.5938	32	.61484	.10869
	a9pre	4.2813	32	.81258	.14364
Pair 25	a10post	4.6875	32	.82060	.14506
	a10pre	4.3750	32	1.07012	.18917
Pair 26	a11post	2.1875	32	1.09065	.19280
	a11pre	1.9688	32	.99950	.17669
Pair 27	a12post	2.1563	32	1.13903	.20135
	a12pre	2.2188	32	1.12836	.19947
Pair 28	a13post	4.2500	32	1.01600	.17961
	a13pre	3.7813	32	1.18415	.20933
Pair 29	a14post	4.4688	32	.80259	.14188
	a14pre	4.0625	32	1.04534	.18479
Pair 30	a15post	3.5000	32	1.16398	.20576
	a15pre	3.2500	32	1.16398	.20576
Pair 31	sum2post	8.3750	32	1.58114	.27951
	sum2pre	5.0000	32	1.34404	.23760
Pair 32	sum3post	10.5813	32	.99723	.17629
	sum3pre	9.8813	32	.94747	.16749
Pair 33	sumKU1post	3.4063	32	1.10306	.19499
	sumKU1pre	2.1563	32	1.05063	.18573
Pair 34	sumKU2post	2.1250	32	1.12880	.19955
	sumKU2pre	1.6563	32	.93703	.16564
Pair 35	sumKU3post	2.8438	32	1.16700	.20630
	sumKU3pre	1.1875	32	.85901	.15185
Pair 36	sumAU1post	3.7250	32	.43921	.07764
	sumAU1pre	3.5125	32	.55168	.09752
Pair 37	sumAU2post	3.5438	32	.42875	.07579
	sumAU2pre	3.3125	32	.54225	.09586
Pair 38	sumAU3post	3.3125	32	.48709	.08611
	sumAU3pre	3.0563	32	.48788	.08625

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 107 Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	k1post & k1pre	32	.385	.030
Pair 2	k2post & k2pre	32	.156	.395
Pair 3	k3post & k3pre	32	.430	.014
Pair 4	k4post & k4pre	32	.290	.107
Pair 5	k5post & k5pre	32	.346	.052
Pair 6	k6post & k6pre	32	.507	.003
Pair 7	k7post & k7pre	32	.367	.039
Pair 8	k8post & k8pre	32	.745	.000
Pair 9	k9post & k9pre	32	.417	.017
Pair 10	k10post & k10pre	32	.595	.000
Pair 11	k11post & k11pre	32	.286	.113
Pair 12	k12post & k12pre	32	.200	.272
Pair 13	k13post & k13pre	32	-.014	.937
Pair 14	k14post & k14pre	32	.289	.109
Pair 15	k15post & k15pre	32	.412	.019
Pair 16	a1post & a1pre	32	.576	.001
Pair 17	a2post & a2pre	32	.473	.006
Pair 18	a3post & a3pre	32	.301	.094
Pair 19	a4post & a4pre	32	.412	.019
Pair 20	a5post & a5pre	32	.266	.141
Pair 21	a6post & a6pre	32	.370	.037
Pair 22	a7post & a7pre	32	.697	.000
Pair 23	a8post & a8pre	32	.350	.050
Pair 24	a9post & a9pre	32	.494	.004
Pair 25	a10post & a10pre	32	.542	.001
Pair 26	a11post & a11pre	32	.272	.132
Pair 27	a12post & a12pre	32	.399	.024
Pair 28	a13post & a13pre	32	.315	.079
Pair 29	a14post & a14pre	32	.041	.824
Pair 30	a15post & a15pre	32	.762	.000
Pair 31	sum2post & sum2pre	32	.228	.210
Pair 32	sum3post & sum3pre	32	.190	.297
Pair 33	sumKU1post & sumKU1pre	32	.528	.002
Pair 34	sumKU2post & sumKU2pre	32	.560	.001
Pair 35	sumKU3post & sumKU3pre	32	.030	.870
Pair 36	sumAU1post & sumAU1pre	32	.361	.042
Pair 37	sumAU2post & sumAU2pre	32	.411	.019
Pair 38	sumAU3post & sumAU3pre	32	.206	.258

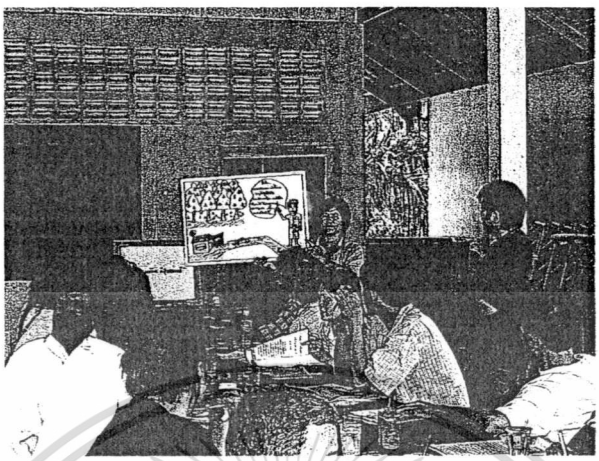
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 108 Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference Lower	Upper			
Pair 1	k1post - k1pre	.00000	.43994	.07777	-.15862	.15862	.000	31	1.000
Pair 2	k2post - k2pre	.46875	.56707	.10025	.26430	.67320	4.676	31	.000
Pair 3	k3post - k3pre	.34375	.48256	.08531	.16977	.51773	4.030	31	.000
Pair 4	k4post - k4pre	.09375	.58802	.10395	-.11825	.30575	.902	31	.374
Pair 5	k5post - k5pre	.34375	.54532	.09640	.14714	.54036	3.566	31	.001
Pair 6	k6post - k6pre	-.12500	.49187	.08695	-.30234	.05234	-1.438	31	.161
Pair 7	k7post - k7pre	.12500	.49187	.08695	-.05234	.30234	1.438	31	.161
Pair 8	k8post - k8pre	.09375	.29614	.05235	-.01302	.20052	1.791	31	.083
Pair 9	k9post - k9pre	.12500	.33601	.05940	.00386	.24614	2.104	31	.044
Pair 10	k10post - k10pre	.25000	.43994	.07777	.09138	.40862	3.215	31	.003
Pair 11	k11post - k11pre	.31250	.53506	.09459	.11959	.50541	3.304	31	.002
Pair 12	k12post - k12pre	.21875	.55267	.09770	.01949	.41801	2.239	31	.032
Pair 13	k13post - k13pre	.59375	.55992	.09898	.39188	.79562	5.999	31	.000
Pair 14	k14post - k14pre	.28125	.58112	.10273	.07173	.49077	2.738	31	.010
Pair 15	k15post - k15pre	.25000	.50800	.08980	.06685	.43315	2.784	31	.009
Pair 16	a1post - a1pre	-.18750	1.09065	.19280	-.58072	.20572	-.973	31	.338
Pair 17	a2post - a2pre	.37500	.79312	.14020	.08905	.66095	2.675	31	.012
Pair 18	a3post - a3pre	-.12500	1.28891	.22785	-.58970	.33970	-.549	31	.587
Pair 19	a4post - a4pre	.62500	1.36192	.24076	.13397	1.11603	2.596	31	.014
Pair 20	a5post - a5pre	.37500	.90696	.16033	.04801	.70199	2.339	31	.026
Pair 21	a6post - a6pre	.12500	1.45358	.25696	-.39907	.64907	.486	31	.630
Pair 22	a7post - a7pre	.00000	.98374	.17390	-.35468	.35468	.000	31	1.000
Pair 23	a8post - a8pre	.40625	1.26642	.22387	-.05034	.86284	1.815	31	.079
Pair 24	a9post - a9pre	.31250	.73780	.13043	.04649	.57851	2.396	31	.023
Pair 25	a10post - a10pre	.31250	.93109	.16460	-.02320	.64820	1.899	31	.067
Pair 26	a11post - a11pre	.21875	1.26324	.22331	-.23670	.67420	.980	31	.335
Pair 27	a12post - a12pre	-.06250	1.24272	.21968	-.51055	.38555	-.284	31	.778
Pair 28	a13post - a13pre	.46875	1.29476	.22888	.00194	.93556	2.048	31	.049
Pair 29	a14post - a14pre	.40625	1.29164	.22833	-.05944	.87194	1.779	31	.085
Pair 30	a15post - a15pre	.25000	.80322	.14199	-.03959	.53959	1.761	31	.088
Pair 31	sum2post - sum2pre	3.37500	1.82721	.32301	2.71622	4.03378	10.449	31	.000
Pair 32	sum3post - sum3pre	.70000	1.23810	.21887	.25362	1.14638	3.198	31	.003
Pair 33	sumKU1post - sumKU1pre	1.25000	1.04727	.18513	.87242	1.62758	6.752	31	.000
Pair 34	sumKU2post - sumKU2pre	.46875	.98323	.17381	.11426	.82324	2.697	31	.011
Pair 35	sumKU3post - sumKU3pre	1.65625	1.42805	.25245	1.14138	2.17112	6.561	31	.000
Pair 36	sumAU1post - sumAU1pre	.21250	.56782	.10038	.00778	.41722	2.117	31	.042
Pair 37	sumAU2post - sumAU2pre	.23125	.53548	.09466	.03819	.42431	2.443	31	.020
Pair 38	sumAU3post - sumAU3pre	.25625	.61431	.10860	.03477	.47773	2.360	31	.025

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภาพที่ 8 รูปถ่ายวันทดลองใช้เครื่องมือ ณ หมู่บ้านหาดใน ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

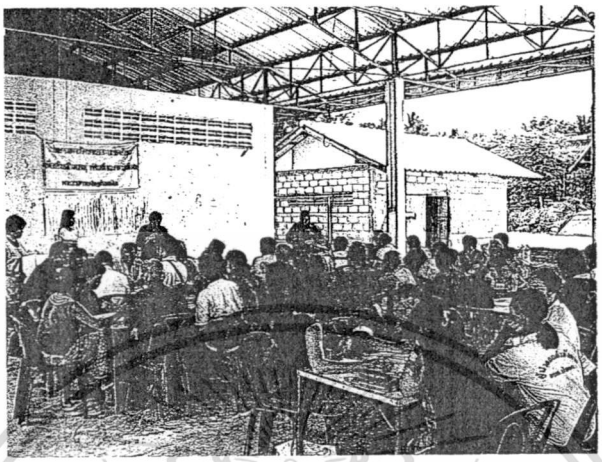

แผนภาพที่ 9 รูปถ่ายวันสำรวจสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

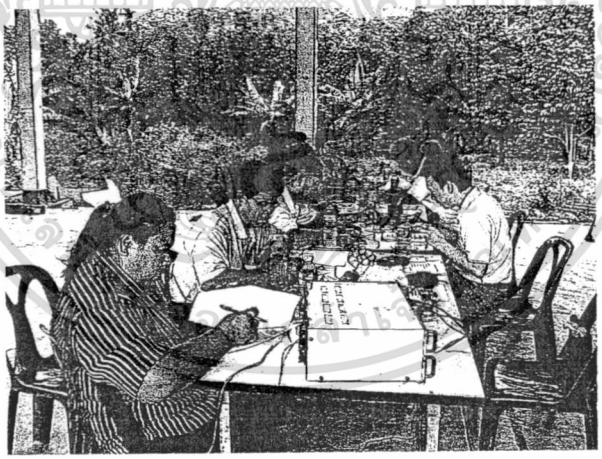

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

แผนภาพที่ 10 รูปถ่ายวันฝึกอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

แผนภาพที่ 11 รูปถ่ายวันประเมินผลการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

แผนภาพที่ 12 รูปถ่ายวันเยี่ยมเยียนบ้านเรือนของผู้เรียนที่เป็นประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน ณ หมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

สำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
วิทยาเขตชุมพร อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร 86160

15 พฤษภาคม 2552

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย
เรียน อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 6 ฉบับ

ด้วย ข้าพเจ้า อาจารย์ ดร. ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ อาจารย์ประจำสำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน" ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้ช่วยนักวิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ
ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์
(อาจารย์ ดร. ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

หมายเหตุ โทร. 081-181-XXXX
ขอความอนุเคราะห์ส่งคืนเอกสารทั้งหมดนี้ ก่อนวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2552

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

สำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
วิทยาเขตชุมพร อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร 86160

22 พฤษภาคม 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือ และเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณแนวชายแดน จังหวัดชุมพร
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 6 ฉบับ

ด้วย ข้าพเจ้า อาจารย์ ดร. ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ อาจารย์ประจำสำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร อยู่ในระหว่างการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน" ในการนี้ ข้าพเจ้ามีความจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือ และเก็บข้อมูลวิจัยด้วยเครื่องมือ คือ แบบบันทึกข้อมูล แบบทดสอบ หลักสูตรและสื่อการสอน จำนวนรวมทั้งสิ้น 6 ฉบับ ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ด้วยแล้ว โดยโครงการวิจัยนี้ จะได้เก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะของการวิจัยและพัฒนากับราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดชุมพร ในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานท่าน และพร้อมกันนี้ ข้าพเจ้าใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้บุคลากรในสังกัดของท่าน คือ อาจารย์สุรัตนา น้อยศรี อาจารย์ศิริวัน เขียวอุดม และอาจารย์พิกุลพรรณ โลภาศ ช่วยทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ซึ่งจะใช้ระยะเวลาในการสอนรวม 6 ชั่วโมง ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้ช่วยนักวิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดกับครูผู้สอนทั้ง 3 ท่าน ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตตามรายการข้างต้นนี้ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ
ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์
(อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

สำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
วิทยาเขตชุมพร อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร 86160

22 พฤษภาคม 2552

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นครูผู้สอนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เรียน อาจารย์สุรัตนา น้อยศรี

ด้วย ข้าพเจ้า อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ อาจารย์ประจำสำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร อยู่ในระหว่างการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน" ในการนี้ ข้าพเจ้าในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นครูผู้สอนในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่โครงการวิจัยนี้ได้พัฒนาขึ้น ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้ช่วยนักวิจัย จะได้ประสานงานในรายละเอียดกับท่าน ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความความอนุเคราะห์ดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ
ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์
(อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

บันทึกข้อความ

เรื่อง **ผลของการฝึกอบรม ในโครงการอบรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง**
เมื่อวันศุกร์ ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2552

เรียน **ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านทั้ง 40 ท่านที่ได้มาเรียนรู้ร่วมกัน และสมาชิกท่านอื่นๆ ในหมู่บ้านพันวาล 4 ทุกท่าน**

กระผม อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย ขอกราบเรียน คุณพี่ คุณลุง คุณป้า คุณแม่ คุณพ่อ และเพื่อนพี่น้องสมาชิกชาวหมู่บ้านพันวาล4 ทุกท่าน ให้ทราบว่า การฝึกอบรมในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตัวแทนประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านพันวาล 4 จำนวน 40 คน เมื่อวันศุกร์ ที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2552 เวลา 09:00 – 17:00 น. ที่ผ่านมาแล้วนั้น จากการสังเกตและสำรวจจากเอกสารวัดผลการเรียนรู้หรือข้อสอบ สรุปได้ว่า สมาชิกทั้ง 40 ท่าน ที่ได้ร่วมเรียนรู้ด้วยกันกับทางโครงการ โดยส่วนใหญ่ถือว่าท่านได้มีความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อยู่ในระดับเป็นที่น่าพึงพอใจและอย่างดียิ่ง

สุดท้ายนี้ กระผมขอขอบคุณสมาชิกในหมู่บ้านพันวาล 4 ทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือกับการฝึกอบรมในครั้งนี้ด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า กระผมคงจะมีโอกาสได้มาทำงานรับใช้ ช่วยเหลือ หรือเรียนรู้ร่วมกันกับพี่น้องทุกท่านในหมู่บ้านแห่งนี้ ในโอกาสข้างหน้าอีกครั้ง

ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้
อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

สำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
วิทยาเขตชุมพร อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร 86160

3 สิงหาคม 2552

เรื่อง ขอขอบคุณและแจ้งผลการดำเนินการของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฯ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดชุมพร

ตามที่ ข้าพเจ้า อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ อาจารย์ประจำสำนักวิชาพื้นฐาน หมวดวิชาสังคมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร ได้ทดลองใช้เครื่องมือและเก็บข้อมูลวิจัยในโครงการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน" ณ พื้นที่หมู่บ้านหาดใน และหมู่บ้านพันวาล 4 ตำบลรับร่อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ตามลำดับ ในระหว่างเดือนเมษายน – กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมา ผลของการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สามารถทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนฯ นี้ เพิ่มระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้

ในการนี้ ข้าพเจ้าในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัยดังกล่าว จึงใคร่ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ที่ได้รับจากท่านด้วยดีในทุกประการ จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ
ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์
(อาจารย์ ดร.ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

เครื่องมือชุดที่ 1

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
ของผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และนักวิจัย
ด้านสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย
ผลที่ปรารถนาให้เกิด และแหล่งทรัพยากรหรือความสนับสนุน[1]

วัน เดือน ปี ที่สนทนา .....เวลา .....

สถานที่ .....

ชื่อ-สกุลของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม/ เพศ/ อายุ / ระดับการศึกษา/ อาชีพ/ รายได้ต่อเดือน/ เชื้อชาติ-สัญชาติ/ ศาสนา/ สถานภาพในโปรแกรมฯ (โครงการฝึกอบรมฯ)
(ขนาดของผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่เหมาะสม คือ 7-10 คน)

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....

[1] หากพื้นที่บนหน้ากระดาษสำหรับการบันทึกข้อมูลไม่เพียงพอ ให้ใช้กระดาษอื่นแทรกได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ขั้นเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม

1. แนะนำชื่อ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย
2. ชี้แจงเหตุผล และวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม คือ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งกำหนดผลที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้นในชุมชน และแหล่งทรัพยากร หรือความสนับสนุนต่างๆ ที่อาจจะมีให้กับโครงการฯ
3. อธิบายให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทราบ เกี่ยวกับเรื่องที่นักวิจัยศึกษา ขั้นตอนในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการทำวิจัยสำเร็จ
4. ขออนุญาต และอธิบายเหตุผลของการบันทึกเทปเสียง และการจดบันทึกข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม
5. ให้คำรับรอง และความมั่นใจเกี่ยวกับการรักษาความลับ และถ้าจะเปิดเผยข้อมูลก็จะอยู่ในรูปแบบของนามสมมุติในรายงานการวิจัยเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเกิดความวิตกกังวล และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อจะได้เปิดเผยข้อมูลบางอย่างแก่นักวิจัย

ขั้นการสนทนากลุ่ม

ประเด็นที่นำมาสนทนากลุ่ม

1. ท่านคิดว่าชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่

ถ้ารู้ รู้มากหรือน้อยแค่ไหน

มีความรู้อะไรบ้าง

มีความรู้มาตั้งแต่เมื่อไร

ไปได้ความรู้มาจากที่ไหน

ความรู้ที่มีมาก หรือน้อยทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ใครเป็นผู้แนะนำความรู้ให้

ผู้แนะนำใช้วิธีการอย่างไรบ้าง

ถ้าไม่รู้ น่าจะเป็นเพราะสาเหตุใด (ทำไม) จึงไม่รู้

จะช่วยให้มีความรู้เรื่องนี้ได้อย่างไรบ้าง

ใครน่าจะมาให้ความรู้เรื่องนี้

ควรจะมาให้ความรู้เมื่อไร

ควรนำความรู้ไปให้ที่ไหนได้บ้าง

ควรให้ความรู้หลักๆ อะไรบ้าง ที่จะทำให้เข้าใจเรื่องนี้ได้ดีขึ้น

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ท่านคิดว่าชาวบ้านในชุมชน**มีความรู้สึกว่า เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญ**ต่อเขาหรือไม่

ถ้ารู้สึกว่าสำคัญ สำคัญมากหรือน้อยแค่ไหน

ความรู้สึกที่มีนั้น ให้ยกตัวอย่างว่ามี อะไรบ้าง

มีความรู้สึกเช่นนั้นมาตั้งแต่เมื่อไร

ไปได้ความรู้สึกนั้นมาจากที่ไหน

ทำไมจึงมีความรู้สึกเช่นนั้น

ที่ผ่านมามีใครบ้างเป็นผู้กระตุ้นความรู้สึกของพวกเขา

ที่ผ่านมาผู้กระตุ้นใช้วิธีการอย่างไร

ถ้ารู้สึกว่าไม่สำคัญ น่าจะเป็นเพราะสาเหตุใด (ทำไม) จึงมีความรู้สึกเช่นนั้น

จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีความรู้สึกว่าเรื่องนี้สำคัญต่อเขาได้อย่างไร

ใครน่าจะมาช่วยกระตุ้นความรู้สึกเรื่องนี้

ควรจะมากระตุ้นเมื่อไร

ควรไปช่วยกระตุ้นความรู้สึกที่ไหนได้บ้าง

ควรแนะนำประเด็นหลักๆ อะไรบ้างที่จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนรู้สึกว่าเรื่องนี้

มีความสำคัญต่อเขา

.....

.....

3. ท่านคิดว่าชาวบ้านในชุมชนมี**การปฏิบัติตน**ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่

ถ้ามีลักษณะเช่นนี้ มีมากหรือน้อยแค่ไหน

ให้ยกตัวอย่างว่ามีอะไรบ้าง

ชาวบ้านมีมาตั้งแต่เมื่อไร

ชาวบ้านไปได้วิธีการนั้นมาจากที่ไหน

ที่มีมากหรือน้อย ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ที่ผ่านมาใครเป็นผู้แนะนำ

แนะนำด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง

ถ้าไม่มี น่าจะเป็นเพราะสาเหตุใด ทำไม จึงไม่มี

จะช่วยให้ชาวบ้านในชุมชนมีลักษณะเช่นนี้ได้อย่างไรบ้าง

ใครน่าจะมาช่วยให้ชาวบ้านในชุมชนมีลักษณะเช่นนี้ได้

ควรจะมาช่วยเมื่อไร

ควรจะไปช่วยชาวบ้านในชุมชนที่ไหนได้บ้าง

ควรจะแนะนำประเด็นหลักๆ อะไรบ้างที่จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีลักษณะเช่นนี้ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

.....

.....

4. ท่านมีความเห็นด้วยหรือไม่ และมากหรือน้อยแค่ไหน หากโครงการฝึกอบรมฯ ที่จะจัดขึ้นจะมีจุดประสงค์หลัก คือ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้น ท่านมีความคิดเห็นว่าโครงการฝึกอบรมฯ ควรจะมีวัตถุประสงค์ในด้านอื่นๆ ประการใดประกอบด้วยอีกบ้าง

.....

.....

5. ท่านคิดว่าโครงการฝึกอบรมฯ ที่ท่านได้เข้าร่วมโดยการให้ข้อมูลอยู่นี้ จะมีแหล่งทรัพยากร และ/หรือ ความสนับสนุน จากทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

ขั้นปิดการสนทนากลุ่ม

1. สอบถามความคิดเห็นอื่นๆ เพิ่มเติม
2. แสดงความขอบคุณ และมอบของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

ข้อมูลประกอบเพิ่มเติมอื่นๆ เกี่ยวกับการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ (ตามความคิดเห็นของนักวิจัย)

1. ทัศนคติของผู้ร่วมสนทนากลุ่มต่อผู้วิจัยและต่อโครงการฝึกอบรมฯ
2. คุณลักษณะเฉพาะของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (เช่น ลักษณะผิดปกติ ที่อยู่อาศัย องค์ประกอบอื่นๆ ในชีวิตของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ฯลฯ)
3. องค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสนทนากลุ่ม (เช่น การขัดจังหวะการสนทนากลุ่ม ความยุ่งยากเกี่ยวกับภาษา ผู้สนทนากลุ่มไม่ชอบประเด็นการสนทนาบางประเด็น ฯลฯ)
4. ปฏิกิริยา และความรู้สึกของนักวิจัยต่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม และต่อการสนทนากลุ่ม

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล

เครื่องมือชุดที่ 2

แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง

ขอให้พิจารณาข้อความและคำถามในแต่ละข้อต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของตัวท่าน และความคิดเห็นของท่านมากที่สุด หรือเขียนข้อความคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ เพราะคำตอบของท่านจะมีความสำคัญต่อการวิจัย และผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อท่าน และสังคมส่วนรวม

ข้อมูลคำตอบของท่านในทุกๆ ประเด็น หากจะมีการเปิดเผยในรายงานผลการวิจัย ก็จะอยู่ในรูปแบบของนามสมมุติเท่านั้น ดังนั้น จึงขอให้ท่านตอบด้วยความสบายใจ และขอรับรองว่าจะไม่กระทบกระเทือนต่อตัวท่านแต่ประการใด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบทดสอบ

: *โปรดทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ( ) ที่ตรงกับตัวท่าน*

1. เพศ

( ) ชาย *( ) หญิง*

2. อายุ

( ) น้อยกว่า 21 ปี *( ) 41-50 ปี*

( ) 21-30 ปี *( ) 51-60 ปี*

( ) 31-40 ปี *( ) ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ระดับการศึกษา

( ) ไม่เคยเข้าเรียน *( ) จบ มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.*

( ) ไม่จบ ป.4 *( ) จบ ปวส. หรืออนุปริญญา*

( ) จบ ป.4 *( ) จบ ปริญญาตรี*

( ) จบ ป.6 หรือ ป.7 *( ) จบ สูงกว่าปริญญาตรี*

( ) จบ มัธยมศึกษาตอนต้น

4. อาชีพ

( ) เกษตรกร *( ) ข้าราชการ หรือพนักงาน/เจ้าหน้าที่ของรัฐ*

( ) รับจ้างทั่วไป *( ) อยู่ระหว่างการศึกษา*

( ) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

5. สถานภาพทางครอบครัว

( ) โสด *( ) แต่งงานอยู่ด้วยกัน*

( ) แต่งงานแยกกันอยู่ *( ) หย่าร้าง*

( ) คู่สมรสเสียชีวิต

6. ศาสนา

( ) พุทธ *( ) คริสต์*

( ) อิสลาม *( ) อื่นๆ (โปรดระบุ)* .....

7. รายได้ของท่าน คิดรวมทั้งหมดประมาณเดือนละเท่าไร

( ) ต่ำกว่า 3,000 บาท

( ) 3,000-7,500 บาท

( )7,501-12,000 บาท

( ) 12,001-20,000 บาท

( ) มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8. สถานภาพในชุมชน

( ) ประชาชนโดยทั่วไป

( ) ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

(โปรดระบุตำแหน่ง) .....

ส่วนที่ 2 การทดสอบความรู้

: โปรดทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลือกในข้อ ก., ข., ค. หรือ ง. เพียงข้อละตัวเลือกเดียวเท่านั้น

หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

ข้อ 1 เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร

ก. การทำเกษตรกรรม

ข. การหารายได้มาสู่ครอบครัว

ค. ระบบเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ประเทศไทยเลือกนำมาใช้

ง. แนวทางการดำเนินชีวิตที่พึ่งตนเองได้ ไม่ต้องเป็นภาระของใคร

ข้อ 2 เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนหลักการในข้อใดมากที่สุด

ก. ความสงบสุข

ข. ทางสายกลาง

ค. ระบบเศรษฐกิจแบบการเกษตร

ง. ผลประโยชน์ส่วนรวมของทุกฝ่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 3 บุคคลในข้อใดต่อไปนี้ ควรจะปฏิบัติตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ก. นักธุรกิจ

ข. เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ค. ทุกคนในครอบครัว

ง. ถูกทุกข้อ

ข้อ 4 เราต้องปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเหตุใด

ก. เพราะจะทำให้เรามีความสุข

ข. เพราะจะทำให้ในหลวงทรงพระเกษมสำราญ

ค. เพราะจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของชาติได้

ง. เพราะจะทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาได้ทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ

ข้อ 5 ข้อใด ถือว่าเป็นการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด

ก. มุ่งลดรายจ่าย

ข. มุ่งเพิ่มรายได้

ค. มุ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ง. มุ่งใช้ทรัพยากรที่ตนเองครอบครองอยู่เท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อ 6 ความพอประมาณ หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้

ก. ความพยายามยึดถือความอดทน สันโดษ และปล่อยวางจากสิ่งต่างๆ รอบตัว

ข. ความเหมาะสมของปริมาณการกินอยู่ และใช้สอยสิ่งต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ค. ความพยายามที่จะลดความต้องการของชีวิตในด้านต่างๆ ลง ให้เหลือเพียงแค่พอยังชีพอยู่ได้เท่านั้น

ง. ความเหมาะสมของการดำเนินงานที่ไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป และมีความสอดคล้องกับเวลาและสิ่งแวดล้อม

ข้อ 7 ความมีเหตุผล หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้

ก. การปฏิบัติตามใจตนเอง และบุคคลรอบข้าง

ข. ความสามารถในการอธิบายสิ่งที่ตนเองเลือกกระทำได้

ค. การปฏิบัติตามในสิ่งที่คนโดยส่วนใหญ่ มองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

ง. ความรอบคอบ ไร้อคติ คิดถึงเหตุและผล ในการดำเนินงานต่างๆ

ข้อ 8 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้

ก. การประหยัด มัธยัสถ์ ในการใช้จ่ายเงิน

ข. ความสามารถในการใช้จ่ายเงินได้อย่างเหมาะสม

ค. การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ง. ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 9 เงื่อนไขความรู้ หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้

ก. ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์กับทุกคน

ข. สิ่งที่กำกับให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง

ค. ข้อเท็จจริงที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเหมาะสมกับทุกคน

ง. สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับ และยึดถือปฏิบัติร่วมกัน

ข้อ 10 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึงสิ่งใดต่อไปนี้

ก. สิ่งที่คอยบังคับการปฏิบัติตนของคนทุกคน

ข. สิ่งที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างดีงาม

ค. หลักการที่ถูกกำหนดไว้ในคำสอนของทุกศาสนา

ง. หลักการที่สอดคล้องกับกฎหมายของทางบ้านเมือง

หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้

ข้อ 11 การรวมตัวกันในระดับกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกรบ้านหินกบ ถือว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับใด

ก. เศรษฐกิจพอเพียงแบบชุมชน

ข. เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน

ค. เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

ง. เศรษฐกิจพอเพียงแบบพึ่งตนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 12 "มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ" เป็นเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด

ก. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่ 1

ข. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่ 2

ค. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับก้าวหน้า

ง. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง

ข้อ 13 ข้อใดเป็นสูตรการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

ก. 30-30-30-10

ข. 30-30-20-20

ค. 40-20-20-20

ง. 50-20-20-10

ข้อ 14 สิ่งใดต่อไปนี้ ควรจะอยู่ในที่ดินส่วนที่ใช้สำหรับทำแปลงพืช และไร่นาสวนผสม

ก. นาข้าว

ข. ต้นพริก

ค. เลี้ยงไก่

ง. เลี้ยงปลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 15 การใช้ลานตากข้าว ยุ้งฉาง และเครื่องสีข้าวร่วมกันของเกษตรกรในชุมชน ถือว่าเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นใด

ก. ขั้นที่ 1 ขั้นการผลิต

ข. ขั้นที่ 2 ขั้นการรวมพลังกัน

ค. ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกับแหล่งทุน

ง. ขั้นที่ 4 ขั้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ส่วนที่ 3 การทดสอบทัศนคติ : *โปรดทำเครื่องหมาย X ลงใน "ช่องสี่เหลี่ยม" ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน เพียงข้อละความคิดเห็นเดียวเท่านั้น*

คำถาม	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด
หน่วยที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร					
ข้อ 1 *การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในบางครั้งก็ไม่สามารถทำให้เรามีความพออยู่พอกิน ได้เสมอไป*					
ข้อ 2 *เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้เรามีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขในสังคมนี้ได้*					
ข้อ 3 *เราควรจะช่วยเหลือตนเองในทุกๆ เรื่องแม้ว่าในบางครั้งอาจจะมีข้อผิดพลาด หรือทำได้ไม่ดีก็ตาม*					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำถาม	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด
ข้อ 4 *ประชาชนโดยทั่วไปในทุกครอบครัว ถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่ได้รวมถึงข้าราชการ และนักธุรกิจ*					
ข้อ 5 *เราอาจจะต้องให้ความช่วยเหลือกับเพื่อนบ้าน เช่น ให้ยืมข้าวสารไปกินบ้าง ในตอนที่เขาเดือดร้อน*					
หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
ข้อ 6 *หากเป็นช่วงเวลาที่เรารู้สึกว่ากำลังดวงดี ก็ควรจะรีบลงทุนทำธุรกิจหรือทำงานชิ้นนั้นในจำนวนที่มากๆ เพราะหากพลาดช่วงนี้ไปแล้ว อาจจะต้องมาเสียใจในภายหลังก็ได้*					
ข้อ 7 *เหตุผลไม่สามารถอธิบายได้ทุกเรื่องเสมอไป ดังนั้น ในบางช่วงเวลาเราอาจจะไม่ต้องทำตามหลักการของเหตุและผลก็ได้*					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำถาม	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด
ข้อ 8 *ในชีวิตจริงเราอาจจะหาทางป้องกันเหตุการณ์ หรือสิ่งใดๆ ไม่ได้เลย เพราะอุบัติเหตุมักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้เสมอ*					
ข้อ 9 *ความรู้เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผลของการทำงานเป็นไปอย่างถูกต้องได้*					
ข้อ 10 *ความอดทนมีความเพียร จะทำให้ประสบกับความสำเร็จได้เสมอ*					
หน่วยที่ 3 ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้					
ข้อ 11 *การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป อาจจะช่วยทำให้อะไรดีขึ้นไม่ได้เลย ในเมื่อเรามีรายได้ที่น้อยอยู่แล้ว ดังนั้น จึงควรหาทางเพิ่มรายได้จะดีเสียกว่า*					
ข้อ 12 *สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากที่ดินตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นสัดส่วนที่ได้เคยทดลองใช้แล้วในหลายๆ พื้นที่ ว่าเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้น จึงไม่ควรเปลี่ยนแปลงสูตรนี้*					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำถาม	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด
ข้อ 13 *เศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ทำได้ลำบาก เพราะผู้ปฏิบัติต้องมีความเพียรและอดทนอย่างมาก*					
ข้อ 14 *การจัดเตรียมพันธุ์พืช เตรียมดิน ปุ๋ย การจัดหาน้ำ เป็นเรื่องที่ทุกคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน*					
ข้อ 15 *การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรของธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะมีแต่เสียเท่านั้น ไม่ได้ประโยชน์ใดๆ จากกลุ่มเกษตรกรเลย*					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 4 การทดสอบการปฏิบัติตน

: โปรดทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ( ) เพียงช่องเดียวเท่านั้น ตามการตัดสินใจของท่านในแต่ละข้อคำถาม พร้อมทั้งให้เขียนแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนั้นด้วย

หลักการความพอประมาณ

นางเขียว มีอาชีพทำงานโรงงาน ได้ค่าตอบแทนวันละ 180 บาท หลังจากเลิกงานตอนใกล้ค่ำของทุกวันแล้ว แม้จะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า แต่ก็ยังกลับบ้านมาปลูกและดูแลพืชผักสวนครัว เพื่อเอาไว้ทำอาหารกินเองภายในครอบครัว

ในขณะที่ นางแดง เพื่อนร่วมงาน และอาศัยอยู่บ้านใกล้ๆ กัน ให้ความเห็นว่า จะปลูกเองไปทำไมเสียเวลา ความเป็นจริงแค่ทำงานในโรงงานทั้งวันก็เหนื่อยแทบแย่อยู่แล้ว ไหนยังจะต้องกลับมาลงมือทำอาหารกินเองอีก ทำให้เสียเวลาพักผ่อน แล้วจะเอาแรงที่ไหนไปสู้กับงานวันพรุ่งนี้ สู้ซื้อแกงถุงกินแค่ถุงละ 20 บาท ก็อิ่มอร่อยได้แล้ว น่าจะเอาเวลาส่วนนี้ไปใช้ทำกิจกรรมอย่างอื่นจะดีกว่า

หากเป็นตัวท่าน ท่านจะเลือกดำเนินชีวิตแบบใคร และเพราะเหตุใด

( ) นางเขียว เพราะว่า .....

.....

.....

.....

( ) นางแดง เพราะว่า .....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการความมีเหตุผล

นายขาว ชายโสดได้นัดหมายกับนายเหลือง เพื่อนที่อยู่หมู่บ้านใกล้กัน เพื่อไปดูตัวหญิงสาวที่นายเหลืองจะแนะนำให้รู้จักในวันนี้ แต่พอดีทางหมู่บ้านที่นายขาวอาศัยอยู่ มีการเรียกประชุมด่วนเพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเรื่องไข้หวัดนก ที่อาจจะระบาดมาถึงหมู่บ้านนี้ได้

หากท่านเป็นนายขาว ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร และเพราะเหตุใด

( ) เลือก<u>ไปตามนัด</u>หมายกับนายเหลือง เพราะว่า .....

.....

.....

.....

.....

( ) เลือก<u>ไปเข้าประชุม</u>กับทางหมู่บ้าน เพราะว่า .....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

นางเงิน มีอาชีพเป็นแม่ค้าเข็นรถขายกล้วยแขกข้างถนนในย่านธุรกิจแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ วันหนึ่งๆ เมื่อหักต้นทุนแล้ว จะมีกำไรเหลืออยู่เพียงไม่เกิน 200 บาท แถมในบางวันที่ฝนตกอาจจะต้องขาดทุนก็มีอยู่บ่อยๆ เมื่อตกเย็นของทุกวัน นางเงินจะแบ่งรายได้ในแต่ละวันออกเป็น 4 ส่วน เพื่อเก็บออมไว้ 1 ส่วน คือ 50 บาท และอีก 3 ส่วน คือ 150 บาท จะนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของเธอและลูกสาวอีก 1 คน แม้ว่าทั้งสองคนแม่ลูกจะมีความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก แต่นางเงินก็ทำเช่นนี้เสมอมา

นางทอง มีอาชีพเป็นแม่ค้าเข็นรถขายกล้วยปิ้ง ที่หากินอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีรายได้ใกล้เคียงกันกับนางเงิน และมีลูกสาวอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับลูกของนางเงินอีกด้วย แต่ด้วยความรักลูก เธอบอกว่ารายได้ที่มีก็แทบจะไม่พอกับรายจ่ายในชีวิตประจำวันของเธอและลูกอยู่แล้ว จะเอาส่วนไหนไปเก็บออมไว้ได้อีก เธอจึงตัดสินใจใช้รายได้ทั้งหมดเพื่อมาเป็นรายจ่าย โดยหวังว่าลูกสาวจะได้ไม่ลำบากมากไปกว่าที่เป็นอยู่นี้

หากเป็นตัวท่าน ท่านจะเลือกดำเนินชีวิตแบบใคร และเพราะเหตุใด

( ) นางเงิน เพราะว่า .....

.....

.....

( ) นางทอง เพราะว่า .....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เงื่อนไขความรู้

นางชมพู ปลูกพริกไว้จำนวน 10 ไร่ เพราะช่วงที่ผ่านมา พริกมีราคาดีมาก แต่ในขณะที่กำลังจะเก็บผลผลิตไปขายได้เกิดโรคพืชระบาดมาติดพริกของตน นางชมพูรู้สึกผิดหวัง เสียใจ และกลุ้มใจกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

หากท่านเป็นนางชมพู ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร และเพราะเหตุใด

( ) <u>รีบตัดต้นพริก</u>ที่ติดโรคทิ้ง แล้วปลูกต้นใหม่โดยทันที เพราะว่า .....

.....

.....

.....

.....

( ) <u>ไม่ตัดต้นพริก</u>ที่ติดโรคทิ้ง แต่ไปขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเกษตรอำเภอ เพราะว่า .....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เงื่อนไขคุณธรรม

นายดำ เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างทำระบบประปาให้กับหมู่บ้านจัดสรรแห่งหนึ่ง เมื่อทำงานเสร็จจึงได้ส่งมอบงาน และรับชำระเงินค่าจ้างจากเจ้าของหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ภายหลังนายดำได้พบว่าตนลืมใส่อุปกรณ์ในการกรองน้ำลงไปในระบบ หากจะแจ้งให้กับเจ้าของหมู่บ้านทราบก็เกรงว่าตนเองจะต้องถูกปรับ หรือขอคืนเงินค่าจ้างที่ได้รับไปแล้วส่วนหนึ่ง รวมทั้งอาจจะหมดโอกาสที่จะได้รับการว่าจ้างให้ทำงานในคราวต่อไปอีก ในขณะเดียวกันก็รู้สึกไม่สบายใจอย่างมาก ที่ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านแห่งนี้ในอนาคตจะต้องเดือดร้อนกับระบบประปา โดยมีสาเหตุมาจากเรื่องนี้

หากท่านเป็นนายดำ ท่านจะเลือกปฏิบัติอย่างไร และเพราะเหตุใด

( ) <u>ไม่แจ้ง</u>ให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า .....

.....

.....

.....

( ) <u>แจ้ง</u>ให้กับเจ้าของหมู่บ้านได้ทราบเหตุการณ์ เพราะว่า .....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ร่วมมือให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เฉลยแบบทดสอบ

(เฉพาะผู้ตรวจให้คะแนนเท่านั้น)

ส่วนที่ 2 ความรู้ (ก.= 4, ข= 5, ค= 2, ง.= 4)

ข้อ 1 ง.	ข้อ 6 ง.	ข้อ 11 ค.
ข้อ 2 ข.	ข้อ 7 ง.	ข้อ 12 ก.
ข้อ 3 ง.	ข้อ 8 ค.	ข้อ 13 ก.
ข้อ 4 ก.	ข้อ 9 ข.	ข้อ 14 ข.
ข้อ 5 ก.	ข้อ 10 ข.	ข้อ 15 ข.

ส่วนที่ 3 ทัศนคติ (Positive= 7 และ Negative= 8)

ข้อ 1 Negative คะแนน 1 2 3 4 5	ข้อ 9 Positive คะแนน 5 4 3 2 1
ข้อ 2 Positive คะแนน 5 4 3 2 1	ข้อ 10 Positive คะแนน 5 4 3 2 1
ข้อ 3 Positive คะแนน 5 4 3 2 1	ข้อ 11 Negative คะแนน 1 2 3 4 5
ข้อ 4 Negative คะแนน 1 2 3 4 5	ข้อ 12 Negative คะแนน 1 2 3 4 5
ข้อ 5 Positive คะแนน 5 4 3 2 1	ข้อ 13 Positive คะแนน 5 4 3 2 1
ข้อ 6 Negative คะแนน 1 2 3 4 5	ข้อ 14 Positive คะแนน 5 4 3 2 1
ข้อ 7 Negative คะแนน 1 2 3 4 5	ข้อ 15 Negative คะแนน 1 2 3 4 5
ข้อ 8 Negative คะแนน 1 2 3 4 5	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือชุดที่ 3

แผนการสอนและสื่อการสอน

(ระยะเวลารวม 6 ชั่วโมง)

หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร (ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที)

ความคิดรวบยอด

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย โดยพระองค์ได้ทรงทดลองใช้ผ่านทางโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้วว่า เป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ยากจนให้มีความพออยู่ พอกินได้จริง ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยการพึ่งตนเองใน 5 ประการ คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์ โดยมีแนวทางการปฏิบัติตน คือ ยึดความประหยัดโดยการตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก และปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายหลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวทางการปฏิบัติตน 5 ประการ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทัศนคติที่เหมาะสม เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผ่นพลิก แสดงข้อมูลความรู้ จำนวน 8 แผ่น
2. ภาพวาด แสดงการเปรียบเทียบ จำนวน 2 ภาพ
3. บัตรกิจกรรม จำนวน 17 แผ่น
4. ปากกาเมจิก
5. ดินสอ
6. กระดาษปรู๊ฟ
7. กระดาษ A4
8. เทปกาว
9. เครื่องขยายเสียง

เนื้อหา

1. เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ในหลวง ทรงพระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย ผ่านทางพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2493 จนถึงปัจจุบันนี้ โดยพระองค์ได้ทรงทดลองใช้ปรัชญานี้ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่ทั่วประเทศกว่า 3,000 โครงการมาแล้ว ผลที่เกิดขึ้น คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ยังยากจนในถิ่นทุรกันดารของประเทศ ให้มีความพออยู่ พอกิน ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ขึ้นมาได้ กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์

2. คำว่า "ความพอเพียง" หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ที่คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้ และคุณธรรม ในการวางแผนและการดำเนินการในทุกขั้นตอนของบุคคลในทุกระดับชั้น

3. เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเองที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) การพึ่งตนเองด้านจิตใจ เป็นการทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ ให้ตนเองและชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 2) การพึ่งตนเองด้านสังคม คือ แต่ละชุมชนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ 3) การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้และการจัดการอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน 4) การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาในสังคมไทยมีทั้งที่ดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้แต่เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม และการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง และ 5) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ เป็นการมุ่งลดรายจ่ายเป็นประการสำคัญ คือ ยึดหลักพออยู่ พอกิน และพอใช้

4. แนวทางการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) ยึดความประหยัด โดยการตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง 2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม 3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต 4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากในครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียง เป็นเป้าหมายสำคัญ และ 5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

5. เศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความสำคัญกับเราทุกคนอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. เราทุกคนจึงควรตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติตนตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการสอน

ภาคความรู้ (25 นาที)

ผู้สอน อธิบายความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร จากแผ่นพลิก จำนวน 8 แผ่น (แผ่นพลิก 1-8) ให้กับกลุ่มผู้เรียนฟัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคทัศนคติ (10 นาที)

ผู้สอน นำเสนอภาพวาด จำนวน 2 ภาพ (ภาพวาด 1-2) ให้กับกลุ่มผู้เรียนได้ดู คือ รูปภาพคนที่ไม่มีความสุขในชีวิต หน้าตาโศกเศร้ามีความทุกข์ และรูปภาพคนที่มีความสุขในชีวิต หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส จากนั้น จึงพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามรายละเอียดในรูปภาพ โดยการถามคำถาม ซึ่งอาจจะปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. คนในภาพแรก มีอารมณ์เป็นอย่างไร
4. คนในภาพที่สอง มีอารมณ์เป็นอย่างไร
5. ทำไมคนในภาพแรก จึงมีอารมณ์เช่นนั้น และทำไมคนในภาพที่สอง จึงมีอารมณ์เช่นนี้ มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง คุณต้องการที่จะเลือกมีอารมณ์ เหมือนกับคนในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกมีอารมณ์ เหมือนกับคนตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเรามีอารมณ์เหมือนกับคนตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราอยากจะมีอารมณ์ตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถมีอารมณ์ตามแบบภาพที่เราเลือกได้

ในระหว่างการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็นของครูผู้สอนและกลุ่มผู้เรียน ให้ครูผู้สอนบันทึกคำตอบที่เป็นไปได้ของกลุ่มผู้เรียนลงบนกระดาษปรู๊ฟ เช่น เหตุผลที่ทำให้คนมีความสุข และเหตุผลที่ทำให้คนมีความทุกข์ เพื่อใช้ในการสรุปรวบยอดโดยโยงเข้ากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มผู้เรียนฟังอีกครั้งหนึ่งว่า หากทุกๆ คนปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ก็จะทำให้มีชีวิตที่มีความสุขตามอัตภาพได้

ภาคการปฏิบัติตน (55 นาที)

ผู้สอน นำเสนอบัตรกิจกรรม 1 โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นในหัวข้อที่ว่า "เศรษฐกิจพอเพียง ตามความคิดเห็นของท่าน คืออะไร" โดยผู้เรียนแต่ละคนจะเขียนคำตอบลงในกระดาษ A4 ต่อจากนั้น ให้ผู้สอน นำเสนอบัตรกิจกรรม 2-17 รวม 15 ประโยคคำพูด ร่วมกับตัวอย่างจากคำตอบของผู้เรียน 5 ตัวอย่าง แล้วจึงให้ผู้เรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปรายว่าประโยคคำพูด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในแต่ละบัตร และตัวอย่างคำตอบของผู้เรียน ถือว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติตน ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือไม่ และอย่างไร

การประเมินผล

1. แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
2. คำตอบ คำสนทนา ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในแบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน
3. คำตอบที่ผู้เรียนเขียนตอบในกระดาษ A4 ในภาคการปฏิบัติตน
4. สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้เรียนแต่ละคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะเวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที)

ความคิดรวบยอด

เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วยทางสายกลาง 3 หลักการ คือ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของหลักการความพอประมาณได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของหลักการความมีเหตุผลได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของหลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีได้
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของเงื่อนไขความรู้ได้
6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของเงื่อนไขคุณธรรมได้
7. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทัศนคติที่เหมาะสม เกี่ยวกับองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
8. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกปฏิบัติตน ตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผ่นพลิก แสดงข้อมูลความรู้ จำนวน 11 แผ่น
2. ภาพวาด แสดงการเปรียบเทียบ จำนวน 10 ภาพ
3. แผ่นพลิก แสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ จำนวน 10 แผ่น
4. ปากกาเมจิก
5. กระดาษปรู๊ฟ
6. เทปกาว
7. เครื่องขยายเสียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื้อหา

1. เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วยทางสายกลาง 3 หลักการ คือ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

2. ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงานทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไป หรือไม่ใหญ่จนเกินตัว แต่เป็นไปตามอัตภาพและสภาพแวดล้อม และในแง่ของจังหวะเวลาที่ไม่เร็วเกินไป หรือไม่ช้าจนเกินไป แต่รู้จักทำเป็นขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

3. ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใดๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุ และปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

4. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

5. ความรู้ หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ความรอบรู้ คือ ความรู้ลึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ที่เกี่ยวพันกับงานที่ทำ ความระลึกรู้ (สติ) คือ การยั้งคิดพิจารณา และรู้ทันสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำการใดๆ และความรู้ชัด (ปัญญา) คือ การเห็นและเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้อง ตามเหตุตามผลและความจริง

6. คุณธรรม หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างดีงาม ประกอบไปด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต คือ ความประพฤติชอบ มีการพูดและการกระทำซื่อตรงต่อหน้าที่ การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และไม่เอารัดเอาเปรียบ ความอดทนมีความเพียร คือ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ท้อทอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไป จนประสบผลสำเร็จ และความรอบคอบระมัดระวัง คือ การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่ทุกมุมก่อนที่จะดำเนินงาน เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดพลั้ง

7. องค์ประกอบ 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความสำคัญกับเราทุกคนอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตนตามองค์ประกอบ 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

8. เราทุกคนจึงควรตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติตนตามองค์ประกอบ 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิธีการสอน

ภาคความรู้ (35 นาที)

ผู้สอน อธิบายความรู้เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากแผ่นพลิก จำนวน 11 แผ่น (แผ่นพลิก 9-19) ให้กับกลุ่มผู้เรียนฟัง

ภาคทัศนคติ (50 นาที)

ผู้สอน นำเสนอภาพวาด จำนวน 10 ภาพ (ภาพวาด 3-12) โดยนำเสนอครั้งละ 2 ภาพ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาพ ตามแต่ละองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มผู้เรียนได้ดู คือ

ภาพวาดคู่ที่ 1 รูปภาพชายหนุ่มตัดสินใจเลือกซื้อแอร์ และรูปภาพชายหนุ่มอีกคนหนึ่งตัดสินใจเลือกซื้อพัดลม

ภาพวาดคู่ที่ 2 รูปภาพชายหนุ่มเลือกที่จะรอเวลาออกจากบ้าน เพื่อไปทำงานตามที่หมอดูแนะนำ คือ 07.39 น. และรูปภาพชายหนุ่มอีกคนหนึ่งเลือกที่จะรีบออกจากบ้านเพื่อไปทำงานในเวลาที่เหมาะสม คือ 07.00 น.

ภาพวาดคู่ที่ 3 รูปภาพเกษตรกรเลือกปลูกพืชผลไว้เพียงชนิดเดียว คือ ชมพู่ ดังนั้น เมื่ออากาศร้อน ฝนไม่ตก และราคาชมพู่ตกต่ำ เขาจึงมีความทุกข์ และรูปภาพเกษตรกรอีกคนหนึ่งเลือกปลูกพืชผลไว้หลายชนิด พร้อมทั้งมีการทำนาข้าวและเลี้ยงปลาอีกด้วย ดังนั้น แม้ว่าข้าวจะมีราคาตกต่ำ เขาก็ยังไม่เดือดร้อน เพราะยังมีพืชผลชนิดอื่นๆ อยู่ด้วย

ภาพวาดคู่ที่ 4 รูปภาพเกษตรกรกำลังเครียด เรื่องที่ตนไม่มีเงินจะซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลงเพื่อนำมาใช้ในสวนมะนาวที่ปลูกไว้ และรูปภาพเกษตรกรอีกคนหนึ่ง หน้าตายิ้มแย้ม เพราะแม้ว่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลงจะมีราคาแพง แต่เขาก็มีความรู้ที่จะผลิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้ขี้วัวหรือมูลสัตว์มาทำปุ๋ย และนำใบสะเดามาใช้ทำยาฆ่าแมลงได้

ภาพวาดคู่ที่ 5 รูปภาพเด็กชายเก็บเงินได้ จึงตัดสินใจเก็บไว้ เพื่อนำไปใช้เอง และรูปภาพเด็กชายอีกคนหนึ่งเก็บเงินได้ แต่ตัดสินใจปรึกษากับแม่ว่าจะนำไปถามหาเจ้าของ เพื่อคืนเงินนี้ให้

ในการนำเสนอภาพวาดแต่ละคู่ ผู้สอนจะพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามรายละเอียดในรูปภาพ โดยการถามคำถาม ซึ่งอาจจะปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของบริบท ดังตัวอย่างตามลำดับของการนำเสนอภาพวาด ต่อไปนี้

ภาพวาดคู่ที่ 1

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ชายหนุ่มในภาพแรก ตัดสินใจเลือกซื้ออะไร
4. ชายหนุ่มในภาพที่สอง ตัดสินใจเลือกซื้ออะไร
5. ทำไมชายหนุ่มในภาพแรก จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านั้น และทำไมชายหนุ่มในภาพที่สอง จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอีกชนิดหนึ่ง มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง หากเราจะต้องเลือกซื้อสินค้า เราจะเลือกตัดสินใจเหมือนกับชายหนุ่มในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า เหมือนกับชายหนุ่มตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเราเลือกซื้อสินค้า เหมือนกับชายหนุ่มตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราจะเลือกใช้สินค้า ตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถทำตามแบบภาพที่เราเลือกได้

ภาพวาดคู่ที่ 2

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. ชายหนุ่มในภาพแรก ตัดสินใจเลือกเดินทางออกจากบ้าน ในเวลาใด
4. ชายหนุ่มในภาพที่สอง ตัดสินใจเลือกเดินทางออกจากบ้าน ในเวลาใด
5. ทำไมชายหนุ่มในภาพแรก จึงตัดสินใจเลือกเช่นนั้น และทำไมชายหนุ่มในภาพที่สอง จึงตัดสินใจเลือกเช่นนี้ มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง คุณต้องการที่จะเลือกเวลาในการเดินทางออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน โดยใช้เหตุผล เหมือนกับชายหนุ่มในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกเวลาในการเดินทางออกจากบ้าน โดยใช้เหตุผล เหมือนกับชายหนุ่มตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเราเลือกเวลาในการเดินทางออกจากบ้าน โดยใช้เหตุผล เหมือนกับชายหนุ่มตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราจะใช้เหตุผล ในการเดินทางออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน ตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถใช้เหตุผล ในการดำเนินชีวิตประจำวันในเรื่องอื่นๆ ตามแบบภาพที่เราเลือกได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพวาดคู่ที่ 3

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. เกษตรกรในภาพแรก มีอารมณ์เป็นอย่างไร
4. เกษตรกรในภาพที่สอง มีอารมณ์เป็นอย่างไร
5. ทำไมเกษตรกรในภาพแรก จึงมีอารมณ์เช่นนั้น และทำไมเกษตรกรในภาพที่สองจึงมีอารมณ์เช่นนี้ มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง คุณต้องการที่จะเลือกทำเหมือนกับเกษตรกร ในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกทำเหมือนกับเกษตรกร ตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเราทำเหมือนกับเกษตรกรตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราจะทำตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถทำตามแบบภาพที่เราเลือกได้

ภาพวาดคู่ที่ 4

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. เกษตรกรในภาพแรก มีอารมณ์ความรู้สึก เป็นอย่างไร
4. เกษตรกรในภาพที่สอง มีอารมณ์ความรู้สึก เป็นอย่างไร
5. ทำไมเกษตรกรในภาพแรก จึงมีอารมณ์ความรู้สึกเช่นนั้น และทำไมเกษตรกรในภาพที่สอง จึงมีอารมณ์ความรู้สึกเช่นนี้ มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง คุณต้องการที่จะเลือกทำ เหมือนกับเกษตรกรในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกทำ เหมือนกับเกษตรกร ตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเราเลือกทำ เหมือนกับเกษตรกรตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราจะเลือกทำตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถเลือกทำตามแบบภาพที่เราเลือกได้

ภาพวาดคู่ที่ 5

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสอง มีความแตกต่างกันอย่างไร
3. เด็กชายในภาพแรก พบอะไร แล้วทำอย่างไร
4. เด็กชายในภาพที่สอง พบอะไร แล้วทำอย่างไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ทำไมเด็กชายในภาพแรก จึงทำเช่นนั้น และทำไมเด็กชายในภาพที่สองจึงทำเช่นนี้ มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง คุณต้องการที่จะเลือกทำ เหมือนกับเด็กชายในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกทำ เหมือนกับเด็กชายตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเราทำเหมือนกับเด็กชายตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราจะเลือกทำตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถทำตามแบบภาพที่เราเลือกได้

ในระหว่างการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็นของครูผู้สอนและกลุ่มผู้เรียน ให้ครูผู้สอนบันทึกคำตอบที่เป็นไปได้ของกลุ่มผู้เรียนลงบนกระดาษปรู๊ฟ เช่น เหตุผลที่ทำให้ชายหนุ่มตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าต่างชนิดกัน (ภาพวาดคู่ที่ 1) เหตุผลที่ชายหนุ่มใช้ในการเลือกเวลาเดินทางออกจากบ้านแตกต่างกัน (ภาพวาดคู่ที่ 2) เหตุผลที่ทำให้เกษตรกรมีอารมณ์แตกต่างกัน (ภาพวาดคู่ที่ 3) เหตุผลที่ทำให้เกษตรกรมีอารมณ์ความรู้สึกแตกต่างกัน (ภาพวาดคู่ที่ 4) และ เหตุผลที่ทำให้เด็กชายเลือกปฏิบัติแตกต่างกัน (ภาพวาดคู่ที่ 5) เพื่อใช้ในการสรุปรวบยอดโดยโยงเข้ากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ตามองค์ประกอบ 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข คือ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ตามลำดับ) ให้กับกลุ่มผู้เรียนฟังอีกครั้งหนึ่ง

ภาคการปฏิบัติตน (50 นาที)

ผู้สอน นำเสนอแผ่นพลิก แสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ จำนวน 10 แผ่น (แผ่นพลิกภาพข่าว 1-10) ตามลำดับ ตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ

1) หลักการความพอประมาณ นำเสนอ ข่าวแก๊งทวงหนี้ฆ่าลูกแม่ค้าผัก และข่าวแม่เล้า ม.2 อยากมีเงินใช้สอย

2) หลักการความมีเหตุผล นำเสนอ ข่าวลุ้นเลขเด็ด และข่าวคนอีสานแห่เล่นบ่อนกาสิโนลาว

3) หลักการการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี นำเสนอ ข่าวเฒ่าวัย 78 ปีออมเงินนับแสนใส่ในกระบอกไม้ไผ่ และข่าวอดีตนักแสดงตลกมีหนี้ท่วม จูงลูกสาววอนของานทำ

4) เงื่อนไขความรู้ นำเสนอ ข่าวการผลิตมะม่วงนอกฤดู ลดต้นทุนด้วยการใช้สารชีวภาพ และข่าวการปลูกดอกคัตเตอร์เพื่อขายได้ตลอดทั้งปี

5) เงื่อนไขคุณธรรม นำเสนอ ข่าวโจรลักมะนาว และข่าวตัวแทนประกันโหดลวงฆ่าลูกค้าเพื่อรับสินไหมทดแทน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยการนำเสนอในแต่ละแผ่นพลิกแสดงภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ ครูผู้สอนจะเล่ารายละเอียดของภาพและเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์ให้กับผู้เรียนได้ฟังโดยสรุป จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์อย่างอิสระ เพื่อร่วมกันสรุปกับผู้สอนว่าตัวละครในแต่ละเหตุการณ์ของเนื้อหาข่าวหนังสือพิมพ์นั้น ได้ปฏิบัติตนสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ และในกรณีที่เป็นกลุ่มของผู้เรียนหากจะต้องพบกับสถานการณ์ ดังเนื้อหาของข่าวหนังสือพิมพ์นั้น จะมีแนวทางในเลือกการปฏิบัติตนเหมือนหรือแตกต่างออกไปอย่างไร

การประเมินผล

1. แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
2. คำตอบ คำสนทนา ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในแบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน
3. สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้เรียนแต่ละคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้

(ระยะเวลา 2 ชั่วโมง 15 นาที)

ความคิดรวบยอด

เศรษฐกิจพอเพียง มี 3 ระดับ คือ 1) เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว 2) เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร และ 3) เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ มีดังตัวอย่างของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน 15 ไร่ ตามสัดส่วน คือ ขุดสระน้ำ -ปลูกข้าวไว้บริโภคเอง – แปลงพืชไร่นาสวนผสม - ที่อยู่อาศัย เป็น 30-30-30-10 ตามลำดับ และเกษตรกรเจ้าของที่ดิน ควรจะถือปฏิบัติตามขั้นตอนของทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการผลิต ขั้นที่ 2 ขั้นการรวมพลังกัน และขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกับแหล่งทุน การปฏิบัติตามหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ มีคุณประโยชน์ คือ ทำให้ประชาชนมีพออยู่พอกินตามอัตภาพ หากปีใดมีน้ำดีตลอดปี ก็สามารถทำให้มีรายได้มากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากปีใดมีน้ำน้อย ก็สามารถป้องกันการขาดแคลนน้ำได้ และในกรณีที่เกิดอุทกภัย ก็จะสามารถฟื้นตัวได้ และช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง เมื่อเกษตรกรปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ก็จะเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมาย คือ มีความสมดุล พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์ ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายระดับของเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายคุณลักษณะที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละระดับได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายคุณประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นตามเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทัศนคติที่เหมาะสมเกี่ยวกับระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ ได้
7. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละระดับอย่างถูกต้องและเหมาะสมได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอน

1. แผ่นพลิก แสดงข้อมูลความรู้ จำนวน 17 แผ่น
2. ภาพวาด แสดงการเปรียบเทียบ จำนวน 2 ภาพ (และภาพวาดของหน่วยที่ 1 อีกจำนวน 2 ภาพ)
3. บัตรกิจกรรม จำนวน 6 แผ่น
4. ปากกาเมจิก
5. ดินสอ
6. กระดาษปรู๊ฟ
7. กระดาษ A4
8. เทปกาว
9. เครื่องขยายเสียง

เนื้อหา

1. เศรษฐกิจพอเพียง มี 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว ระดับที่ 2 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร และระดับที่ 3 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย

2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 1 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัย4 ของตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวและมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 2 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่ 1 แล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 3 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือ เมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงในระดับที่ 2 แล้ว ก็จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับธนาคาร และบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ เพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนาให้สมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง มีดังตัวอย่างของ เกษตรทฤษฎีใหม่ อันเป็นการบริหารที่ดินและน้ำ โดยให้เกษตรกรจัดการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่มีอยู่ โดยประมาณ คือ 15 ไร่ ซึ่งเป็นอัตราการถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของเกษตรกรไทย ให้ได้ประโยชน์สูงสุดและมีน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี ด้วยวิธีการแบ่งพื้นที่ดินออกตามสูตร คือ 30-30-30-10 ซึ่งอาจปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ดังนี้ คือ ส่วนที่ 1 (ร้อยละ 30 ประมาณ 3 ไร่) ให้ขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำจำนวน 10,000 ลูกบาศก์เมตร โดยคำนวณจากเกณฑ์เฉลี่ยความต้องการน้ำในฤดูแล้งประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ของพื้นที่ตามสูตร 30-30-30-10 ซึ่งสระน้ำนี้ อาจสามารถเลี้ยงปลาไว้เป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ส่วนที่ 2 (ร้อยละ 30 ประมาณ 5 ไร่) ให้ใช้สำหรับทำนาปลูกข้าวไว้บริโภค โดยคำนวณแล้วว่าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะมีข้าวกินตลอดทั้งปี ซึ่งส่วนนี้ถือว่าเป็นหลักสำคัญของทฤษฎีใหม่ ส่วนที่ 3 (ร้อยละ 30 ประมาณ 5 ไร่) ให้ใช้สำหรับทำแปลงพืช ไร่นาสวนผสม ปลูกไม้ผล พืชไร่และพืชผักสวนครัว ไว้บริโภค ส่วนที่เหลือจากการบริโภคแล้ว สามารถนำไปขายเป็นรายได้เสริมอีกด้วย และส่วนที่ 4 (ร้อยละ 10 ประมาณ 2 ไร่) ให้ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ โรงเรือน เรือนเพาะชำ ถนน คันดิน

เกษตรทฤษฎีใหม่ ได้ขยายการประยุกต์ใช้โดยครอบคลุมทั้งในระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน และระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เรียกได้ว่าเป็นทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น กล่าวคือ ในขั้นที่ 1 ขั้นการผลิต เกษตรกรต้องมีพื้นที่ทำมาหากินแปลงเล็กๆ หรือประมาณไม่เกิน 15 ไร่ ซึ่งในระยะเริ่มแรกเกษตรกรจะต้องมีความเป็นอยู่ที่ประหยัด มีความพอเพียงและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ก่อน ทั้งนี้ต้องอาศัยความขยัน มานะ อดทน รวมถึงต้องรู้รักสามัคคีในท้องถิ่นของตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังพระราชดำรัสที่ว่า *"...เมื่อเป็นทฤษฎีใหม่แล้ว ก็เข้ามาเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง คนที่ทำนี้ต้องไม่ฟุ่งซ่าน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ได้เขียนไว้ในทฤษฎีนั้นว่าลำบาก เพราะผู้ที่ปฏิบัติต้องมีความเพียรและอดทน ไม่ใช่ว่าทำง่ายๆ..."* ในขั้นที่ 2 ขั้นการรวมพลังกัน ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรงใจกัน ดำเนินการในด้านต่างๆ ทั้งนี้โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน มูลนิธิ รวมทั้งคนในชุมชนเองด้วย กิจกรรมที่ควรจะร่วมกันดำเนินการ ประกอบไปด้วย ด้านการผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ) ร่วมมือกันในด้านการผลิต เพื่อเตรียมพันธุ์พืช เตรียมดิน ปุ๋ย การจัดหาน้ำ ฯลฯ เพื่อการเพาะปลูก ด้านการตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) เมื่อมีผลผลิตก็ต้องร่วมมือกันผลิต และจัดจำหน่าย ขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด ด้านความเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) เกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่พอดี มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ ด้านสวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรจัดตั้งสวัสดิการ และบริการที่จำเป็น เช่น สถานีอนามัย หรือมีกองทุนหมู่บ้านในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ด้านการศึกษา (โรงเรียน ทุนการศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเยาวชนที่เรียนดี แต่ยากจนในชุมชน และด้านสังคมและศาสนา ชุมชนเป็นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ในขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกับแหล่งทุน คือ การติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทเอกชนต่างๆ และกับแหล่งพลังงาน เช่น การตั้งและบริหารโรงสี (การตลาด) การตั้งและบริหารร้านสหกรณ์ (การผลิต+ความเป็นอยู่) ช่วยในการลงทุน(การผลิต+การตลาด) และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต (สวัสดิการ+สังคม+ศาสนา) ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารหรือบริษัทเอกชน ก็จะได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย เช่น ด้านการตลาด เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง ไม่ถูกกดราคา ธนาคารกับบริษัทซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ เพราะสามารถซื้อข้าวเปลือกได้โดยตรงจากเกษตรกรและนำมาสีเอง ไม่ต้องมีพ่อค้าคนกลาง ด้านการผลิตและความเป็นอยู่ เกษตรกรสามารถซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคในราคาต่ำ เพราะได้ตั้งเป็นร้านสหกรณ์ และขายของให้เกษตรกรในราคาขายส่ง

4. คุณประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ มีดังนี้ คือ ทำให้ประชาชนมีพออยู่พอกินตามอัตภาพ คือ พออยู่พอกิน ไม่อดอยาก ลำบาก และสามารถเลี้ยงตนเองได้ กล่าวคือ "...ทฤษฎีใหม่นี้จะขยายขึ้นไปได้อาจจะทั่วประเทศ แต่ต้องช้าๆ เพราะว่าต้องสิ้นเปลือง สิ้นค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อยๆ แต่ว่าค่อยๆ ทำและเมื่อทำแล้ว ก็นึกว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ประชาชนมีกินตามอัตภาพ คือ อาจไม่รวยมาก แต่ก็พอกิน ไม่อดอยาก..." ในปีที่ฝนตกต้องตามฤดูกาล น้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่สามารถทำให้มีรายได้มากขึ้นได้ กล่าวคือ "...ถ้าน้ำมีพอดีในปีไหน ก็สามารถที่จะทำการเกษตร หรือปลูกข้าวที่เรียกว่านาปีทำได้..." ขณะเดียวกัน ทฤษฎีใหม่ มีไว้ป้องกันการขาดแคลนน้ำ ถ้าในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถนำเอาน้ำที่กักเก็บไว้มาใช้ได้โดยไม่ต้องอาศัยชลประทานระบบใหญ่ กล่าวคือ "...ถ้าต่อไปในหน้าแล้งน้ำมีน้อย ก็สามารถที่จะใช้น้ำที่กักเอาไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาปลูก แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ ไม่ต้องไปเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ ของตัวเองก็มี และก็อาจจะปลูกผัก หรือเลี้ยงปลา หรือทำอะไรก็ทำได้..." และ ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถพึ่งตัวได้ และช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมาก อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย กล่าวคือ "...ถ้าในโอกาสที่มีอุทกภัย ก็สามารถที่จะฟื้นตัวได้ โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้อย่างดี..."

5. เมื่อประชาชนได้ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงนี้แล้ว จะเกิดผลลัพธ์ คือ ความสมดุล การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจนสามารถก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์ หรือยุคโลกไร้พรมแดนได้

6. ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ มีความสำคัญกับเราทุกคนอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตามได้ในแต่ละระดับของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. เราทุกคนจึงควรตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละระดับ และประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทในชีวิตของตนเอง เพื่อนำไปสู่ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

วิธีการสอน

ภาคความรู้ (50 นาที)

ผู้สอน อธิบายความรู้เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้ จากแผ่นพลิก จำนวน 17 แผ่น (แผ่นพลิก 20-36) ให้กับกลุ่มผู้เรียนฟัง

ภาคทัศนคติ (10 นาที)

ผู้สอน นำเสนอภาพวาด จำนวน 2 ภาพ (ภาพวาด 13-14) ให้กับกลุ่มผู้เรียนได้ดู คือ รูปภาพชาวบ้านในชุมชนแห่งหนึ่งที่แต่ละครอบครัวต่างก็ใช้เครื่องสีข้าวของตนเองเพื่อสีข้าวเปลือกมารับประทาน ทำให้ต้องเหนื่อยแรง เสียเวลา และในบางครั้งเครื่องก็ยังเสียอีกด้วย และรูปภาพชาวบ้านในอีกชุมชนหนึ่ง ที่สมาชิกของชุมชนแต่ละครอบครัวมาเข้าแถวกันเพื่อใช้เครื่องสีข้าวของชุมชนร่วมกัน ทำให้ไม่ต้องเหนื่อย ประหยัดเวลา และสะดวกสบายอีกด้วย จากนั้น จึงพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามรายละเอียดในรูปภาพ โดยการถามคำถาม ซึ่งอาจจะปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ท่านสังเกตเห็นอะไรบ้างจากสองภาพนี้
2. ภาพทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. ชาวบ้านในภาพแรก กำลังทำอะไรอยู่
4. ชาวบ้านในภาพที่สอง กำลังทำอะไรอยู่
5. ทำไมชาวบ้านในภาพแรก จึงกล่าวข้อความเช่นนั้น และทำไมชาวบ้านในภาพที่สองจึงกล่าวข้อความอีกอย่างหนึ่ง มีเหตุผลอะไรที่เป็นไปได้บ้าง
6. ตามความเป็นจริง คุณต้องการที่จะเลือกทำให้เหมือนกับชาวบ้านในภาพใด
7. ทำไม จึงตัดสินใจเลือกทำให้เหมือนกับชาวบ้านตามแบบภาพที่เราเลือกนั้น
8. เมื่อเราเลือกทำให้เหมือนกับชาวบ้านตามแบบภาพที่เราเลือกแล้ว จะเกิดผลอะไรขึ้นมาบ้าง
9. นับจากนี้ไป เราอยากจะเลือกทำให้เหมือนกับชาวบ้านตามแบบภาพที่เราเลือก หรือไม่
10. ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถทำให้เหมือนกับชาวบ้านตามแบบภาพที่เราเลือกได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในระหว่างการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็นของครูผู้สอนและกลุ่มผู้เรียน ให้ครูผู้สอนบันทึกคำตอบที่เป็นไปได้ของกลุ่มผู้เรียนลงบนกระดาษปรู๊ฟ เช่น วิธีการที่จะทำให้ภายในหมู่บ้านของกลุ่มผู้เรียนนี้ ทำได้เหมือนกับชาวบ้านตามแบบภาพที่พวกเขาได้เลือก เพื่อใช้ในการสรุปรวบยอดโดยโยงเข้ากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ทั้ง 3 ระดับ) ให้กับกลุ่มผู้เรียนฟังอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนั้น ให้ผู้สอนเชื่อมโยงการตัดสินใจเลือกของกลุ่มผู้เรียนไปยังภาพวาดของหน่วยที่ 1 (ภาพวาด 1-2) คือ ภาพวาดคนมีความทุกข์ และภาพวาดคนมีความสุข ว่าหากผู้เรียนได้ตัดสินใจตามภาพวาดเช่นนี้แล้ว จะนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ภาพวาดของหน่วยที่ 1 ในภาพใด

ภาคการปฏิบัติตน (1 ชั่วโมง 15 นาที)

ผู้สอน นำเสนอกิจกรรมการวางแผนชีวิตในอนาคต โดยผู้สอนอ่านประเด็นคำถามตามบัตรกิจกรรม 18-23) แล้วให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนคำตอบตามความคิดเห็นของตนเอง ลงในกระดาษ A4 ดังมีคำถามต่อไปนี้ คือ

1. เป้าหมายของชีวิตท่านในอีก 5 ปีข้างหน้า ท่านอยากจะมีชีวิตอย่างไร หรือท่านต้องการเป็นอะไร ?
2. แล้วในวันนี้ ชีวิตของท่านไม่เหมือนกับเป้าหมายตามข้อ 1 ที่ท่านได้คิดไว้อย่างไรบ้าง ท่านมีชีวิตเป็นอย่างไร ?
3. หากต้องการให้ชีวิตของท่านเป็นเหมือนกับเป้าหมายที่คิดไว้ตามข้อ 1 ท่านจะต้องทำอะไรบ้าง หรือต้องทำอย่างไรบ้าง ?
4. ในวันนี้ มีอะไรบ้างที่ยังไม่ค่อยเหมาะสม หากต้องการให้ชีวิตของท่านเป็นเหมือนกับเป้าหมายที่คิดไว้ตามข้อ 1 ?
5. จากประสบการณ์ เรื่องการใช้จ่ายเงินที่ผิดพลาดที่เคยผ่านมาของท่าน หากท่านจะต้องแนะนำ เพื่อบอกวิธีป้องกัน หรือวิธีแก้ไข ให้กับคนที่ท่านรักที่สุดในชีวิต เช่น พ่อ แม่ สามี ภรรยา ลูก ญาติพี่น้อง คนรัก ฯลฯ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด เรื่องการใช้จ่ายเงินแบบนั้นอีก ท่านจะพูดกับคนที่ท่านรักนี้ ว่าอย่างไรบ้าง ?
6. ท่านจะนำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในชีวิตประจำวันของท่านได้อย่างไรบ้าง ?

เมื่อผู้เรียนตอบคำถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้สอนถามหาอาสาสมัครจากกลุ่มของผู้เรียนเพื่อนำคำตอบแผนชีวิตในอนาคตของตนเอง มานำเสนอให้กับกลุ่มผู้เรียนคนอื่นๆ ได้รับทราบ แล้วจึงร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น เพื่อค้นหาคำตอบที่เป็นการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้สอนจะทำหน้าที่สรุปรวบยอดในตอนท้ายให้กับกลุ่มผู้เรียนฟังอีกครั้งหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การประเมินผล

1. แบบทดสอบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
2. คำตอบ คำสนทนา ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในแบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน
3. คำตอบที่ผู้เรียนเขียนต่อบในกระดาษ A4 ในภาคการปฏิบัติตน ทั้ง 6 ข้อ
4. สมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้เรียนแต่ละคน

หลังจากที่การเรียนการสอนตามแผนการสอนนี้สำเร็จลงทั้ง 3 หน่วยการเรียนแล้ว ให้ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนกลับไปบันทึกข้อมูลที่บ้านของตนเอง ตามข้อคำถามทั้ง 14 ข้อ ในสมุดบันทึกพัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลำดับที่

เอกสารประกอบการเรียนรู้
โครงการฝึกอบรม การเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

ของ

นาย/ นาง/ นางสาว.....อายุ.....ปี

บ้านเลขที่ .....หมู่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ.....

จังหวัด .....

คำแนะนำ

1) ให้ใช้เอกสารนี้เพื่อประกอบการเรียนรู้ในโครงการฝึกอบรม การเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้แก้ไขปัญหาความยากจน

2) กรุณาส่งคืนเอกสารนี้ให้กับครูผู้สอน หลังจากที่ท่านได้รับการฝึกอบรมเรียบร้อยแล้ว

3) ข้อมูลทั้งหมด จะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ หากจะเปิดเผยในรายงานผลการวิจัย ก็จะปรากฏเป็นนามสมมุติเท่านั้น

4) ขอขอบคุณ ที่ท่านได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง มาเข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน่วยที่ 1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร

ภาคความรู้ (แผ่นพลิก 8 แผ่น)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

คำว่า "ความพอเพียง" หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

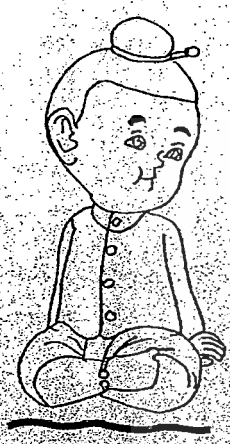

ดังนั้น การพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ที่คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้ และคุณธรรม ในการวางแผนและการดำเนินการในทุกขั้นตอนของบุคคลในทุกระดับชั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเองที่สำคัญ 5 ประการ คือ

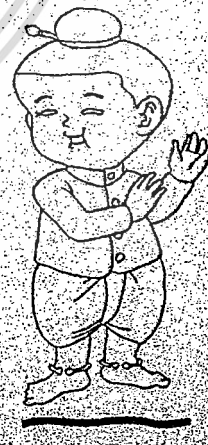

1 การพึ่งตนเองด้านจิตใจ เป็นการทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ ให้ตนเองและชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2 การพึ่งตนเองด้านสังคม คือ แต่ละชุมชนจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ

3 การพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้และการจัดการอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

4 การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาในสังคมไทยมีทั้งที่ดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้แต่เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม และการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

5 การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ เป็นการมุ่งลดรายจ่ายเป็นประการสำคัญ คือ ยึดหลักพออยู่ พอกิน และพอใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

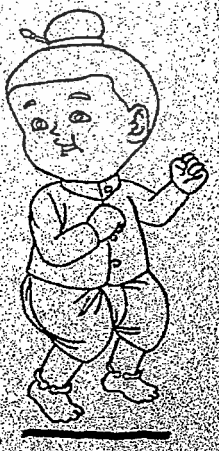
แนวทางการปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

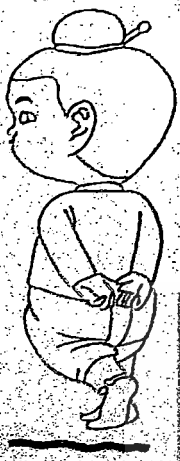
① ยึดความประหยัดโดยการตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า *"...ความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ่งเฟือ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง..."*

② ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า *"...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดจากการประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ..."*

③ ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ดังพระราชดำรัสที่ว่า *"...ความสุข ความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุข ความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น..."*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4 ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากในครั้งนี้ โดยต้องขวนขวาย ใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียง เป็นเป้าหมายสำคัญ ดังพระราชดำรัสที่ว่า *"...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือ ให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง..."*

5 ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ดังพระราชดำรัสที่ว่า *"...พยายามไม่ก่อความชั่ว ให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น..."*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคทัศนคติ (ภาพวาด 2 ภาพ)

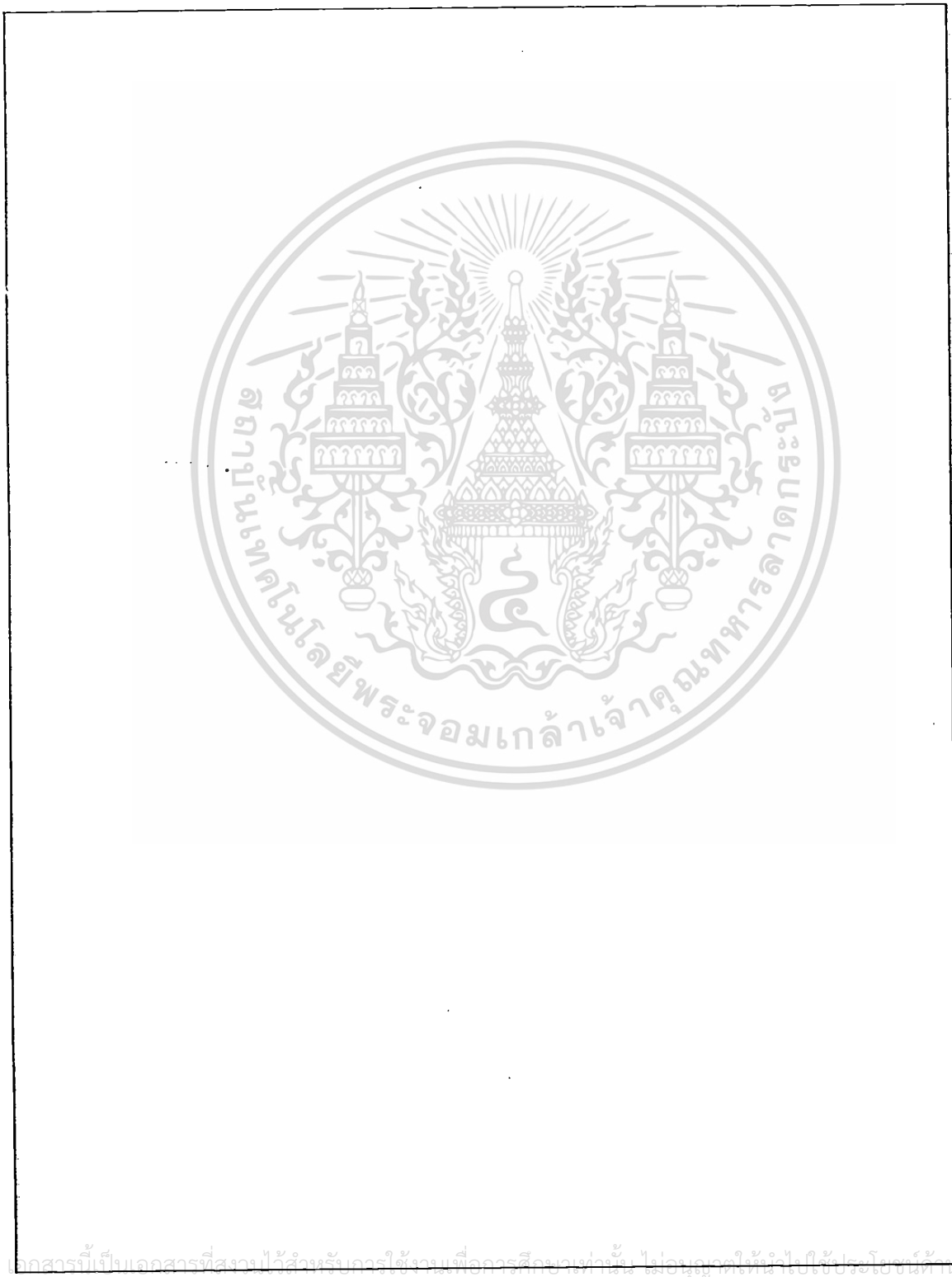

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคการปฏิบัติตน

กิจกรรม : เศรษฐกิจพอเพียง ตามความคิดเห็นของท่าน คือ อะไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรม : อภิปรายว่าคำพูดต่อไปนี้ สอดคล้องกับ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หรือไม่ และอย่างไรบ้าง

1	“ไม่ใช่การไม่ใช้เงินเลย แต่คือการใช้จ่ายโดยไม่เกินตัว”
2	“การดำรงชีวิตอยู่อย่างพออยู่ พอกิน โดยไม่ต้องเป็นภาระของใคร”
3	“...เราไม่ได้ทำงานมีเงินเดือน ไม่มีสวัสดิการรองรับ จึงต้องมีเงินออมสำหรับไว้ใช้ในอนาคต โดยจะแบ่งเงินเป็น 4 ส่วนในแต่ละเดือน ใช้ 3 ส่วน และเก็บ 1 ส่วน อาจไม่ใช่เงินจำนวนมาก แต่จะออมไว้หลายที่...”
4	“...การซื้อข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน จะซื้อมาครั้งละมากๆ เพราะถ้าไปบ่อยก็เสียค่าเดินทาง และเมื่อซื้อเยอะราคาก็ถูกลงด้วย...”
5	“พออยู่ พอกิน มีสุขภาพดี”
6	“ใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น”
7	“ดำเนินชีวิตในสิ่งที่ตัวเองมี มีเท่าไรใช้เท่านั้น”
8	“จะทำอะไรต้องรวดเร็ว ดังคำที่ว่า น้ำขึ้นให้รีบตัก”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9	“การทำอะไรที่ไม่เหนื่อยมาก สบายเงินตัวเอง”
10	“เหมาะสมกับยุคสมัย ใช้ชีวิตพอเพียง”
11	“เปลี่ยนจากหยิบแบงค์พัน มาเป็นแบงค์ยี่สิบ แต่รู้จักที่จะใช้แบงค์พันให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร”
12	“สมัยนี้ต้องแต่งตัวให้ทันแฟชั่น ให้เหมือนคนส่วนใหญ่ ไม่อย่างนั้นจะถูกเพื่อนหัวเราะเอาได้”
13	“มีเท่าไร ใช้เท่านั้น สุขได้จากภายใน”
14	“มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ”
15	“ไม่โลภเกินไป ให้รู้จักตน เป็นคนมีปัญญา”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

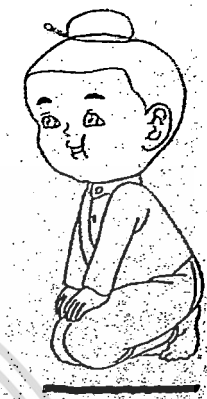
หน่วยที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภาคความรู้ (แผ่นพลิก 11 แผ่น)

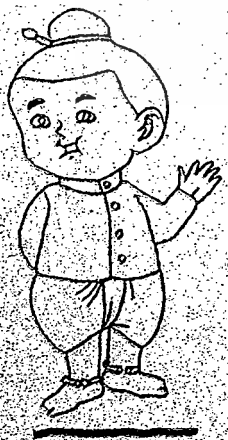
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการ
ความพอประมาณ

หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงานทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไป หรือไม่ใหญ่จนเกินตัว แต่เป็นไปตามอัตภาพและสภาพแวดล้อม และในแง่ของจังหวะเวลาที่ไม่เร็วเกินไป หรือไม่ช้าจนเกินไป แต่รู้จักทำเป็นขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้าโดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

หลักการ
ความมีเหตุผล

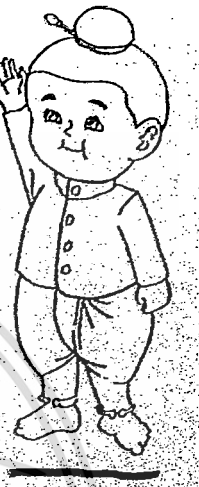

หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใดๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุ และปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการ
การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี

เงื่อนไขความรู้

หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ความรอบรู้ คือ ความรู้สึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ที่เกี่ยวพันกับงานที่ทำ ความระลึกรู้(สติ) คือ การยั้งคิดพิจารณา และรู้ทันสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำการใดๆ และความรู้ชัด (ปัญญา) คือ การเห็นและเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้อง ตามเหตุตามผลและความจริง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความรอบรู้

หมายถึง ทั้งความรู้ ความเข้าใจในพื้นฐานและหลักการของวิชาการต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้ในแนวลึก และความรู้ในข้อเท็จจริงแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งเป็นความรู้ในแนวกว้าง ที่จะทำให้สามารถประกอบและส่งเสริมการปฏิบัติงานให้ได้ผลสมบูรณ์

ความระลึกรู้ (สติ)

หมายถึง เครื่องบังคับตนเองในการกระทำ การพูด หรือแม้แต่การคิดในเรื่องต่างๆ ว่าจะเป็นประโยชน์หรือมีผลเสียหายหรือไม่ อย่างไร ในระยะยาว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

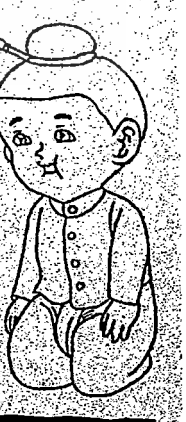
ความรู้ชัด (ปัญญา)

หมายถึง ผลที่เกิดจากการพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้อง แยบคายด้วยเหตุผล ทำให้เห็นและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างกระจ่างชัด เป็นความรู้แจ้งในงานและวิธีที่จะปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง เที่ยงตรง

เงื่อนไขคุณธรรม

หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปอย่างดีงาม ประกอบไปด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต คือ ความประพฤติชอบ มีการพูดและการกระทำซื่อตรงต่อหน้าที่ การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และไม่เอารัดเอาเปรียบ ความอดทนมีความเพียร คือ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไป จนประสบผลสำเร็จ และความรอบคอบระมัดระวัง คือ การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่ทุกมุมก่อนที่จะดำเนินงาน เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดพลั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความซื่อสัตย์สุจริต

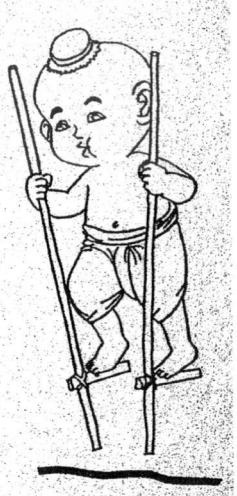
หมายถึง เครื่องกำกับทิศทางของการใช้วิชาความรู้เพื่อนำพาไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์

ความอดทนมีความเพียร

หมายถึง การประกอบการงานด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง เป็นความเพียรที่มีลักษณะกล้าแข็งไม่ขาดสาย มีความหนักแน่น อดทนไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไป

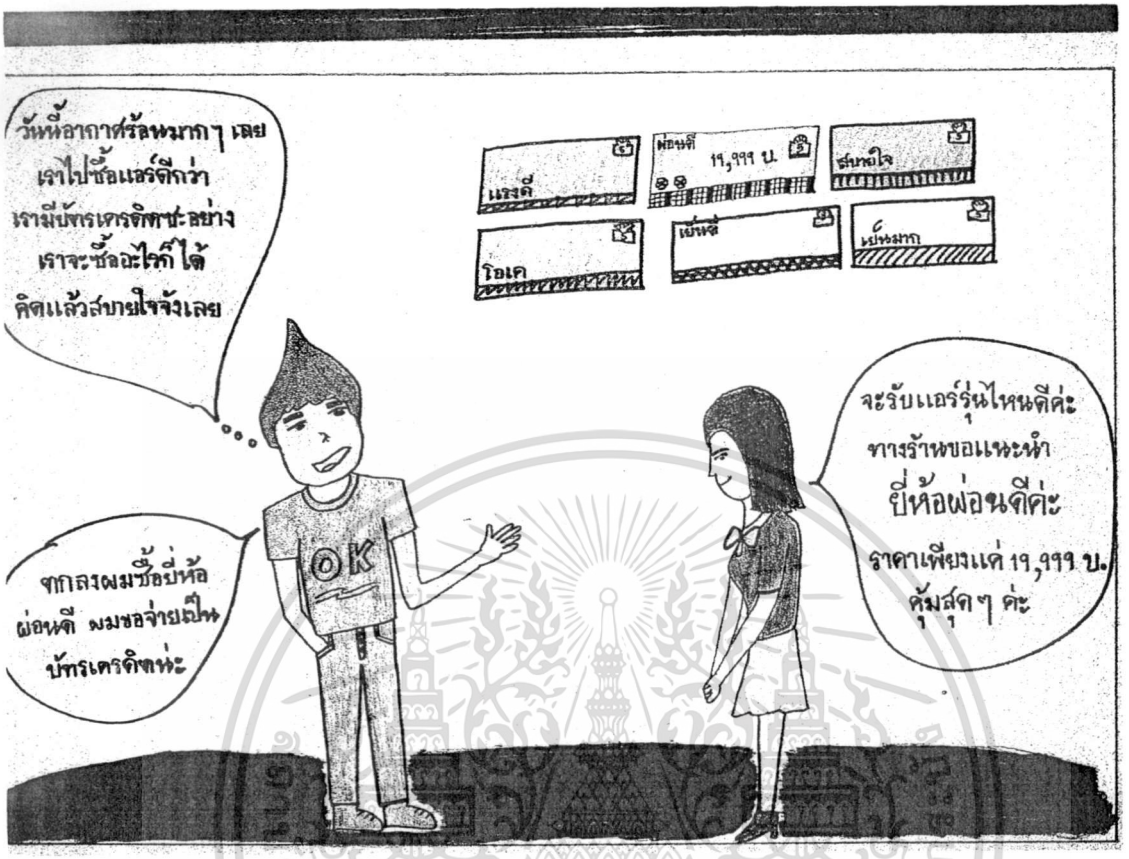
ความรอบคอบระมัดระวัง

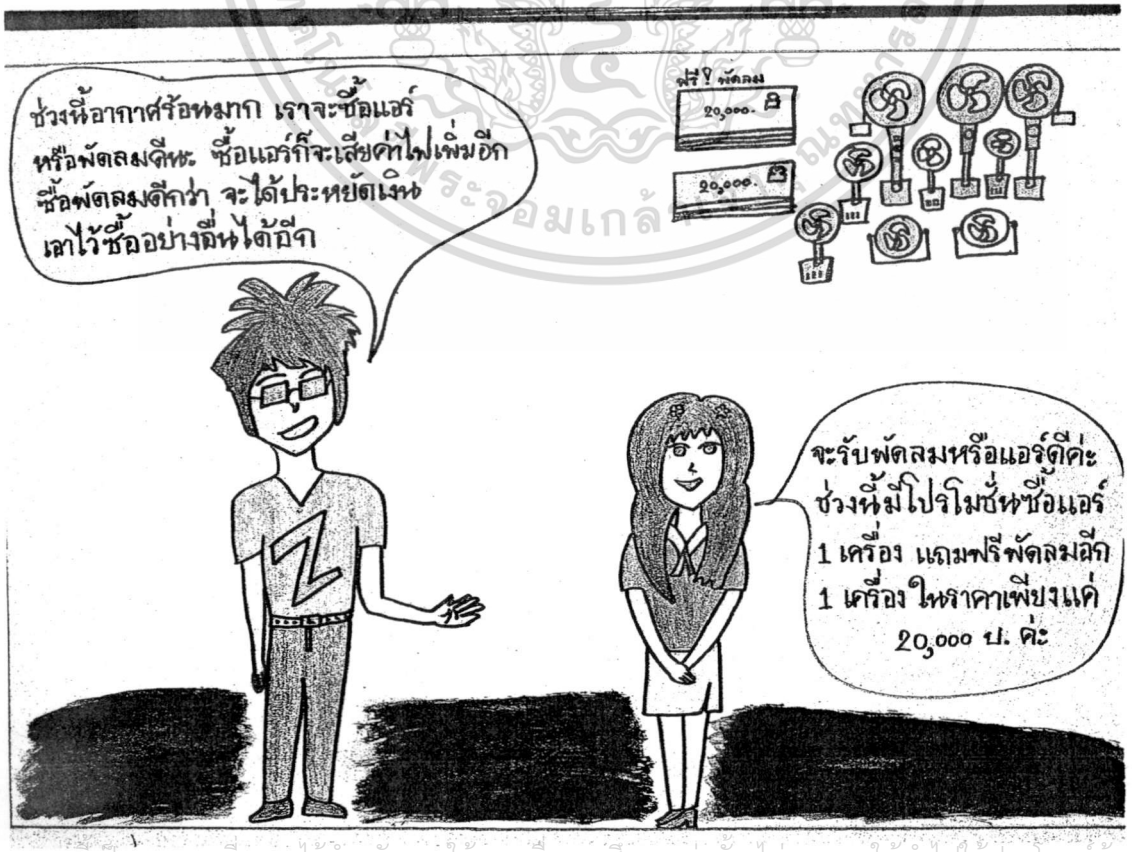
หมายถึง การพิจารณาเรื่องต่างๆ ให้กระจ่างแจ้งในทุกแง่ทุกมุม ก่อนที่จะจัดการให้ถูกจุด ถูกขั้นตอน ถูกเหตุผล

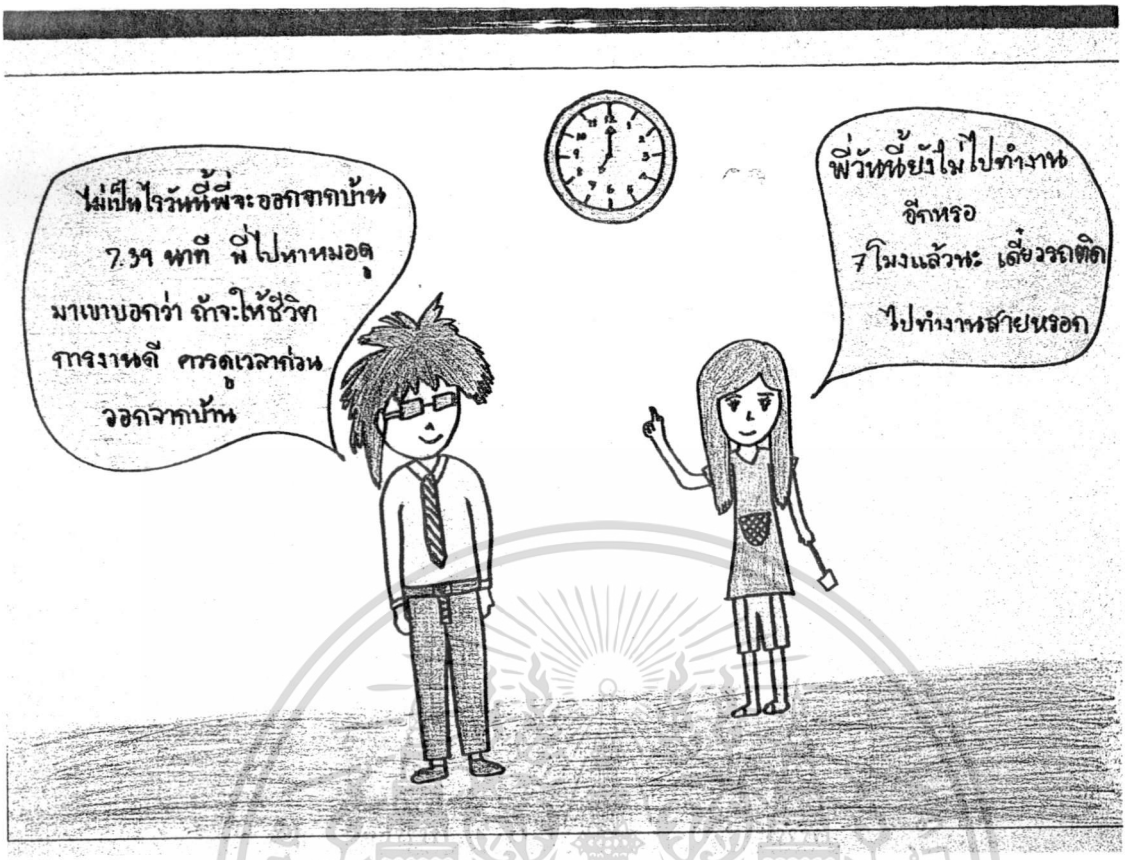
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

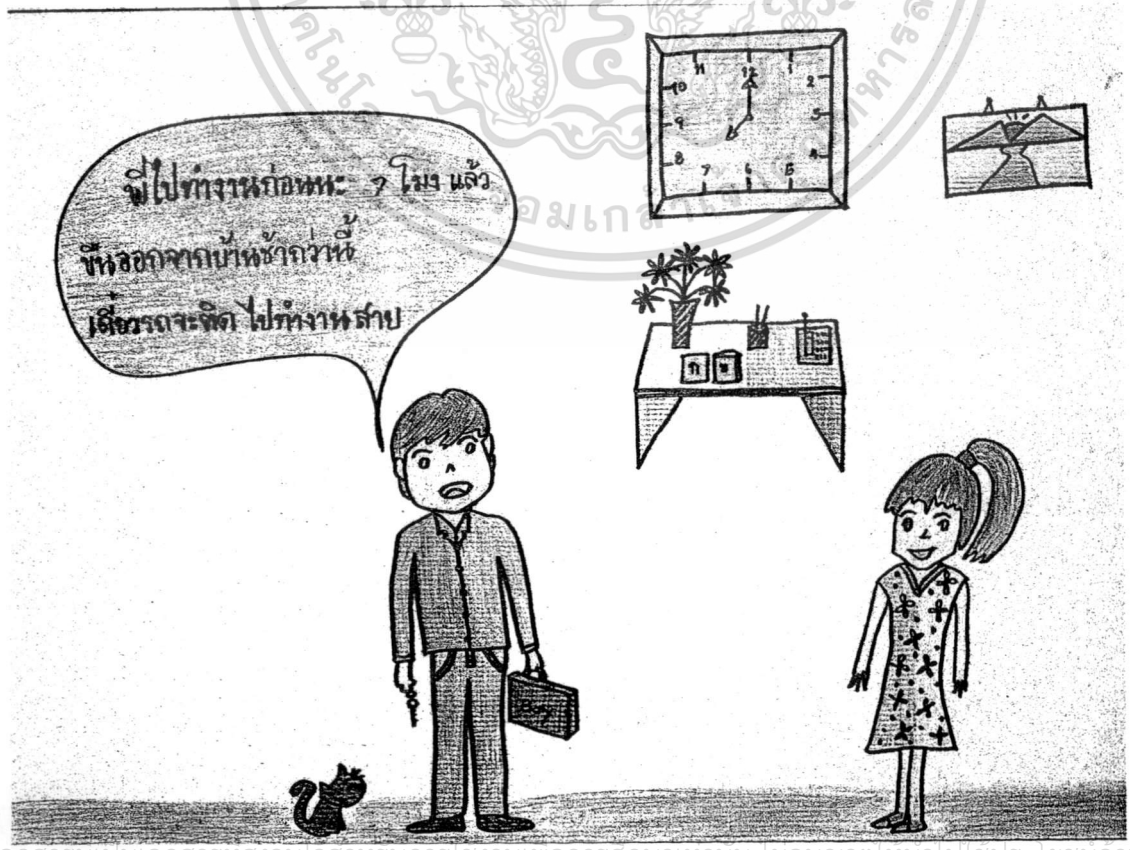
ภาคทัศนคติ (ภาพวาด 10 ภาพ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคการปฏิบัติตน (แผ่นพลิก ภาพและเนื้อหาของข่าว หนังสือพิมพ์ 10 แผ่น)

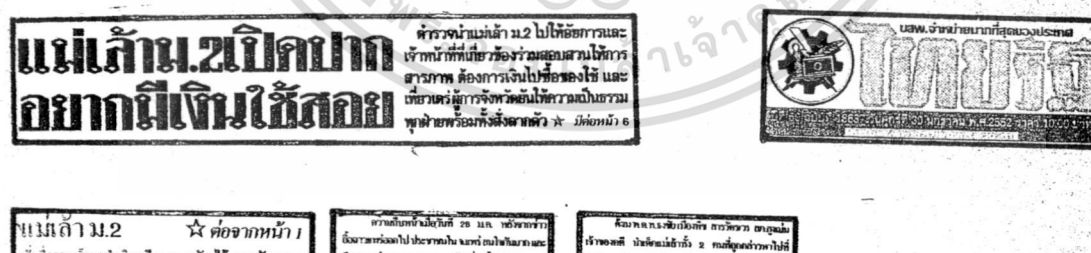
แก๊งทวงหนี้ฆ่าลูกแม่ค้าผัก

เดลินิวส์ DAILY NEWS ฉบับที่ 21,770 วันพฤหัสบดีที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2552 อำนาความจริง อำนาเดลินิวส์ www.dailynews.co.th ราคา 10 บาท

ส่วนสาเหตุถูกยิงครั้งนี้ มาจากการทวงหนี้นอกระบบ เนื่องจากเมื่อวันที่ 15 ม.ค. ที่ผ่านมา คุณชัดสนเงินทุนในการค้าขาย จึงชักชวนเพื่อนแม่ค้าอีก 2 คน ไปกู้เงินด้วยดามที่มีใบปลิวเชิญชวน คิดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ และกู้เงินมาคนละ 6,000 บาท-โดยต้องจ่ายดอกเบี้ยเดือนรายวัน คนละ 100 บาท หลังจากนั้นในแต่ละวันจะมีนายเก่งและนายเธอ ไม่ทราบชื่อ-สกุลจริง เป็นคนมาเก็บเงินทุกวัน โดยที่ตนไม่ทราบว่าใครเป็นนายทุนเงินกู้

แก๊งทวงหนี้ ต่อจากหน้า 1

ทางด้าน พ.ต.อ.พรศักดิ์ กล่าวว่า หลังเกิดเหตุได้มอบหมายให้ตำรวจชุดสืบสวน เร่งรวบรวมข้อมูลผู้ให้บริการเงินด่วน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลติดตามหนี้ร้าย อย่างไรก็ตามขณะนี้หอได้เฉพาะชื่อผู้ก่อเหตุ เนื่องจากมีพยานรายหนึ่งจำหมายเลขทะเบียนรถของนายเก่งและนายเธอ ที่ใช้ขี่พระเวทเก็บเงินกู้วางวันกับลูกค้าตามสถานที่ต่าง ๆ ตามคำขะสามารถออกหมายจับผู้ก่อเหตุได้ในเร็ว ๆ นี้

แม่เล้า.ขเปิดปาก อยากมีเงินใช้สอย

ตำรวจนำแม่เล้า ม.2 ไปให้ยิการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมสอบสวนให้การสามารถ ต้องการเงินไปซื้อของใช้ และเดียวเด็ดผู้การจังหวัดยันให้ความเป็นธรรมทุกฝ่ายพร้อมทั้งตั้งฉายา ☆ มีต่อหน้า 6

บสพ.จำหน่ายมากที่สุดของประเทศ มติชน ปีที่ 32 ฉบับที่ 11,663 วันจันทร์ที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2552 ราคา 10.00 บาท

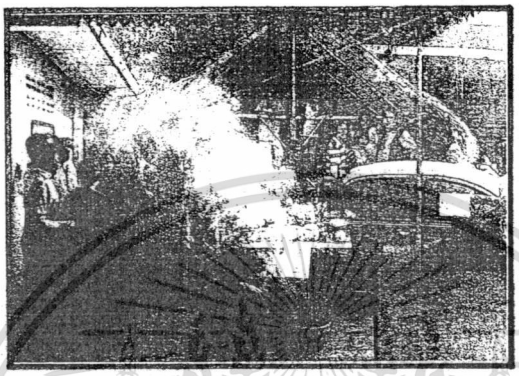
แม่เล้า ม.2 ☆ ต่อจากหน้า 1

ความคืบหน้าวันที่ 29 มี.ค. พล.ต.ท.ชาญชัย ลิขิตจิตถาวร ผบ.ตร. ได้มีการประชุมร่วมกับ ผบช.ภ.1 ผบช.ภ.2 ผบช.ภ.3 ผบช.ภ.4 ผบช.ภ.5 ผบช.ภ.6 ผบช.ภ.7 ผบช.ภ.8 ผบช.ภ.9 ผบช.น. ผบช.ก. ผบช.ส. ผบช.ตชด. ผบก.ป. ผบก.สส. ผบก.ทท. ผบก.ตม.1 ผบก.ตม.2 ผบก.ตม.3 ผบก.ตม.4 ผบก.ตม.5 ผบก.ตม.6 ผบก.ตม.7 ผบก.ตม.8 ผบก.ตม.9 ผบก.ตม.10 ผบก.ตม.11 ผบก.ตม.12 ผบก.ตม.13 ผบก.ตม.14 ผบก.ตม.15 ผบก.ตม.16 ผบก.ตม.17 ผบก.ตม.18 ผบก.ตม.19 ผบก.ตม.20 ผบก.ตม.21 ผบก.ตม.22 ผบก.ตม.23 ผบก.ตม.24 ผบก.ตม.25 ผบก.ตม.26 ผบก.ตม.27 ผบก.ตม.28 ผบก.ตม.29 ผบก.ตม.30 ผบก.ตม.31 ผบก.ตม.32 ผบก.ตม.33 ผบก.ตม.34 ผบก.ตม.35 ผบก.ตม.36 ผบก.ตม.37 ผบก.ตม.38 ผบก.ตม.39 ผบก.ตม.40 ผบก.ตม.41 ผบก.ตม.42 ผบก.ตม.43 ผบก.ตม.44 ผบก.ตม.45 ผบก.ตม.46 ผบก.ตม.47 ผบก.ตม.48 ผบก.ตม.49 ผบก.ตม.50 ผบก.ตม.51 ผบก.ตม.52 ผบก.ตม.53 ผบก.ตม.54 ผบก.ตม.55 ผบก.ตม.56 ผบก.ตม.57 ผบก.ตม.58 ผบก.ตม.59 ผบก.ตม.60 ผบก.ตม.61 ผบก.ตม.62 ผบก.ตม.63 ผบก.ตม.64 ผบก.ตม.65 ผบก.ตม.66 ผบก.ตม.67 ผบก.ตม.68 ผบก.ตม.69 ผบก.ตม.70 ผบก.ตม.71 ผบก.ตม.72 ผบก.ตม.73 ผบก.ตม.74 ผบก.ตม.75 ผบก.ตม.76 ผบก.ตม.77 ผบก.ตม.78 ผบก.ตม.79 ผบก.ตม.80 ผบก.ตม.81 ผบก.ตม.82 ผบก.ตม.83 ผบก.ตม.84 ผบก.ตม.85 ผบก.ตม.86 ผบก.ตม.87 ผบก.ตม.88 ผบก.ตม.89 ผบก.ตม.90 ผบก.ตม.91 ผบก.ตม.92 ผบก.ตม.93 ผบก.ตม.94 ผบก.ตม.95 ผบก.ตม.96 ผบก.ตม.97 ผบก.ตม.98 ผบก.ตม.99 ผบก.ตม.100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่อนุญาตให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารนี้ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เดลินิวส์ DAILY NEWS
ฉบับที่ 21,673 วันพุธที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 อำนวยการข่าว อำนวยการพิมพ์

ผู้บุกสลายเดี่ยว...ชาวบ้านแห่ดูรถอเนกประสงค์ของเอี่ยประหยาดบรรทุกโฟล์คเต่า ทะเบียน กจ 4088 ขอนแก่น (ภาพซ้าย) บนถนนสายที่ 12/2 หมู่ 1 ต.ภูเวียง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น เมื่อหลายวันที่ผ่านมา (ข่าวหน้า 14)

คนอีสานแห่เล่นพนันกาสิโนลาว

ผู้ว่าฯ มุกดาหารแจ้งคนอีสานถูกหลอกไปประเทศเพื่อนบ้านลอบเข้าหลัง จัดรถรับส่งถึงบ้านขนเล่นหมดเนื้อหมดตัว วอนนายกฯ สั่งช่วยเหลือด่วน ◆ อ่านต่อหน้า 15

เดลินิวส์ DAILY NEWS
ฉบับที่ 21,673 วันพุธที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 อำนวยการข่าว อำนวยการพิมพ์

บ่อน

□ ต่อจากหน้า 1

หุการฯ หนุนบทบาทพระช่วยเหลือคนไทยให้เห็นทางสว่าง ชี้ให้เห็นโทษของการพนัน หวั่นภูไม่กลับ

จากการประชุมคณะสงฆ์มหานิกายและพระวินัยธรทั่วประเทศ ๑๐ ตามสถานที่ต่างๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม นายน่านิก บุญภู ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร กล่าวว่า ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร มีราษฎรคนไทยประเทศเพื่อนบ้านจากประเทศ ๖๖ ที่ไหลมาซึ่งจะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคม การหลั่งไหลของชาวมุกดาหาร ตลอดเวลา คนจึงอยากฝากถึงพระสังฆาธิการและพระวินัยธรทั้ง ให้ช่วยเหลือชี้แนะกับชาวบ้านเรื่องสิ่งที่ถูกต้องดีงามให้กับคน ๆ เพราะจะนี้ ลงได้รับรายงานว่า ประชาชนในของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำนาจ อุบลราชธานี สกลนคร เลย กำลังถูกชวนมาด้วยการใช้ ซึ่งอยู่ในจังหวัดประเทศเพื่อนบ้าน (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) โดยมีรูปแบบที่น่าสนใจ ที่สำคัญ มีการรับส่งถึงแต่ละจังหวัดในประเทศจนถึงการมีโรงแรมในประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้ประชาชนไทยหลั่งไหลเข้าไปเล่นการพนันเป็นจำนวนมาก

นายสำเนียง กล่าวต่อไปว่า ที่น่าห่วงอีกประการหนึ่ง คือ คนที่เข้าไปเล่นในกาสิโนมักจะไม่ค่อยได้เงินออกมา แต่ส่วนใหญ่จะเสียพนันมากกว่า ซึ่งคนกลุ่มนี้ที่เข้าไปเล่นครั้งแรกก็จะได้เงิน และก็ได้ใจอยากให้ไปอีก พอเข้าไปเล่นครั้งต่อไปก็จะเสียอย่างเดียว เพราะการเล่นในกาสิโนจะต่อครั้ง เขาจะนึกถึงของขวัญกำลังใจ ๆ ที่จะเปลี่ยนตามเทศ หรือมีวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ลูกค้าเสียเงินให้มากที่สุด ทำให้คนไทยที่ลงเข้าไปเล่นหลายคนถึงกับหมดตัว บางคนขายที่ขายสวนเล่น จึงเป็นสิ่งที่คนอยากให้พระสังฆาธิการ และพระวินัยธรมีการช่วยกันชี้ให้เห็นถึงโทษของการเล่นพนัน เพราะไม่เคยเห็นใครรวยออกมาจากกาสิโนสักครั้ง ก่อนที่คนไทยจะหมดตัวไปซึ่ง

"ผมเคยได้คุยกับคนไทยที่เข้าไปเล่นพนันในประเทศเพื่อนบ้าน เขาบอกว่า มีเงินเข้าไปเล่นตั้งแต่ 1,000 บาท มีคนไปรับเขามาเล่น ถึงที่ แต่พอเข้าไปเล่นครั้งแรกก็จะได้ ไม่เกิน 3 ครั้ง พอครั้งที่ 4 มีแต่เสีย มีร้อยหมดร้อย มีพันหมดพัน มีหมื่นหมดหมื่น มีครั้งหนึ่ง คนไทยเข้าไปเล่นพนันจนถึงเวลา กลับออกมาช่วงสี่ทุ่มก็ออกจากด่านประเทศกลับมาไม่ได้ เงินก็หมด สุดท้ายก็จะทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมา เช่น ขายบ้า กัญชา ยาเสพติดต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาสังคมในประเทศไทยมากขึ้น รวมถึงทำให้เศรษฐกิจไทยซ้ำแย่ด้วย เพราะคนไทยนำออกเงินไปเล่นการพนันต่างประเทศ และขอแนะนำว่า หากคนไทยอยากจะเข้าไปเล่นการพนันในกาสิโนจริง ๆ ต้องใจเด็ด หากได้แล้วต้องให้เลิกเล่นทันที ถ้าไปเล่นต่ออาจจะเสียจนหมดตัวก็ได้" ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร กล่าว

นางจุฑารัตน์ บุญยากร ผอ.สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) กล่าวว่า พศ. พร้อมให้การสนับสนุนการทำงานของพระสังฆาธิการ และพระวินัยธรในการดูแลสังคม ตลอดจนดูแลพระสงฆ์ด้วยกันเอง โดยเฉพาะการเทศน์อธิบายเรื่องการเล่นการพนันให้แก่ทุกสถานีวิทยุ เพราะขณะนี้หลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกำลังประสบปัญหาดังกล่าว ในขณะเดียวกันมหาเถรสมาคม (มส.) ก็ได้ผ่านนโยบายพระสงฆ์ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งการเทศน์ให้งดการเล่นพนันก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ จะช่วยกันพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม พศ. จะสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายพระสังฆาธิการและพระวินัยธรให้เกิดความเข้มแข็ง รวมถึงการเข้มงวดกวดขันการบวช และทำให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนมากขึ้นด้วย.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไทยรัฐ
https://www.thairath.co.th

ออมเงินนับแสน เฒ่าวัย78 ใส่ในกระบอกไม้

ยึดแนวทาง'พอเพียง' ใช้หนี้สิน-เหลือเก็บ

ท้อเฒ่าวัย 78 ปี อดีตผู้-ใหญ่บ้าน ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงรอง ★ ต่อจากหน้า 19

ออมเงินนับแสน ☆ต่อจากหน้า 1

"ไมกอว" ใช้วิธีหยอดเงินในกระบอกไม้ไผ่ที่ถูกสาวส่งมาให้ และรายได้จากรายรวมรัดเข็ก เวลาผ่านไปร่วมสิบห้าเดือนกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งจากที่ทุกคนเชื่อว่าเพียงข้ามคืนก็จะเป็นเชื้อเพลิงสำหรับการต้มไม้ ถึงกับตะลึงเมื่อเงินเก็บกว่า 1.6 แสนบาท สามารถนำไปใช้หนี้ ธ.ก.ส 6 หมื่นบาท ส่วนที่เหลือฝากธนาคาร

นายมนตรี ศรีนาคินทร์ ผู้ใหญ่บ้านหนองแวงพลวง ต.หนองแวงพลวง อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ กล่าวว่า ตนได้ไปเยี่ยมบ้านนางมอก ศรีนาคินทร์ อายุ 78 ปี ที่บ้านหนองแวงพลวง ต.หนองแวงพลวง อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านนี้ ได้เห็นกระบอกไม้ไผ่ที่ใช้ออมเงินของนางมอก ศรีนาคินทร์ ซึ่งเป็นกระบอกไม้ไผ่ขนาดใหญ่ 6 กระบอก หมู่บ้านละ 2 กระบอก ตั้งอยู่ในบ้านของนางมอก ศรีนาคินทร์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านนี้ ได้เห็นกระบอกไม้ไผ่ที่ใช้ออมเงิน

พลิกมะม่วงนอกฤดู
ลดต้นทุนด้วยสาร 'ชีวภาพ'

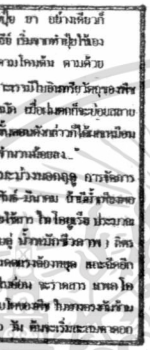

มะม่วงฝ่องลม ละต้องห่อผลเพื่อให้ผิวสวย

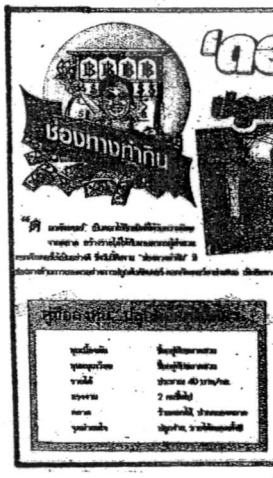

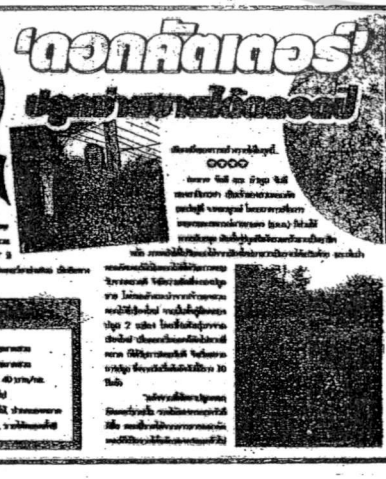

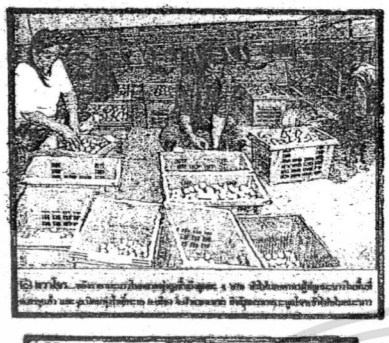

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โจรลักมะนาว
ออกอาละวาดหนัก
อีสานฉกข้ามเปลือก

เดลินิวส์
ปีที่ 21,706 วันจันทร์ที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2552
สำนักความจริง อำนาจเสรีนิยม

ลักมะนาว ☐ ต่อจากหน้า 1

แก๊งโจรใต้ออกอาละวาดย่องฉกอย่างหนัก เกษตรกรหนไม่ทัน เพราะล่าสุดตั้งลูกอ่อนลูกแก่มาขโมยหมด ต้องพากันมาตามสืบหา วันไหนไม่ว่างต้องเสียเงินจ้างคนอื่นมาเฝ้าแทน แถมต้องเร่งเก็บผลผลิตให้หมด ขณะที่โจรขโมยข้าวออกอาละวาด ฉกข้าวปลือกในสุ่มฉางชาวนาในจ.สุรินทร์ เสียหายไปหลาย ๆ ตัน

หลังมีแก๊งโจรออกอาละวาดขโมยมะนาวมีจำนวนมาก อ.กะเปอร์ และ อ.ปะทิว ชุมพร ไพร่ำหมอก อ.เมือง จ.ระนอง หลายพื้นที่ ชาวสวนผู้ปลูกจากเดือดร้อน ส่งผลให้ราคามะนาวพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อวันที่ 16 มี.ค. บรรดาเกษตรกรชาวสวนมะนาว หมู่ที่ 3 ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.ระนอง ได้ร่วมกันแจ้งความกับ พ.ต.ท.ชาญยุทธ ประกอบ สารวัตรสอบสวน สภ.เมืองระนอง ว่าถูกคนร้ายลักขโมยมะนาวไปจากสวนจำนวนมาก ในช่วงเวลากลางคืน ที่ผ่านมา ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ลงพื้นที่ตรวจสอบที่เกิดเหตุ ปรากฏว่าคนร้ายได้ใช้รถกระบะขนมะนาวไปขายที่ตลาดในตัวเมืองระนอง ในราคาถูกกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป ทำให้เกษตรกรชาวสวนมะนาวรายอื่นๆ ได้รับความเดือดร้อนไปด้วย ล่าสุดมีการลักขโมยมะนาวในพื้นที่ อ.ปะทิว จ.ชุมพร ไปแล้วหลายครั้ง ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ลงพื้นที่ตรวจสอบ และเก็บหลักฐานเพื่อติดตามจับกุมคนร้ายมาดำเนินคดีแล้ว

ขณะที่ นายบุญเรือน ทองแก่น อายุ 69 ปี เกษตรกรผู้ปลูกมะนาวที่ตราดใหญ่หมู่ที่ 2 เพียงคนเดียว กล่าวว่า ปีนี้ราคามะนาวแพงมาก ตั้งแต่ช่วงเดือนมกราคม ที่ผ่านมา โดยราคามะนาวขายส่งอยู่ที่ 3,000-3,500 บาท ถูกระแสเครื่องจักรส่งออกแล้วมีมะนาวไม่ถูกใจไม่ส่งออก ๆ ทำให้ชาวสวนมีมะนาวเหลือขายในราคาถูกกว่า ผู้ค้าปลีกรายย่อยนำไปขายต่อในราคาผลละ 2-3 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดของผล ซึ่งตนมีมะนาวในสวนประมาณ 3 ไร่ ขณะนี้ถูกขโมยไปแล้ว 4 ครั้ง ครั้งล่าสุดถูกขโมยไปประมาณ 3,50 บาท ทั้งนี้ ครั้งแรกถูกขโมยไป 4 บาท ครั้งที่ 2 ประมาณ 3,35 บาท ครั้งที่ 3 ประมาณ 3 บาท ครั้งล่าสุดประมาณ 3,50 บาท ทั้งนี้ ตนได้ลงทุนไปทั้งหมดกว่าแสนบาท ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ลงพื้นที่ตรวจสอบแล้ว

เพราะใช้รถยนต์ไม่ถึง 1 ชั่วโมง ก็สามารถเก็บมะนาวได้ประมาณ 4 กระสอบปุ๋ย น่าปวดหัวใจจริงๆ

ด้านที่ พ.ต.ท.ชาญยุทธ เปิดเผยว่า เมื่อเวลา 06.30 น. วันเสียวกัน ร.ต.ต.ปรีเปรม์ ร้อดบัง รองสว.สภ.เมืองปะทิว ได้แจ้งให้ทราบว่าได้มีการลักขโมยมะนาวในพื้นที่ ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.ชุมพร ซึ่งเจ้าของสวนได้ร่วมกันแจ้งความไว้ที่ สภ.เมืองปะทิว ว่าถูกคนร้ายลักขโมยมะนาวไปจากสวนจำนวนมาก

หน่วยที่ 3 เรื่องระดับของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้

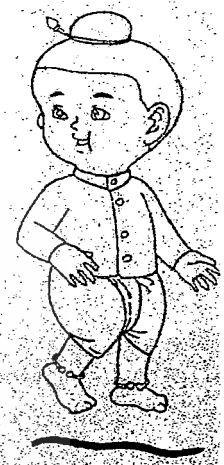
ภาคความรู้ (แผ่นพลิก 17 แผ่น)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 1

เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัย 4 ของตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวและมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 2

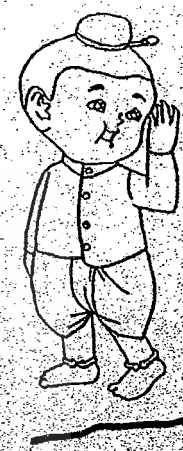

เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่ 1 แล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน

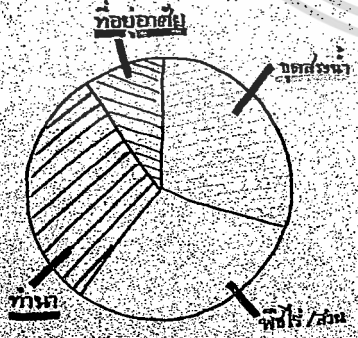
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่ 3

เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือ เมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงในระดับที่ 2 แล้ว ก็จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับธนาคาร และบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ เพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนาให้สมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

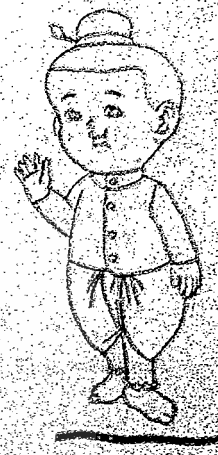

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ดังตัวอย่างเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการบริหารที่ดินและน้ำ โดยให้เกษตรกรจัดการใช้ประโยชน์จากที่ดีที่มีอยู่ โดยประมาณ คือ 15 ไร่ ซึ่งเป็นอัตราการถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยของเกษตรกรไทย ให้ได้ประโยชน์สูงสุด และมีน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี ด้วยวิธีการแบ่งพื้นที่ดินออกตามสูตร คือ 30-30-30-10

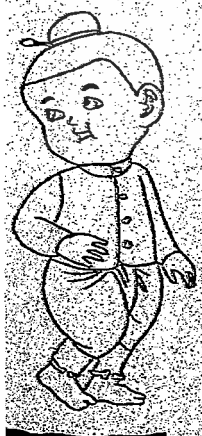
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สูตรการใช้ประโยชน์จากที่ดิน 30-30-30-10

สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากที่ดินตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ 30-30-30-10 ซึ่งอาจปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม มีดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 (ร้อยละ 30 ประมาณ 3 ไร่) ให้ขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำจำนวน 10,000 ลูกบาศก์เมตร โดยคำนวณจากเกณฑ์เฉลี่ยความต้องการน้ำในฤดูแล้งประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ของพื้นที่ตามสูตร 30-30-30-10 ซึ่งสระน้ำนี้ อาจสามารถเลี้ยงปลาไว้เป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย

ส่วนที่ 2 (ร้อยละ 30 ประมาณ 5 ไร่) ให้ใช้สำหรับทำนาปลูกข้าวไว้บริโภค โดยคำนวณแล้วว่าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะมีข้าวกินตลอดทั้งปี ซึ่งส่วนนี้ถือว่าเป็นหลักสำคัญของทฤษฎีใหม่

ส่วนที่ 3 (ร้อยละ 30 ประมาณ 5 ไร่) ให้ใช้สำหรับทำแปลงพืชไร่นาสวนผสม ปลูกไม้ผล พืชไร่ และพืชผักสวนครัว ไว้บริโภค ส่วนที่เหลือจากการบริโภคแล้ว สามารถนำไปขายเป็นรายได้เสริมอีกด้วย

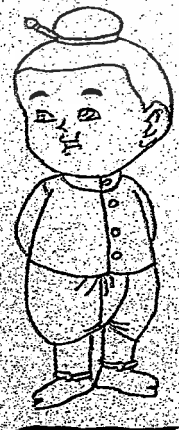
ส่วนที่ 4 (ร้อยละ 10 ประมาณ 2 ไร่) ให้ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ โรงเรือน เรือนเพาะชำ ถนน คันดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับของเศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ ได้ขยายการประยุกต์ใช้โดยครอบคลุมทั้งในระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน และระดับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เรียกได้ว่าเป็นทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น คือ

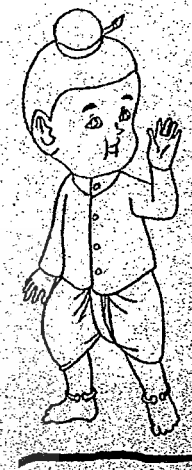

ในขั้นที่ 1 ขั้นการผลิต เกษตรกรต้องมีพื้นที่ทำมาหากินแปลงเล็กๆ หรือประมาณไม่เกิน 15 ไร่ ซึ่งในระยะเริ่มแรกเกษตรกรจะต้องมีความเป็นอยู่ที่ประหยัด มีความพอเพียงและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ก่อน ทั้งนี้ต้องอาศัยความขยัน มานะอดทน รวมถึงต้องรู้รักสามัคคีในท้องถิ่นของตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...*เมื่อเป็นทฤษฎีใหม่แล้ว ก็เข้ามาเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง คนที่ทำนี้ต้องไม่ฟุ่งซ่าน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ได้เขียนไว้ในทฤษฎีนั้นว่าลำบาก เพราะผู้ที่ปฏิบัติต้องมีความเพียรและอดทน ไม่ใช่ว่าทำง่ายๆ...*"

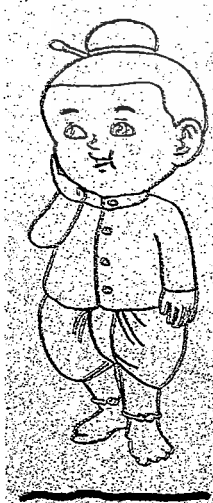
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในขั้นที่ 2 ขั้นการรวมพลังกัน ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรงใจกัน ดำเนินการในด้านต่างๆ ทั้งนี้โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน มูลนิธิ รวมทั้งคนในชุมชนเองด้วย กิจกรรมที่ควรจะร่วมกันดำเนินการประกอบไปด้วย

ด้านการผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ) ร่วมมือกันในด้านการผลิต เพื่อเตรียมพันธุ์พืช เตรียมดิน ปุ๋ย การจัดหาน้ำ ฯลฯ เพื่อการเพาะปลูก

ด้านการตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) เมื่อมีผลผลิตก็ต้องร่วมมือกันผลิต และจัดจำหน่าย ขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด

ด้านความเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) เกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่พอดี มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ

ด้านสวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรจัดตั้งสวัสดิการ และบริการที่จำเป็น เช่น สถานีอนามัย หรือมีกองทุนหมู่บ้านในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

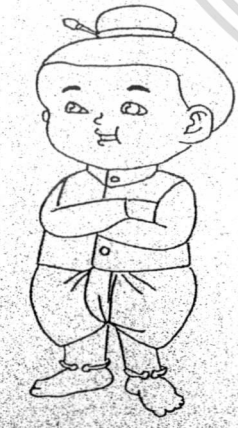
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

<u>ด้านการศึกษา</u> (โรงเรียน ทุนการศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเยาวชนที่เรียนดี แต่ยากจนในชุมชน

<u>ด้านสังคมและศาสนา</u> ชุมชนเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

ในขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกับแหล่งทุน คือ <u>การติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทเอกชนต่างๆ</u> และกับแหล่งพลังงาน เช่น การตั้งและบริหารโรงสี (การตลาด) การตั้งและบริหารร้านสหกรณ์ (การผลิต+ความเป็นอยู่) ช่วยในการลงทุน(การผลิต+การตลาด) และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต (สวัสดิการ+สังคม+ศาสนา)

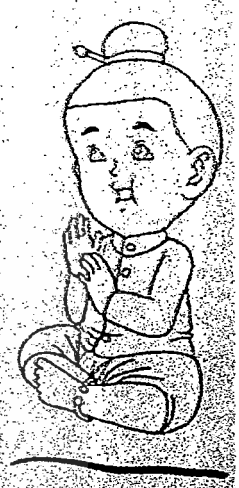

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารหรือบริษัทเอกชน ก็จะได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย เช่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านการตลาด เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง ไม่ถูกกดราคา ธนาคารกับบริษัทซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ เพราะสามารถซื้อข้าวเปลือกได้โดยตรงจากเกษตรกรและนำมาสีเอง ไม่ต้องมีพ่อค้าคนกลาง

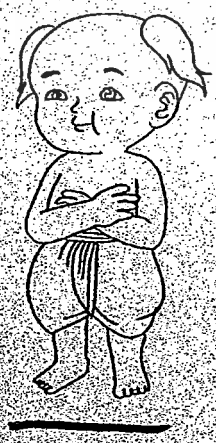
ด้านการผลิตและความเป็นอยู่ เกษตรกรสามารถซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคในราคาต่ำ เพราะได้ตั้งเป็นร้านสหกรณ์ และขายของให้เกษตรกรในราคาขายส่ง

คุณประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่

1 ทำให้ประชาชนมีพออยู่พอกินตามอัตภาพ คือ พออยู่พอกิน ไม่อดอยาก ลำบาก และสามารถเลี้ยงตนเองได้ กล่าวคือ "... ทฤษฎีใหม่นี้ จะขยายขึ้นไปได้อาจจะทั่วประเทศ แต่ต้องช้าๆ เพราะว่าต้องสิ้นเปลือง สิ้นค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อยๆ แต่ว่าค่อยๆ ทำและเมื่อทำแล้ว ก็นึกว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ประชาชนมีกินตามอัตภาพ คือ อาจไม่รวยมาก แต่ก็พอกิน ไม่อดอยาก..."

2 ในปีที่ฝนตกต้องตามฤดูกาล น้ำดีทลอดปี ทฤษฎีใหม่สามารถทำให้มีรายได้มากขึ้นได้ กล่าวคือ "...ถ้าน้ำมีพอดีในปีไหน ก็สามารถที่จะทำการเกษตร หรือปลูกข้าวที่เรียกว่านาปีทำได้..."

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

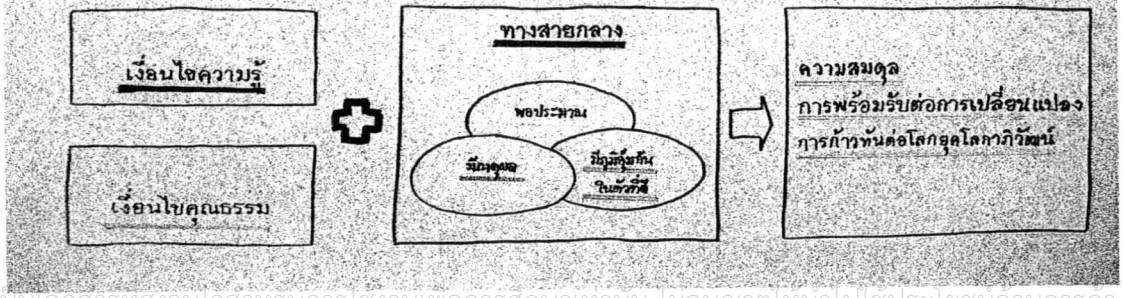
3 ขณะเดียวกัน หฤษฎีใหม่ มีไว้ป้องกันการขาดแคลนน้ำ ถ้าในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถนำเอาน้ำที่กักเก็บไว้มาใช้ได้โดยไม่ต้องอาศัยชลประทานระบบใหญ่ กล่าวคือ "...ถ้าต่อไปในหน้าแล้งน้ำมีน้อย ก็สามารถที่จะใช้น้ำที่กักเอาไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาปลูก แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ ไม่ต้องไปเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ ของตัวเองก็มี และก็อาจจะปลูกผัก หรือเลี้ยงปลา หรือทำอะไรก็ทำได้..."

4 ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถฟื้นตัวได้ และช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมาก อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย กล่าวคือ "...ถ้าในโอกาสที่มีอุทกภัย ก็สามารถที่จะฟื้นตัวได้ โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้อย่างดี..."

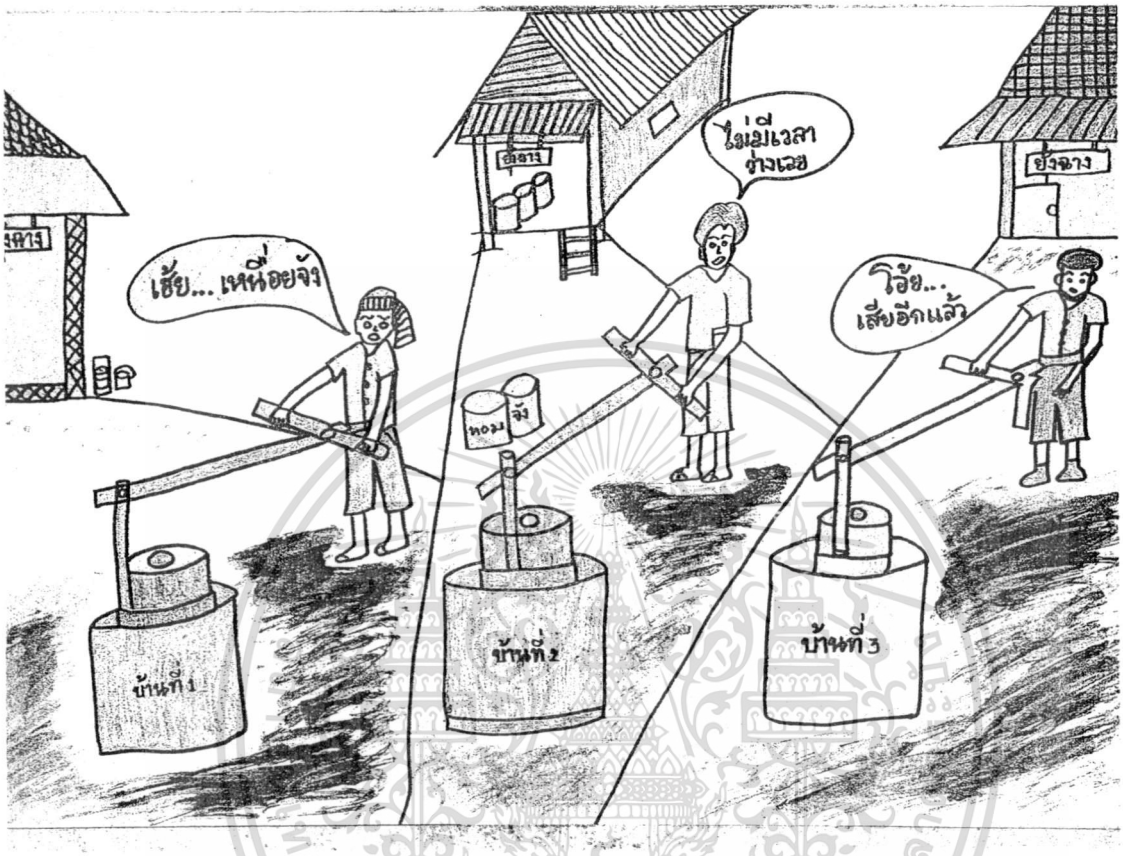
เป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

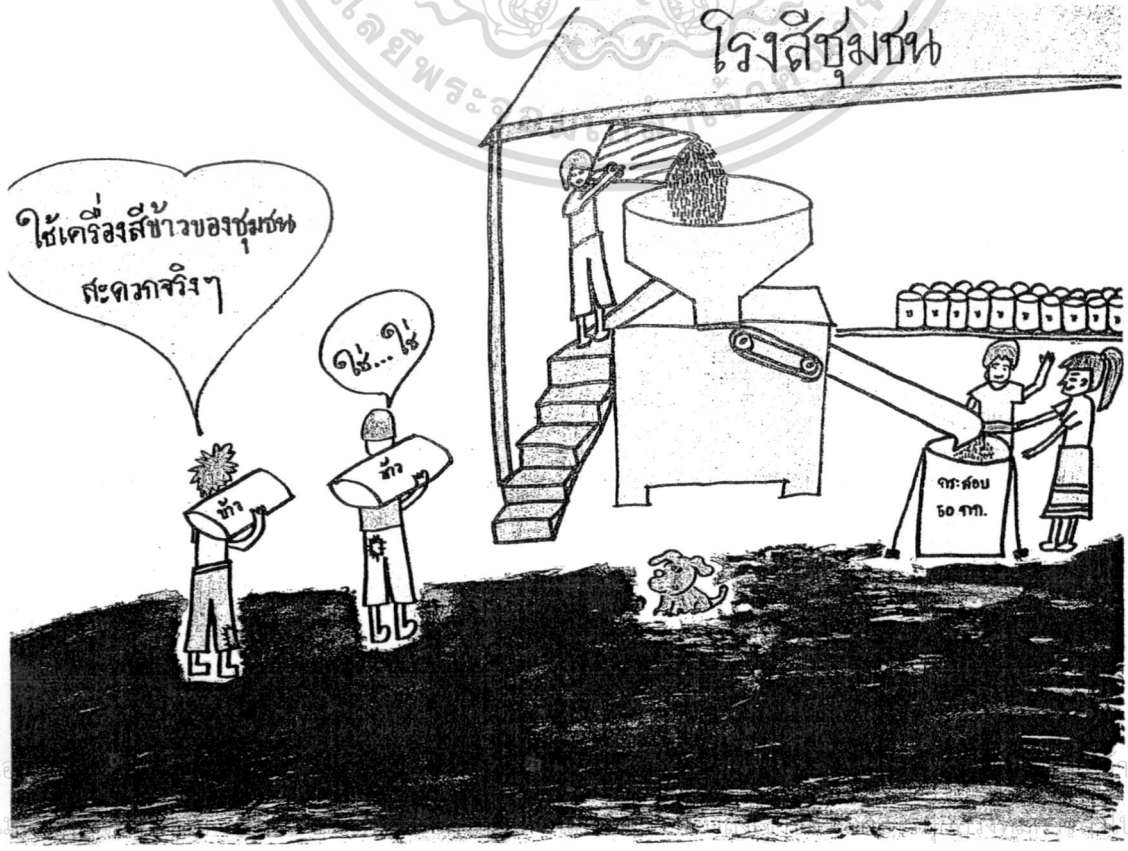
เมื่อประชาชนได้ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงนี้แล้ว จะเกิดผลลัพธ์ คือ ความสมดุล การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจนสามารถก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ หรือยุคโลกไร้พรมแดนได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคทัศนคติ (ภาพวาด 2 ภาพ และ ภาพวาดของหน่วยที่ 1 อีก 2 ภาพ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคการปฏิบัติตน

กิจกรรม : การวางแผนชีวิตในอนาคต

ให้เขียนคำตอบตามความคิดเห็นของตนเอง ตามคำถามต่อไปนี้ คือ

1) เป้าหมายของชีวิตท่านในอีก 5 ปีข้างหน้า ท่านอยากจะมีชีวิตอย่างไร หรือท่านต้องการเป็นอะไร?

2) แล้วในวันนี้ ชีวิตของท่านไม่เหมือนกับเป้าหมายตามข้อ 1 ที่ท่านได้คิดไว้อย่างไรบ้าง ท่านมีชีวิตเป็นอย่างไร ?

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) หากต้องการให้ชีวิตของท่าน เป็นเหมือนกับเป้าหมายที่คิดไว้ตามข้อ 1 ท่านจะต้องทำอะไรบ้าง หรือต้องทำอย่างไรบ้าง ?

4) ในวันนี้ มีอะไรบ้างที่ยังไม่ค่อยเหมาะสม หากต้องการให้ชีวิตของท่านเป็นเหมือนกับเป้าหมายที่คิดไว้ตามข้อ 1 ?

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5) จากประสบการณ์ เรื่องการใช้จ่ายเงินที่ผิดพลาดที่เคยผ่านมาของท่าน หากท่านจะต้องแนะนำ เพื่อบอกวิธีป้องกัน หรือวิธีแก้ไข ให้กับคนที่ท่านรักที่สุดในชีวิต เช่น พ่อ แม่ สามี ภรรยา ลูก ญาติพี่น้อง คนรัก ฯลฯ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด เรื่องการใช้จ่ายเงินแบบนั้นอีก ท่านจะพูดกับคนที่ท่านรักนี้ ว่าอย่างไรบ้าง ?

6) ท่านจะนำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในชีวิตประจำวันของท่านได้อย่างไรบ้าง ?

โปรดส่งคืนเอกสารนี้ให้กับครูผู้สอน

หลังจากที่ท่านได้ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือชุดที่ 4

แบบบันทึกเหตุการณ์ระหว่างการเรียนการสอน[1]

วัน เดือน ปี ที่จัดการเรียนการสอน .....เวลา .....

สถานที่ .....

ชื่อ-สกุล ของผู้เรียน/ เพศ/ อายุ / ระดับการศึกษา/ อาชีพ/ รายได้ต่อเดือน/ เชื้อชาติ-สัญชาติ/ ศาสนา (จำนวน 40 คน)

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....
11. .....
12. .....
13. .....
14. .....
15. .....
16. .....
17. .....
18. .....
19. .....
20. .....
21. .....
22. .....
23. .....
24. .....

---

[1] หากพื้นที่บนหน้ากระดาษสำหรับการบันทึกข้อมูล และการถอดเทปไม่เพียงพอ ให้ใช้กระดาษอื่นแทรกได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

25. .....
26. .....
27. .....
28. .....
29. .....
30. .....
31. .....
32. .....
33. .....
34. .....
35. .....
36. .....
37. .....
38. .....
39. .....
40. .....

ชื่อ-สกุล ของครูผู้สอน / เพศ/ อายุ / ระดับการศึกษา/ อาชีพ/ รายได้ต่อเดือน/ เชื้อชาติ-สัญชาติ/ ศาสนา

41. .....
42. .....
43. .....
44. .....
45. .....

การบันทึกการเรียนการสอนและการถอดเทป

: บันทึกข้อมูลที่สังเกตได้จากกระบวนการเรียนการสอนในภาคสนาม และการถอดเทป

.....
.....
.....
.....
.....
.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อมูลประกอบเพิ่มเติม อาทิ

1. ทัศนคติของผู้เรียนต่อผู้วิจัย และต่อการเรียนการสอน

2. คุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียน (เช่น ลักษณะผิดปกติ ที่อยู่อาศัย องค์ประกอบอื่นๆ ในชีวิตของผู้เรียน ฯลฯ)

3. องค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน (เช่น เหตุการณ์ขัดจังหวะ ความยุ่งยากเกี่ยวกับภาษา ผู้เรียนไม่ชอบประเด็นการเรียนการสอนบางประเด็น ฯลฯ)

4. ปฏิกิริยาและความรู้สึกของนักวิจัยต่อผู้เรียน และต่อการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมุดบันทึก

พัฒนาการด้านความรู้ ทัศนคติ และแนวทางการปฏิบัติตน

เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ของ

นาย/ นาง/ นางสาว.....อายุ.....ปี

บ้านเลขที่ .....หมู่บ้าน.....

ตำบล ..... อำเภอ.....

จังหวัด .....

คำแนะนำ

1) หลังจากที่ท่านได้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปจากครู กศน. แล้วภายใน 2 สัปดาห์ กรุณาเขียนบันทึกข้อความคำตอบของท่านตามความเป็นจริง โดยพิจารณาตามข้อคำถามที่ได้แสดงไว้แต่ละข้อ

2) กรุณาส่งคืนให้กับครู กศน. หลังจากที่ท่านได้บันทึกคำตอบเรียบร้อยแล้ว

3) ข้อมูลทั้งหมด จะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ หากจะเปิดเผยในรายงานผลการวิจัย ก็จะปรากฏเป็นนามสมมุติเท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 1) ท่านมีเสื้อ ทั้งหมดกี่ตัว (ให้นับเฉพาะของตัวท่านเองเท่านั้น และไม่นับรวมชุดชั้นใน)

คำตอบ *ข้าพเจ้ามีเสื้อของตนเองทั้งหมด..... ตัว*

ข้อ 2) ท่านมีกางเกง (และ/ หรือกระโปรง กรณีเป็นเพศหญิง) ทั้งหมดกี่ตัว (ให้นับเฉพาะของตัวท่านเองเท่านั้น และไม่นับรวมชุดชั้นใน)

คำตอบ *ข้าพเจ้ามีกางเกง (และ/ หรือกระโปรง) ของตนเองทั้งหมด..... ตัว*

ข้อ 3) ท่านมีรองเท้า ทั้งหมดกี่คู่ (ให้นับเฉพาะของตัวท่านเองเท่านั้น)

คำตอบ *ข้าพเจ้ามีรองเท้าของตนเองทั้งหมด..... คู่*

ข้อ 4) ในจำนวนเสื้อทั้งหมดที่ท่านมีตามข้อ 1) ข้างต้น ท่านมีเสื้อตัวที่ท่านใช้ใส่บ่อยๆ (คือ ต้องใช้ใส่จริงอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้งขึ้นไป) กี่ตัว

คำตอบ *ข้าพเจ้ามีเสื้อตัวที่ใช้ใส่บ่อยๆ ทั้งหมด.....ตัว*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 5) ในจำนวนกางเกง (และ/ หรือกระโปรง กรณีเป็นเพศหญิง) ทั้งหมดที่ท่านมีตามข้อ 2) ข้างต้น ท่านมีกางเกง (หรือกระโปรง) ตัวที่ท่านใช้ใส่บ่อยๆ (คือ ต้องใช้ใส่จริงอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้งขึ้นไป) กี่ตัว

คำตอบ *ข้าพเจ้ามีกางเกง (และ/ หรือกระโปรง) ที่ใช้ใส่บ่อยๆ ทั้งหมด.....ตัว*

ข้อ 6) ในจำนวนรองเท้าทั้งหมดที่ท่านมีตามข้อ 3) ข้างต้น ท่านมีรองเท้าคู่ที่ท่านใช้ใส่จริงทุกวัน กี่คู่

คำตอบ *ข้าพเจ้ามีรองเท้าคู่ที่ใช้ใส่จริงทุกวัน ทั้งหมด.....คู่*

ข้อ 7) ในรอบ 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา ท่านได้ซื้อเสื้อ กางเกง (หรือกระโปรง) หรือรองเท้า มาใช้ใหม่ เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่แล้ว อีกหรือไม่ ถ้าซื้อ ท่านซื้ออะไรมาบ้าง (เสื้อ กางเกง/ กระโปรง รองเท้า กี่ตัว/ กี่คู่)

คำตอบ .....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 8) จากคำถามข้อ 1 ถึง ข้อ 7 ข้างต้น ให้ท่านสรุปว่า จำนวนเสื้อ กางเกง (หรือกระโปรง) และรองเท้า ที่ท่านมีอยู่ในครอบครอง มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการใช้จริงๆ ของท่านแล้วหรือไม่ และท่านมีความคิดเห็นว่าควรจะเลือกทำอย่างไร ต่อไป

คำตอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 9) ในทุกๆ วัน ท่านได้แบ่งเงินส่วนหนึ่ง เพื่อเก็บไว้ใช้ในเรื่องที่จำเป็นวันหน้าหรือไม่ และเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำ หรือไม่ทำเช่นนั้น

คำตอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 10) การใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลงกับพืชผลทางการเกษตรที่ปลูกไว้ หรือใช้ภายในบ้านเรือนของท่านเองก็ตาม ท่านได้อ่านวิธีใช้อย่างละเอียดจากฉลากยาข้างขวด/กระป๋อง หรือสอบถามจากเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร/อนามัย ของทางราชการ ก่อนนำไปใช้หรือไม่ และเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำ/ หรือไม่ทำเช่นนั้น

คำตอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 11) พืชผลทางการเกษตรที่ท่านปลูกไว้ขาย กับพืชผลทางการเกษตรที่ท่านปลูกไว้รับประทานเองภายในครอบครัว ท่านได้ใช้สารเคมี-ยาฆ่าแมลง เหมือนกัน หรือแตกต่างกันมากน้อย อย่างไรบ้าง และเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำเช่นนั้น

คำตอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 12) หลังจากที่ท่านได้เข้ารับการฝึกอบรมไปแล้ว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ อย่างชัดเจน ในการใช้ชีวิตของท่านบ้าง

คำตอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 13) นับจากนี้ต่อไป ท่านเลือกที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ และเพราะเหตุใด

คำตอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ 14) ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างไร เกี่ยวกับการฝึกอบรมที่ผ่านมาบ้าง

คำตอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

ที่ท่านได้กรุณาให้คำตอบอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ข้างต้นนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือชุดที่ 6

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

ของผู้เข้าร่วมในโปรแกรม (โครงการฝึกอบรม) การศึกษานอกระบบโรงเรียน[1]

วัน เดือน ปี ที่สนทนา .....เวลา .....

สถานที่ .....

ชื่อ-สกุลของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม/ เพศ/ อายุ / ระดับการศึกษา/ อาชีพ/ รายได้ต่อเดือน/ เชื้อชาติ-สัญชาติ/ ศาสนา/ สถานภาพในโครงการฯ (ขนาดของผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่เหมาะสม คือ 7-10 คน)

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....

[1] หากพื้นที่บนหน้ากระดาษสำหรับการบันทึกข้อมูลไม่เพียงพอ ให้ใช้กระดาษอื่นแทรกได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม

1. แนะนำชื่อ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย
2. ชี้แจงเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการสนทนากลุ่ม คือ เพื่อประเมินผลการจัดโครงการฝึกอบรม และเพื่อสรุปปัจจัยที่ส่งเสริม และเป็นอุปสรรคหรือปัญหาที่มีผลต่อโครงการฝึกอบรมฯ
3. อธิบายให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทราบ เกี่ยวกับเรื่องที่นักวิจัยศึกษา ขั้นตอนในการสนทนากลุ่ม และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการวิจัยสำเร็จ
4. ขออนุญาต และอธิบายเหตุผลของการบันทึกเทปเสียง และการจดบันทึกข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม
5. ให้คำรับรอง และความมั่นใจเกี่ยวกับการรักษาความลับ และถ้าจะเปิดเผยข้อมูลจะอยู่ในรูปแบบของนามสมมุติในรายงานการวิจัยเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเกิดความวิตกกังวล และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อจะได้เปิดเผยข้อมูลบางอย่างแก่นักวิจัย

ขั้นการสนทนากลุ่ม

ประเด็นที่นำมาสนทนากลุ่ม

1. คุณภาพ (Quality) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ
   1.1 โครงการฝึกอบรมฯ ที่จัดขึ้นนี้ ดีแล้วหรือไม่ ในเรื่องอะไรบ้าง และจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไรบ้าง
   1.2 เรื่องที่สอน วิธีสอน หรือครู เป็นอย่างไรบ้าง
   1.3 นอกจากเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่สอนแล้ว อยากจะเรียนในเรื่องอะไรเพิ่มเติมบ้าง
   1.4 คนที่เข้ามาร่วมในโครงการฝึกอบรมฯ รู้สึกอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

2. ความเหมาะสม (Suitability) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ
   2.1 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน
   2.2 วิธีการสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน
   2.3 กิจกรรมต่างๆในการสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน
   2.4 สิ่งที่ได้รับกลับไปจากการเข้าร่วมในโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน
   2.5 ครูที่มาสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน
   2.6 การให้ท่านเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7 การให้ท่านแสดงความคิดเห็นในโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.8 สภาพโดยทั่วไปของการจัดการสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.9 สิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้ช่วยสอน มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.10 สิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้ช่วยสอน ทำให้คนเรียนได้เรียนรู้ มากน้อยแค่ไหน

2.11 เป้าหมายของโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.12 วันและเวลา ที่จัดโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.13 สถานที่ ที่ใช้จัดโครงการฝึกอบรมฯ มีความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหน

2.14 โครงการฝึกอบรมฯ ตอบสนองต่อความต้องการของคนที่เข้าร่วมได้มากน้อยแค่ไหน และอย่างไรบ้าง

2.15 โครงการฝึกอบรมฯ ตอบสนองต่อความต้องการของหมู่บ้านได้มากน้อยแค่ไหน และอย่างไรบ้าง

2.16 ความยาก-ง่าย ของการเรียนเป็นอย่างไรบ้าง

2.17 สิ่งต่างๆ ที่โครงการฝึกอบรมฯ ได้ทำไป ถือว่าอยู่ในหน้าที่ ที่ควรจะต้องทำ หรือไม่

.....

.....

.....

.....

3. ประสิทธิผล (Effectiveness) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

3.1 ท่านคิดว่าจะได้อะไรจากการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมฯ ในครั้งนี้บ้าง

3.2 ท่านได้เรียนรู้อะไรไปบ้าง และจะนำเอาไปใช้ประโยชน์ในเรื่องอะไรได้บ้าง และมากน้อยแค่ไหน

3.3 โครงการฝึกอบรมฯ ได้ทำอะไรสำเร็จลงไปบ้าง และตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

4.1 ความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมฯ เหมาะสมกับสิ่งที่ทุกๆ คนต้องเสียไป หรือจ่ายไป เช่น เวลาในทำงาน การให้ยืมของใช้ ฯลฯ หรือไม่

4.2 โครงการฝึกอบรมฯ ได้ใช้สิ่งต่างๆ เช่น เวลาในการทำงานของผู้เข้าร่วม หรือสิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ความสำคัญ (Importance) ของโครงการฝึกอบรมฯ ในประเด็นต่างๆ คือ

   5.1 โครงการฝึกอบรมฯ ที่จัดขึ้นนี้ ถือว่าเป็นเรื่องที่มีคุณค่าสำหรับคนที่เข้าร่วม และมีคุณค่าต่อหมู่บ้านของท่านหรือไม่ และอย่างไรบ้าง

   5.2 สิ่งที่ผู้เข้าร่วมได้รับหลังจากการจัดโครงการฝึกอบรมฯ เหมาะสมกับเวลา หรือสิ่งของต่างๆ ที่ถูกใช้ไปหรือไม่

   5.3 หากเปรียบเทียบระหว่าง มีการจัดโครงการฝึกอบรมฯ นี้ขึ้นในหมู่บ้าน กับ<u>ไม่ได้</u> จัดโครงการฝึกอบรมฯ จะแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่ามีอะไรบ้าง ที่ช่วยทำให้การจัดโครงการฝึกอบรมฯ นี้ สำเร็จลงไปได้ และเพราะอะไร

   6.1 สิ่งที่ช่วยทำให้โครงการฝึกอบรมฯ สำเร็จลงไปได้ ที่เกิดจาก<u>ภายใน</u>โครงการฝึกอบรมฯ

   6.2 สิ่งที่ช่วยทำให้โครงการฝึกอบรมฯ สำเร็จลงไปได้ ที่เกิดจาก<u>ภายนอก</u>โครงการฝึกอบรมฯ

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่ามีอะไรบ้าง ที่เป็นสิ่งกีดขวาง หรือปัญหาของโครงการฝึกอบรมฯ ที่จัดขึ้นนี้ และเพราะอะไร

   7.1 สิ่งกีดขวาง หรือปัญหาของโครงการฝึกอบรมฯ ที่เกิดจาก<u>ภายใน</u>โครงการฝึกอบรมฯ

   7.2 สิ่งกีดขวาง หรือปัญหาของโครงการฝึกอบรมฯ ที่เกิดจาก<u>ภายนอก</u>โครงการฝึกอบรมฯ

.....

.....

.....

.....

ขั้นปิดการสนทนากลุ่ม

1. สอบถามความคิดเห็นอื่นๆ เพิ่มเติม
2. แสดงความขอบคุณ และมอบของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลประกอบเพิ่มเติมอื่นๆ เกี่ยวกับการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ (ตามความคิดเห็นของนักวิจัย)

1. ทัศนคติของผู้ร่วมสนทนากลุ่มต่อผู้วิจัยและต่อโครงการฝึกอบรมฯ
2. คุณลักษณะเฉพาะของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (เช่น ลักษณะผิดปกติ ที่อยู่อาศัย องค์ประกอบอื่นๆ ในชีวิตของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ฯลฯ)
3. องค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสนทนากลุ่ม (เช่น การขัดจังหวะการสนทนากลุ่ม ความยุ่งยากเกี่ยวกับภาษา ผู้สนทนากลุ่มไม่ชอบประเด็นการสนทนาบางประเด็น ฯลฯ)
4. ปฏิกิริยา และความรู้สึกของนักวิจัยต่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม และต่อการสนทนากลุ่ม

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้